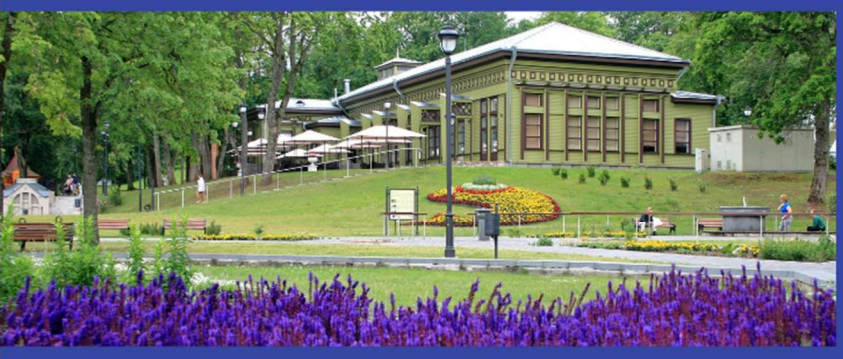
PATVIRTINTA
Birštono savivaldybės tarybos
2021 m. gegužės 28 d.
sprendimu Nr. TSE-97

BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIS PLĖTROS PLANAS IKI 2030 METŲ

BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIS PLĖTROS PLANAS IKI 2030 METŲ

Rengėjas: UAB „Eurointegracijos projektai“

Užsakovas: Birštono savivaldybės administracija

Birštonas, 2021

MERĖS ŽODIS

Gerbiamieji Birštono savivaldybės gyventojai, svečiai,

Birštonas – vienas seniausių ir gražiausių Lietuvos balneologinių kurortų, garsėjantis karališkomis šaknimis, unikalia gamta ir Nemuno kilpų vingiais. Kurortas apdovanotas natūralios gamtos turtais: trykštančiais mineralinio vandens šaltiniais, gydomuoju purvu, švariu oru ir palankiu sveikatai klimatu.

Justinas Marcinkevičius apie Birštono kraštą rašė: „Iš Nemuno ir iš girių tylos išaugęs Birštonas gydo ne tik kūną, bet ir dvasią. Pažiūrėkite į iškilmingai virš Druskų šilo tekančią saulę, į pamaldžiai susikaupusias pušis, paklausykite paukštelio, iš tankmės šlovinančio pasaulio grožį – ir jūs pajusite ypatingą gamtos artumą, raminantį, glostantį jos prisilietimą. Pajuskite vienovę su viskuo, kas yra, šilta gerumo ir meilės banga užlies jūsų širdį, suprasite, kad galima būti žemės, vandens ir saulės broliu, kad gerai įsiklausius, galima išgirsti, kaip teka gyvenimas.“.

Per pastaruosius metus visiems kartu pavyko nuveikti daug darbų, pritraukti dideles investicijas, pasiekti, kad gyvenimo kokybė gerėtų, kad Birštonas taptų žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Akivaizdu, kad be aiškios vizijos, be ilgalaikės strategijos, be darnaus komandinio darbo to nebūtume pasiekę.

Šiame Birštono savivaldybės 2021–2030 metų strateginiame plėtros plane iškeliame sau ambicingus tikslus, kuriuos sieksime įgyvendinti, išlikdami unikaliu tarptautinio lygio kurortu. Ir toliau nuosekliai sieksime, kad Birštone būtų sudarytos kuo palankesnės sąlygos kurtis šeimoms, verslams, būtų steigiamos naujos darbo vietos, pritraukiami jauni specialistai, tęsime infrastruktūros gerinimo darbus, plėtosime „darbostogų“ įgyvendinimo galimybes, žalio ir ekologiško miesto viziją.

Sieksime, kad kurortas būtų patrauklus tiek gyventojams, tiek miesto svečiams, tiek verslo įmonėms. Diegsime naujausias technologijas, skatinsime inovacijas, puoselėsime kurorto ekologiškumą, tvarumą, atsparumą klimato kaitos keliamoms grėsmėms. Ieškosime pačių geriausių būdų ir galimybių, siekiant užtikrinti, kad kurorto gamtiniai ištekliai būtų išnaudojami kuo efektyviau, išsaugant Birštono kraštui būdingą savitumą, o gyvenimo kokybė nuolatos gerėtų.

Tikiu, kad parengtas Birštono savivaldybės 2021–2030 m. strateginis plėtros planas bus sėkmingai įgyvendinamas, o Birštonas ir toliau sėkmingai įgyvendins sveikatinimo ir sveikatingumo kurorto viziją, taps inovatyviu žaliuoju miestu, kuriančiu bendruomenės gerovę, kuriame patogu gyventi, dirbti ir ilsėtis.

Birštono savivaldybės merė Nijolė Dirgančienė

TURINYS

SANTRUMPOS ... 6
1. BENDROJI INFORMACIJA ... 7
2. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO 2013-2020 METAMS ĮGYVENDINIMO EIGOS IR REZULTATŲ ANALIZĖ ... 11
2.1. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plėtros plano rengimo eigos apžvalga ... 11
2.2. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano įgyvendinimo rezultatų analizė ... 13
2.2.1. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano vizijos kriterijų įgyvendinimo rezultatai ... 13
2.2.2. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano prioritetų kriterijų įgyvendinimo rezultatai ... 14
3. BIRŠTONO SAVIVALDYBEI AKTUALIŲ STRATEGINIO PLANAVIMO DOKUMENTŲ ANALIZĖ ... 23
4. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS APLINKOS IR IŠTEKLIŲ ANALIZĖ ... 33
4.1. Bendra informacija apie Birštono savivaldybę ... 33
4.2. Ekonominė ir verslo aplinka ... 39
4.2.1. Ekonominiai rodikliai ... 39
4.2.2. Darbo rinka ... 41
4.2.3. Nekilnojamojo turto rinka, gyvenamasis būstų fondas ... 43
4.2.4. Turizmas ir rekreacinė aplinka ... 43
4.3. Švietimas, sportas ir kultūra ... 49
4.3.1. Švietimas ... 49
4.3.2. Sportas ... 55
4.3.3. Kultūra ... 57
4.4. Socialinė aplinka ... 60
4.4.1. Sveikatos priežiūra ... 60
4.4.2. Socialinė apsauga ... 66
4.4.3. Jaunimas, bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos ... 74
4.4.4. Viešasis saugumas ... 77
4.5. Urbanistinis planavimas ir infrastruktūra ... 80
4.5.1. Transportas ir susisiekimas ... 80
4.5.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas ... 82
4.5.3. Energetinė infrastruktūra ... 84
4.6. Aplinkos apsauga ... 86
4.6.1. Aplinkos apsauga ... 86
4.6.2. Ekosistemų stabilumo išsaugojimas ... 87
4.6.3. Atliekų tvarkymas ... 88
4.7. Viešasis valdymas ... 90
4.7.1. Organizacinė struktūra ir Birštono savivaldybės administracijos veikla ... 90
4.7.2. Komunikacija ir ryšiai ... 91
4.7.3. Gyventojų įtraukimas į viešojo valdymo procesus ... 93

4.7.4. Įvaizdis 94
5. SSGG ANALIZĖ 96
6. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO IKI 2030 METŲ RENGIMO KONCEPCIJA 103
6.1. Koncepcijos rengimo procesas 103
6.2. Birštono savivaldybės vizijos ir prioritetų formulavimas 103
6.2.1. Horizontalus prioritetas. Sumani savivaldybė 107
6.2.2. I prioritetas. Patrauklios aplinkos gyvenimui, poilsiui ir darbui kūrimas 108
6.2.3. II prioritetas. Darnaus kurorto ir sveikatinimo turizmo paslaugų vystymas bei konkurencingumo augimas 111
7. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS SISTEMA 113
8. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO SVARBIAUSIOS NUOSTATOS 114
9. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS METODIKA 115
PRIEDAI 118

SANTRUMPOS

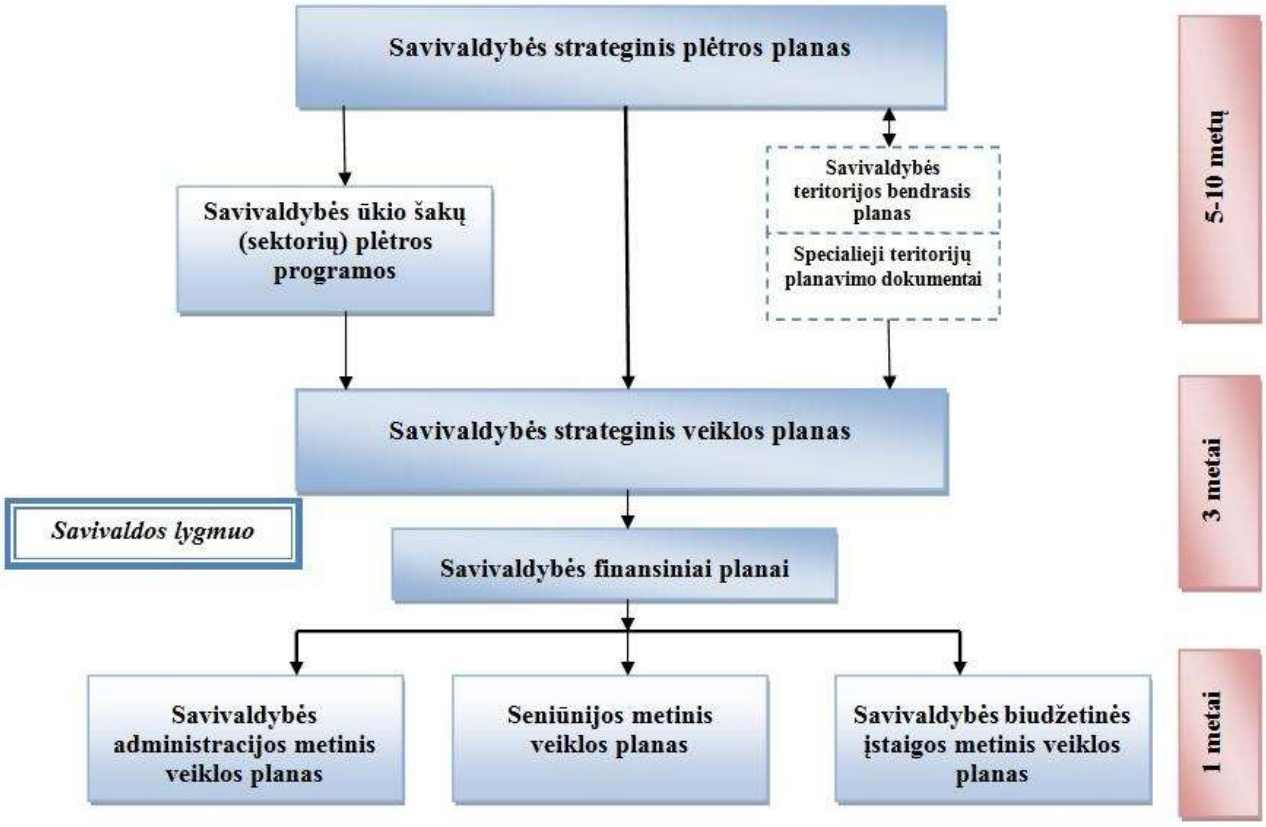
AEI	atsinaujinančių išteklių energetika
AJE	atvira jaunimo erdvė
asm.	asmenys
BETA	būsto energijos taupymo agentūra
Birštono SPP	Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų
BS	Birštono savivaldybė
BSA	Birštono savivaldybės administracija
BSA ESK	Birštono savivaldybės Ekstremalių situacijų komisija
BSA ESOC	Birštono savivaldybės Ekstremalių situacijų operacijų centras
BSA socialinių PP	Birštono savivaldybės socialinių paslaugų planas
BUM	Bendrojo ugdymo mokyklos
BVP	Bendrasis vidaus produktas
DU	darbo užmokestis
DVT	darnaus vystymosi tikslai
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
EUR	eurai
GIS	Geografinės informacinės sistemos
GMP	Greitosios medicinos pagalba
HI	Higienos institutas
Įstatymas	Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas
JIK	jaunimo informavimas ir konsultavimas
JPPĮ	Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas
LLRI	Lietuvos laisvosios rinkos institutas
LPS „Lietuva 2030“	Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“
LR	Lietuvos Respublika
LSD	Lietuvos standartizacijos departamentas
TIPK	taršos integruotos prevencijos kontrolės leidimas
TUI	tiesioginės užsienio investicijos
Turizmas	kelionių organizavimo, apgyvendinimo, maitinimo, kultūros paslaugų turistams teikimo verslas
tūkst.	tūkstančiui
KKI	kultūros ir kūrybinės industrijos
KR	Kauno regionas
Kauno rajono VSB	Kauno rajono visuomenės sveikatos biuras
m.	metai
MI	materialinės investicijos
NENS	Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija
NPP	2021–2030 metų nacionalinė pažangos programa
NEET	neaktyvus jaunas žmogus
NVO	nevyriausybinės organizacijos
sav.	savivaldybė
SJRT	Savivaldybės jaunimo reikalų taryba
SPP	Strateginis plėtros planas
SPIS	socialinės paramos šeimai informacinė sistema
SSGG	stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizė
sub.	subjektai
SVV	smulkusis ir vidutinis verslas
p.	punktai
PGV	priešgaisrinė gelbėjimo valdyba
PSO	Pasaulio sveikatos organizacija
VERT	Valstybinė energetikos reguliavimo taryba

1. BENDROJI INFORMACIJA

Strateginis planavimas savivaldybėje – procesas, kurio metu nustatomos veiklos kryptys ir būdai, kaip vykdyti savivaldybės misiją, pasiekti numatytus tikslus ir rezultatus, veiksmingai panaudojant finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius.

Pagrindiniai strateginio planavimo dokumentai savivaldybėse yra:

- savivaldybės strateginis plėtros planas, kurį tvirtina savivaldybės taryba;
- savivaldybės atskiros ūkio šakos (sektoriaus) plėtros programa (-os), kurią tvirtina savivaldybės taryba;
- savivaldybės strateginis veiklos planas, kurį tvirtina savivaldybės taryba;
- metiniai veiklos planai, iš kurių savivaldybės administracijos ir seniūnijų metinius veiklos planus tvirtina savivaldybės administracijos direktorius, o savivaldybės biudžetinių įstaigų metinius veiklos planus, suderinęs su savivaldybės administracijos padaliniais, tvirtina biudžetinės įstaigos vadovas.

1. pav. ***Savivaldybės strateginio planavimo dokumentų schema***

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas

Šiuo metu Birštono savivaldybė vadovaujasi Birštono strateginiu plėtros planu iki 2020 metų[1]. Baigiantis esamo Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano (SPP) įgyvendinimo laikotarpiui bei pasikeitus Birštono savivaldybės ir visos Lietuvos vidaus ir išorės aplinkos situacijai, kilo poreikis parengti naują Birštono savivaldybės strateginį plėtros planą. Atsižvelgus į dabartines savivaldybės vystymosi tendencijas, valstybinio lygmens ilgalaikio strateginio planavimo dokumentus bei ES struktūrinės paramos skirstymo laikotarpius, kai kurios Birštono savivaldybės strateginiame plėtros plane iki 2020 metų numatytos

[1] Patvirtinta Birštono savivaldybės tarybos 2012 m. spalio 26 d. sprendimu Nr. TS-172.

priemonės tapo nebe tokios aktualios, be to, atsirado naujų poreikių ir galimybių. Atsižvelgdama į tai, Birštono savivaldybės administracija inicijavo *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* parengimą.

***Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* rengimo tikslas** – parengti naują Birštono savivaldybės SPP, kurio įgyvendinimo laikotarpis – 2020–2030 metai, perkeliant į jį esamo SPP aktualias priemones ir papildant naujomis.

Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų yra kompleksinis teisinis strateginio planavimo dokumentas, kuriuo nustatoma bendroji Birštono savivaldybės plėtros strategija: plėtros prioritetai, tikslai, uždaviniai ir priemonės strategijai įgyvendinti bei įgyvendinimo etapai. SPP sudaro galimybes nustatyti dabartinę rajono vietą ir reikšmę šalies ekonominiame bei socialiniame gyvenime, įvertinti nuolat kintančias plėtros tendencijas, išanalizuoti jų reikšmę savivaldybės vykdomai politikai.

Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų rengtas vadovaujantis:

- Strateginio planavimo metodika[2];
- Regionų plėtros planų rengimo metodika[3];
- Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijomis[4];
- Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“[5];
- 2013–2020 metų nacionalinės pažangos programa[6];
- Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu[7];
- Birštono kurorto bendruoju planu[8];
- Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginiu plėtros planu;
- Birštono savivaldybės bendruoju planu 2010–2020 metams[9];
- kitais dokumentais bei teisės aktais.

Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų rengtas atsižvelgiant į toliau esančiame paveiksle nurodytus penkis pagrindinius strateginio planavimo dokumentų rengimo principus[10] (kryptingumo, orientavimo į rezultatus, efektyvumo, atvirumo (partnerystės) bei bendrumo principas).

Kryptingumas	Orientavimas į rezultatus	Efektyvumas	Atvirumas (partnerystė)	Bendrumas
SPP suformuluoti loginiais ryšiais susieti tikslai, uždaviniai bei planuojami pasiekti rezultatai.	SPP nustatant tikslus kartu suplanuoti ir siekiami rezultatai; siekiant užtikrinti, kad bus pasiekti planuoti rezultatai ir laiku priimti valdymo tobulinimo sprendimai, informacija apie veiklos rezultatus nuolat stebima, analizuojama ir vertinama.	SPP nustatytų tikslų ir rezultatų siekiama mažiausiomis sąnaudomis, racionaliai paskirstant išteklius ir nuolat ieškant veiklos efektyvumo didinimo rezervų bei naujų veiklos tobulinimo būdų.	Savivaldybės tikslai ir būdai, kaip jų pasiekti, nustatomi konsultuojantis su savivaldybės bendruomene; SPP ir jo įgyvendinimo ataskaitos – vieši dokumentai, skelbiami savivaldybės interneto svetainėje.	Siekiant kryptingos, palyginamos ir nuoseklios savivaldybių veiklos atliekant joms priskirtas funkcijas, savivaldybių plėtra bei veikla planuojama, įgyvendinama ir stebima vadovaujantis Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijų

2. pav. Strateginio planavimo dokumentų rengimo principai

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas

[2] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 (nauja redakcija nuo 2010-09-01)
[3] Patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 1V-706
[4] Patvirtintos Lietuvos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 15 d. nutarimu Nr. 1435
[5] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015
[6] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482
[7] Patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154
[8] Patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 20 d. sprendimu Nr. TS-213
[9] Patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2010 m. balandžio 23 d. sprendimu Nr. TS-72
[10] Pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas

Rengiant *Birštono savivaldybės strateginį plėtros planą iki 2030 metų* taikytos lyginamosios, aprašomosios ir santykinių rodiklių, loginės priežasčių ir pasekmių analizės bei ekspertinio vertinimo metodai.

Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų rengimo laikotarpis – 2020 m. rugpjūtis – 2020 m. kovas. SPP struktūra pateikiama 3 paveiksle.

3. pav. *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų struktūra*
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas

Bendrosios informacijos dalyje nurodomas *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* rengimo tikslas, SPP struktūra, kas dalyvavo jį rengiant, pateikiama kita svarbi informacija.

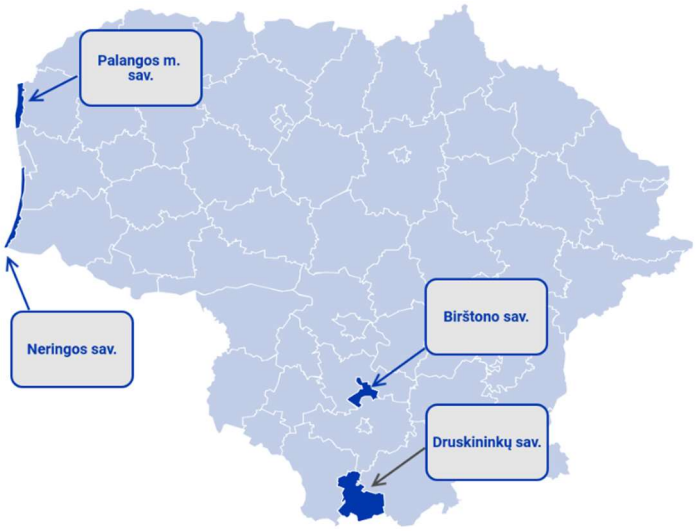
Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2020 metų įgyvendinimo eigos ir rezultatų analizės dalyje pateikiama *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* rengimo eigos apžvalga bei plano įgyvendinimo eiga ir rezultatai.

Birštono savivaldybei aktualių strateginio planavimo dokumentų analizės dalyje nagrinėjami pagrindiniai nacionaliniai, regioniniai ir vietiniai strateginio planavimo dokumentai, kuriais vadovaujantis rengtas *Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų*.

Vidaus ir išorės aplinkos analizė apima savivaldybės ekonominės ir socialinės būklės analizę ir išvadas, kurios pagrindžia *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* prioritetų, tikslų ir uždavinių pasirinkimą. Analizės tikslas – visapusiškai įvertinti Birštono savivaldybės valdymo srities plėtrai svarbius vidaus ir išorės veiksnius: pateikti bendrąją informaciją apie Birštono savivaldybę, atlikti demografinės aplinkos analizę (demografinė situacija, užimtumas ir darbo rinka), ekonominės aplinkos analizę (ekonomika ir verslas, žemės ūkis ir miškininkystė, statyba ir gyvenamasis fondas, turizmas, gamtos ir kultūros paveldas), socialinės aplinkos analizę (švietimas, sveikatos priežiūra, socialinė apsauga, kultūra ir menas, sportas, nevyriausybinės organizacijos, bendruomenės ir jaunimo politika, viešasis saugumas), aplinkos apsaugos analizę, infrastruktūros analizę (transportas ir susisiekimas, inžinerinė ir energetinė infrastruktūra, technologinė aplinka).

Siekiant įvertinti tam tikros srities vystymosi tendencijas savivaldybėje, vidaus ir išorės aplinkos analizės dalyje atliktas rodiklių lyginimas perspektyvoje. Vidaus ir išorės aplinkos analizei buvo pasirinktas

penkerių metų analizės laikotarpis, nagrinėjant kuo naujesnius, išoriniuose statistikos portaluose prieinamus duomenis. Analizė vykdyta lyginant šalies, Kauno apskrities bei šių savivaldybių duomenis (4 pav.):

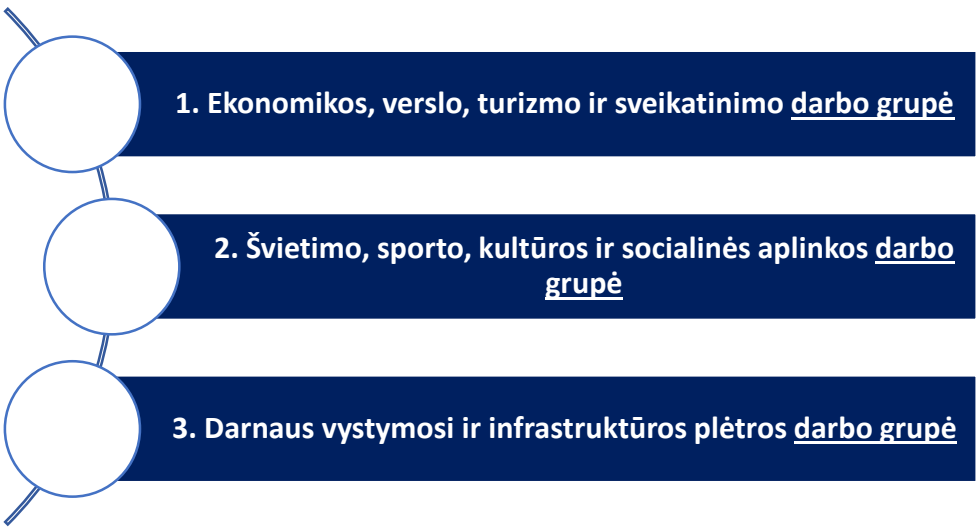

4. pav. ***Šalies teritorijos paskirstymas pagal aktualias savivaldybes***
Šaltinis: sudaryta autorių

Vidaus ir išorės aplinkos analizei taikytas dokumentinio tyrimo metodas, kuris apima oficialiai pasiekiamus antrinės informacijos šaltinius (pagrindinis – Lietuvos statistikos departamentas), standartizuotas išorines duomenų bazes (nacionalinės sveikatos rodiklių, švietimo rodiklių, aplinkos apsaugos rodiklių ir kt. duomenų bazes), įvairių registrų (kultūros paveldo objektų, saugomų teritorijų ir kt.) duomenis, informaciją, pateikiamą įvairiuose Birštono savivaldybės dokumentuose, metinėse veiklos ataskaitose, Birštono savivaldybės įstaigų ir įmonių metinėse veiklos ataskaitose ir kitą išorinę informaciją apie analizuojamus sektorius.

Vidaus ir išorės aplinkos analizės išvadoms suformuluoti taikytas stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizės metodas.

Prieš pradedant formuluoti *Birštono strateginio plėtros plano iki 2030 metų* plėtros viziją, prioritetus, tikslus, uždavinius bei priemones, buvo sudarytos trys teminės darbo grupės, kurios atitinka suformuluotus du *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* prioritetus (5 pav.).

5. pav. ***Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų rengimo darbo grupės***
Šaltinis: sudaryta autorių pagal pateiktą Birštono savivaldybės administracijos informaciją

Į darbo grupes buvo kviečiami Birštono savivaldybės administracijos (BSA) darbuotojai, Birštono savivaldybės tarybos nariai, Birštono savivaldybės įmonių ir įstaigų vadovai bei darbuotojai, socialinių bei ekonominių partnerių atstovai. Projekto vykdytojas į strateginio plėtros plano rengimo procesą siekė įtraukti kuo daugiau suinteresuotų šalių ir įvairių sričių ekspertų, nes kiekvieno iš jų nuomonė yra labai svarbi formuojant savivaldybės viziją, strateginius plėtros prioritetus, strateginius tikslus, uždavinius, priemones ir pagrindinius projektus. Darbo grupių susitikimų grafikas pateiktas 1 lentelėje.

1. lentelė. ***Darbo grupių susitikimų grafikas***

Darbo grupė	Susitikimai dėl aplinkos analizės ir SSGG	Susitikimai dėl plėtros vizijos, prioritetų, tikslų ir uždavinių formavimo	Susitikimai dėl plėtros priemonių ir pagrindinių investicinių projektų formavimo	Susitikimai dėl SPP įgyvendinimo stebėsenos, tikslinimo ir atsiskaitymo už rezultatus tvarkos
I darbo grupė	2020-12-02	2021-03-15	2021-03-15	2021-03-15
II darbo grupė		2021-03-15	2021-03-15	2021-05-15
III darbo grupė		2021-03-16	2021-03-16	2021-05-16

Strateginio plėtros plano įgyvendinimo svarbiausių nuostatų dalyje pateikiama *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* prioritetų, tikslų, uždavinių ir priemonių suvestinė, nurodomi pagrindiniai strateginiam plėtros planui įgyvendinti reikalingi lėšų šaltiniai, subjektai, kurių bendradarbiavimas būtinas užsibrėžtiems tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti.

Strateginio plėtros plano įgyvendinimo stebėsenos, tikslinimo, atsiskaitymo už įgyvendinimo rezultatus tvarkos dalyje aprašomas patvirtinto *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* įgyvendinimo metu įvykstančių kiekybinių ir kokybinių pokyčių stebėjimo bei vertinimo procesas, kurio metu rengiamos strateginio plėtros plano įgyvendinimo ataskaitos.

Prieduose pateikiamas *Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų* priemonių planas, svarbiausių (investicinių) projektų sąrašas, vertinimo kriterijai ir ataskaitų formos. Rengiant *Birštono savivaldybės strateginį plėtros planą iki 2030 metų.*

Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų įgyvendinamas jame numatytas priemones, projektus perkeliant į Birštono savivaldybės veiklos planą ir kiekvienų metų savivaldybės veiklos programas bei užtikrinant SPP įgyvendinimo kontrolę ir poveikio savivaldybės raidai vertinimą. Strateginis planavimas yra nuolatinis procesas, todėl siekiant užtikrinti plano aktualumą numatyta, kad, keičiantis Birštono savivaldybės aplinkai ir atsiradus naujiems poreikiams bei galimybėms, SPP bus peržiūrimas.

Birštono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2030 metų yra skirtas Birštono savivaldybės politikams, Birštono savivaldybės administracijai, Birštono savivaldybei pavaldžioms įstaigoms bei įmonėms, investuotojams, verslo, kultūros ir kaimo bendruomenėms, kitoms interesų grupėms, savivaldybės gyventojams ir svečiams.

2. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO 2013-2020 METAMS ĮGYVENDINIMO EIGOS IR REZULTATŲ ANALIZĖ

2.1. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plėtros plano rengimo eigos apžvalga

Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai reglamentuoja, kad savivaldybės savo veiklą planuoja rengdamos strateginius plėtros planus, kuriuos tvirtina savivaldybių tarybos. Įgyvendinant iš ES paramos lėšų dalinai finansuojamą projektą Nr. VP1-4.2.-VRM-02-R-22-006 „Birštono savivaldybės plėtros plano iki 2020 metų parengimas“, nuo 2012 m. balandžio 11 d. iki 2012 m. spalio 5 d. buvo rengiamas Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginis plėtros planas.

Vadovaujantis Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijomis, strateginio plėtros plano struktūrą turėtų sudaryti šios dalys: bendroji informacija; vidaus ir išorės aplinkos analizė; Savivaldybės plėtros vizija; Savivaldybės plėtros prioritetai ir tikslai, juos įgyvendinantys uždaviniai, tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijai, jų matavimo vienetai ir reikšmės; savivaldybės strateginio plėtros plano įgyvendinimo svarbiausios nuostatos (strateginio planavimo dokumentai, kurie užtikrina strateginio plėtros plano įgyvendinimą; preliminarus lėšų, reikalingų užsibrėžtiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, poreikis; atsakingi vykdytojai ir subjektai, kurių bendradarbiavimas būtinas užsibrėžtiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti; strateginio plėtros plano įgyvendinimo stebėsenos, tikslinimo, atsiskaitymo už įgyvendinimo rezultatus tvarka ir kt.) ir priedai (priemonių, investicinių projektų sąrašas).

Strateginio plėtros plano rengimo procese dalyvavo (pritarė strateginio plėtros plano projektui) Strateginio planavimo komisija[11], kurią sudarė 15 narių. Planui parengti buvo sudarytos 2 darbo grupės[12]: ekonominės plėtros srities ir Savivaldybės teikiamų viešųjų paslaugų tobulinimo srities darbo grupės.

2013-2020 m. BSPP parengtas atsižvelgiant į esamos socialinės ir ekonominės būklės analizę, apimančią laikotarpį nuo 2004 iki 2012 metų. Esama socialinės ir ekonominės būklės analizė vykdyta analizuojant šiuos sektorius: ištekliai (žmogiškieji, gamtiniai, gydomieji ir finansiniai), ekonominė aplinka (verslo aplinkos rodikliai, pagrindinės Birštono kurorto veiklos), viešosios paslaugos (sveikatos apsauga ir priežiūra, socialinė sauga ir paslaugos, švietimo įstaigų infrastruktūra ir veikla, kultūros bei sporto institucijų infrastruktūra ir veikla, transporto ir inžinerinė infrastruktūra), transporto ir inžinerinė infrastruktūra (susisiekimo ir transporto sistema, gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto rinka, komunalinė infrastruktūra).

BSPP nurodyta **Birštono savivaldybės vizija:**
Birštonas 2030 metais – tarptautinio turizmo ir unikalių sveikatos paslaugų karališkasis kurortas.
BSPP numatyti 2 savivaldybės viziją atitinkančios prioritetinės sritys:
I prioritetinė sritis. Savivaldybės bendruomenės poreikių tenkinimas;
II prioritetinė sritis. Turistinio potencialo plėtojimas.

2 lentelė. BSPP tikslų, uždavinių ir priemonių paskirstymas pagal prioritetines sritis

Prioritetinės sritys	Tikslų skaičius	Uždavinių skaičius	Priemonių skaičius
I prioritetinė sritis. Savivaldybės bendruomenės poreikių tenkinimas	5	18	73
II prioritetinė sritis. Turistinio potencialo plėtojimas	3	9	60
Iš viso:	8	27	133

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BSPP duomenis

Birštono savivaldybės strateginiame plėtros plane iki 2020 metų 2 prioritetams įgyvendinti buvo suformuluoti 8 tikslai, 27 uždaviniai ir 133 priemonės, kurios suskirstytos pagal prioritetus. Daugiausia priemonių (iš viso 73, arba beveik 55 procentai visų priemonių) buvo numatyta I prioritetui, t. y. savivaldybės bendruomenės poreikių tenkinimui. Mažiau priemonių (iš viso 60, arba beveik 45 procentai) numatyta II prioritetui, t. y. turistinio potencialo plėtojimo įgyvendinimui. Atsižvelgiant į tokį priemonių paskirstymą, darytina išvada, kad planuodama priemones iki 2020 m. Birštono savivaldybė didžiausią dėmesį skyrė bendruomenės poreikių tenkinimo kėlimui/ užtikrinimui savivaldybėje. Be to, pažymėtina, kad dauguma priemonių yra tęstinės, vykdomos visą BSPP įgyvendinimo laiką.

Apibendrinimas
BSPP buvo patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2012 m. spalio 26 d. sprendimu Nr. TS-172.
BSPP plane buvo numatyta Savivaldybės plėtros vizija, 2 prioritetinės sritys (prioritetai), 5 tikslai, 27 uždaviniai ir 133 priemonės. Planuodama priemones, Birštono savivaldybė didžiausią dėmesį skyrė bendruomenės poreikių tenkinimo kėlimui/užtikrinimui savivaldybėje.

[11] Sudaryta Birštono savivaldybės administracijos direktoriaus 2012 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. AV-222
[12] Sudaryta Birštono savivaldybės mero 2012 m. liepos 11 d. potvarkiu Nr. MV-12

2.2. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano įgyvendinimo rezultatų analizė

BSPP įgyvendinimo tvarka yra pateikiama Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginio plėtros plano įgyvendinimo priežiūros sistemos apraše[13] (toliau – Aprašas), kuris patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos sprendimu.

Apraše įtvirtinta, kas BSPP yra įgyvendinamas jo dalis, kurių patvirtinti vykdytojai yra Savivaldybės administracija ir Savivaldybės biudžetinės įstaigos, integruojant į Birštono savivaldybės trejų metų strateginį veiklos planą ir numatant lėšas joms įgyvendinti iš Savivaldybės biudžeto bei kitų finansavimo šaltinių. BSPP tikslų, uždavinių ir priemonių įgyvendinimas turi būti koordinuojamas su plane numatytų kitų vykdytojų – viešojo administravimo institucijų, valstybės įmonių ir įstaigų, visuomeninių organizacijų, privačių įmonių – planais.

Apraše nurodyta, kad BSPP įgyvendinimo ataskaita rengiama, svarstoma ir teikiama išklausyti Savivaldybės tarybai kiekvienais metais. Rengiant BSPP įgyvendinimo metinę ataskaitą, surenkama informacija iš visų BSPP nurodytų vykdytojų.

Apraše nurodoma, kad BSPP papildomas ir keičiamas įvertinus BSPP įgyvendinimo rezultatus bei gautus pasiūlymus dėl BSPP keitimo ar papildymo. Pasiūlymai dėl BSPP pakeitimo ir papildymo pateikiami raštu Savivaldybės administracijos direktoriui iki einamųjų metų birželio 1 d. Pateikti pasiūlymai apsvarstomi Strateginio planavimo grupėje bei Savivaldybės tarybos komitetuose. BSPP pakeitimus ir papildymus tvirtina Savivaldybės taryba.

Per visą BSPP įgyvendinimo laikotarpį iki 2020 m. pabaigos BSPP buvo papildytas vieną kartą (2016 m.) 3 naujomis priemonėmis[14].

Aprašas įtvirtina, kad BSPP įgyvendinimo rezultatai matuojami remiantis 4 lygių kokybiniais ir kiekybiniais rodikliais:

1) vizijos rodikliais matuojama BSPP įgyvendinimo nauda visai savivaldybės bendruomenei.
2) tikslų rodikliais matuojami atskirų savivaldybės veiklos sričių rezultatai.
3) uždavinių rodikliais apibrėžiami materialiniai ar intelektiniai produktai ir (ar) paslaugos, kurie atsiranda tikslingai naudojant išteklius uždaviniui įgyvendinti.
4) priemonių rodikliais matuojama, su kokiais ištekliais (finansiniais, žmogiškaisiais, materialiniais) bus sukurti numatyti produktai ar suteiktos paslaugos.

Kiekybiniais rodikliais matuojama tai, kas gali būti suskaičiuojama, jie sudaromi remiantis kiekybine informacija, t. y. faktais, skaičiais, statistiniais duomenimis. Šie rodikliai parodo indėlius (pavyzdžiui, finansinius) arba kiekybinę galutinio produkto ar rezultato apimtį.

Kokybiniai vertinimo kriterijai parodo veiklos kokybines charakteristikas, t. y. jos gerėjimą arba blogėjimą (pavyzdžiui, ar rezultatai pasiekti laiku, ar jie atitinka vartotojų ar visuomenės poreikius, standartus ir kita). Kokybiniai rodikliai sudaromi naudojant apklausų, tyrimų duomenis, apžvalgas, ekspertų ar specialių grupinių diskusijų medžiagą ir kitą kokybinę informaciją.

Taigi, iš viso BSPP buvo numatyti 92 vertinimo kriterijai (5 – vizijos ir 87 – tikslų ir uždavinių).

2.2.1. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano vizijos kriterijų įgyvendinimo rezultatai

BSPP įgyvendinimo kriterijų sistemoje numatyti 5 vizijos kriterijai, kurių informacijos šaltiniai – Birštono savivaldybės administracija, Lietuvos statistikos departamentas, Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Vizijos kriterijai fiksuoti 2011 m. duomenimis bei vertinti su planuojamų 2020 metų vizijos kriterijų reikšmėmis.

Vizijos kriterijus Birštono savivaldybė stebėjo 2012-2019 m., lygino juos su esamos situacijos – 2011 metų – vizijos kriterijų reikšmėmis bei vertino artėjimą prie planuojamų 2020 metų vizijos kriterijų reikšmių.

Vizijos kriterijų analizei naudotas žymėjimas:

[13] Patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2012 m. spalio 26 d. sprendimu Nr. TS-172
[14] Patvirtinta Birštono savivaldybės tarybos 2016 m. gegužės 6 d. sprendimu Nr. TS-72

Kriterijaus tendencijos teigiamos (atsižvelgiant į bendrąsias socialines ekonomines normas)	
Kriterijaus tendencijos neigiamos (atsižvelgiant į bendrąsias socialines ekonomines normas)	

Toliau pateikiama lentelė su *BSPP* išskirtų vizijos kriterijų reikšmių įvertinimu už 2019 m. (kai 2011 m. kriterijus – bazinė reikšmė) ir palyginimu su planuotu 2020 m. vizijos kriterijumi. Jei kriterijus 2019 m. buvo blogesnis nei planuota 2020 m. reikšmė, žymima raudona spalva, jei geresnis – žalia spalva, jei reikšmės dar nepasiekė – violetine spalva.

3 lentelė. BSPP vizijos kriterijų įvertinimas už 2019 m.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio dinamika (lyginant 2020 m. su 2011 m.)	Būklė 2011 m.	Prognozė 2020 m.	Faktas 2019 m.	Išvada
1.	Gyventojų skaičiaus metinis pokytis		-1,3 proc.	0,5 proc.	-0,7 proc.	Bendrame ekonominiame kontekste kriterijus blogėjantis. Kriterijaus reikšmė 2019 m. buvo prastesnė nei 2020 m. planuota reikšmė.
2.	Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis (neto)		1348,5 (Lt) arba 390,55 EUR	aukštesnis	+361,65 EUR	Bendrame ekonominiame kontekste kriterijaus reikšmė 2019 m. gerėjo.
3.	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė*		74,77 m.	ilgesnė	76,81 m.	Bendrame ekonominiame kontekste kriterijaus reikšmė 2019 m. gerėjo.
4.	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis		8,5 proc.	mažesnis	10,2 proc.	Bendrame ekonominiame kontekste kriterijus blogėjantis. Kriterijaus reikšmė 2019 m. buvo prastesnė nei 2020 m. planuota reikšmė.
5.	Paslaugų sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė		49 proc.	didesnė	+80,6 proc.	Bendrame ekonominiame kontekste kriterijaus reikšmė 2019 m. gerėjo.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis LSD

Vertinant *BSPP* įgyvendinimą iki 2020 m., pažymėtina, kad teigiamas Birštono savivaldybės vystymosi tendencijas rodė 3 kriterijai iš 5 (60 proc.). Teigiamos tendencijos Birštono savivaldybėje pastebimos, vertinant vidutinį mėnesinį neto darbo užmokestį, vidutinę tikėtiną gyvenimo trukmę ir paslaugų sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės skaičius, o neigiamos tendencijos – vertinant demografinę situaciją, taip pat blogesnis kriterijus, vertinant registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį. Vadinasi, Birštono savivaldybėje teigiami pokyčiai pastebimi verslo ir ekonomikos srityse, o neigiami – demografinėje srityje.

2.2.2. Birštono savivaldybės plėtros iki 2020 metų strateginio plano prioritetų kriterijų įgyvendinimo rezultatai

BSPP įgyvendinimo kriterijų sistemoje numatyti 87 prioritetų pasiekimo kriterijai, kurie nurodo įgyvendinimo poveikį dvejiems BSPP prioritetams.

Pagrindiniai prioritetų kriterijų informacijos šaltiniai: Birštono savivaldybės administracija, Lietuvos statistikos departamentas, Savivaldybės gydytojas (visuomenės sveikatos biuras), UAB „Birštono vandentiekis“, UAB „Birštono šiluma“, UAB „Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras“, Birštono turizmo informacijos centras, Birštono muziejus.

Toliau pateikiama lentelė su *BSPP* išskirtų prioritetų kriterijų reikšmių įvertinimu už 2019 m., lyginant su bazine 2011 m. reikšme. Jei kriterijus 2019 m. buvo blogesnis nei bazinė reikšmė, žymima raudona spalva, jei geresnis – žalia spalva, nepasikeitė – violetine spalva.

4 lentelė. BSPP prioritetų kriterijų įvertinimas už 2019 m.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio dinamika (lyginant 2019 m. su 2011 m.)	Būklė 2011 m.	Prognozė 2020 m.	Faktas 2019 m.	Išvada
1 PRIORITETAS. SAVIVALDYBĖS BENDRUOMENĖS POREIKIŲ TENKINIMAS						
1.1. TIKSLAS. SUDARYTI GYVENTOJAMS SĄLYGAS MOKYTIS VISĄ GYVENIMĄ						
1.	25-64 m. gyventojų, įgijusių povidurinį išsilavinimą, dalis nuo visų to paties amžiaus gyventojų	n.d.	56,4 proc.	didesnė	n.d.	-
1.*	1 000-iui gyventojų tenkanti 10 metų ir vyresnių išsilavinusių gyventojų dalis	n.d.	108,7	didesnė	n.d.	-
2.	Gyventojų, kurie švietimo paslaugas vertina teigiamai, dalis	↑	82,7 proc.	didesnė	84,5 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
3.	Mokinių, lankančių meno mokyklą, dalis	↓	213 mokinių arba 30 proc.	didesnė	185 mokiniai[15] arba 11,5 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
4.	Veikiančių profesinės ar aukštosios mokyklos filialų skaičius	→	0 vnt.	1 vnt.	0 vnt.	Nekintanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
5.	Veikiantis III-jo amžiaus universitetas	↑	0 vnt.	1 vnt.	1 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
6.	Mokyklų pastatų ar jų dalių, kurioms per pastaruosius 15 metų atliktas kapitalinis arba paprastas remontas dalis	→	50 proc.	100 proc.	50 proc.	Nekintanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
7.	Mokyklų turimos IT įrangos, kurios eksploatavimo laikas yra ilgesnis nei 5 metai, dalis	↓	39 proc.	mažesnė	69 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
8.	Mokyklų, kurių aplinka yra kompleksiškai sutvarkyta, dalis	↑	0 proc.	100 proc.	50 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau nepasiekta planuota reikšmė
1.1. TIKSLAS. SIEKTI DIDESNIO ASMENS IR VISUOMENĖS SAUGUMO						
9.	Užregistruotų nusikalstamų veikų, tenkančių 10 tūkst. gyventojų, skaičius	↓	769 vnt.	mažesnis	1 085 vnt.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė

[15] http://birstonomenas.lt/MENO%20M%20ATASK%20TS-9%20PRIEDAS.pdf

10.	Žuvusiųjų eismo įvykiuose skaičius	↑	1 vnt.	0 vnt.	0 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
11.	Gyventojų, kurie teikiamas socialines paslaugas vertina teigiamai, dalis	↑	38,2 proc.	didesnė	87,2 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
12.	Gyventojų, kurie teikiamas sveikatos priežiūros paslaugas vertina teigiamai, dalis	↑	40,8 proc.	didesnė	80,0 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
13.	Teikiamų socialinių paslaugų rūšių skaičius	↑	10 vnt. (patikslintas skaičius) [16]	didesnis	11 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
14.	Socialinių paslaugų gavėjų, kuriems paslaugas teikia NVO ir bendruomenės, dalis iš visų socialinių paslaugų gavėjų	↓	30 proc. arba 1 834 asm.[17]	didesnė	22,2 proc. arba 915 asm.[18]	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
15.	Apsilankymai pas gydytojus – specialistus (II-III lygis), tenkantys 100 gyventojų (per metus)	↑	185,9 vnt.	didesni	1 053,43 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
16.	Socialinėms ir sveikatos priežiūros paslaugoms teikti naudojamų pastatų ar jų dalių, kurioms per pastaruosius 15 metų atliktas kapitalinis arba paprastas remontas dalis	↑	50 vnt.	2 vnt.	2 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
17.	PSPC eksploatuojamos medicininės įrangos, naujesnės nei 10 metų, dalis iš visos medicininės įrangos	↓	95 proc.	100 proc.	85 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
18.	Veikiančių vaizdo stebėjimo kamerų skaičius	↑	26 vnt.	41 vnt.	30 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau nepasiekta planuota reikšmė
19.	Įdiegtų eismo saugumo priemonių skaičius	n.d.	4 vnt.	didesnė	n.d.	-
1.3 TIKSLAS. PUOSELĖTI KULTŪRINES TRADICIJAS, SKATINTI GYVENTOJŲ KŪRYBINĘ RAIŠKĄ PLĖTOJANT BENDRUOMENIŠKUMĄ BEI SOCIALINĘ SANGLAUDĄ						

[16] http://195.182.73.139/Search/Preview.aspx?id=10931&backto=Li4vU2VhcmNoL1Jlc3VsdHMuYXNweD9zb3J0Qnk9VHlwZSZkaXJlY3Rpb249YXNjJnBhZ2U9NjU5

[17] http://195.182.73.139/Search/Preview.aspx?id=10931&backto=Li4vU2VhcmNoL1Jlc3VsdHMuYXNweD9zb3J0Qnk9VHlwZSZkaXJlY3Rpb249YXNjJnBhZ2U9NjU5

[18] https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/602125414d0d11eaa1dfa55695c2be13/

20.	Gyventojų, kurie paveldo apsaugą bei kultūrinį gyvenimą vertina teigiamai, dalis	↑	84,3 proc.	didesnė	9,5 balai	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau nepasiekta planuota reikšmė
21.	Gyventojų, kurie yra bendruomenių nariai, dalis	n.d.	30 proc.	didesnė	n.d.	-
22.	Kultūros įstaigų, kurioms buvo pagerintos darbo sąlygos, skaičius	↑	1 vnt.	4 vnt.	2 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau nepasiekta planuota reikšmė
23.	Bibliotekos turimų IT priemonių, kurių eksploatavimo laikas yra ilgesnis nei 5 metai, dalis	↓	50 proc.	0 proc.	81 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
24.	Suskaitmeninto kultūros paveldo dalis	↑	27 proc.	100 proc.	100 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
25.	Veikiančių amatų centrų skaičius	↑	0 vnt.	1 vnt.	1 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
26.	Atnaujintų muziejaus ekspozicijų dalis	↑	0 proc.	100 proc.	4 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau nepasiekta planuota reikšmė
27	Veikiančių bendruomenių skaičius	n.d.	5 vnt.	didesnis	n.d.	-
28.	Bendruomenių turimų patalpų skaičius	n.d.	1 vnt.	4 vnt.	n.d.	-
29.	Jaunuolių (14-29 m.), dalyvaujančių NVO veiklose, dalis	↑	5 proc.	didesnė	51,6 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
30.	Rekonstruota administracinėms paslaugoms teikti naudojamų pastatų	↑	4 vnt.	6 vnt.	5 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau planuota reikšmė nepasiekta
31.	Savivaldybės teikiamų III-IV brandos lygių elektroninių paslaugų skaičius	↑	0 vnt.	didesnis	38 vnt. (III lygio)	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
32.	Kvalifikaciją kėlusių savivaldybės administracijos ir savivaldybės biudžetinių įstaigų darbuotojų dalis	↓	60 proc.	didesnė	28 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
33.	ES finansinės paramos investicijos, tenkančios vienam gyventojui	↑	1 181,65 €	didesnės	2 206,00 €	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė

1.4 TIKSLAS. SUDARYTI PALANKIAS SĄLYGAS SPORTUI, KŪNO KULTŪRAI IR SVEIKAI GYVENSENAI						
34.	Organizuotai sportuojančių gyventojų dalis		11,5 proc.	didesnė	8,2 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
35.	Gyventojų, kurie aktyvaus poilsio paslaugas vertina teigiamai, dalis		60,5 proc.	didesnė	Daugiau nei 9 balai	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
36.	Sporto objektų, tenkančių 10 tūkst. gyventojų, skaičius		8 vnt.	didesnis	12 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
37.	Sporto objektų, kurių būklė vertinama kaip gera, dalis		50 proc.	didesnė	50 proc.	Nekintanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
38.	Sporto ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius		850 asm.	didesnis	4 530 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
39.	Gyventojų, informuotų visuomenės sveikatos temomis, dalis		12 proc.	didesnė	100 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
1.5 TIKSLAS. PLĖTOTI INŽINERINĘ INFRASTRUKTŪRĄ						
40.	Gyventojų, kurie gatvių ir kelių priežiūros paslaugas vertina teigiamai, dalis		75,7 proc.	didesnė	79,0 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
41.	Gyventojų, kurie kraštovaizdžio puoselėjimą vertina teigiamai, dalis		91,5 proc.	didesnė	87,1 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
42.	Gyventojų, kurie vandens, šilumos ir elektros tiekimo paslaugas vertina teigiamai, dalis		60,7 proc.	didesnė	83,8 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
43.	Vietinės reikšmės kelių su asfalto danga dalis		38,1 proc.	didesnė	31,8 proc.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
44.	Apšviestų vietinės reikšmės kelių ilgis		20,6 km	didesnis	22,4 km	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
45.	Gyventojų, kurie naudojasi centralizuoto nuotekų surinkimo paslauga, dalis	n.d.	80,2 proc.	didesnė	n.d.	-

46.	Gyventojų, kurie naudojasi centralizuotai tiekiamu geriamuoju vandeniu, dalis	n.d.	88,2 proc.	didesnė	n.d.	-
47.	Surinkta perdirbimui/ panaudojimui komunalinių atliekų nuo bendro komunalinių atliekų kiekio	↑	2,64 proc.	didesnė	79 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
48.	Energijos suvartojimas savivaldybės pastatų (centralizuotam) šildymui	↑	1873 kWh/m^2	mažesnis	105 kWh/m^2	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
49.	Energijos suvartojimas daugiabučių namų (centralizuotam) šildymui	↑	155 kWh/m^2	mažesnis	95 kWh/m^2	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
50.	Kuro kiekis suvartojamas šilumos vienetui pagaminti	↑	105,7 Kg$_{n.e.}$/MWh	mažesnis	98,78 Kgn.e./MWh	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
51.	Kompleksiškai atnaujintų (per pastaruosius 10 metų) viešųjų erdvių (parkų, aikščių, skverų ir pan.) skaičius	↑	23 vnt.	didesnis	28 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
52.	Apleistų pastatų skaičius	↑	33 vnt.	mažesnis	17 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
53.	Tarnybinių butų skaičius	↑	0 vnt.	didesnis	5 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
54.	Gyvenamosios paskirties sklypų (Prienų g.) su įrengta infrastruktūra skaičius	→	0 vnt.	51 vnt.	0 vnt.	Nekintanti reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
55.	Gyvenamojo fondo plotas	↑	161,8 tūkst. m^2	didesnis	182,7 tūkst. m^2	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
56.	Parengtų teisės aktuose įvardintų privalomų ilgalaikio teritorijų planavimo dokumentų skaičius	↓	11 vnt.	didesnis	7 vnt.	Blogėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
2. PRIORITETAS. TURISTINIO POTENCIALO PLĖTOJIMAS						
2.1. TIKSLAS. DIDINTI KURORTO ŽINOMUMĄ ŠALIES IR TARPTAUTINĖSE RINKOSE						
57.	Turistų, apgyvendintų apgyvendinimo įstaigose, skaičius	↑	30,5 tūkst. asm.	didesnis	168 567 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
58.	Užsienio turistų, apgyvendintų apgyvendinimo įstaigose, skaičius	↑	4,3 tūkst. asm.	didesnis	14 997 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė

59.	Turistų, kurie turistinę aplinką (turizmo informacijos paslaugas, informacines nuorodas, stendus) vertina labai gerai, dalis	↑	23 proc.	didesnė	80 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
60.	Turistų, kurie informacinius leidinius apie Birštono kurortą vertina labai gerai, dalis	↑	18 proc.	didesnė	85 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
61.	Lankytojų skaičius TIC'e	↑	5,5 tūkst. asm.	didesnis	18 171 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
62.	Europos karališkųjų kurortų grupės kokybės kriterijų, kuriuos atitinka Birštono kurortas, skaičius	↑	4 iš 10 vnt.	didesnis	5 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
63.	Sanatorijų ir SPA centrų, kurių paslaugos yra sertifikuotos pagal tarptautinius standartus, skaičius	↑	1 vnt.	didesnis	4 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
64.	Viešbučių, klasifikuotų 4 ir 5 žvaigždutėmis, skaičius	→	2 vnt.	didesnis	2 vnt.	Nekintanti kriterijaus reikšmės tendencija, nepasiekta planuota reikšmė
65.	Turistų, kurie susisiekimą su kurortu vertina labai gerai, dalis	↑	41 proc.	didesnė	50 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
66.	Veikiančių viešojo transporto paslaugų skaičius	↑	1 vnt.	didesnis	2 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
2.2. TIKSLAS. PLĖTOTI SVEIKATOS TURIZMĄ						
67.	Turistų, kurie teikiamas sveikatinimo paslaugas vertina labai gerai, dalis	↑	27 proc.	didesnė	80 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
68.	Asmenų, kuriems suteiktos sanatorinio gydymo paslaugos, skaičius	↑	13,6 tūkst. asm.	didesnis	656 464 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
69.	Įstaigų, teikiančių sveikatos turizmo paslaugas, skaičius	→	9 vnt.	didesnis	9 vnt.	Nekintanti kriterijaus reikšmė, nepasiekta planuota reikšmė
70.	Įrengta sveikatinimo paslaugų infrastruktūros objektų viešose erdvėse	↑	2 vnt.	6 vnt.	5 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau planuota reikšmė nepasiekta
71.	Teikiamų gydymo, sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugų skaičius	↑	160 vnt.	didesnis	334 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė

72.	Apgyvendinimo vietų sanatorijose skaičius	↑	470 vnt.	didesnis	1 422 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
73.	Apgyvendinimo vietų skaičius privačiame apgyvendinimo sektoriuje	↑	17 vnt.	didesnis	41 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
74.	Vietų skaičius apgyvendinimo įstaigose	↑	812 vnt.	didesnis	3 012 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
2.3. TIKSLAS. DIDINTI KUROTINIŲ PASLAUGŲ ĮVAIROVĘ						
75.	Vietų užimtumas apgyvendinimo įstaigose	↑	25 proc.	didesnis	61,2 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
76.	Išduotų verslo liudijimų skaičius, tenkantis 1 000 gyventojų	↑	34 vnt.	didesnis	71 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
77.	Veikiančių SVV įmonių skaičius, tenkantis 1 000 gyv.	↑	11,4 vnt.	didesnis	18,95 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
78.	Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui	↑	0,072 tūkst. Lt arba 20,85 EUR	didesnės	165 EUR (2018 m. duomenys)	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
79.	Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui	↑	2 tūkst. Lt arba 579,24 EUR	didesnės	2 206 EUR (2018 m. duomenys)	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
80.	Įrengtų ir veikiančių objektų vaikams skaičius (žaidimų aikštelių, stovyklų, sanatorijų ir t.t.)	↑	1 vnt.	daugiau	5 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
81.	Teikiama aktyvaus poilsio paslaugų rūšių	↑	8 vnt.	didesnis	10 vnt.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
82.	Dviračių takų (trasų) ilgis	↑	6 km (patikslintas skaičius)	80 km	20,3 km	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, tačiau planuota reikšmė nepasiekta

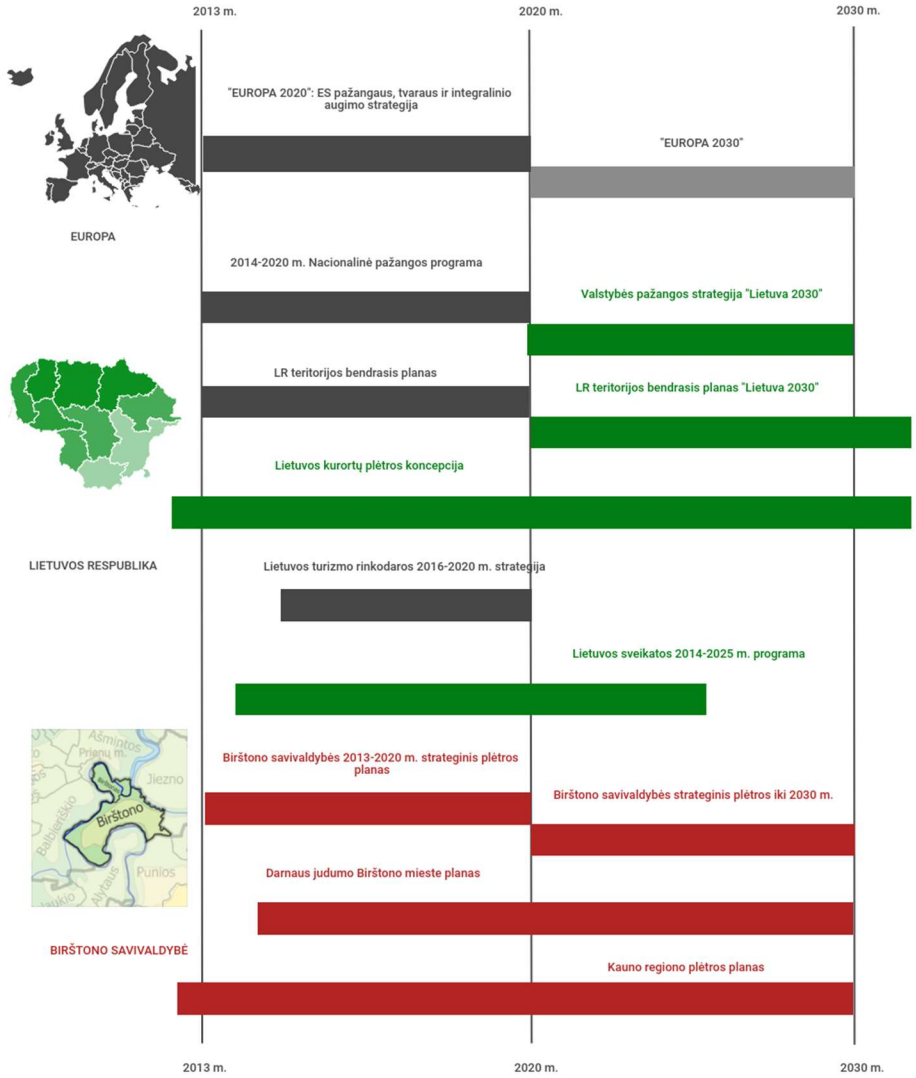
83.	Turistų, kurie aktyvaus poilsio paslaugas vertina labai gerai, dalis		25 proc.	didesnė	50 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
84.	Turistų, kurie kultūrinius renginius vertina labai gerai, dalis		11 proc.	didesnė	70 proc.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
85.	Kultūrinių renginių lankytojų skaičius		50 000 asm.	didesnis	49790	Nekintanti kriterijaus reikšmė, nepasiekta planuota reikšmė
86.	Muziejaus lankytojų skaičius		7 000 asm.	didesnis	14 591 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė
87.	Ekskursijų dalyvių skaičius		1 800 asm.	didesnis	2 535 asm.	Gerėjanti kriterijaus reikšmės tendencija, pasiekta planuota reikšmė

3. BIRŠTONO SAVIVALDYBEI AKTUALIŲ STRATEGINIO PLANAVIMO DOKUMENTŲ ANALIZĖ

Šios analizės tikslas yra apžvelgti savivaldybei aktualius strateginio planavimo dokumentus, jų pagrindinius prioritetus ir tikslus, kurių nuostatos turi atsispindėti Birštono savivaldybės strateginiame plėtros plane.

Strateginio planavimo dokumentų sistema apima ilgalaikes ES ir Lietuvos Respublikos planavimo dokumentų nuostatas, kurios perkeliamos į trumpesnės trukmės planavimo dokumentus, savivaldybių strateginio planavimo dokumentus. Vienų planavimo dokumentų nuostatos turi atsispindėti kituose susijusiuose dokumentuose ir vieni kitiems neprieštarauti.

Pagrindiniai planavimo dokumentai, apimantys ES ir LR planavimo dokumentus, aktualūs laikotarpiui iki 2030 m. yra šie: „Europa 2030"[19], LR teritorijos bendrasis planas „Lietuva 2030", Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030", „Darnaus judumo Birštono mieste planas" (6 pav.).

6 pav. ***Pagrindiniai planavimo dokumentai, aktualūs Birštono savivaldybės strateginiam plėtros planui iki 2030 metų***

[19] PROJEKTAS „EUROPA 2030" iššūkiai ir galimybės, Svarstymų grupės ataskaita Europos Vadovų Tarybai dėl „ES 2030" ateities, 2010 m. gegužės mėn.: https://www.consilium.europa.eu/media/30774/qc3210249ltc.pdf

Šaltinis: sudaryta autorių

Rengiant SPP, buvo atsižvelgiama į Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus, Paryžiaus klimato kaitos susitarimą, Lietuvos Respublikos ilgalaikius strateginius planus ir programavimo lygmens dokumentus.

Darnaus ES vystymosi siekiama prisidedant prie projekto „Europa 2030“. Dokumente suformuoti šeši tikslai (7 pav.).

7 pav. „Europa 2030“ tikslai
Šaltinis: sudaryta autorių

Minėtiems tikslams ir užmojams įgyvendinti valstybės narės, taip pat ir Lietuva, negali susitelkti vien į savo nacionalinius interesus. Vykdant nacionalinę politiką itin svarbu atsižvelgti į platesnius, europinius užmojus ir kartu su visa Europa vadovautis bendrai iškeltais tikslais.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030” (LPS „Lietuva 2030“) apima valstybės viziją ir raidos prioritetus bei jų įgyvendinimo kryptis iki 2030 metų. Tai pagrindinis planavimo dokumentas, kuriuo turi būti vadovaujamasi priimant strateginius sprendimus ir rengiant valstybės planus ar programas.

Dokumente suformuota valstybės vizija yra *„Lietuva – sumani šalis, kurioje gera gyventi ir dirbti“*. Strategijoje nustatomos ilgalaikės valstybės raidos kryptys. Dokumente nurodoma, visos valstybės valdymo institucijos, nepaisant jų valdymo lygmens, prisidės prie LPS „Lietuva 2030“ įgyvendinimo – dinamiško ir visaapimančio proceso, skatinančio nuolat generuoti idėjas ir atlikti konkrečius darbus. Pažymėtina, kad dokumente dėmesys skiriamas bendrai visai valstybei, neišskiriant atskirų miestų bei jų problemų.

Strategijoje išskiriamos pažangai svarbios vertybės – atvirumas, kūrybingumas ir atsakomybė bei 3 pažangos sritys: visuomenė, ekonomika ir valdymas. Siekiami įgyvendinti pokyčiai šiose srityse įtvirtins pažangos vertybes ir remsis darnaus vystymosi principais. Pokyčių tikimasi šiose srityse: 1) sumani visuomenė; 2) sumani ekonomika; 3) sumanus valdymas (8 pav.).

8 pav. LPS „Lietuva 2030“ kryptys
Šaltinis: sudaryta autorių

Kiekvieno regiono tikslas – panaudojant turimus konkurencinius pranašumus ir kuriant palankią urbanistinę, susisiekimo, inžinerinę ir kitas sistemas, išlikti traukos centru tiek gyventojams, tiek verslui, taip pat pagrįsti savo savarankiškumą. Dėmesys telkiamas į vietos identiteto puoselėjimą, individualiai panaudojant ir išlaikant vietinius kultūros išteklius kaip vieną iš konkurencingumo veiksnių. Pagal Lietuvos teritorijos bendrąjį planą kiekvieno regiono tikslas – panaudojant turimus konkurencinius pranašumus ir kuriant palankią urbanistinę, susisiekimo, inžinerinę ir kitas sistemas, išlikti traukos centru tiek gyventojams, tiek verslui, taip pat pagrįsti savo savarankiškumą. Taip pat dėmesys telkiamas į vietos identiteto puoselėjimą, individualiai panaudojant ir išlaikant vietinius kultūros išteklius kaip vieną iš konkurencingumo veiksnių.

Birštono savivaldybėje yra planuojamas technologinių veiksnių pokytis, o siekiami tikslai nurodyti Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Pagal šią strategiją vienas iš tikslų – pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti ne tik šalies, bet ir savivaldybės tarptautinį konkurencingumą.

2021–2030 metų nacionalinė pažangos programa (NPP) – LR Vyriausybės nutarimu tvirtinamas pagrindinis (skėtinis) vidutinės trukmės planavimo dokumentas, kuriame nustatomi strateginiai šalies plėtros tikslai ir uždaviniai, atskleidžiantys, kokių pokyčių siekiama per artimiausius 10 metų visose viešosios politikos srityse, siekiant užtikrinti ilgalaikę šalies ekonominę ir socialinę pažangą. 2021–2030 m. NPP rengiama siekiant įgyvendinti Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ ir sukurti pažangią, modernią ir stiprią valstybę, pasižyminčią sumanios visuomenės, sumanios ekonomikos ir sumanaus valdymo derme. Pažangos vizija ir plėtros kryptys programoje nustatytos pagal Valstybės pažangos strategiją „Lietuva 2030“. Programos projekte užsibrėžta 10 tikslų, kuriuos bus pasiryžta pasiekti iki 2030 metų (9 pav.). Tikslai suformuluoti Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimo pažangos, Europos komisijos šalies ataskaitų bei darnaus vystymosi principų pagrindu. Šiuo metu 2021–2030 metų nacionalinė pažangos programa ir derinimo etape bei turėtų būti patvirtinta 2020 m.

9 pav. 2021–2030 metų nacionalinės pažangos strategijos tikslai
Šaltinis: www.lrv.lt

Vienas svarbiausių šalies dokumentų formuojant regioninę politiką – **Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas**. Tai yra pagrindinis planavimo dokumentas, reglamentuojantis šalies teritorijos naudojimo ir tvarkymo ilgalaikę strategiją. Svarbiausias dokumento principas – užtikrinti tvarią ir pusiausvyrą teritorijos raidą, sudarančią tinkamas strateginės visuomenės ir ūkio plėtotės prielaidas.

Vadovaujantis archeologijos paveldo (piliakalniai ir senovės gyvenvietės), taip pat architektūros ir urbanistikos paveldo (pilys, bažnyčios, vienuolynai, dvarų paveldas, etnografiniai kaimai) verte ir išsidėstymu, Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane yra nustatyta per 120 kraštovaizdžio tvarkymo politikos požiūriu reikšmingų kultūros vertybių teritorinių arealų. Birštono arealas priskirtas prie ypač svarbių nacionalinės reikšmės arealų.

Rekreacinio aptarnavimo centrai, užimantys svarbią vietą rekreacijos plėtros teritorinėje sistemoje, skirstomi pagal reikšmę (nacionalinės ir regioninės svarbos) bei pagal specializaciją (bendrojo turizmo, pažintinio turizmo, poilsio gamtoje, kurortinio gydymo). Gydomosios (sanatorinės) rekreacijos plėtojimo tikslu yra numatoma išplėsti kurortinių vietovių tinklą, įtraukiant į jį vietoves, turinčias šiam tikslui didelį gamtinių kurortologinių išteklių potencialą. Didžiausią rekreacijos plėtojimo potencialą turi miestai kurortai, tarp jų – Birštonas.

Pažymėtina, kad dabartinis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas galioja iki 2020 m. todėl, vadovaujantis LR Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. 389 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano rengimo“, yra pradėtas rengti naujas LR teritorijos bendrasis planas. Juo siekiama sukurti gyvą, veiksmingą teritorijų planavimo dokumentą, kuriuo bus vadovaujamasi priimant kitus – valstybės ir žemesnio teritorijų planavimo lygmens, sektorinius sprendimus. Tai bus pamatinis erdvinio Lietuvos teritorijos planavimo dokumentas, integruojantis šalies sektorinių strategijų, programų ir planų nuostatas.

2019 metų sausio mėn. duomenimis, yra įgyvendintas pirmasis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano rengimo etapas, kurio metu atlikta esamos būklės analizė, įvertinanti daugybę sričių: gamtinius išteklius, urbanizaciją ir susisiekimo sistemas, inžinerinę infrastruktūrą, socialinių bei ekonominių struktūrų raidą bei būklę. Jų rezultatai atsispindi GIS pagrindu sukurto savivaldybių žemėlapio sluoksniuose, kuriuos galima lyginti ir derinti. Dar trys sritys – nekilnojamasis kultūros paveldas, kraštovaizdis ir gamtos vertybių bei ekosistemų apsauga – bus įtrauktos į vėlesnį laikotarpį. Savivaldybių žemėlapis pasiekiamas interneto naršyklėse kompiuteryje ar telefone adresu www.bendrasisplanas.lt/interaktyvus-duomenys. Tikimasi, kad šis interaktyvus žemėlapis padės planuojant biudžetą, traukiant investicijas, prižiūrint švietimo ar gydymo institucijų tinklą, vystant turizmą bei numatant žemės gelmių išteklių gavybą.

Kitame LR bendrojo teritorijos plano rengimo etape pagal atliktos analizės duomenis bus formuojama LR teritorijos bendrojo plano koncepcija, kurią turės patvirtinti LR Seimas, o konkrečius sprendinius, suderinus su visuomene, – LR Vyriausybė. LR teritorijos bendrasis planas taps vienu pagrindinių šalies vystymosi

dokumentų, jo suformuluoti sprendiniai galios iki 2030, o pasiūlyta vizija – iki 2050 metų. Sprendiniai yra ypač svarbūs, siekiant Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslų. Pažymėtina, kad LR teritorijos bendrasis planas turės būti parengtas iki 2020 metų.

Nacionaliniu lygmeniu reikšmingas yra **Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymas[20],** kurio paskirtis – nustatyti nacionalinės regioninės politikos tikslą, jo įgyvendinimo uždavinius, nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimą ir finansavimą, teritorijas, kuriose įgyvendinama nacionalinė regioninė politika, regioninės plėtros planavimo dokumentų rengimą ir tvirtinimą, taip pat nacionalinę regioninę politiką įgyvendinančius subjektus ir jų įgaliojimus. Įstatyme nurodomas Nacionalinės regioninės politikos tikslas – mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir pačiuose regionuose, skatinti visoje valstybės teritorijoje tolygią ir tvarią plėtrą. Vadovaujantis Įstatymo 12 straipsnio 1 punktu, yra parengtas **Nacionalinės regioninės politikos prioritetų iki 2030 metų projektas**, kuriame suformuoti 4 prioritetai:

1) veiksminga regioninės politikos sistema;
2) geografiškai subalansuotas darnus ir tvarus ekonomikos augimas;
3) kokybiškos gyvenimo sąlygos Lietuvoje;
4) pagerintas regionų įvaizdis.

Prioritetai parengti siekiant sudaryti oraus, aktyvaus, saugaus, sveiko ir patrauklaus gyvenimo ir darbo prielaidas.

Nacionalinės regioninės politikos prioritetų iki 2030 metų projekte pabrėžiama LR teritorijos bendrojo plano svarba, nurodant, kad jame turi būti įtvirtinti ilgalaikiai valstybės įsipareigojimai vykdant darnią ir tvarią regionų plėtrą. Dokumente taip pat pažymima, kad regioninė politika nėra tiesiogiai atsakinga už Lietuvos ekonominę situaciją, tačiau ji gali sudaryti sąlygas savivaldybėms ir regionams siekti ekonomikos augimo išnaudojant kiekvienos jų unikalų potencialą ir nuolat derinant plėtra su nacionalinėmis sektorinėmis politikomis. Kiekviename regione reikia apsibrėžti keletą stipriausių savo ekonominės specializacijos krypčių, siekiant jas stiprinti, telkti finansines, ekonominės plėtros, švietimo, mokslo, technologijų, inovacijų ir kitas priemones. Darniai regioninei plėtrai užtikrinti turi būti skatinama valdžios, verslo ir bendruomenių partnerystė, tokiu būdu didinant investicinės aplinkos patrauklumą, kuriant inovatyvias, prieinamas viešąsias paslaugas, gerinant gyvenamosios aplinkos kokybę.

Nacionalinės regioninės politikos prioritetų iki 2030 metų projekte pateikiamos Kauno regiono plėtros taryboje patvirtintos ir šiuo metu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija suderintos Kauno regiono specializacijos kryptys (10 pav.).

10 pav. Kauno regiono plėtros kryptys

[20] Priimtas LR Seimo 2000 m. liepos 20 d. Nr. VIII-1889 (suvestinė redakcija nuo (2018-10-01)

1. Sumani pramonė ir logistika (aviacija, bioekonomika, pramonės skaitmenizacija, logistikos centrai);
2. Mokslo technologijos ir inovacijos (technologinių, medicinos, socialinių humanitarinių ir žemės ūkio mokslų kryptys; susietų paslaugų ir veiklos rangų centrai; informacinės ir komunikacinės technologijos; eksperimentinių produktų kūrimas; eko-inovacijos);
3. Sveikatos priežiūra ir sveikatos stiprinimas (infrastruktūra ir paslaugos; sveikatos ir biotechnologijų mokslai; medicininis turizmas; medicininės technologijos);
4. Kultūrinės ir kūrybinės industrijos, turizmas (turizmas; vaizduojamieji, taikomieji ir scenos menai; reklama ir leidyba; architektūra ir dizainas; kultūros paveldas, amatai; programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos).

Regiono lygmens svarbiausias strateginis dokumentas yra **Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų**[21], kuris rengiamas atsižvelgiant į savivaldybių plėtros planus ir yra vienas pagrindinių dokumentų, pagal kurį bus skirstoma ES struktūrinė parama. Dėl šios priežasties labai svarbus yra Kauno regiono plėtros plano ir Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano suderinamumas.

Kauno regiono plėtros plane iki 2020 metų yra formuluojami prioritetai ir tikslai:

1 prioritetas. Pažangi ekonomika

1.1. tikslas. Plėtoti Kauno regioną kaip mokslo ir verslo partneryste pagrįstą aukštos pridėtinės vertės pramonės kraštą;
1.2. tikslas. Padidinti gyventojų verslumą ir užimtumą, kuriant ir išlaikant darbo vietas, didinant verslo įvairovę ir darbo vietų pasiekiamumą;
1.3. tikslas. Plėtoti regiono transporto infrastruktūrą;
1.4. tikslas. Siekti, kad Kauno regionas taptų tarptautinio ir vietinio turizmo bei įvairiapusiškų poilsio paslaugų centru.

2 prioritetas. Gyvenimo kokybė

2.1. tikslas. Vystyti subalansuotą mokymosi sistemą;
2.2. tikslas. Užtikrinti teikiamų socialinių paslaugų prieinamumą;
2.3. tikslas. Plėtoti Kauno regioną kaip vieną iš Europos sveikatos regionų;
2.4. tikslas. Plėtoti socialinę infrastruktūrą ir bendruomenines iniciatyvas, skirtas gyventojų gyvenimo kokybės ir gyvenamosios aplinkos gerinimui;
2.5. tikslas. Visapusiškai vystyti ir modernizuoti kaimo vietoves ir verslą kaime.

3 prioritetas. Žmogaus ir aplinkos santara

3.1. tikslas. Skatinti darnų išteklių naudojimą, užtikrinti ekosistemų stabilumą Kauno regione;
3.2. tikslas. Parengti regiono įvairių lygmenų teritorijų bei socialinės ekonominės plėtros planavimo dokumentus, diegti ir tobulinti planavimo sistemas.

Birštono savivaldybės plėtra yra planuojama vadovaujantis Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginiu plėtros planu, Birštono savivaldybės 2019-2021 metų veiklos planu, Birštono savivaldybės bendruoju planu, kitais teritorijų planavimo dokumentais bendraisiais, detaliaisiais ir specialiaisiais planais.

Birštono savivaldybės strateginiame plėtros plane iki 2020 metų yra išskiriami šie prioritetai bei jų tikslai:

1 prioritetas. Savivaldybės bendruomenės poreikių tenkinimas

1.1. Sudaryti gyventojams sąlygas mokytis visą gyvenimą;
1.2. Siekti didesnio asmens ir visuomenės saugumo;
1.3. Puoselėti kultūrines tradicijas, ugdyti gyventojų kūrybiškumą ir bendruomeniškumą;
1.4. Sudaryti palankias sąlygas sveikai gyvensenai, kūno kultūrai ir sportui;
1.5. Plėtoti inžinerinę infrastruktūrą.

[21] Patvirtintas Kauno regiono plėtros tarybos 2010 m. gegužės 25 d. sprendimu Nr. 1

2 prioritetas. Turistinio potencialo plėtojimas

2.1. Didinti kurorto žinomumą šalies ir tarptautinėse rinkose;

2.2. Plėtoti sveikatos turizmą;

2.3. Didinti kurortinių paslaugų įvairovę.

Birštono miesto darnaus judumo plane[22] siūlomi sprendiniai turi atitikti „Darnaus judumo planų rengimo gairėse“ (patvirtintos LR susisiekimo ministro 2015 m. kovo 13 d. įsakymu Nr.3-108(1.5E)) iškeltus darnaus judumo planams keliamus tikslus:

- Įvertinti pagrindinius visų susisiekimo sistemos naudotojų judumo poreikius;
- Vystyti ir integruoti skirtingus susisiekimo būdus, prioritetą teikiant viešajam keleiviniam ir bevarikliam transportui ar aplinką mažai teršiančiam transportui;
- Siekti, kad plane pateikti sprendiniai atitiktų darnaus vystymo, ekonominio gyvybingumo, socialinės lygybės, sveikatos ir aplinkos kokybės poreikių suderinamumo reikalavimus;
- Subalansuotai išnaudoti miesto erdvę, esamą susisiekimo komunikacijų infrastruktūrą pritaikant viešajam keleiviniam transportui, pėstiesiems ir dviratininkams;
- Plėtoti teikiamas transporto paslaugas ir didinti jų veiksmingumą vadovaujantis darnios plėtros principais (socialinis ir ekonominis vystymasis, aplinkos apsauga);
- Didinti miesto aplinkos patrauklumą, gerinti gyvenimo kokybę ir visuomenės sveikatą;
- Didinti eismo saugą ir užtikrinti saugumą;
- Mažinti oro užterštumą, triukšmą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir energijos vartojimą;
- Įgyvendinti baltosios knygos rekomendacijas miestų transporto srityje;
- Prisidėti prie bendro transeuropinio transporto tinklo gerinimo ir didinti Europos transporto sistemos veiksmingumą.

Birštono miesto darnaus judumo planas – strateginio planavimo dokumentas, kurio tikslas – skatinti viešąjį transportą, integruoti bevarikles transporto priemones, spręsti Birštono miestui kylančius susisiekimo iššūkius, įgyvendinti pasaulinius ekologiškumo reikalavimus, padaryti miestą patogų tiek vietos gyventojams, tiek miesto svečiams. Dokumente nurodoma siekiamybė didinti pasiekiamumą ir pralaidumą Birštono mieste, sudaryti sąlygas patogiam, saugiam susisiekimui visomis transporto rūšimis. Aktualu vystyti miesto logistiką, būtina pritaikyti infrastruktūrą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms.

Plane suformuota 2030 metų Birštono miesto darnaus judumo vizija: ***Birštonas – tarptautinis turizmo ir unikalių sveikatos paslaugų karališkasis kurortas.***

Pagrindiniai vizijos sprendiniai ir svarbiausios priemonės:

- Viešojo transporto skatinimas: tankinti vietinio susisiekimo tinklą, naujose trasose suformuojant naujus maršrutus; tankinti viešojo transporto maršrutų tvarkaraščius.
- Bevariklio transporto integracija: modernizuoti Jaunimo g., Mokyklos g. ir Žvėrinčiaus g., įrengiant patrauklią infrastruktūrą pėstiesiems ir dviratininkams; rekonstruoti pėsčiųjų ir dviračių takus daugiaaukštės statybos kvartale tarp S. Dariaus ir S. Girėno g., B. Sruogos g., Kęstučio g. ir Druskupio g.; planuojamo dviračių ir pėsčiųjų viaduko per magistralinį A16 kelią prieigų ir jungties su Birštono miestu ir Birštono Vs. įrengimas; dviračių saugojimo stoginės įrengimas prie vaikų ugdymo įstaigų (Birštono gimnazija); dviračių saugyklų įrengimas prie daugiabučių gyvenamųjų namų (kvartale tarp S. Dariaus ir S. Girėno g., B. Sruogos g., Kęstučio g. ir Druskupio g. –20, Lelijų g. kvartale -8; dviračių saugyklų įrengimas darbuotojams centrinėje miesto dalyje (Jaunimo g., greta Savivaldybės ir Birštono kultūros centro); dviračių saugyklų įrengimas viešojo transporto pasiekiamumo gerinimui (prie autobusų stoties); dviračių statymo vietų įrengimas centrinėje miesto dalyje (Jaunimo g., greta Savivaldybės ir Birštono kultūros centro 2 stovai) ir Druskupio g., B. Sruogos g., Birutės g. zonoje (5 stovai).
- Modalinis kelionių pasiskirstymas: pagrindinis dėmesys skiriamas kelionių skaičiaus dviračiais didinimui;

[22] Patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2017 m. spalio 27 d. sprendimu Nr. T2-202.

- Eismo sauga ir saugumas: gatvių atkarpų (Jaunimo g., Mokyklos g. ir Žvėrinčiaus g.) modernizavimas įdiegiant eismo saugą didinančių techninių priemonių (greičio mažinimo priemonės, pėsčiųjų perėjų apšvietimas, gatvių apšvietimas ir kt.); sankryžų rekonstravimas didinant jų saugumą (Jaunimo g., Kęstučio g. ir S. Dariaus ir S. Girėno g.; B.Sruogos ir Kęstučio g.; Kęstučio g. ir Lelijų g.; Vaižganto g. ties įvažiavimu į autobusų stoties teritoriją; Algirdo g. ir Kęstučio g.; S. Dariaus ir S. Girėno g., Druskupio g. ir Basanavičiaus a.; Birštono g., Pušų g., Pavasario g. ir magistralinio kelio A16 (Birštono Vs.); įdiegti saugaus eismo priemones B. Sruogos g., Kęstučio g., Algirdo g., Vaižganto g., Druskupio g. užtikrinančias potencialiai pavojingų gatvių atkarpų saugumą (ne trumpesnių kaip 400 m ilgio santykinai tiesių, be sankryžų su pagrindinėmis gatvėmis ir pan.);
- Eismo organizavimo tobulinimas ir judumo valdymas: darnaus judumo plano vykdymo ir pasiektų rezultatų viešinimas; eismo saugą ir darnų judumą skatinantys renginiai;
- Miesto logistika: priemonių įrengimo iki 2020 m. nenumatyta;
- Transporto sistemos visuotinumas ir specialiųjų poreikių turinčių žmonių įtrauktis: silpnaregių ir neregių vedimo infrastruktūros tobulinimas Jaunimo, S. Dariaus ir S. Girėno, Birutės, B. Sruogos, Kęstučio, Druskupio, Nemuno, Algirdo ir Pušyno gatvėse; SPTŽ infrastuktūros tobulinimas pėsčiųjų zonose greta J. Basanavičiaus aikštės ir Birutės gatvės; infrastruktūros pritaikymas silpnaregiams ir neregiams Birštono autobusų stotyje; taktilinių paviršių įrengimas Nemuno upės krantinėje įrengtame take; SPŽT infrastruktūros įrengimas prieplaukoje; žmonių su specialiaisiais poreikiais susisiekimo sąlygų gerinimas;
- Alternatyvių degalų ir aplinką mažiau teršiančio transporto skatinimas: viešos elektromobilių įkrovimo infrastruktūros sukūrimas;
- Intelektinių transporto sistemų diegimas: mokėjimo už automobilių statymą sistemos įdiegimas Birštono miesto centre.

Sistemingas darnaus judumo plano įgyvendinimas ilgalaikėje perspektyvoje gerins gyventojų gyvenamosios aplinkos kokybę, didins miesto patrauklumą.

Lietuvos kurortų plėtros koncepcija[23] siekiama suformuoti svarbiausias valstybės kurortų plėtros politikos nuostatas.

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo (Žin., 1994, Nr. 60-1183; 2001, Nr. 41-1420) 3 straipsniu kurorto statusas suteiktas Birštonui. Turimi gamtiniai gydomieji ištekliai sąlygojo ilgametę natūralią Birštono miesto, kaip gydomojo kurorto, raidą. Kita ekonominė veikla šiame mieste iš esmės buvo plėtojama tiek, kiek netrukdė svarbiausioms kurorto funkcijoms.

Lietuvos kurortų koncepcijoje apibrėžti svarbiausieji kurortų plėtros tikslai, kurie yra:

- sudaryti teisines ir ekonomines sąlygas, užtikrinančias ilgalaikę Birštono kurorto plėtrą;
- užtikrinti turimų gamtinių gydomųjų išteklių racionalų naudojimą ir apsaugą, kad kurortiniai miestai galėtų be sutrikimų veikti daugelį metų;
- sudaryti visuomenei tinkamas sąlygas naudotis rekreaciniais ištekliais;
- įgyvendinti valstybės turizmo politiką, orientuotą į atvykstamojo ir vietinio turizmo plėtrą;
- įgyvendinti valstybės regioninės politikos nuostatas.

Senos Lietuvos kurortų tradicijos, taip pat pastaraisiais metais įvykę ir vykstantys socialiniai ekonominiai pokyčiai sąlygojo nevienodas kurortų galimybes ir diferencijuotas plėtros kryptis. Birštono kurorto specializavimasis ir plėtros vizija – tarptautinis integruoto turizmo ir modernaus kurortinio gydymo kurortas, esantis Nemuno kilpų regioniniame parke. Šis kurortas plėtojamas, jame esantys gamtiniai gydomieji ištekliai naudojami pagal Nemuno kilpų regioninio parko planavimo schemos sprendinius.

Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 metų strategija[24] parengta, vadovaujantis Lietuvos, Europos ir pasaulio turizmo tendencijomis, siekiant įgyvendinti Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programą.

[23] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. 1713.
[24] Patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 4-824.

Strateginis programos tikslas – didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą, kurį įgyvendinus, padidėtų Lietuvos gyventojų pajamos, būtų sukurtos naujos verslo nišos ir pritrauktos naujos investicijos, didėtų šalies bendrasis vidaus produktas, būtų sprendžiami regionų ekonominės ir socialinės raidos klausimai.

Didinant Europos turizmo sektoriaus konkurencingumą Europos Komisija rekomenduoja:

- siūlyti įvairesnių turizmo paslaugų;
- naudoti naujoves ir IT turizme;
- tobulinti profesinius įgūdžius;
- ilginti turizmo sezoną;
- skatinti tarpvalstybines iniciatyvas turizme (maršrutai, dviračių trasos ir kita);
- skatinti tausaus ir kokybiško turizmo vystymąsi.

Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos[25] tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni ir pailgėtų jų gyvenimo trukmė, sumažėtų sveikatos netolygumai.

Geroji tarptautinė praktika ir Lietuvos patirtis rodo, kad tvarus šalies gyventojų sveikatos lygio pagerėjimas gali būti pasiektas kompleksiškai naudojant visus pagrindinius sveikatinimo veiksnius, todėl Strategijoje nustatyti šie 4 tikslai:

- sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį;
- sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką;
- formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą;
- užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų.

Darnaus vystymosi tikslai (DVT) – tai siekių, susijusių su ateities tarptautine plėtra, rinkinys. Jį sudarė Jungtinės Tautos, šiuos siekius propaguodamos kaip tarptautinius darnaus vystymosi tikslus. DVT programa bus vykdoma nuo 2015 m. iki 2030 m. Suformuluota 17 tikslų ir 169 konkrečių užduočių tiems tikslams pasiekti.

1. Skurdui ne: panaikinti bet kokį skurdą bet kurioje vietoje;
2. Badui ne: užbaigti badą, užtikrinti maisto saugumą ir pagerinti mitybą bei skatinti darniosios žemdirbystės kultūrą;
3. gera sveikata: užtikrinti galimybę gyventi sveikai ir skatinti visų ir visų amžiaus grupių žmonių gerovę;
4. kokybiškas ugdymas: užtikrinti įvairiapusį ir nešališką kokybišką ugdymą bei skatinti visiems prieinamą mokymąsi visą gyvenimą;
5. lyčių lygybė: pasiekti lyčių lygybę ir paremti moteris bei mergaites;
6. švarus vanduo ir sanitarijos priemonės: užtikrinti, kad švarus ir tinkamai kontroliuojamas vanduo būtų prieinamas visiems;
7. atsinaujinanti ir prieinama energija: užtikrinti įperkamos, patikimos, tvarios ir modernios energijos šaltinių prieigą visiems;
8. geros darbo vietos ir ekonomika: skatinti tvarią, visapusę ir darnią ekonomikos raidą, užtikrinti pilnutinį ir produktyvų aprūpinimą darbu ir tinkamą darbą kiekvienam;
9. inovacijos ir gera infrastruktūra: sukurti lanksčią infrastruktūrą, skatinti visapusę ir tvarią pramonės plėtrą bei puoselėti naujoviškumą;
10. nelygybės sumažinimas: sumažinti nelygybę tarp atskirų šalių;
11. tvarūs miestai ir bendrijos: miestus ir gyvenvietes padaryti patogius, saugius, lanksčiai prisitaikančius prie aplinkybių ir tvarius;
12. atsakingas išteklių naudojimas: užtikrinti tvarius naudojimo ir gamybos modelius;
13. klimato apsaugos veiksmai: neatidėliojant imtis veiksmų klimato kaitai stabdyti ir jos padariniams šalinti;
14. tvarūs vandenynai: saugoti ir atsakingai naudoti okeanus, jūras ir jų išteklius užtikrinant tvarią jų raidą;

[25] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964.

15. darnus sausumos naudojimas: tausoti ir atkurti sausumos ekosistemas, skatinti darnų jų naudojimą, atsakingai valdyti miškų išteklius, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti ir atstatyti dirvožemio degradaciją, sustabdyti biologinės įvairovės nykimą;
16. taika ir teisingumas: remti taikios ir tolerantiškos visuomenės plėtrą, suteikti galimybę visiems apginti savo teises teisėtomis priemonėmis ir įsteigti skaidriai ir efektyviai veikiančias daugiafunkces institucijas visuose lygiuose;
17. darnaus vystymosi partnerystė: atgaivinti pasaulinę partnerystę siekiant tvarios raidos ir sustiprinti jos įgyvendinimo priemones.

Paryžiaus klimato kaitos susitarimu siekiama sustiprinti pasaulinį atsaką į klimato kaitos grėsmes atsižvelgiant į darnų vystymąsi ir pastangas išnaikinti skurdą, imamasi šių veiksmų:

1. užtikrinti, kad vidutinės pasaulio temperatūros didėjimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, dedant pastangas, kad temperatūros didėjimas neviršytų 1,5 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, suvokiant, kad tai gerokai sumažintų klimato kaitos pavojų ir poveikį;
2. didinti gebėjimą prisitaikyti prie neigiamo klimato kaitos poveikio ir skatinti atsparumą klimato kaitai ir mažu išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu pasižyminčią plėtrą tokiu būdu, kad nekiltų grėsmė maisto gamybai;
3. užtikrinti, kad skiriamas finansavimas atitiktų išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažėjimo trajektoriją ir klimato kaitai atsparią plėtrą.

Apibendrinimas

Pagrindiniai planavimo dokumentai, apimantys ES ir Lietuvos Respublikos planavimo dokumentus, yra šie: „Europa 2030“, Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, „Nacionalinės pažangos programa“.

Pagrindinis regioninio lygio strateginio planavimo dokumentas, kuriuo vadovaujantis turi būti planuojama Birštono savivaldybės plėtra – Kauno regiono plėtros planas iki 2020 metų, o savivaldybės reikšmės strateginiai dokumentai – Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginis plėtros planas, Birštono savivaldybės 2018-2020 metų strateginis veiklos planas, Birštono savivaldybės bendrasis planas ir kitais teritorijų planavimo dokumentais, bendraisiais, detaliaisiais ir specialiaisiais planais.

4. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS APLINKOS IR IŠTEKLIŲ ANALIZĖ

4.1. Bendra informacija apie Birštono savivaldybę

Pietų Lietuvos savivaldybė, kurios plotas – 124 km^2

- Birštono savivaldybė yra įsikūrusi Lietuvos pietinėje dalyje, Nemuno dešiniajame krante;
- Tai yra bene mažiausias Kauno apskrities rajonas, sudarantis 1,53 proc. Kauno apskrities ir 0,19 proc. Lietuvos teritorijos;
- 82 proc. Birštono savivaldybės teritorijos yra Nemuno kilpų regioninio parko teritorijoje;
- Nemuno kilpų regioninis parkas – vienas didžiausių, užimantis per 25 tūkst. ha teritoriją, šalies regioninių parkų, kurio tikslas – išsaugoti unikalų Nemuno upės suformuotą kraštovaizdį;
- Miškai sudaro 46,6 proc. savivaldybės teritorijos, žemės ūkio naudmenos – 36,5 proc., vandenys – 6,8 proc., keliai – 2,1 proc., užstatyta teritorija – 4,3 proc., kita žemė – 3,6 proc.

Birštono savivaldybę sudaro Birštono miestas ir Birštono seniūnija

- Birštono savivaldybė priklauso Kauno apskričiai;
- Birštono savivaldybėje yra įsikūręs Birštono miestas (15 km^2) ir Birštono seniūnija (111 km^2).

Pagal Lietuvos laisvosios rinkos instituto sudarytą Lietuvos savivaldybių indeksą 2019 m.[26], Birštono savivaldybė užėmė 20-22 vietą (vietą pasidalino su Kalvarijos savivaldybe ir Prienų r. savivaldybėmis) tarp 54 mažųjų savivaldybių (57 balai iš 100). Tyrimo metu buvo reitinguojamos 10 geriausių mažųjų savivaldybių pagal rodiklių grupes: geriausia savivaldybė gyventojui, investuotojui, savivaldybės valdymas bei atskiras sritis: sveikata ir socialinė rūpyba, švietimas ir kt.

- Birštono savivaldybė pateko į dešimtuką tarp geriausiai vertinamų savivaldybių, kurios užtikrina palankias sąlygas verslui, potencialiems investuotojams (8 vieta);
- Pagal materialinių ir tiesioginių užsienio investicijų vienam gyventojui vertinimą; pagal priklausantį ūkio subjektų skaičių 1000 gyventojų; pagal išduotų statybos leidimų skaičių 1000 gyventojų, Birštono savivaldybė investicijų ir plėtros kategorijoje pateko į dešimtuką (8 vieta);
- Švietimo kategorijoje buvo vertinama valstybinių brandos egzaminų rezultatai, mokyklų infrastruktūrų išlaikymo kaštai bei mokyklų plotu vienam moksleiviui – Birštono savivaldybė užėmė 1 vietą;

Demografinė situacija. Lietuvos statistikos departamento (LSD) duomenimis, 2020 m. pradžioje Birštono savivaldybėje gyventojų skaičius siekė 4066 asmenis, ir tai sudarė 0,15 proc. visos šalies gyventojų.

Gyventojų skaičius. Remiantis Statistikos departamento duomenimis, 2015 m. Lietuvoje gyveno 2 921 262 gyventojai (Kauno apskrityje – 583 047 gyventojai). Birštono savivaldybė pagal gyventojų skaičių yra viena mažiausių Lietuvoje, mažiau gyventojų yra tik Neringos savivaldybėje. Per paskutiniuosius penkerius metus (2015-2020 m.) Birštono savivaldybės teritorijoje gyventojų skaičius savivaldybėje sumažėjo 7,0 proc. (5 lentelė).

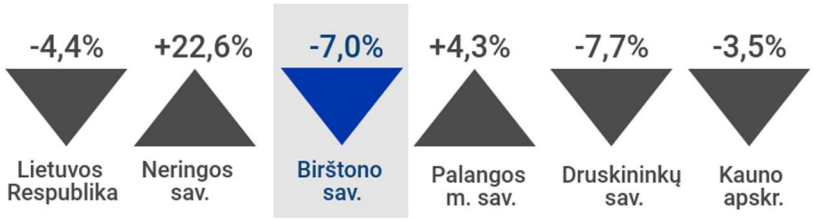
[26] http://a.llri.lt/Lietuvos.savivaldybiu.indeksas.2019.pdf

5 lentelė. Gyventojų skaičius 2015-2020 m. pradžioje

Teritorija	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Gyventojų skaičiaus pokytis, proc.
Lietuvos Respublika	2921262	2888558	2847904	2808901	2794184	2794090	-4,4
Kauno apskritis	583047	577358	569875	563112	561430	562841	-3,5
Birštono sav.	4371	4330	4254	4168	4117	4066	-7,0
Druskininkų sav.	20728	20400	20041	19605	19360	19122	-7,7
Palangos m. sav.	15379	15542	15449	15381	15664	16038	4,3
Neringos sav.	2879	3020	3097	3224	3455	3530	22,6

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

Gyventojų skaičius mažėjo tiek Lietuvos Respublikoje, tiek Kauno apskrityje, tiek Druskininkų savivaldybėje. Taip pat gyventojų skaičius mažėjo ir Birštono savivaldybėje. Gyventojų skaičiaus padidėjimas šiuo laikotarpiu Neringos savivaldybėje 22,6 proc. ir Palangos miesto savivaldybėje grindžiamas tuo, kad dauguma asmenų deklaruoja save nekilnojamo turto savininkais tik tam, kad gautų visas savivaldybės teikiamas lengvatas, nors iš tikrųjų tai nėra nuolatinė jų gyvenamoji vieta (11 pav.).

11 pav. Gyventojų skaičiaus dinamika 2015–2020 m. (proc.)
Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

Gyventojų tankumas. Remiantis Statistikos departamento duomenimis, Birštono savivaldybė užima 124 km² plotą. Gyventojų tankumas 2020 m. – 33,3 gyv./km². 2020 m. pradžioje Kauno apskrityje gyveno 562 841 gyventojai, iš kurių mieste gyveno 387 127 gyventojai, kaime – 175 714 gyventojų. Kurortinėse savivaldybėse atitinkamai šie skaičiai pasiskirstę taip (6 lentelė):

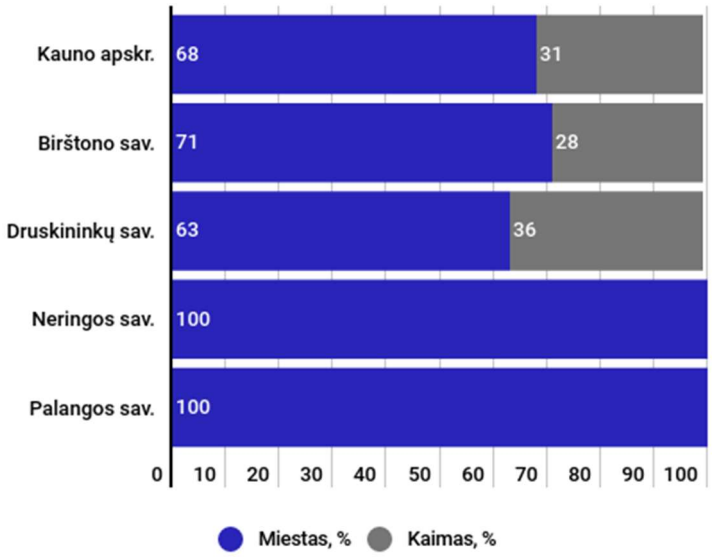
6 lentelė. Gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąsias vietoves

Savivaldybė	Gyventojų skaičius mieste	Gyventojų skaičius kaime
Birštono sav.	2916	1150
Druskininkų sav.	12065	7057
Palangos m. sav.	16038	-
Neringos sav.	3530	-

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

Remiantis Statistikos departamento prie LRV duomenimis, visi Neringos savivaldybės gyventojai gyvena Neringos mieste, o kaimo vietovių nėra, o Palangos miesto savivaldybei priklauso Palangos miestas, Šventosios bei Būtingės gyvenvietės. 12 paveiksle pateikiama procentinė šių vietovių gyventojų pasiskirstymo

mieste ir kaime išraiška. Tuo tarpu Birštono savivaldybėje dauguma gyventojų gyvena miesto teritorijoje (71 proc.).

12 pav. Gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietovę
Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

Lyginant Birštono savivaldybę su kitomis kurortinėmis Lietuvos vietovėmis, Palangos savivaldybė yra 0,6 karto mažesnė (užima 79 km²), Neringos – 0,7 karto mažesnė (užima 90 km²), Druskininkų savivaldybė 3,7 karto didesnė (užima 454 km²). Gyventojų tankumo rodiklis parodo gyventojų ir teritorijos, kurioje jie gyvena, santykį. Remiantis Statistikos departamento duomenimis, 2020 m. pradžioje gyventojų tankumas Birštono savivaldybėje sudarė 33,3 gyv./km^2, tuo tarpu Kauno apskrityje šis rodiklis du kartus didesnis – 69,6. Didžiausias gyventojų tankumas Palangoje – 203,0 gyv./ km^2 (6 kartus didesnis nei Birštono sav.), Druskininkuose šis santykis – 42,2 (1,3 karto didesnis nei Birštono sav.), Neringoje – 25,4 (1,3 karto mažesnis nei Birštono sav.).

Natūralus gyventojų prieaugis. Formulė gyventojų prieaugiui apskaičiuoti yra: $(\frac{g}{p}) \times 10^3$, kur *g* reiškia gimusių kūdikių kiekį per tam tikrą laikotarpį, *p* – populiacijos, kurioje registruotas gimstamumas, dydį, o dauginame iš 10^3, nes skaičiuojame rodiklį tenkantį tūkstančiui gyventojų.

Dabar Birštono savivaldybėje 1000-iui gyventojų tenka mažesnis gimusių skaičius 1000-iui gyventojų lyginant su Kauno apskritimi ar bendru Lietuvos rodikliu. Tačiau 2016 m. šis rodiklis buvo didesnis ne tik už Kauno apskrities ir Lietuvos, bet ir kitų kurortinių savivaldybių (išskyrus Neringos sav.). 2017 m. Birštono savivaldybėje 1000-iui gyventojų teko didesnis gimusių skaičius 1000-iui gyventojų lyginant su Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėmis. 2018 m. šis rodiklis buvo smukęs, o 2019 m. pakilo iki 9,0 ir yra didesnis už Druskininkų savivaldybės rodiklį (7 lentelė).

7 lentelė. Tūkstančiui gyventojų tenka gimusiųjų 2015-2019 m.

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	10,8	10,7	10,1	10,0	9,8
Kauno apskr.	10,5	10,5	9,8	10,0	9,6
Birštono sav.	8,5	11,3	8,7	6,7	9,0
Druskininkų sav.	10,3	9,9	8,6	9,8	8,3
Palangos m. sav.	10,3	10,1	8,6	9,7	9,5
Neringos sav.	19,0	14,9	13,6	12,7	10,7

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

Mirtingumas. Formulė gyventojų prieaugiui apskaičiuoti yra: $(\frac{m}{p}) \times 10^3$, kur *m* reiškia mirčių nuo bet kokios nurodytos priežasties, įvykusios per tam tikrą laikotarpį, kiekį, *p* – populiacijos, kurioje registruotos mirtys, dydį, dauginame iš 10^3, nes skaičiuojame rodiklį tenkantį tūkstančiui gyventojų. 2019 m. Lietuvos Respublikoje mirusiųjų skaičius 1000-iui gyventojų siekė 13,7. Kauno apskrityje šis rodiklis buvo 7,5, Birštono savivaldybėje – 20,4. Birštono savivaldybės rodiklis yra didžiausias lyginant su kitomis kurortinėmis savivaldybėmis: Druskininkų sav. – 15,3, Neringos sav. – 7,8, Palangos miesto sav. – 13,8 (8 lentelė).

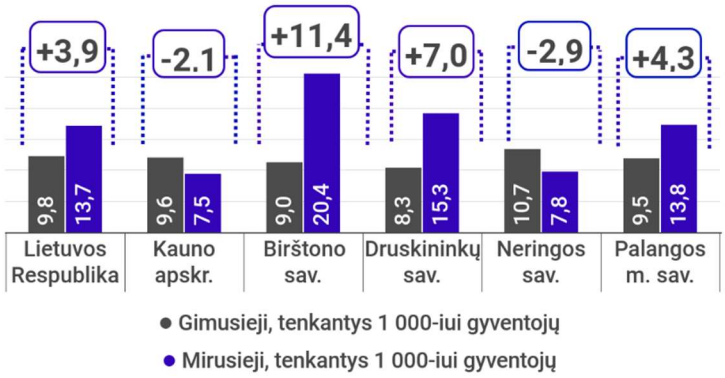
8 lentelė. Tūkstančiui gyventojų tenka mirusiųjų 2015–2019 m.

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	14,3	14,2	14,1	14,1	13,7
Kauno apskr.	7,5	7,6	7,5	7,4	7,5
Birštono sav.	15,8	12,9	17,9	17,0	20,4
Druskininkų sav.	14,8	15,2	15,3	17,5	15,3
Palangos m. sav.	15,3	14,6	15,3	14,4	13,8
Neringos sav.	8,7	10,9	10,0	6,2	7,8

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV

2019 m. šalyje ir visose lyginamose teritorijose, išskyrus Kauno apskritį ir Neringos savivaldybę, mirtingumas[27] viršijo gimstamumą[28]. Gyventojų prieaugio tendencija Birštono savivaldybėje yra priešinga nei visoje šalyje ir pastoviai gerėjanti.

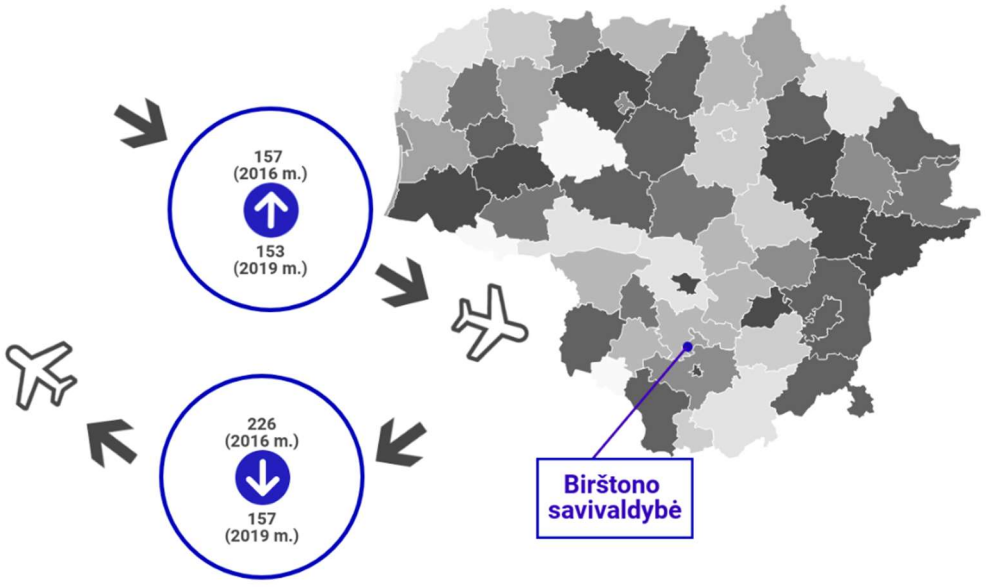
[27] Bendrasis mirtingumo rodiklis – mirusiųjų skaičius per metus tūkstančiui gyventojų.
[28] Gimstamumas – gyvų gimusiųjų per metus skaičiaus santykis su vidutiniu metiniu gyventojų skaičiumi. Šis rodiklis rodo, kiek gimė gyvų kūdikių tūkstančiui gyventojų per metus.

13 pav. ***Gimstamumas ir mirtingumas (asm./ tūkstančiui gyv.) bei prieaugis (asm.) 2019 m.***
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Migracija. LSD skiriama tarptautinė ir vidaus migracija. Tarptautinę migraciją apibūdina ***emigracija***[29] ir ***imigracija***[30], o vidaus migraciją – ***atvykusieji*** ir ***išvykusieji*** (vidaus migrantai).

2019 m. išvykusiųjų iš Birštono savivaldybės skaičius siekė 157 asmenį ir tai sudarė 0,15 proc. visų šalies išvykusiųjų ir emigravusių asmenų. 2016–2019 m. laikotarpiu išvykstančių ir emigruojančių asmenų skaičius vis mažėjo (14 pav.).

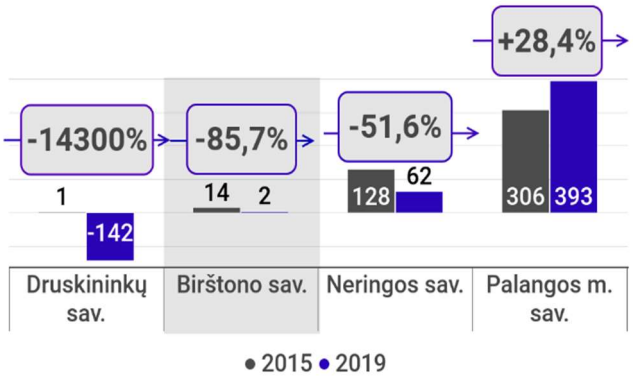

14 pav. Išvykusieji ir emigrantai bei atvykusieji ir imigrantai 2016–2019 m. (asm.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Panašios tendencijos analizuojamu laikotarpiu buvo ir šalyje bei kitose lyginamose savivaldybėse. Tik išvykusiųjų ir emigrantų skaičius 2019 m. išaugo Kauno apskrityje, Neringos savivaldybėje ir Palangos miesto savivaldybėje.

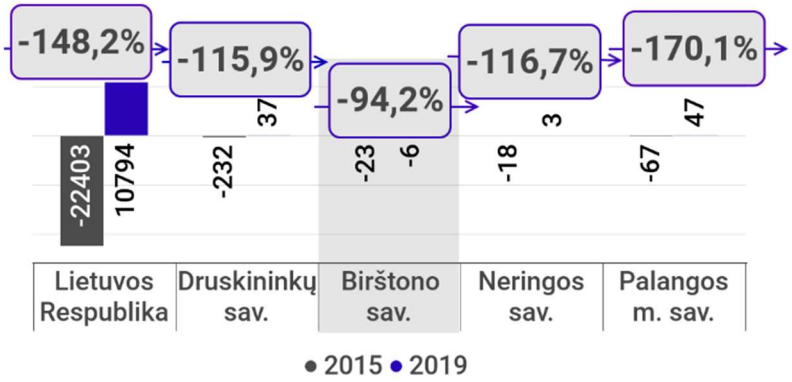
2019 m. Birštono savivaldybės bei nagrinėtų savivaldybių migracijos saldo rodiklis arba neto migracija buvo neigiama, o Palangos miesto savivaldybėje – teigiama. 2015 m., lyginant su 2019 m., į Birštono savivaldybę daugiau žmonių atvyko nei ją paliko (15 pav.).

[29] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *emigracija* – išvykimas į kitą valstybę, ketinant apsigyventi naujoje gyvenamojoje vietoje nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių.
[30] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *imigracija* – atvykimas į šalį, ketinant apsigyventi naujoje gyvenamojoje vietoje nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių.

15 pav. Neto vidinė migracija (asm.) ir rodiklio dinamika (proc). 2015-2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Kitokios tendencijos pastebimos analizuojant neto tarptautinės migracijos rodiklį. 2019 m., lyginant su 2015 m., daugiau asmenų į Birštono savivaldybę atvyko iš užsienio šalių negu iš jos išvyko į užsienio šalis (16 pav.).

16 pav. Neto tarptautinė migracija 2015 m. ir 2019 m. bei rodiklio dinamika 2015-2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Apibendrinimas

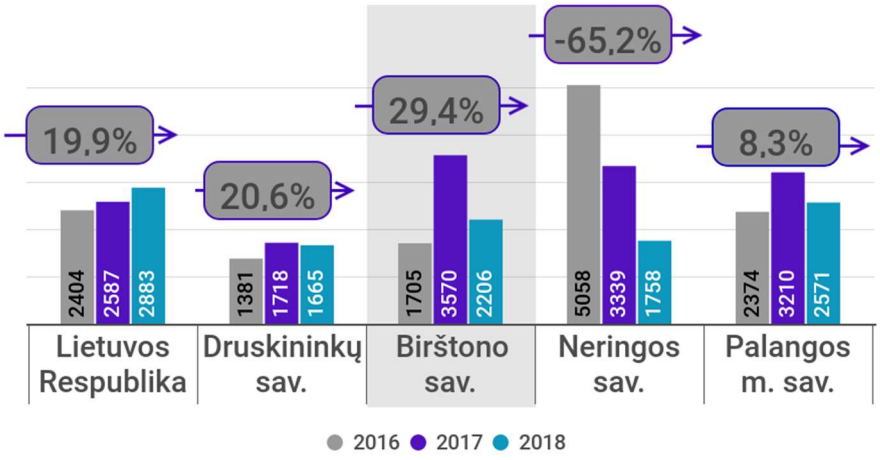
Birštono savivaldybė – administracinis teritorinis vienetas, savivaldybę sudaro Birštono miestas ir Birštono seniūnija. Lietuvos savivaldybių indekse, kurį rengia Lietuvos laisvosios rinkos institutas, tarp mažųjų savivaldybių 2019 m. Birštono savivaldybė dalijosi 20–22 vietą su Kalvarijos savivaldybe ir Prienų r. savivaldybe. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015–2020 m. pradžios duomenimis, gyventojų skaičius Birštono savivaldybėje sumažėjo 305 gyventojais arba 7,0 proc. 2017 m. Birštono savivaldybėje 1000-iui gyventojų teko didesnis gimusių skaičius 1000-iui gyventojų, lyginant su Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėmis. 2018 m. šis rodiklis buvo smukęs, o 2019 m. pakilo iki 9,0 ir yra didesnis už Druskininkų savivaldybės rodiklį. Mirusiųjų skaičius 1000-iui gyventojų Birštono savivaldybėje yra didžiausias, lyginant su kitomis kurortinėmis savivaldybėmis. 2016–2019 m. laikotarpiu išvykstančių ir emigruojančių asmenų skaičius vis mažėjo.

4.2. Ekonominė ir verslo aplinka

4.2.1. Ekonominiai rodikliai

Materialinės investicijos (MI)[31] yra ilgalaikio Lietuvos ūkio augimo pagrindas.

Birštono savivaldybės MI, tenkančios vienam gyventojui, 2018 m.[32] siekė 2 206 EUR. Nors 2017 m. šis rodiklis buvo 1,4 karto didesnis nei šalies vidurkis, 2,1 karto didesnis nei Druskininkų savivaldybės, 1,1 karto didesnis nei Neringos ir Palangos savivaldybių. Įdomumo dėlei, Birštono savivaldybę pagal šį rodiklį aplenkė tik Vilniaus apskritis, Klaipėdos miesto ir rajono savivaldybės. MI augimo tempas 2016-2018 m. laikotarpiu viršijo šalies rodiklio augimą.

17 pav. Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui (EUR), ir rodiklio dinamika 2016–2018 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

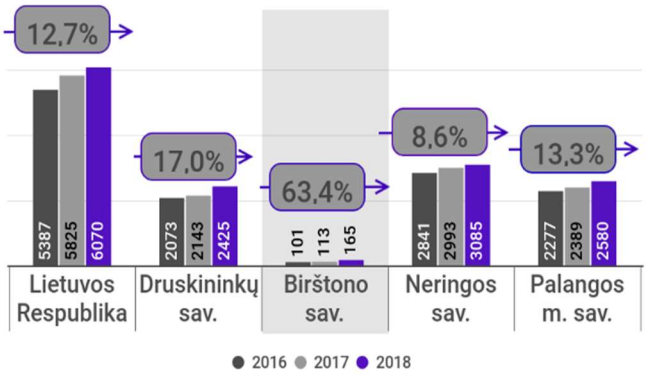
Tiesioginės užsienio investicijos (TUI)[33] yra vienas svarbiausių makroekonominių rodiklių, kurių pagrindu kuriami tiesioginiai šalių ryšiai, skatinama ekonomikos plėtra, sudaranti sąlygas naujoms darbo vietoms kurti, modernioms technologijoms diegti, eksporto apimtims didinti.

Analizuojamu laikotarpiu Birštono savivaldybės TUI buvo vienas iš mažiausių (165 EUR/ vienam gyventojui), ir maždaug 17 kartų atsiliko nuo lyginamųjų kurortinių vietovių – Druskininkų savivaldybės (2425 EUR/ vienam gyventojui), Neringos savivaldybės (3085 EUR/ vienam gyventojui) ir Palangos miesto savivaldybės (2580 EUR/ vienam gyventojui).

[31] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, materialinės investicijos (MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui įsigyti, sukurti ir esamam materialiajam turtui atnaujinti (jo vertei padidinti). Įskaitomos finansinės (išperkamosios) nuomos būdu įsigytas ilgalaikis materialusis turtas.

[32] Analizės rengimo metu 2019 m. duomenys nebuvo teikiami.

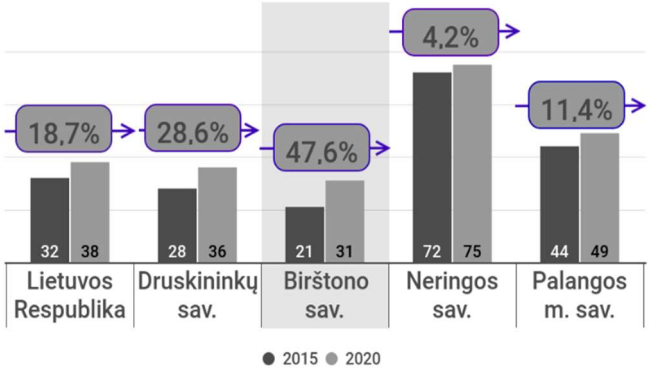
[33] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, tiesioginė užsienio investicija (TUI) – tokia investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai finansiniai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės.

18 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui (EUR), ir rodiklio dinamika 2016–2018 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Verslas. 2015-2020 m. pradžios laikotarpiu šalyje buvo pastebimos verslo augimo tendencijos. Birštono savivaldybė padarė didžiausią šuolį, lyginant su Lietuvos Respublika, Druskininkų savivaldybe, Neringos savivaldybe bei Palangos miesto savivaldybe, nes nuo 2015 m. iki 2020 m. pradžios ūkio subjektų skaičius tenkantis 1000-iui gyventojų išaugo 47,6 proc. (31 ūkio subjektas/1000-iui gyv.). Neringos savivaldybė lenkia kitus kurortus, taip pat ir Lietuvos Respublikos rodiklį, ir jai tenka 75 ūkio subjektai/1000-iui gyventojų.

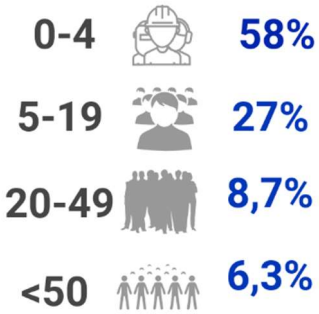

19 pav. Veikiančių ūkio subjektų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, metų pradžioje (vnt.) ir rodiklio dinamika (proc.) 2015–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2020 m. pradžioje didžiąją Birštono savivaldybės įmonių dalį (58,0 proc.) sudarė smulkios įmonės, turinčios iki 4 samdomų darbuotojų, ir pagal šį rodiklį atitiko bendrąsias šalies tendencijas (67,0 proc.). 6,3 proc. visų Birštono savivaldybėje veikiančių įmonių, sudarė daugiau negu 50 darbuotojų turinčios įmonės.

Vertinant išsamiau, Birštono savivaldybėje veikia 2 labai didelės įmonės, kurios turi nuo 149 iki 250 darbuotojų.

20 pav. Įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių 2020 m. pradžioje (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

9 lentelė. Įmonių skaičiaus pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis

Ekonominės veiklos rūšis	
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	1
Kasyba ir karjerų eksploatavimas	0
Apdirbamoji gamyba	5
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	1
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	1
Statyba	3
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	28
Transportas ir saugojimas	7
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	17
Informacija ir ryšiai	1
Finansinė ir draudimo veikla	0
Nekilnojamojo turto operacijos	1
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	9
Administracinė ir aptarnavimo veikla	8
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	2
Švietimas	5
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	9
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	11
Kita aptarnavimo veikla	17
Iš viso	126

Birštono savivaldybėje 28 įmonės veikia didmeninės ir mažmeninės prekybos srityje, 17 įmonių teikia apgyvendinimo paslaugas ir 11 įmonių teikia kitas aptarnavimo paslaugas (9 lentelė).

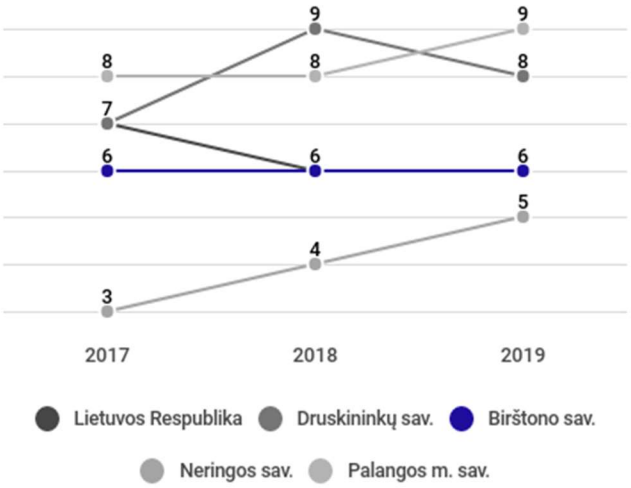
4.2.2. Darbo rinka

Sėkmingam Birštono miesto ekonominiam ir socialiniam vystymuisi, konkurencingumui ir plėtrai didelę įtaką turi ***darbo rinkos*** situacija bei jos pokyčiai.

Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis – nedarbo lygis[34] – 2019 m. Birštono savivaldybėje siekė 6,8 proc. ir buvo mažesnis nei šalyje (8,5 proc.) bei Kauno apskrityje (7,4 proc.). Druskininkų savivaldybėje – 7,8 proc., Neringos savivaldybėje – 5,7 proc., Palangos savivaldybėje – 9,6 proc. 2017-2020 m. pirmųjų ketvirčių nedarbo lygio rodikliai Birštono savivaldybėje buvo nepastovūs (6,0 – 6,9

[34] Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *nedarbo lygis* – rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.

proc.), todėl žymesnė rodiklio blogėjimo tendencija, sietina su pasaulinės ekonomikos lėtėjimu visoje šalyje, taip pat ir Birštono savivaldybėje.

21 pav. Nedarbo lygis 2016-2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2020 m. I ketvirtį Birštono savivaldybėje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis siekė 1 160,4 Eur ir viršijo tiek Druskininkų (1 083,4 Eur), tiek Palangos miesto savivaldybės (1 056,0 Eur) darbo užmokesčio vidurkį. Taip pat, iš pateiktos lentelės matoma, kad lyginant su ankstesniu ketvirčiu (2019 m. IV ketv.), Birštono savivaldybėje atlyginimas paaugo labiausiai – 2,4 proc. Lyginant su praeitų metų atitinkamu ketvirčiu – atlyginimas paaugo net 11,2 proc. Lėčiausiai vidutinis bruto atlyginimas auga Neringos savivaldybėje.

		Pokytis procentais, palyginti su	
	Bruto, EUR	ankstesniu ketvirčiu	ankstesnių metų atitinkamu ketvirčiu
Šalies ūkis	1 381,0	1,6	9,4
Birštono sav.	1 160,4	2,4	11,2
Druskininkų sav.	1 083,4	1,6	7
Palangos m. sav.	1 056,0	1,5	10,6
Neringos sav.	1 172,3	−8,4	5,1

22 pav. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis[35]
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Auganti ekonomika, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, mažėjantis į darbo rinką įsiliejančių jaunų žmonių skaičius, įvairios darbo rinkos politikos priemonės, įskaitant nuoseklų minimalaus darbo užmokesčio didinimą, lemia darbo užmokesčio kilimą.

[35] https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7655601

4.2.3. Nekilnojamojo turto rinka, gyvenamasis būstų fondas

Nekilnojamojo turto rinka. VĮ Registrų centro duomenimis, per 2019 metų pirmąjį pusmetį Lietuvoje sudaryta 4,6 proc. daugiau butų ir 8,1 proc. daugiau namų pirkimo-pardavimo sandorių, palyginus su 2018 metų pirmuoju pusmečiu. Per 2020 metų pirmąjį pusmetį Lietuvoje vidutiniškai per mėnesį buvo sudaryta 2 793 butų ir 887 namų sandoriai. Lyginant 2019 metų pirmąjį pusmetį su 2018 metų pirmuoju pusmečiu, sparčiausias (virš 20 proc.) bendras santykinis butų ir namų sandorių kiekio augimas užfiksuotas Birštono savivaldybėje (81,3 proc.).[36]

Tuo tarpu per tą patį laikotarpį įsigytų būsto objektų kiekis sparčiausiai mažėjo šiose Lietuvos savivaldybėse: Neringos sav. (33,3 proc.), Druskininkų sav. (14,5 proc.). Didžiausi būsto rinkos aktyvumo pokyčiai dažniausiai yra fiksuojami mažiausiose šalies miestų savivaldybėse (pvz.: Neringos, Birštono sav.), kurios pasižymi itin nedideliu būsto fondu ir tuo pačiu sudaromų sandorių kiekiu. Todėl dėl mažos sandorių imties tokiose savivaldybėse reguliariai ir fiksuojami didžiausi statistiniai nuokrypiai nuo šalies vidurkio.

Gyvenamasis būstų fondas[37] 2019 m. pabaigoje Lietuvos Respublikoje sudarė 102 430,8 tūkst. kv. m. Birštono savivaldybėje gyvenamasis būstų fondas siekė 182,7 tūkst. kv. m. ir buvo 0,16 proc. (181,4 tūkst. kv. m) didesnis nei 2018 m. pabaigoje, ir 1,22 proc. (180,5 tūkst. kv. m) didesnis nei 2017 m. pabaigoje. Mažesnė rodiklio reikšmė 2019 m. pabaigoje buvo tik Neringos savivaldybėje (106,8 tūkst. kv. m.).

23 pav. Gyvenamasis būstų fondas 2019 m. pabaigoje (tūkst. kv. m.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD centro duomenis

4.2.4. Turizmas ir rekreacinė aplinka

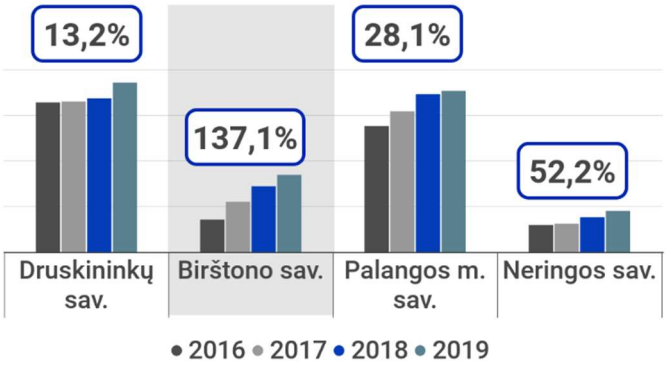
Lemiamas faktorius, išskiriantis Birštono savivaldybę iš kitų turizmo aspektu: Birštonas – balneologinis ir purvo terapijos kurortas, o pati savivaldybė pasižymi turtinga gamta, rekreacinių išteklių sąveika ir palankia geografine padėtimi.

Birštono kurortui įteiktas turizmo „oskaras“ – gautas apdovanojimas „Sėkmingiausia 2019 metų turizmo traukos vietovė“. Šį apdovanojimą įteikė LR ekonomikos ir inovacijų ministerija ir Lietuvos turizmo skatinimo agentūra VšĮ „Keliauk Lietuvoje“. Taip pat Valstybinis turizmo departamentas Birštoną paskelbė sėkmingiausia 2015 m. turizmo traukos vietove.

Turistai. ES statistikos tarnybos (EUROSTAT) duomenimis, 2018 metai buvo išskirtiniai šalies turizmui – Lietuva užėmė antrą vietą Europos Sąjungoje pagal turistų nakvynių skaičiaus augimą. 2018 m. mūsų šalyje bent su viena nakvyne keliavo 3,6 mln. turistų: 1,7 mln. iš užsienio ir 1,9 mln. Lietuvos gyventojų. Tai yra 11,3 proc. daugiau nei 2017 metais.[38]

Lyginant trijų Baltijos valstybių atvykstamojo turizmo srautus, kol kas 2019 m. augimas pastebimas tik Lietuvoje. Pagal nacionalinės turizmo skatinimo agentūros „Keliauk Lietuvoje“ surinktus duomenis, 2019 m. I ketvirtį, lyginant su tuo pačiu laikotarpiu 2018 m., Lietuvoje užsienio turistų srautai augo 5,39 proc., tuo tarpu Latvijoje ir Estijoje matomas smukimas. Latvijoje turistų srautai krito 0,93 proc., o Estijoje – 4,88 proc.[39]

[36] https://www.ober-haus.lt/wp-content/uploads/OH-Gyvenamasis-2019-I-pusm.pdf
[37] Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento leidiniu „Gyvenamasis fondas“, gyvenamasis būstų fondas – tai gyvenamosios patalpos namuose ir negyvenamuosiuose pastatuose (įskaitant sodų namus, t. y., pastatus, esančius sodininkų bendrijose, mėgėjiškų sodų žemės sklypuose). Gyvenamajam butų fondui nepriskiriami bendrabučiai, viešbučiai, medžiotojų nameliai, poilsio namai, sanatorijos ir kiti pastatai, skirti gyventi laikinai.
[38] https://www.lithuania.travel/lt/news/rekordiniai-metai-lietuvos-turizmui
[39] https://madeinvilnius.lt/naujienos/turizmas/is-visu-baltijos-valstybiu-turizmas-labiausiai-augo-lietuvoje/

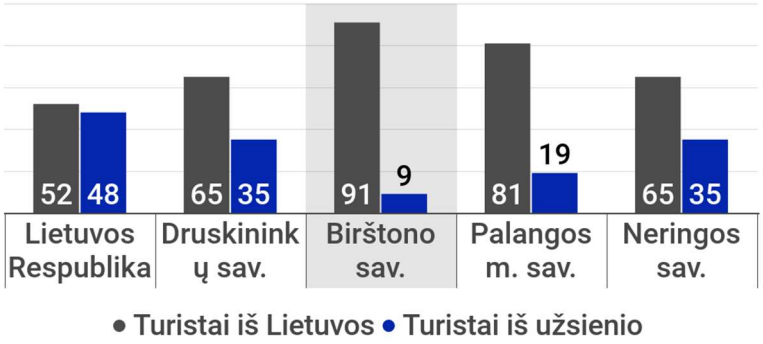

24 pav. Apgyvendintų turistų nakvynių skaičius (asm.) ir jų dinamika (proc.) 2016–2019 m. [40]
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD centro duomenis

2019 m. apgyvendintų turistų nakvynės skaičius Lietuvos Respublikoje išaugo 31,7 proc, lyginant 2016 m. (3 064 514 – turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose) su 2019 m. (4 037 749 asm.). Tuo tarpu daugiausiai 2016-2019 m. laikotarpiu turistų nakvynių skaičius išaugo Birštono savivaldybėje, ir tas didžiausias augimas lyginamuoju periodu buvo 137,1 proc., kuomet turistų nakvynių skaičius išaugo nuo 71 107 asm. (2016 m.) iki 168 567 asm. (2019 m.).

2019 m. atvykstamasis ir vietinis turizmas tebesidalijo Lietuvos turizmo rinką: po šalį keliavę ir apgyvendinimo įstaigose apsistoję Lietuvos gyventojai sudarė 68,5 proc. rinkos (iš viso – 2 099 777 turistų arba 12 proc. daugiau nei 2018 m. (1 875 657 lietuvių turistų), užsieniečiai – 31,5 proc. 2019 m. pabaigoje užsienio turistų apsistojusių apgyvendinimo įstaigoje buvo – 1 937 972 asm., 2018 m. – 1 744 733 asm.

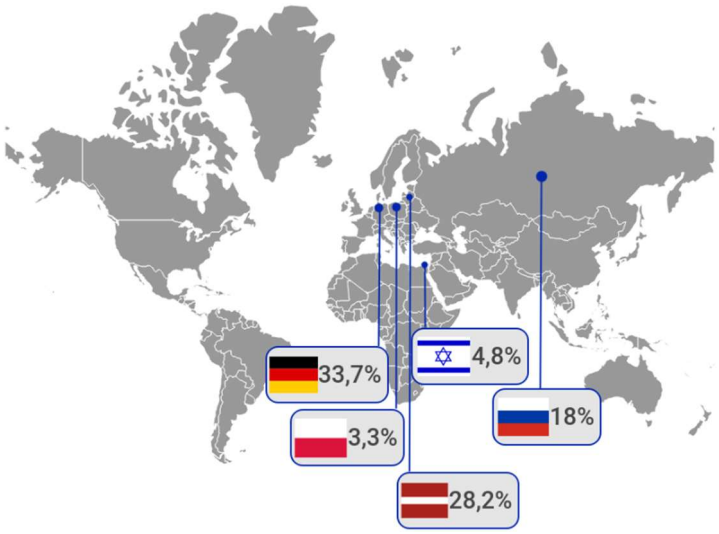
2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje Lietuvos ir užsienio turistų skaičius pasiskirstė atitinkamai 91 proc. (153 570 asm.) ir 9 proc. (14 997 asm.).

25 pav. Atvykstamojo ir vietinio turizmo turistų pasiskirstymas 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD centro duomenis

2018 m. lyderio poziciją pagal Lietuvoje apsilankiusių turistų skaičių išlaikė stipriausią Europoje ekonomiką turinčios Vokietijos turistai (214,1 tūkst. asm.). Į šalių, iš kurių turistai atvyko į Lietuvą, TOP penketuką taip pat pateko Rusija (183,6 tūkst. asm.), Lenkija (179,2 tūkst. asm.), Baltarusija (165,6 tūkst. asm.), Latvija (161,7 tūkst. asm.). Birštono savivaldybės užsienio turistų TOP penketukas: Vokietija (4 357 asm.), Latvija (3 648 asm.), Rusija (2 342 asm.), Izraelis (618 asm.), Lenkija (430 asm.).

[40] Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *Nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose* – rodiklis, Apgyvendinimo įstaigoje suteikta nakvynė – kiekviena naktis, kurią turistas faktiškai praleidžia (miega ar būna) ar yra įregistruotas (jo fizinis buvimas nebūtinas) kolektyvinio apgyvendinimo įstaigoje ar privataus turistų apgyvendinimo patalpose

26 pav. TOP 5 užsienio šalys pagal į Birštono savivaldybę atvykusių turistų skaičių (tūkst. asm.) 2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD centro duomenis

Savivaldybių konkurencingumą tarptautiniame kontekste lemia traukos objektų unikalumas, turizmo paslaugų koncentracija, įvairovė, vietovės pasiekiamumas. Birštono seniūnija su Birštono miestu priešakyje sudaro klestintį kurortą, ir yra solidi turizmo rinkos dalyvė.

Birštonas – vienas seniausių ir žymiausių balneologijos kurortų, vilioja poilsiautojus savo išskirtiniu kraštovaizdžiu, unikaliais gamtiniais ištekliais, gydomaisiais mineralinių vandenų šaltiniais, ramybe. Natūralūs gamtiniai ištekliai: gydomasis mineralinis vanduo – tai tikras sveikatos šaltinis, kuriuo padedama daugybei žmonių atgauti ir sustiprinti sveikatą. Šis iš žemės gelmių trykštantis sveikatos eliksyras yra turtingas 22 g/l mineralizacijos vanduo, prisotintas daugybe žmogaus organizmui naudingų cheminių elementų: chloru, natriu, kaliu, kalciu, magniu, geležimi, bromu bei daug kitų mikroelementų. Mineralinis vanduo ,,Versmė" yra išgaunamas iš giliausio Birštono kurorte veikiančio gręžinio, kurio gylis siekia net 315 m.

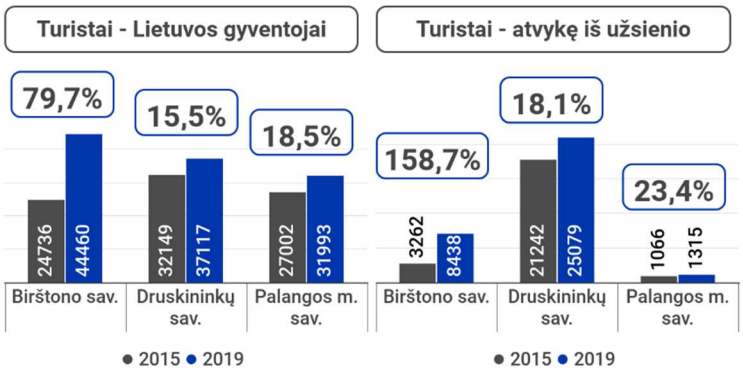
Kitas natūralus gamtos išteklius – gydomasis purvas – pačios gamtos dovanotas natūralus gydomasis faktorius, praturtintas įvairiausiais cheminiais elementais: geležimi, kaliu, natriu, kalciu, magniu, chloridu, sulfatu, hidrokarbonatu. Gydomasis purvas savo sudėtyje turi biologiškai aktyvių medžiagų savo struktūra panašių į peniciliną ir todėl turi antimikrobinį poveikį. Šio unikalaus gamtos kūrinio dalis, efektyviausia žmogaus gydymui, yra koloidinė frakcija, susidedanti iš humusų, bitumo, vaško, celiuliozės ir mineralų. Gydomasis purvas yra nuostabi priemonė gydant įvairiausias ligas, jis tinka visų rūšių ir prigimčių uždegimams mažinti, skausmui slopinti, o taip pat gerinti bet kokios prigimties sutrikusią medžiagų apykaitą savo veikimo (aplikacijos) zonoje. Visoms gydomosioms sanatorijos procedūroms naudojamas sertifikuotas purvas iš Prienų rajone, Kašonių kaime esančio ir sanatorijai „Versmė" priklausančio karjero. Gydyklose šis purvas sijojamas nuo stambesnių priemaišų, malamas, skiedžiamas mineraliniu vandeniu, kaitinamas ir vamzdynais paduodamas tiesiai į procedūrų patalpas.

Birštono kurorte gydymui naudojamos gydomosios durpės. Durpės susidaro anaerobinėmis sąlygomis užželiančių uždarų vandens telkinių, dažniausiai pelkių, dugne, į kurį nusėda dumbliai, įvairių, o taip pat ir vaistingųjų augalų liekanos. Gydymui naudojamas durpinės kilmės gydomasis purvas, įkaitintas iki 46-48 C. Gydomojo purvo kompresais gydomos įvairios uždegiminės ir degeneracinės ligos. Kompresai gerina periferinę kraujotaką, audinių mitybą, spartina lėtinių uždegiminių židinių nykimą, veikia antialergiškai organizmą, todėl gydomųjų durpių kompresai gerai padeda gydant sąnarių, ginekologines, periferines nervų sistemos ir kitas ligas.

Taigi, sanatorijų veikloje itin didelę reikšmę turi ne tik gamtiniai mineralinio vandens, molio, durpių ištekliai, tačiau kitas rodiklis, galintis parodyti Birštono kurorto išskirtinumą. Tai ženkliai augantys turistų skaičiai sanatorijose ir reabilitacijos centruose. Veikiančios sanatorijos ir SPA – inovatyvūs, pvz., *flow* terapija

veikia viešbutis „Vytautas mineral SPA“, hemofilijos reabilitacijos centras įsikūręs "Tulpės" sanatorijoje, o sanatorija „Versmė“ pirmieji sertifikavo purvą ir mineralinį vandenį gydymui Lietuvoje.

2015-2019 m. laikotarpiu, nors ir visose savivaldybėse turistų skaičiai augo: tiek turistų iš Lietuvos, tiek iš užsienio, tačiau geriausi rezultatai atsispindi Birštono savivaldybėje. Lyginamuoju periodu Birštono savivaldybėje turistų iš Lietuvos skaičius augo – 79,7 proc., turistų iš užsienio – 158,7 proc. Verta paminėti, kad Birštono savivaldybėje veikia 4 licenciją turinčios asmens sveikatos priežiūros įstaigos (iš jų 3 sanatorijos ir SPA viešbutis), Druskininkų savivaldybėje – 6, Palangos m. savivaldybėje – 8 sanatorijos/ reabilitacijos centrai.

27 pav. Turistų skaičiai savivaldybių sanatorijose ir reabilitacijos centruose (vnt.) 2015-2019 m. laikotarpiu ir jų dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Rekreacinė aplinka. Turizmo ištekliai – vienas iš miesto konkurencingumo vertinimo kriterijų, kurių nuolatinis vystymas ir tikslinis pritaikymas lemia turizmo sektoriaus plėtrą. Birštono savivaldybės gamtiniai ištekliai sudaro palankias sąlygas kurti patrauklius turistinius produktus. Savivaldybę beveik visomis ribomis (išskyrus rytinę) supa Nemunas. Didžioji dalis savivaldybės yra dešiniajame Nemuno krante, iki Verknės žiočių. Savivaldybėje yra dalis saugomos teritorijos – Nemuno kilpų regioninio parko (28 pav.).

Birštone yra šios dominuojančios kurortinio turizmo tendencijos: vaikų ir šeimų, patyrimų, įmonių komandų kūrybinių atostogų, dalykinis/ konferencinis, gastronominis, žiemos, saugus, sveikatinimo turizmo derinimas su kultūros ir pramogų turizmu.

Anot Birštono TIC pranešimų, Birštono turizmo tendencijos yra šios:

- Vaikų ir šeimų turizmas. Į Birštono sanatorijas, sveikatingumo kompleksus ir SPA centrus šeimos su vaikais, seneliai su anūkais atvyksta per vaikų atostogas. Į tai atsižvelgdami, Birštono turizmo objektai turi specializuotus pasiūlymus ir papildomas veiklas konkrečiai vaikams. Kurorte išaugo ir vaikų sveikatinimo procedūrų poreikis, nes vis daugiau tėvų savo atžaloms užsako sveikatą stiprinančių procedūrų.
- Patyrimų turizmas. Ryški tendencija – vietiniai turistai keliaudami ne tik trokšta kuo daugiau pamatyti, bet ir kuo daugiau patirti. Todėl siūlomos pačios įvairiausios edukacijos: dzūkiškų bandų plojimas ir kepimas, imbierais kvepiančio „Birštono Banginuko“ kepimas, sveikų saldainių gamyba, žvakių liejimas, margučių marginimas ir kitos.
- Komandos kūrybinės atostogos. Vis dažniau įmonių vadovai, projektų vadovai Birštone organizuoja savo darbuotojams vadinamąsias kūrybines atostogas. Jų metu dažniausiai IT, dizaino įmonių, užsienio korporacijų atstovai atvyksta komandos formavimo savaitgaliui, kuris derinamas su sveikatinimo paslaugomis, pramogomis. Dažniausiai tai būna kelios dienos, kurių metu dirbama (dalis laiko skirta darbui), bet kartu ir leidžiamas laikas su kolegomis, stiprinama sveikata, vyksta komandos formavimo užsiėmimai, paskaitos, žaidimai.
- Dalykinis/Konferencinis turizmas. Įmonės Birštoną renkasi savo konferencijoms. Dažnai šiame kurorte vyksta ne tik oficiali renginio dalis, konferencija, bet konferencijos dalyviams būna pasiūlytas

visas paslaugų kompleksas: tiek konferencijos vieta, maitinimas, tiek ir sveikatinimo pramogos, aktyvaus laisvalaikio pramogos.

- Gastronominis turimas. Pastaraisiais metais Birštone ypatingas dėmesys skiriamas maisto kultūrai ir gastronomijai. Tradiciškai kasmet rengiamas „Birštono kulinarinis konkursas“, po kurio išleidžiamas lankstinukas – jame yra pažymėtos visos maitinimo vietos, žemėlapis su konkurso nugalėtojais ir rekomendacijos. Kurorte atsidaro vis naujos maitinimo vietos, o į sanatorijas atvykę poilsiautojai renkasi ne tik jiems priklausantį maitinimą sanatorijose ar sveikatingumo kompleksuose, bet ir romantiškas vakarienes arba šeimos, draugų pietus restoranuose ir kavinėse. Beveik visi restoranai rengia ir temines degustacines vakarienes. Taip pat jau kurį laiką per šventes (šv. Kalėdas, šv. Velykas) iš emigracijos grįžę atostogų lietuviai renkasi ne buvimą namuose, o sutikti šventes Birštono viešbučiuose, SPA centruose, čia pietaujant ar vakarieniaujant.
- Saugus turizmas. Kurortas jau kelerius metus yra viena saugiausių savivaldybių Lietuvoje. Planuojamo aplankyti kurorto saugumo rodiklį labai atidžiai vertina turistai iš Švedijos, Japonijos, Izraelio. Tai, jog miestas yra saugus – jiems yra vienas iš pagrindinių faktorių, apsisprendžiant dėl savo kelionės krypčių.
- Sveikatinimo turizmo derinimas su kultūros ir pramogų turizmu. Birštoną dėl kokybiškų sveikatinimo, SPA, sanatorinio gydymo paslaugų pamėgę turistai, ypač iš užsienio, savo poilsį pradeda planuoti ir derinti kartu su kultūriniais renginiais. Apgyvendinimo objektai reklamuoja Birštone gausiai vykstančius aukšto lygio kultūros, sporto renginius, į kuriuos atvykta vis daugiau žmonių.
- Žiemos turizmas. Birštoną svečiai renkasi jau ne tik šiltuoju metų laiku, bet ieško pramogų ir žiemos metu. Kurorto svečiai eina į žygius su šiaurietiškomis lazdomis Žvėrinčiaus miške, pageidauja susikurti laužą, ragauti troškinius, renkasi lygumų slidinėjimą arba pačiūžas, kaimo turizmo sodybose užsisako pirtis, kubilus.

Išskiriame šiuos turizmo objektus: sveikatinimo, gamtinius ir skulptūras:

28 pav. Rekreaciniai objektai Birštono savivaldybėje
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Birštono TIC duomenis

Birštono miestas, taip kaip ir Birštono savivaldybės teritorija – pietų Lietuvos regiono dalis, pasižyminti neeiliniais gamtiniais rekreaciniais ištekiais. Puikias sąlygas rekreacijos plėtojimui apsprendžia

patogi geografinė padėtis, unikalumu ir vaizdingumu išsiskiriantis Nemuno slėnio kraštovaizdis, gamtiniai gydomieji (mineralinis vanduo, gydomosios durpės) Birštono kurorto ištekliai, poilsiavimui palankia medynų struktūra pasižymintys gausūs miškai ir kt. faktoriai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano informacija, Birštono savivaldybė priskiriama didelio potencialo Alytaus – Druskininkų rekreacinio arealo teritorijoms, kurios sudaro lokalinės svarbos ir reikšmės rekreacines sistemas. Kauno apskrities bendrajame plane didesnioji Birštono savivaldybės teritorijos dalis, apjungianti Birštono kurortą, kartu su centrinės Nemuno slėnio ašies tąsoje esančiu Kauno miestu identifikuojama kaip aukštą rekreacijos plėtros potencialą turinti nacionalinės reikšmės teritorija su prioritetinėmis kurortinio (sanatorinio), dalykinio (konferencinio) ir poilsinio turizmo kryptimis.

Rekreacijos ir pramogų vystymas suaktyvins ir kurortinio gydymo bei sanatorinių, sveikatingumo infrastruktūros kūrimą ir plėtotę. Per Birštoną eina tarptautinis Nemuno vandens turistinis kelias, dviračių turizmo trasa „Eurovelo“, per Birštono savivaldybės teritoriją eina ir pėsčiųjų trasos: piligrimų kelias – Šv. Jokūbo kelias (Camino Lituano) ir „Miško takas“ – Europos ilgų atstumų pėsčiųjų maršruto E11 dalis Baltijos šalyse, einanti per gražiausius Latvijos, Lietuvos ir Estijos miškus bei nacionalinius parkus. Birštono kurorto padėtis palanki kaip centro, per kurį susijungia būsimi rekreaciniai Valstybinių parkų žiediniai maršrutai (Dzūkijos, Suvalkijos ir Vidurio Lietuvos). Birštono kurortas Kauno apskrities bendrajame plane numatomas kaip regioninės svarbos rekreacijos aptarnavimo centras.

Birštono kurortas, kaip regioninio parko centras, kaip regioninės svarbos rekreacijos aptarnavimo centras, bei kurortinio gydimo centras, dabar turi sukaupęs pagrindinę turistų aptarnavimo infrastruktūrą. Birštono kurortas yra pagrindinis rekreacinis – pramogų turistinių ir trasų branduolys, kaip traukos centras ir tranzitinis mazgas tarp įvairių rekreacijos rūšių ir turistinių maršrutų.

Turizmo paslaugos. Vieni svarbiausių sėkmingo turizmo sektoriaus vystymo faktorių – apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų prieinamumas ir kokybė. Augant atvykstančių bei vietinių turistų srautui, plečiasi apgyvendinimo bei maitinimo paslaugų pasiūla. 2018 m. viešbučių, svečių namų ir motelių numerių (kambarių) užimtumas, palyginti su ankstesniais metais, labiausiai išaugo Neringos (7,6 proc.), Birštono (6,1 proc.) savivaldybėse.[41] 2020 m. pradžioje Birštono savivaldybėje veiklą vykdė 52 apgyvendinimo ir 32 maitinimo paslaugas teikiančios įmonės.[42] Apgyvendinimo įstaigų skaičiaus augimas 2015-2020 m. laikotarpiu buvo 205,9 proc., tuo tarpu maitinimo įstaigų skaičiaus augimas 2015-2020 m. laikotarpiu buvo 370,0 proc. ir ženkliu augimu aplenkė visas lyginamas savivaldybes.

	Birštono sav.	Druskininkų sav.	Neringos sav.	Palangos m. sav.
	52 ↑ 205,9%	344 ↑ 126,3%	142 ↑ 5,97%	346 ↑ 38,4%
	32 ↑ 370,0%	47 ↑ 8,5%	40 ↑ 17,5%	113 ↑ 15,0%

29 pav. Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas teikiančių įmonių skaičius 2019 m. (vnt.) ir jo dinamika 2015–2020 m. (proc.)[43]

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

[41] https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6127706
[42] Apgyvendinimo įstaigų skaičius statistika
[43] Statistika Maitinimo ir gėrimų teikimo veiklos įmonių maitinimo vienetų skaičius metų pabaigoje

Apibendrinimas
Pagrindinis Birštono savivaldybės konkurencinis pranašumas turistiniame kontekste – teikiamų turizmo paslaugų pasiūlos įvairovė ir išskirtinumas. Nakvynės paslaugų spektras itin platus: nuo sanatorijų iki kempingo nuomos, maitinimo paslaugų įvairovė prasideda nuo aukšto lygio iki greito maisto pasirinkimo galimybių, o laisvalaikio paslaugos siūlomos tiek danguje (pvz., skrydžiai oro balionu), tiek ir ant žemės (pvz., ekskursijos pėsčiomis), tiek ir Nemuno vingiuose, plaukiant laiveliu.
Turizmo informacijos sklaidą Birštono savivaldybėje vykdantis bei turizmo paslaugas koordinuojantis bei kurorto rinkodarą puoselėjantis Birštono turizmo informacijos centras (BTIC) lankytojams pristato platų turizmo paslaugų asortimentą: platų spektrą pažintinių ir pramoginių ekskursijų, didelę edukacinių programų įvairovę, aktyvias laisvalaikio, sportines pramogas ir veiklas. Apibendrinant, galima teigti, jog Birštono savivaldybėje tenkinami įvairiapusiški turistų poreikiai, o gausi paslaugų pasiūla sudaro galimybes svečiuotis bent kelias dienas.

4.3. Švietimas, sportas ir kultūra

4.3.1. Švietimas

Švietimo užtikrinimas ir jo kokybė yra visuomenės gerovės kūrimo pagrindas. Tai ekonominės sėkmės, veiksmingo asmens kultūrinio ir socialinio dalyvavimo garantas, užtikrinantis visavertį Birštono savivaldybės gyventojų gyvenimą.

Vienas iš svarbiausių švietimo lygį savivaldybėje apibūdinančių rodiklių yra švietimo prieinamumas, kuris vertinamas pagal švietimo sistemų struktūrų ir ugdymosi poreikių dermę, pradinio, pagrindinio, vidurinio, neformaliojo ir kt. švietimo teikėjų tinklo pakankamumą, kuris užtikrina asmenų ugdymąsi.

2020 m. Birštono savivaldybėje veikia šios švietimo paslaugas teikiančios įstaigos:

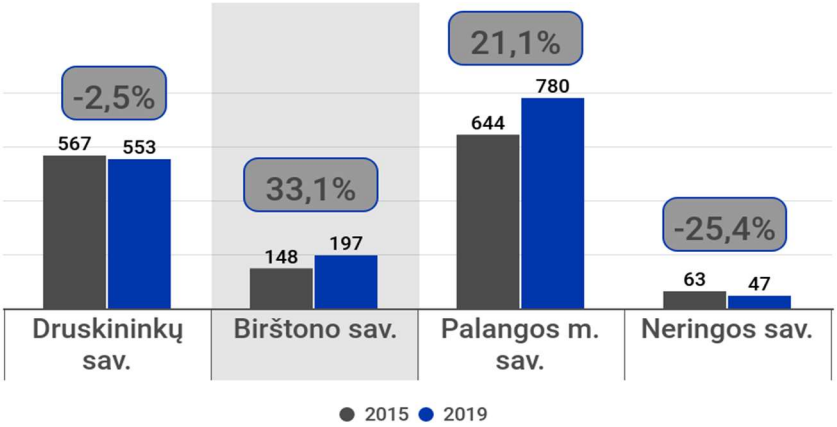

30 pav. Švietimo įstaigos Birštono savivaldybėje 2020 m.
Šaltinis: sudaryta autorių

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą[44], ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius; priešmokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis arba pradinis ugdymas; priešmokyklinis ugdymas pradedamas teikti vaikui, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 6 metai.

[44] Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.

2015 m. Birštono savivaldybėje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius siekė 148, o šalyje – 115 574, 2019 metais Birštono savivaldybėje šis skaičius buvo – 197, šalyje – 121 717. Analizuojamu laikotarpiu 2015–2019 m. šalyje (5,3 proc.) ir lyginamose savivaldybėse ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius didėjo, tačiau Druskininkų ir Neringos savivaldybėse šis skaičius mažėjo (atitinkamai -2,5 proc. ir -25,4 proc.). Didžiausias augimas pastebimas Birštono savivaldybėje – 33,1 proc.

31 pav. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo auklėtinių skaičius (asm.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

Ankstyvasis ugdymas yra kelias į geresnius mokinių pasiekimus ir atitinkamai sėkmingesnę kiekvieno vaiko ateitį, todėl, vadovaujantis šia mintimi, Birštono savivaldybėje didelis dėmesys skiriamas kokybiškam, šiuolaikiškam ankstyvajam ugdymui – pertvarkomos lopšelių-darželių ir priešmokyklinio ugdymo grupės, jos remontuojamos patalpos; ankstyvojo ugdymo švietimo įstaigų pastatai rekonstruojami taip, kad būtų galimybė padidinti grupių skaičių; atnaujinamas inventorius ir infrastruktūra. Pavyzdžiui, 2018-2020 m. laikotarpiu Birštono savivaldybės administracija kartu su projekto partneriu Birštono lopšeliu-darželiu „Giliukas“ įgyvendina projektą „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas Birštono savivaldybėje“, kurio tikslas – didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos veiklos efektyvumą, atnaujinant ir modernizuojant ugdymo įstaigos infrastruktūrą. Įgyvendinus projektą bus padidintas Birštono savivaldybės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos veiklos efektyvumas, pagerinta ugdymo paslaugų kokybė, šiuolaikiškai ir moderniai įrengtos vaikų ugdymosi erdvės.

Bendrasis ugdymas. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą[45], bendrasis ugdymas apima pradinį ugdymą (jo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą), pagrindinį ugdymą (jo paskirtis – suteikti asmeniui dorinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus, bendrąjį raštingumą, technologinio raštingumo pradmenis, ugdyti tautinį sąmoningumą, išugdyti siekimą ir gebėjimą apsispręsti, pasirinkti ir mokytis toliau) ir vidurinį ugdymą (jo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis).

Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius per metus sumažėjo nuo 1 125 iki 1 089 o besimokančių jose mokinių – nuo 335 202 iki 325 677 mokinių. Vertinant lyginamąsias savivaldybes, didžiausias mokinių skaičius krito Druskininkų savivaldybėje (-7,0 proc.), Neringos savivaldybėje (-6,3 proc.), Birštono savivaldybėje (-4,9 proc.). Palangos miesto savivaldybėje bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius paaugo 5,2 proc.

[45] Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.

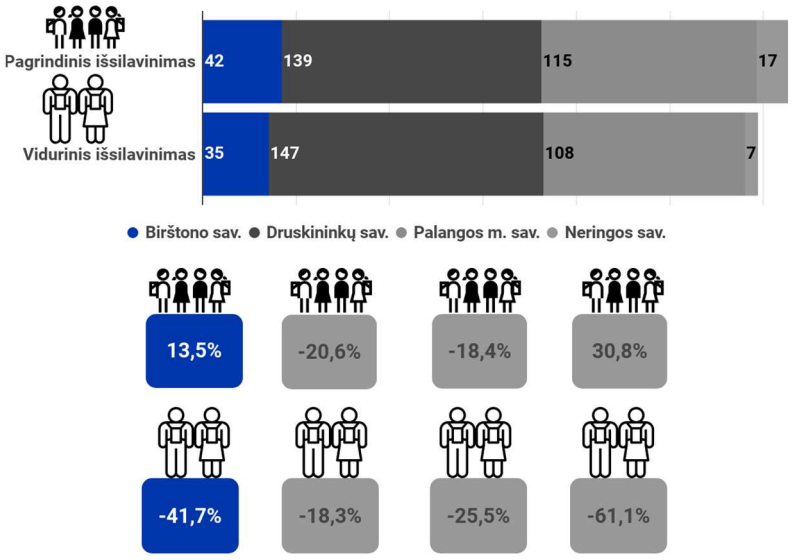
32 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius (asm.) ir jų kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

Galima daryti prielaidas, kad mokinių skaičius miestų savivaldybėse auga, o mažosiose savivaldybėse ir didžiosios kaimiškos savivaldybėse mažėja. Tokios mokinių skaičiaus kaitos tendencijos kelia sunkumų ir vienoms, ir kitoms savivaldybėms: miestuose susiduriama su sunkumais dėl mokymosi vietų trūkumo, o mažosiose savivaldybėse – dėl tuštėjančių mokyklų.

2019 m. Birštono savivaldybėje mokinių, įgijusių ***pagrindinį išsilavinimą***[46], skaičius buvo 42 (nuo 2015 m. mokinių, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, padidėjo 13,5 proc.), savo ruožtu, šalyje šis pokytis siekė – -19,1 proc. smukimą (2015 m. pagrindinį išsilavinimą Lietuvoje įgijo 30 673 mokiniai, 2019 m. – 24 801 mokiniai). Neringos savivaldybėje pastebimas pagrindinį išsilavinimą įgijusių mokinių augimas – 30,8 proc. Tuo tarpu Druskininkų ir Palangos m. savivaldybėse fiksuotas kritimas, atitinkamai, -20,6 proc. ir -18,4 proc.

2019 m. Birštono savivaldybėje mokinių, įgijusių ***vidurinį išsilavinimą***[47], skaičius buvo 35, pastebimas vienas didžiausių sumažėjimų tarp lyginamų savivaldybių (nuo 2015 m. sumažėjo -41,7 proc., savo ruožtu, didžiausias sumažėjimas buvo Neringos savivaldybėje – -61,6 proc.). Šalyje šis pokytis siekė – -22,5 proc. smukimą (2015 m. vidurinį išsilavinimą Lietuvoje įgijo 27 738 mokiniai, 2019 m. – 21 507 mokiniai).

Tendencija glaudžiai susijusi su blogėjančia demografine situacija ir mažėjančiu mokinių skaičiumi.

33 pav. Bendrojo ugdymo mokinių, įgijusių pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, skaičius (asm.) 2019 m. bei jo kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis[48]

[46] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *pagrindinis išsilavinimas* – tai išsilavinimas, įgytas baigus pagrindinio ugdymo programą, arba teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas kaip jam lygiavertis užsienyje įgytas išsilavinimas.
[47] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *vidurinis išsilavinimas* – išsilavinimas įgytas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius brandos egzaminus, arba teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas kaip jam lygiavertis užsienyje įgytas išsilavinimas.
[48] https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=d82706cc-a76d-4251-af6b-765fdfdffc05#/

Analizuojamu laikotarpiu (2015–2019 m.) pedagoginių darbuotojų skaičius Druskininkų savivaldybėje paaugo 1,5 proc (nuo 270 asm. 2015 metais iki 274 asm. 2019 metais). Birštono savivaldybėje pedagoginių darbuotojų skaičius 2015-2019 m. laikotarpiu liko nepakitęs (70 asm.). Tuo tarpu Palangos m. savivaldybėje pedagoginių darbuotojų skaičius krito 0,35 proc. (atitinkamai, nuo 289 asm. iki 288 asm. lyginamuoju periodu), o Neringos savivaldybėje krito 12,5 proc. (atitinkamai, nuo 32 asm. iki 28 asm., 2015-2019 m. laikotarpiu). Vis dėlto, pedagoginių darbuotojų skaičiaus tendencija buvo mažėjanti visoje Lietuvoje, ir krito 11,3 proc. 2015-2019 m. laikotarpiu (atitinkamai, nuo 64 512 asm. iki 57 198 asm.).

34 pav. Pedagoginių darbuotojų skaičius 2019 m. (asm.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

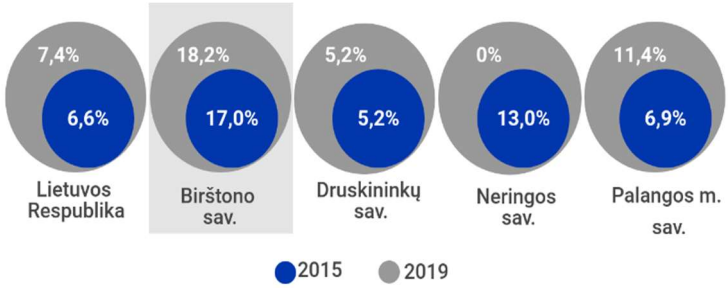
Tikslesnis rodiklis pedagogų poreikiui ir pasiūlai įvertinti, teikiamų švietimo paslaugų prieinamumui ir kokybei įvertinti – mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui. Vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius teikia informacijos apie švietimo efektyvumą. Šiam santykiui esant mažam, vienam vaikui skiriama daugiau dėmesio ir sudaromos geresnės sąlygos individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį, tačiau didėja ugdymo kaina. Iš vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus galima spręsti apie žmonių išteklius švietime. Mažas mokinių ir mokytojų santykis rodo, kad klasės yra mažos ir kad pedagogų darbo krūviai nėra dideli.

35. pav. Mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui (asm.) 2019 m. ir rodiklio dinamika 2015–2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

2019 m. Birštono savivaldybėje vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius atsiliko nuo šalies vidurkio, tačiau rodiklio blogėjimo tendencija nebuvo tokia ryški kaip kitose savivaldybėse. Iš to daroma prielaida, kad Birštono savivaldybėje ne itin ženkliai kinta mokinių skaičius, o pedagogų skaičius nekinta.

2019 m. m. pr. Birštono savivaldybėje buvo 8 pensinio amžiaus pedagoginiai darbuotojai (šis skaičius nepakitęs nuo 2015 m.), ir kurie sudarė 18,2 proc. bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų skaičiaus. Tuo pačiu laikotarpiu šalyje pensinio amžiaus pedagoginiai darbuotojai sudarė 7,4 proc. visų pedagoginių darbuotojų (tai buvo 48 darbuotojais daugiau nei 2015 m.).

36 pav. Pensinio amžiaus pedagogų dalis 2015 m. ir 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

Vis dėlto, siekiant, kad pensinio amžiaus mokytojų dalis būtų kuo mažesnė, būtina ieškoti galimybių pritraukti į mokyklas daugiau jaunų pedagogų, skatinti esamų jaunų darbuotojų motyvaciją dirbti, tobulėti, kelti kvalifikaciją.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengto leidiniu „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2019 m. Mokinių pasiekimų atotrūkis“[49] informacija, 2019 m. Birštono savivaldybėje ***apibendrintas VBE rodiklis***[50] siekė 188 ir atsidūrė trečioje vietoje tarp lyginamų savivaldybių. Aukščiausią apibendrintą VBE rodiklį 2019 m. turėjo Druskininkų savivaldybė (242), Palangos m. savivaldybės VBE rodiklis siekė 225, o mažiausias VBE rodiklis fiksuotas Neringos savivaldybėje – 176.

37 pav. VBE rodiklis 2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

Birštono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. veiklos ataskaitos duomenimis, 2019 m. 4 (iš 45) Birštono gimnazijos abiturientai iš brandos egzaminų gavo „šimtukus“: keturi Birštono gimnazijos abiturientai gavo 100 balų įvertinimą, iš jų – trys iš anglų k. ir vienas iš informacinių technologijų VBE. Vienas abiturientas gavo du šimto balų įvertinimus – iš anglų k. ir informacinių technologijų. Vienas abiturientas iš anglų k. gavo 99 balų įvertinimą.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengto leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose“[51], 10 000 mokinių neteko nė vieno tarptautinių ar šalies olimpiadų prizininko Birštono ir Neringos savivaldybėse. 2019 m. pagal šį rodiklį geriausiai su gabiais ir talentingais mokiniais sekėsi dirbti Palangos m. (10 000 mokinių teko 45 olimpiadų prizininkai).

Birštono savivaldybėje aktyviai įgyvendinami bendrojo ugdymo plėtotės, infrastruktūros projektai, kurių metu užbaigti Birštono gimnazijos pastato rekonstrukciniai darbai, įrengtos teritorijos su sutvarkytomis vaikų žaidimų aikštelėmis, Birštono gimnazijoje atnaujinta aktų salė, prie jos esančiose patalpose sukurtos

[49] Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2019. Mokinių pasiekimų atotrūkis. *Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija*. Vilnius, 2019 m.
[50] Pagal Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, *apibendrintas VBE rodiklis* – vidutinio VBE balų skaičiaus, tenkančio vienam savivaldybėje besimokančiam abiturientui, ir VBE balų vidurkio suma.

naujos, modernios, kūrybiškumą skatinančios edukacinės erdvės. Įstaigos aprūpinamos šiuolaikine įranga ugdymo procesui įgyvendinti. Visa tai didina bendrojo ugdymo mokyklų konkurencingumą, gerina švietimo sistemą Birštono savivaldybėje.

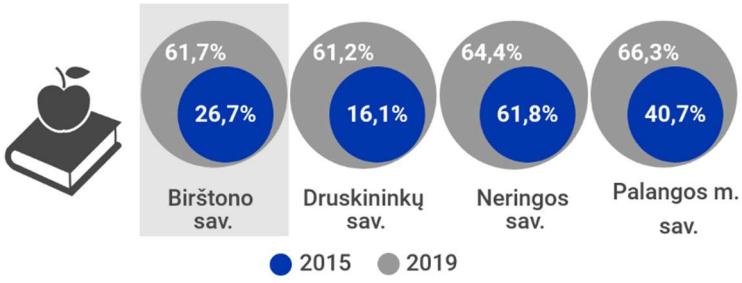
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengtame leidinyje „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2019 m. Mokinių pasiekimų atotrūkis“ Birštono savivaldybės švietimo sektoriui tobulinti pateikiamos rekomendacijos: *socialinis, ekonominis, kultūrinis kontekstas gana palankus pasiekti aukštą ugdymo kokybę, tačiau mokinių pasiekimai prastėja. Siekiant gerinti mokymosi pasiekimus, reikėtų kryptingai tobulinti mokytojų kompetencijas, ieškoti galimybių pritraukti jaunų mokytojų. Taikyti priemones, gerinančias mokyklos kultūrą, kuriančias aukštesnę pridėtinę vertę.*

Neformalusis vaikų švietimas yra neatsiejama ugdymo dalis, orientuota į kompetencijų ir sėkmingai veikiančios asmenybės formavimąsi. Dalyvavimas neformaliajame švietime gerina vaiko integraciją į visuomenės gyvenimą, o tai prisideda prie tolesnės jo sėkmės švietimo sistemoje. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme[52] apibrėžta ***neformaliojo vaikų švietimo paskirtis*** – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.

Neformalųjį vaikų švietimą Birštono savivaldybėje 2019 m. vykdė 6 įstaigos / privatūs asmenys: Birštono meno mokykla, Birštono sporto centras, MB „Čiulba ulba“, UAB „ARV-Auto“, laisvoji mokytoja Jūratė Liutkuvienė, VšĮ „Imperium“. Vykdytos programos: „Švenčių kūrimas su „Čiulba ulba“, „Mokomės plaukti“, „Mokausi būti vairuotoju“, „Jaunasis eismo dalyvis“ (1-4 kl.), „Medijos – langas į pasaulį“, „Pramoginiai šokiai 1-2; 5-8 kl.“. Lyginant su 2018 metais, programų 2019 m. II pusmetį sumažėjo dvejomis programomis (Birštono sporto centro programa „Aukime sveiki ir žvalūs“ bei programa „Medijos – langas į pasaulį“). Pagrindinė priežastis – administracinė našta bei vaikų lankomumas. Birštono gimnazijoje veikia 27 skirtingų veiklos krypčių neformaliojo ugdymo užsiėmimai: devyni meniniai, du psichologiniai, lavinantys dėmesingumą ir psichologinį atsparumą, trys – ugdantys loginį mąstymą, dešimt sportinių, vienas etnokultūrinis, skautų ir gamtinis.

2019 m. pagal Neformalaus švietimo programą Birštono sporto centras vykdė plaukimo programą ,,Mokomės plaukti”, skirtą 3 klasių Birštono savivaldybės mokiniams (45 mok.). Išmoko plaukti 37 mokiniai, su pagalbine priemone – 11 mokinių[53], o bendrai – 140 mokinių mokosi plaukti.

2019 m. Birštono savivaldybės neformaliojo švietimo galimybėmis bendrojo ugdymo mokykloje (BUM) ir už jos ribų naudojosi 61,7 proc. mokinių dalis, 2015 m. ši dalis siekė tik 26,7 proc. Tarp lyginamų savivaldybių Birštono savivaldybės rodiklis buvo trečias pagal dydį. Mažiausia mokinių dalis, kuri 2019 m. naudojosi neformaliojo švietimo galimybėmis BUM ir už jos ribų, buvo Druskininkų savivaldybėje – 61,2 proc.

38 pav. Mokinių dalyvavimas neformaliajame švietime ir jo dinamika 2015–2019m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis

Birštono savivaldybėje nuo 2016 m. veikia Birštono trečiojo amžiaus universitetas – tai savarankiška, nesiekianti pelno visuomeninė, neformaliojo suaugusiųjų švietimo institucija, vienijanti vyresnio ir (ar) pensinio amžiaus asmenis, neįgaliuosius ir jų globėjus, neribojant jų amžiaus ir išsilavinimo. Per pirmuosius ketverius metus diplomai įteikti 146 senjorams, išklausyta per 60 paskaitų, vyko penkios edukacinės

[52] Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 38-1804.
[53] https://birstonosportas.lt/wp-content/uploads/2020/10/Ataskaita-uz-2019-sportas.pdf

programos, mokymai „Išmanusis senjoras“, dalyvauta spektakliuose, ekskursijose, bendrauta su Marijampolės ir Punsko TAU studentais.

Nuo 1996 m. Humanistinės ir egzistencinės psichoterapijos institutas (HEPI) dirba Birštone, gražiame ir tyliame kurorte prie Nemuno. Institutas įsteigtas 1995 m. Vilniuje.

Svarbiausias Instituto tikslas – plėtoti egzistencinę fenomenologinę psichologiją ir terapiją, ruošti šios srities mokymo programas, rengti specialistus.

Institute dirba daugiau kaip 30 dėstytojų, supervizorių ir psichoterapeutų, tarp jų yra 3 profesoriai, 12 turi psichologijos, medicinos arba filosofijos mokslų daktaro laipsnį, 10 yra gavę Europos psichoterapijos sertifikatą. Dauguma dėstytojų – itin patyrę, daug metų praktiškai dirbantys psichoterapeutai.

2015 m. birželio mėn. Europos Psichoterapijos asociacijos Mokymo akreditavimo komitetas suteikė Institutui Europos akredituotos psichoterapijos mokymo įstaigos statusą.

4.3.2. Sportas

Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatyme[54] sportas apibrėžiamas kaip visos asmens fizinės veiklos formos, kuriomis siekiama ugdyti ir tobulinti fizines ir psichines jo savybes bei įgūdžius ar stiprinti sveikatą. Fizinis aktyvumas – asmens fizinė veikla, kuria siekiama stiprinti sveikatą, tobulinti fizines ir psichines savybes bei įgūdžius neturint tikslo pasirengti aukšto meistriškumo sporto varžyboms ir (ar) dalyvauti jose, taip pat veikla šviečiant visuomenę sporto, fizinio aktyvumo ir jais pasiekiamo sveikatos stiprinimo klausimais. Aukšto meistriškumo sportas – asmens fizinės veiklos forma jaunučių, jaunių, jaunimo ir suaugusiųjų amžiaus (išskyrus veteranų amžiaus grupę) grupėse siekiama nugalėti varžovus, taip pat veikla, kuria tobulinamos asmens fizinės ir psichinės savybės bei įgūdžiai, siekiant tinkamai pasirengti aukšto meistriškumo sporto varžyboms.

Birštono savivaldybė sudaro galimybes fiziškai aktyviems Birštono savivaldybės gyventojams tinkamai pasirengti varžyboms ir siekti aukšto meistriškumo rezultatų, siūlant jiems įvairių fizinio aktyvumo užsiėmimų ir sportinės veiklos pasirinkimą.

2019 m. Birštono savivaldybės fizinio aktyvumo ir sporto situacija pateikiama 39 pav.

39 pav. Birštono savivaldybės fizinio aktyvumo ir sporto situacija 2019 m.

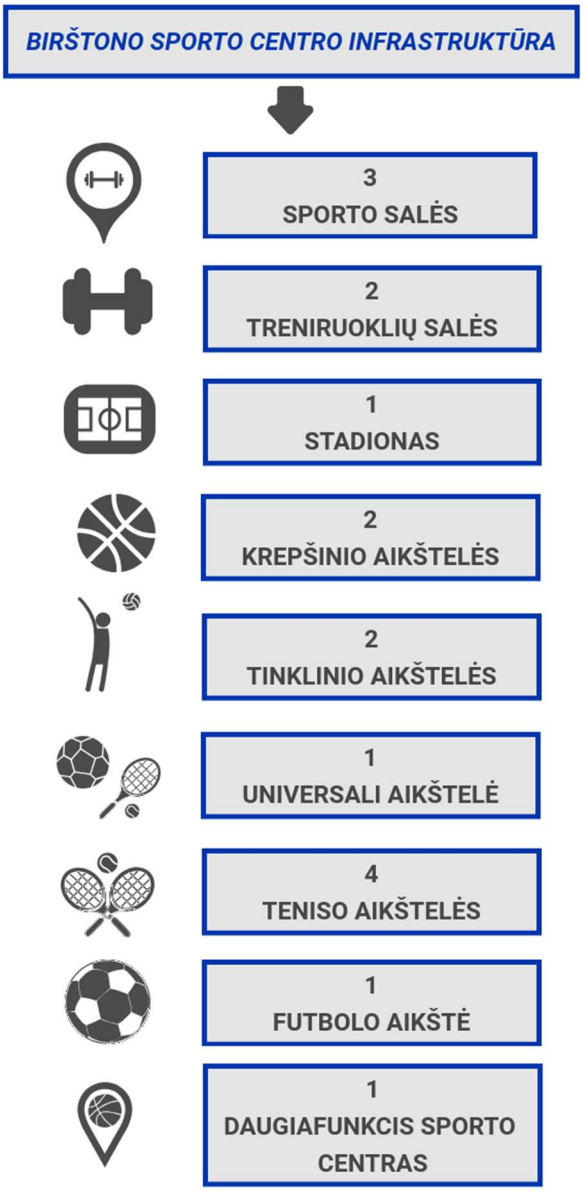
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Birštono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. veiklos ataskaitą[55] ir Birštono sporto centro 2019 metų veiklos ataskaitą[56]

[54] Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas. *Valstybės žinios*. 2018, Nr. 17451
[55] http://birstonas.lt/wp-content/uploads/2015/12/53_direktoriaus-ataskaita_priedas.pdf
[56] https://birstonosportas.lt/wp-content/uploads/2020/10/Ataskaita-uz-2019-sportas.pdf

2019 m. Birštono savivaldybėje vykdytos 6 tarptautinės varžybos (XXXIII A. Mikėno memorialo sportinio ėjimo varžybos, Tarptautinis vaikų futbolo turnyras Birštono taurei laimėti, Tarptautinis galiūnų turnyras – ,,Nemuno galiūnas-2019“, Baltijos taurės WU-17 futbolo turnyras, UEFA mini futbolo turnyras, Tarptautinės Lietuva U-18–Turkija U-18 futbolo rungtynės (dalyvavo 480 sportininkai iš 10 šalių). Suorganizuota 20 respublikinių varžybų, kuriose dalyvavo 2212 sportininkų iš 130 komandų. Įvykdyta 18 savivaldybės varžybų, kuriose dalyvavo 550 sportininkų iš 95 komandų, ir įvyko 6 sveikatinimo renginiai/ šventės, kurių metu sportavo 590 dalyvių iš 18 klubų.

2016 m. vyko II FAI Pasaulio moterų karšto oro balionų čempionatas, 2019 m. Birštone vyko 27-asis Lietuvos karšto oro balionų čempionatas „Birštono taurė 2019“, 2019 m. vyko pėsčiųjų žygis "Nemuno kilpomis“. Iš viso per 2019 metus vykdyta 50 sporto renginių, iš kurių nauji: Tarptautinis vaikų futbolo turnyras Birštono taurei laimėti (3 šalių vaikų komandos); Lietuvos globos namų ,,Saulės vaikai“ sporto festivalis; Kauno m. lengvosios atletikos pirmenybės; Lietuvos aklųjų ir silpnaregių lengvosios atletikos čempionatas; Pietų Lietuvos vaikų U-9 futbolo pirmenybių finalas.

2018 m. Birštono savivaldybės sporto infrastruktūra pateikiama 40 pav.

40 pav. Birštono sporto centro infrastruktūra 2018 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos sporto statistikos 2018 m. metraštį[57] ir www.birstonosportas.lt duomenis

[57] https://kksd.lrv.lt/lt/sporto-statistika#Eurobaormetro_duomenys

Birštono savivaldybėje savo kelią į olimpą pradėjo irkluotojai, lengvaatlečiai: Seulo olimpinių žaidynių dalyvė irkluotoja Reda Ribinskaitė, trijų olimpinių žaidynių – Atlantos, Sidnėjaus, Atėnų – dalyvis lengvaatletis Daugvinas Zujus, Atėnų ir Pekino olimpinių žaidynių dalyvė lengvaatletė Sonata Milušauskaitė.

4.3.3. Kultūra

Kultūra dabartiniame pasaulyje tampa vis svarbesniu elementu ne tik telkiant bendruomenes, bet ir kaip reikšmingas ekonomikos augimo veiksnys.

Kultūra, kaip sudėtinė visuma, apimanti žinias, tikėjimus, moralę, teisę, papročius ir kitus vertingus, gerbiamus ir puoselėjamus gebėjimus, apima tris svarbius vaidmenis:

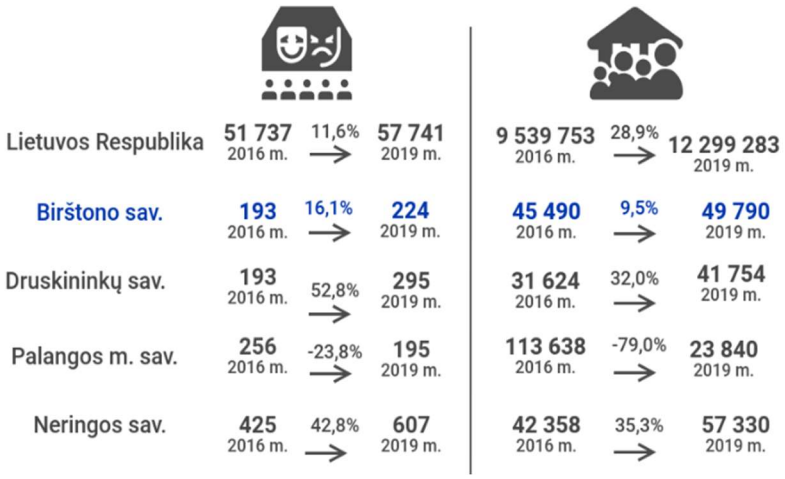
- kultūros įvairovė – savarankiškas kultūros vaidmuo, kultūros kapitalas;
- tarpininkas tarp kitų sričių, aplinkos, kultūros industrijų, socialinės įtraukties;
- transformuojančios galios kultūros poveikis miestui, bendruomenei, institucijoms.

2019 m. birželio 26 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 665 buvo patvirtinta Lietuvos kultūros politikos strategija, kurios pagrindinis siekis – „užtikrinti reikšmingą kultūros indėlį, kuriant darnią Lietuvos visuomenę, orų nacionalinį ir europietiškąjį tapatumą, socialinę ir ekonominę gyventojų gerovę, tarptautinį valstybės prestižą ir konkurencingumą“.

Birštono savivaldybės veikianti kultūrinė infrastruktūra suprantama, kaip institucijos, pastatai ir žmonės su savo patirtimi ir gebėjimais, kurie sudaro galimybes kūrėjams vykdyti meno ir kultūros veiklas tam tikroje teritorijoje – realizuoti savo idėjas bei teikti kultūros veiklų pasiūlą. Išskiriamos šios pagrindinės kultūros infrastruktūros sritys: Birštono kultūros centras, Birštono viešoji biblioteka, muziejus.

Kultūros centras. Birštono savivaldybėje veikia Birštono kultūros centras. Birštono kultūros centro uždaviniai yra ugdyti ir tenkinti visuomenės kultūrinius poreikius, puoselėti etninę kultūrą, mėgėjų meną, kurti ir vykdyti menines, neformaliojo ugdymo, pramogines programas, plėtoti edukacinę, pramoginę veiklą, rūpintis tautinių tradicijų išsaugojimu ir profesionalaus meno sklaida. Birštono kultūros centre dirba 24 kultūros ir meno specialistai, iš kurių 23 turi aukštąjį išsilavinimą.

Lietuvos nacionalinio kultūros centro duomenimis, 2019 m. Birštono kultūros centre vyko 224 renginiai, kuriuose dalyvavo 49 790 dalyvių ir lankytojų. Savivaldybės kultūros centro renginių skaičius išaugo 16,1 proc., lyginant su 2016 m. duomenimis. 2019 m. Birštono kultūros centro renginių dalyvių ir lankytojų skaičius ženkliai lenkė Druskininkų ir Palangos m.. savivaldybių rodiklius.

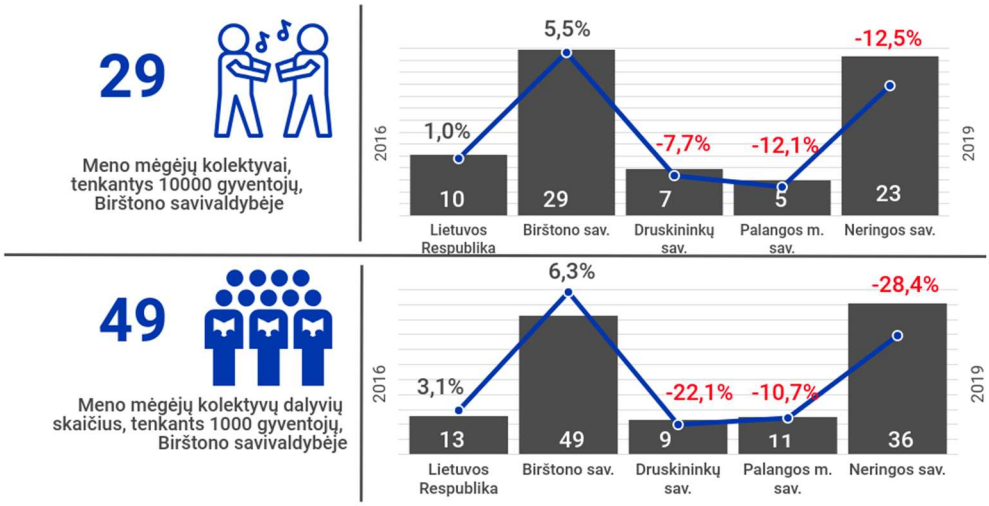
41 pav. Kultūros centro renginių ir jų dalyvių skaičius, 2016 m. ir 2019 m. (vnt./asm.) bei rodiklių kitimo dinamika 2016–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos nacionalinio kultūros centro duomenis[58]

[58] https://www.lnkc.lt/go.php/lit/Kulturos-centru-informacija/359

2019 m. Birštono kultūros centras suorganizavo 58 profesionaliojo meno sklaidos renginius (16 parodų, 32 koncertus, 10 spektaklių). Profesionaliojo meno renginiuose 2019 m. apsilankė 13 900 lankytojų. Palyginti su 2016 m., 2019 m. profesionaliojo meno sklaidos renginių ir lankytojų skaičius Birštono kultūros centre sumažėjo (62 renginiai, 18 400 lankytojų).

2019 m. Birštono kultūros centre buvo 15 mėgėjų meno kolektyvų, t. y. septyniais kolektyvais mažiau nei 2016 m. 2019 m. 1000-iui Birštono savivaldybės gyventojų teko vidutiniškai 49 mėgėjų meno kolektyvai ir lenkė šalies rodiklį (13). 2019 m. palyginti su 2016 m., Birštono kultūros centre mėgėjų meno kolektyvų, tenkančių 1000-iui gyventojų, padidėjo (6,3 proc.), kai šalyje augo 3,1 proc. Didesni nei šalies mėgėjų meno kolektyvų ir dalyvių juose santykiniai rodikliai Birštono kultūros centre rodo patrauklias mėgėjų meno kolektyvų veiklas ir infrastruktūrą.

42 pav. Meno mėgėjų kolektyvų skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų, ir meno mėgėjų kolektyvų dalyvių skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų, 2019 m. (vnt./asm.) bei rodiklių kitimo dinamika 2016–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos nacionalinio kultūros centro duomenis

2019 m. Birštono kultūros centro mėgėjų meno kolektyvuose buvo 202 dalyviai ir 10 000-iui gyventojų teko 29 asmenys, dalyvaujantys mėgėjų meno kolektyvuose. Tarp nagrinėjamų teritorijų mėgėjų meno kolektyvų dalyvių skaičiumi, tenkančiu 10 000-iui gyventojų, išsiskyrė Birštono savivaldybė (29) bei lenkė šalies rodiklį (10).

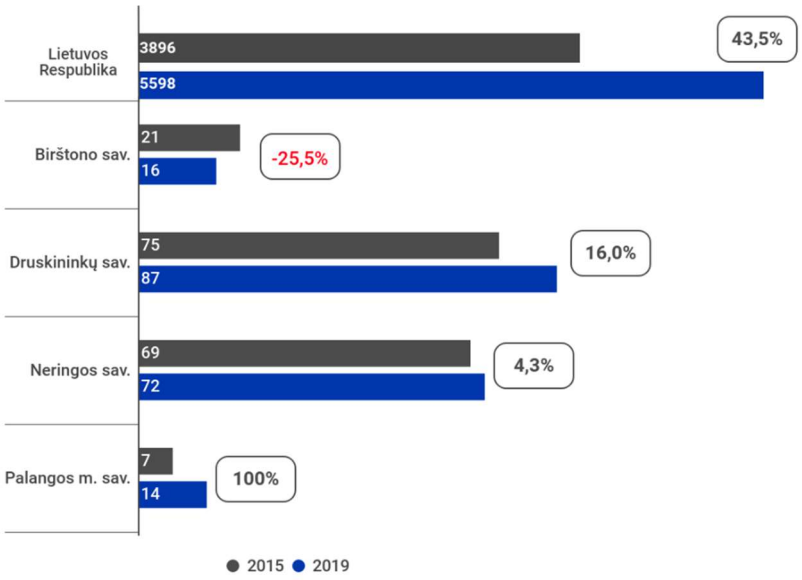
Biblioteka. 2019 m. Birštono savivaldybėje veikia Birštono viešoji biblioteka su trimis filialais ir turėjo 4 480 vartotojų[59] (2015 m. buvo 2 090 vartotojų). Gyventojų sutelkimas 2019 m. siekė 33,4 proc. Savivaldybės bibliotekos aptarnavo ne tik savivaldybės gyventojus, bet ir kurorte besigydančius, poilsiaujančius žmones. 2019 metais 1502 arba 67 proc. visų registruotų vartotojų buvo Birštono savivaldybės gyventojai, o 738 arba 33 proc. – Birštone poilsiaujantys, besigydantys žmonės, kitų Lietuvos savivaldybių ar užsienio šalių gyventojai.

Bibliotekos šalyje įgauna vis svarbesnį vaidmenį visuomenėje. Bibliotekose organizuojami kultūros-edukaciniai renginiai, susitikimai su žymiais žmonėmis, rengiamos parodos. 2019 m. Birštono viešojoje bibliotekoje ir trijuose jos filialuose buvo surengti 301 renginys (dalyvavo 6380 lankytojų).

Muziejus. Birštono savivaldybėje veikia Birštono muziejus ir Birštono sakralinis muziejus. Birštono muziejuje 2019 m. veikė 11 parodų.

2019 m. Birštono muziejuje apsilankė 14 591 lankytojas ir, palyginti su 2015 m., lankytojų skaičius krito -25,5 proc. (2015 m. apsilankė 19 576 lankytojai). Mažiau lankytojų fiksuojama dėl vykusios pastatų renovacijos. Analizuojamu laikotarpiu šalyje muziejų lankytojų skaičius augo 43,5 proc., o tarp nagrinėjamų savivaldybių lankytojų skaičius muziejuose daugiausia augo Palangos miesto savivaldybėje (100,0 proc.).

[59] Pagal Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymą, *vartotojas* – asmuo, šio įstatymo bei naudojimosi biblioteka taisyklių nustatyta tvarka įgijęs teisę naudotis bibliotekos paslaugomis.

43 pav. Muziejų lankytojų skaičius 2015 m. ir 2019 m. (tūkst. asm.) bei dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Muziejų veiklos statistinių rodiklių sistemą [60]

2019 m. Birštono muziejus surengė 101 ekskursiją, 189 edukacinius užsiėmimus, suorganizavo 16 muziejaus renginių, 22 parodas ir 8 kilnojamąsias parodas Lietuvoje. Be abejo, renginiai vyksta ir sanatorijose bei viešbučiuose, pvz. kino vakarai „Eglės sanatorijoje“ ir gyvo garso koncertai viešbutyje „Vytautas mineral SPA“. Taip pat veikia Nemuno kilpų regioninio parko direkcijos ekspozicija bei Meno mokyklos renginiai.

Apibendrinimas
2015–2019 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje, vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, mokinių skaičius didėjo 33,1 proc., kai tuo tarpu šalyje augimas fiksuotas tik 5,3 proc. 2019 m. Birštono savivaldybėje mokinių, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, skaičius padidėjo 13,5 proc., kai tuo tarpu didžiosiose savivaldybėse ir šalyje rodiklis krito. Birštono savivaldybėje apibendrintas VBE rodiklis siekė 188 ir atsidūrė trečioje vietoje tarp lyginamų savivaldybių. Analizuojamu laikotarpiu mokytojų skaičius nekito.
2019 m. Birštono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose vienam mokytojui teko 12 mokinių, kai šalyje vidutiniškai 10,16 mokinių. 2019 m. Birštono savivaldybėje buvo 6 neformaliojo švietimo paslaugų teikėjai. 2019 m. Birštono savivaldybėje sporto infrastruktūra buvo gana plačiai išplėtota, dėl infrastruktūros pakankamumo Birštono savivaldybėje rengiama daug tarptautinių, nacionalinio ir vietinio lygmens sporto renginių, varžybų ir stovyklų.
2019 m. Birštono savivaldybės kultūros centro surengtų renginių skaičiaus augimas viršijo šalies rodiklio augimą, o renginiuose sulaukta beveik 50 tūkst. dalyvių. Birštono kultūros centro renginių dalyvių ir lankytojų skaičius ženkliai lenkė Druskininkų ir Palangos m. savivaldybių rodiklius. Birštono savivaldybėje gana gerai pristatomas profesionalusis menas, tačiau renginių ir lankytojų skaičius krito dėl kokybiškesnių ir daugiau laiko bei žmogiškųjų resursų reikalaujančių organizavimo darbų.
2015–2019 m. Birštono savivaldybės viešojoje bibliotekoje ir jos filialuose vartotojų skaičius augo.

[60] http://statistika.lrkm.lt/muzieju-veiklos-statistika/pradzia/17

4.4. Socialinė aplinka

4.4.1. Sveikatos priežiūra

Sveikata – unikali vertybė, gamtos dovana žmogui. Sveikata yra visos tautos, valstybės turtas, kurį tinkamai prižiūrėdamas ir naudodamas žmogus kaupia socialines, kultūrines vertybes, kuria visuomenės gerovę. Sveiki ir darbingi žmonės – šalies ekonomikos augimo ir tvaraus vystymosi garantas.

Lietuvos, kaip ir daugelio ES šalių, sveikatos politika formuojama vadovaujantis pagrindinėmis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) ir EK politinių dokumentų nuostatomis. Lietuvoje sveikatos politiką vykdo ir įgyvendina Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, kuri yra atsakinga už standartų ir reikalavimų nustatymą, licencijų paslaugų teikėjams ir sveikatos priežiūros specialistams išdavimą, ilgalaikių investicijų tvirtinimą ir kt.

Sveikatos priežiūros paslaugos ir ištekliai. Viena iš savarankiškųjų Birštono savivaldybės funkcijų yra pirminė asmens[61] ir visuomenės sveikatos priežiūra[6263]. Savivaldybių vykdomosios institucijos (tarp jų ir Birštono savivaldybės) taip pat įgyvendina įstatymo deleguotą valstybės funkciją – organizuoja antrinę asmens sveikatos priežiūrą[64]. Tretinę asmens sveikatos priežiūrą organizuoja Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.

Birštono savivaldybėje sveikatos priežiūros paslaugas teikia: viešoji įstaiga Birštono pirminės sveikatos priežiūros centras, sanatorija „Versmė“, „Tulpės“ sanatorija, viešbutis „Vytautas mineral SPA“, „Eglės sanatorija“, UAB „Namita“.

Birštono savivaldybei priklauso: Uždaroji akcinė bendrovė „Birštono šaltinis“, AB Birštono sanatorija „Versmė“ ir VšĮ „Tulpės“ sanatorija. AB Birštono sanatorija „Versmė“ yra licencijuota asmens sveikatos priežiūros įstaiga, kuri vadovaudamasi LR sveikatos apsaugos ministerijos reikalavimais teikia Lietuvos Respublikos gyventojams antrinės stacionarinės medicininės reabilitacijos II, antrinės stacionarinės palaikomosios reabilitacijos II, ir suaugusiųjų ambulatorinės reabilitacijos I ir II gydymą sergantiems: nervų sistemos ligas, judamojo-atramos aparato pažeidimus, virškinimo sistemos ligas, endokrinines ligas, kvėpavimo sistemos ligas, inkstų ligas. Papildomai ir nemokamai sanatorijos „Versmė“ teikiamos ir procedūros reabilitaciniam gydymui.

Be to, sanatorija „Versmė“ teikia profesionalias sveikatinimo paslaugas su natūraliais gydomaisiais gamtiniais ištekliais, iš kurių didžiausią dalį sudaro gydomosios ir atpalaiduojančios procedūros su natūraliu mineraliniu vandeniu iš žemės gelmių ir gydomuoju purvu. Pacientų, kurių paslaugas apmoka teritorinės ligonių kasos, gydymo trukmė vidutiniškai yra 18 lovadienių, komercinių klientų – vidutiniškai 8-9 nakvynės. 2019 metais komercinių klientų gydymo/ poilsio trukmė buvo ilgesnė vidutiniškai 2 dienomis.

VšĮ „Tulpės“ sanatorija yra Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos viešoji sveikatos priežiūros ne pelno įstaiga, teikianti asmens sveikatos paslaugas. Sanatorijos misija – teikti antro lygio stacionarines bei ambulatorines medicininės reabilitacijos, sveikatinimo, pirminės ir antrinės profilaktikos paslaugas Lietuvos ir užsienio piliečiams. Vidutinė užsieniečio turisto viešėjimo sanatorijoje trukmė – 4,50 lovadieniai: iš Latvijos – 2,53 lovadieniai, iš Rusijos – 7,06 lovadieniai, iš Vokietijos – 7,78 lovadieniai, iš Izraelio – 11,68 lovadieniai.

Sveikatos būklė. 2019 m. pabaigoje Birštono pirminės sveikatos priežiūros centre buvo prisiregistravę 2 010 gyventojų. Tai 234 gyventojais mažiau nei 2015 m. (2 244 gyv,), o tai siekia 10,4 proc. prisiregistravusiųjų sumažėjimą.

[61] Pagal Valstybinę ligonių kasą prie Sveikatos apsaugos ministerijos, *pirminė ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra* apima šeimos gydytojo (arba vidaus ligų gydytojo, vaikų ligų gydytojo, akušerio ginekologo ir chirurgo kartu) komandos teikiamas paslaugas, pirminę ambulatorinę odontologinę asmens sveikatos priežiūrą ir pirminę ambulatorinę psichikos sveikatos priežiūrą.

[62] Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, visuomenės sveikatos priežiūra – organizacinių, teisinių, ekonominių, techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma.

[63] https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10310d806fb611e6a421ea2bde782b94?jfwid=-1n2mj20pp

[64] Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos ministro įsakymą „Dėl ambulatorinių specializuotų asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo reikalavimų patvirtinimo“ – tai paslaugos, suteiktos pagal gydytojo specialisto profesinę kvalifikaciją.

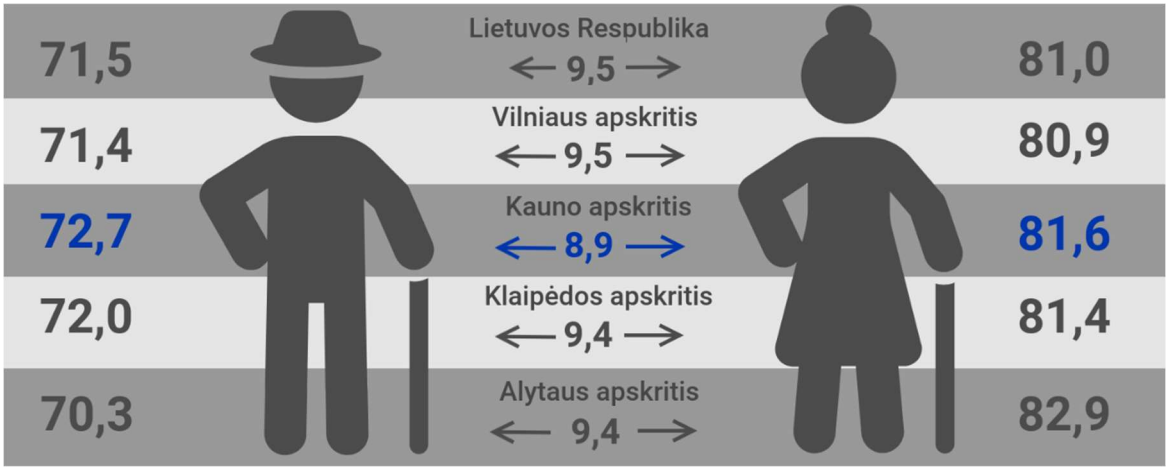
EUROSTAT duomenimis, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė[65] – pagrindinis rodiklis, reprezentuojantis gyventojų gyvenimo gerovę. Vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje 2018 m. siekė 76,6 metus ir, lyginant su 2015 m., pailgėjo 1,5 metų.

Higienos instituto (HI) duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybės gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė buvo 76,8 metai, t. y., mažiausia iš visų lyginamų savivaldybių. Tačiau lyginant su 2011 metais, vidutinė gyventojų trukmė Birštono savivaldybėje paaugo 2,73 metais, o Lietuvos Respublikos rodiklio augimo pokytis buvo 2,0 metai.

44. pav. Vidutinė gyvenimo trukmė 2019 m. (m.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Moterų ir vyrų vidutinės gyvenimo trukmės rodiklis pateikiamas apskričių lygmeniu. LSD duomenimis, 2019 m. vidutinė vyrų gyvenimo trukmė šalyje siekė 71,5 m., o moterų buvo dešimtmečiu ilgesnė – 81,0 m. Kauno apskrityje gyvenančių vyrų ir moterų vidutinė gyvenimo trukmė ilgiausia, palyginti su kitomis teritorijomis (atitinkamai 72,7 m. ir 81,6 m.). Analizuojant vyrų ir moterų vidutinės gyvenimo trukmės skirtumus, matyti, kad Kauno apskrities rodiklio atotrūkis yra mažiausias – 8,9 m.

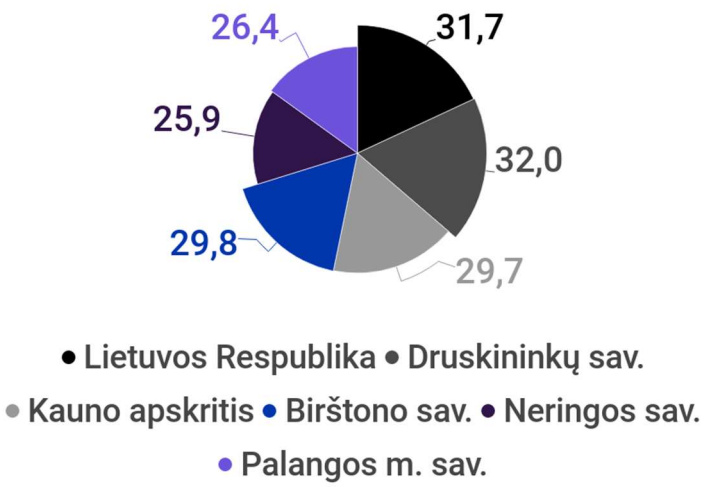
45 pav. Vidutinė gyvenimo trukmė ir rodiklio kitimas pagal gyventojų lytį šalyje ir apskrityse 2015–2019 m. (m.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Sveiko gyvenimo trukmė – rodiklis, kuriuo nustatoma, ar ilgesnė tikėtina gyvenimo trukmė yra susijusi su ilgiau trunkančia gera (sergamumo mažėjimas) ar bloga (sergamumo didėjimas) žmogaus sveikata. Teigiami rodiklio pokyčiai sietini su sveikatos paslaugų prieinamumo ir kokybės pagerėjimu, aktyviu ir efektyviu prevencinių programų vykdymu, gyventojų sveikos gyvensenos įpročiais. Šiuo metu rodiklis

[65] Pagal Lietuvos statistikos departamentą, *vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė* – tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamos kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje nekis.

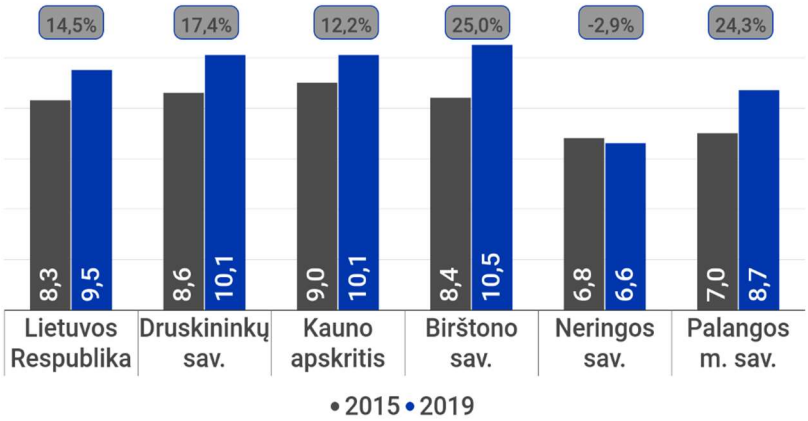
nagrinėjamas tik šalies ribose. 2018 m. vyrų sveiko gyvenimo trukmė siekė 56,3 m. ir buvo 2,2 m. ilgesnė nei 2015 m. Moterų vidutinė tikėtina sveiko gyvenimo trukmė 2018 m. siekė 59,1 m. ir 2015–2018 m. laikotarpiu nežymiai padidėjo (0,3 m.).

Išvengiamo mirtingumo[66] rodiklis netiesiogiai parodo sveikatos priežiūros sistemos efektyvumą ir kokybę, vadovaujantis duomenimis apie išvengiamą mirtingumą, galima spręsti apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai bei numatyti naujas veiksmų kryptis. Išvengiamo mirtingumo rodiklis savivaldybėse pradėtas analizuoti nuo 2015 m. 2019 m. Birštono savivaldybėje buvo galima išvengti 29,8 proc. visų mirčių, ir tai buvo antras geriausias rodiklis, palyginti su kitomis nagrinėjamomis teritorijomis (Druskininkų savivaldybėje – 32,0 proc.).

46. pav. Išvengiamas mirtingumas 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

2019 m. Birštono savivaldybėje apsilankymų pas gydytojus skaičius (tenkantis vienam gyventojui) siekė 10,5 (2015 m. šis skaičius buvo mažesnis ir siekė 8,4), ir šis skaičius buvo didžiausias tarp lyginamų savivaldybių. Visose lyginamose savivaldybėse apsilankymų pas gydytojus skaičius augo, išskyrus Neringos sav., kur šis skaičius mažėjo ir lyginamuoju laikotarpiu krito -2,9 proc.

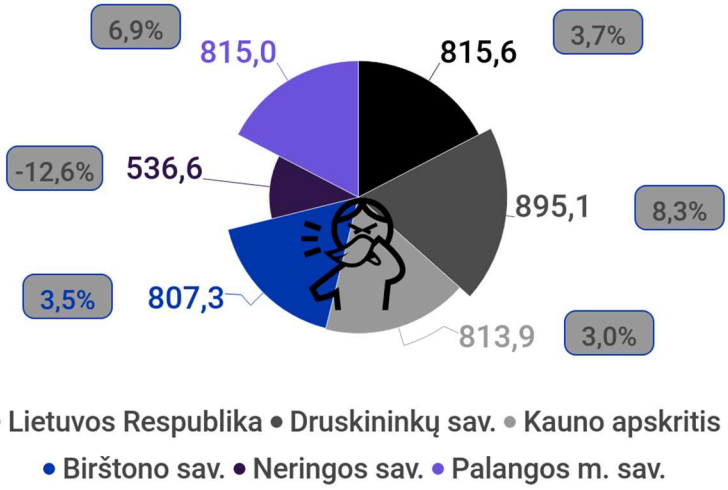
47 pav. Apsilankymų pas gydytojus skaičius (vienam gyventojui) 2015 m. ir 2019 m. (vnt.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

[66] Išvengiamas mirtingumas – mirusiųjų nuo ligų ar būklių, kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencijos ir (ar) diagnostikos priemones ir (ar) gydymo priemones, dalis procentais nuo visų gyventojų mirčių (Higienos institutas).

Augantis apsilankymų pas gydytojus skaičius lemia augantį **aktyvių gydytojų**[67] skaičių (tenkantį 10 tūkst. gyventojų), kuris augo visose savivaldybėse, išskyrus Birštono savivaldybę (čia 2015–2019 m. rodiklio pokytis buvo -46,7 proc.). 2019 m. Birštono savivaldybėje aktyvių gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų, buvo 4,9. Tuo pačiu laikotarpiu didžiausias aktyvių gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų, buvo Druskininkų savivaldybėje – 39,2.

Sergamumo[68] rodiklis padeda įvertinti gyventojų sveikatą, leidžia prognozuoti ir inicijuoti pokyčius sveikatos apsaugos srityje. Vadovaujantis Higienos instituto duomenimis, 2019 m. didžiausias užregistruotų susirgimų skaičius (tenkantis tūkstančiui gyv.) buvo Druskininkų savivaldybėje – 4 185,39 (skaičiaus pokytis 2015-2019 m. taip pat buvo didžiausias 34,0 proc.). Birštono savivaldybė pagal užregistruotų susirgimų skaičių atsidūrė antroje vietoje – 3 978 susirgimų tūkstančiui gyv., o rodiklio pokytis siekė 19,0 proc.

Pastebima, kad visose savivaldybėse augo ne tik užregistruotų susirgimų skaičius, tačiau augo ir sergančių asmenų skaičius (tenkantis tūkstančiui gyv.) (išskyrus Neringos savivaldybėje). 2019 m. didžiausias sergančių asmenų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyv., buvo Druskininkų savivaldybėje – 895,1 (skaičiaus pokytis 2015–2019 m. siekė 8,3 proc.). Mažiausias sergančių asmenų skaičius tūkstančiui gyv.) buvo užfiksuotas Neringos savivaldybėje ir siekė 536,6.

48 pav. Sergančių asmenų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyv., 2019 m. (asm.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)

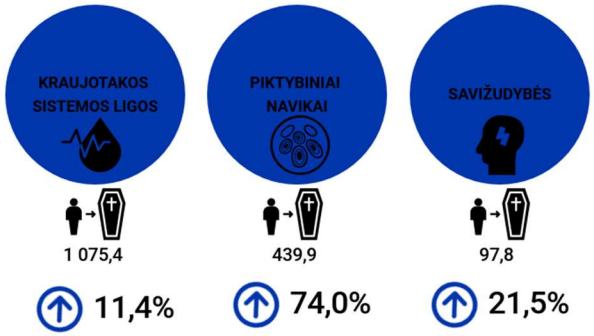
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Gyventojų sveikatos būklę tiksliau atspindi ir ***mirtingumo pagal priežastis*** vertinimas. Šis rodiklis parodo, kokios sveikatos problemos vyrauja visuomenėje ir kaip jos kinta. Nagrinėjant Higienos instituto duomenis, pastebėta, jog Birštono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės prastėja, o žvelgiant į mirtingumo priežastis, duomenys yra negerėjantys. Mirtingumas (šimtui tūkstančių gyventojų) nuo kraujotakos sistemos ligų 2015-2019 metų laikotarpiu paaugo 11,4 proc. Kitose lyginamosiose savivaldybėse, išskyrus Neringos sav. (7,5 proc.) šie skaičiai krito. Didžiausias kritimas matomas Palangos m. savivaldybėje – -7,8 proc. ir atitinka šalies vidurkį – -7,9 proc. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (šimtui tūkstančių gyventojų) Birštono savivaldybėje 2015-2019 m. laikotarpiu paaugo – 74,0 proc. ir siekė – 439,9 šimtui tūkstančių gyventojų. Visose kitose savivaldybėse šis rodiklis mažėjo. Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (šimtui tūkstančių gyventojų) taip pat išaugo 2015-2019 m. laikotarpiu – 21,5 proc. Kitose visose savivaldybėse šis skaičius krito.

[67] Pagal Higienos institutą, *aktyvūs gydytojai* – asmenys, turintys universitetinio lygio medicininį gydytojo išsilavinimą, galintys teikti sveikatos priežiūros paslaugas ir dirbantys sveikatos priežiūros, mokslo, mokymo, valdymo srityse. Į gydytojų skaičių įtraukiami gydytojai rezidentai. Neįtraukiami nedirbantys gydytojai (pvz., pensininkai, bedarbiai), dirbantieji už šalies ribų, dirbantieji pramonėje ir verslo įmonėse.

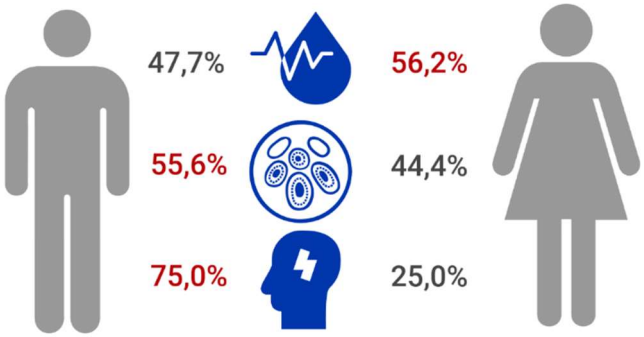
[68] Pagal Higienos institutą, *sergamumas* – per nustatytą laikotarpį užregistruotų visų ligos atvejų (naujų ir kartotinių), dėl kurių žmonės kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas, ir tų metų vidutinio gyventojų skaičiaus santykis. Jis reiškia populiacijos suminį sergamumą visomis ligomis.

Pažymėtina, kad tarp išorinių mirtingumo priežasčių dominuoja tyčiniai susižalojimai (savižudybės) – 97,8 asm./ 100 tūkst. gyv., mirtingumas dėl nukritimo – 73,3/ 100 tūkst. gyv. Kitaip nei daugelis ligų, išorinių mirtingumo priežasčių prevencija yra lengviau valdoma dėl mažesnės sąsajos su biologiniais senėjimo procesais, gyventojų pasirinktu gyvenimo būdu.

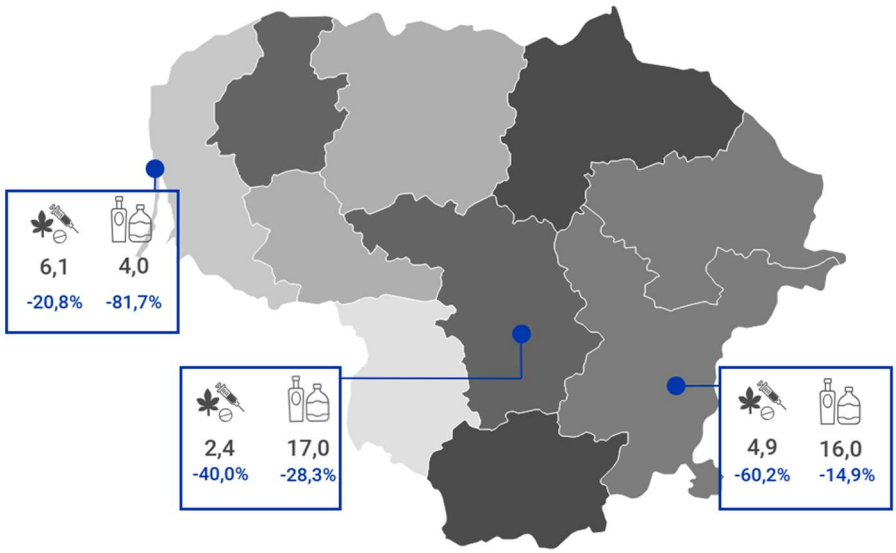
49 pav. Mirtingumas pagal priežastis (šimtui tūkstančių gyv.) Birštono savivaldybėje 2019 m. (asm.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Mirtingumo priežasčių pasiskirstymas pagal lytį Birštono savivaldybėje didžiąja dalimi atitinka bendrąsias šalies tendencijas. Dažnesnė moterų mirties priežastis – kraujotakos sistemos ligos (Birštono savivaldybėje – 56,2 proc., šalyje – 58,4 proc.), o vyrai dažniau miršta nuo piktybinių navikų (Birštono savivaldybėje – 55,6 proc., šalyje – 55,1 proc.) ir išorinių mirties priežasčių (Birštono savivaldybėje – 75,0 proc., šalyje – 73,4 proc.).

50 pav. Mirtingumo priežasčių pasiskirstymas pagal lytį Birštono savivaldybėje 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

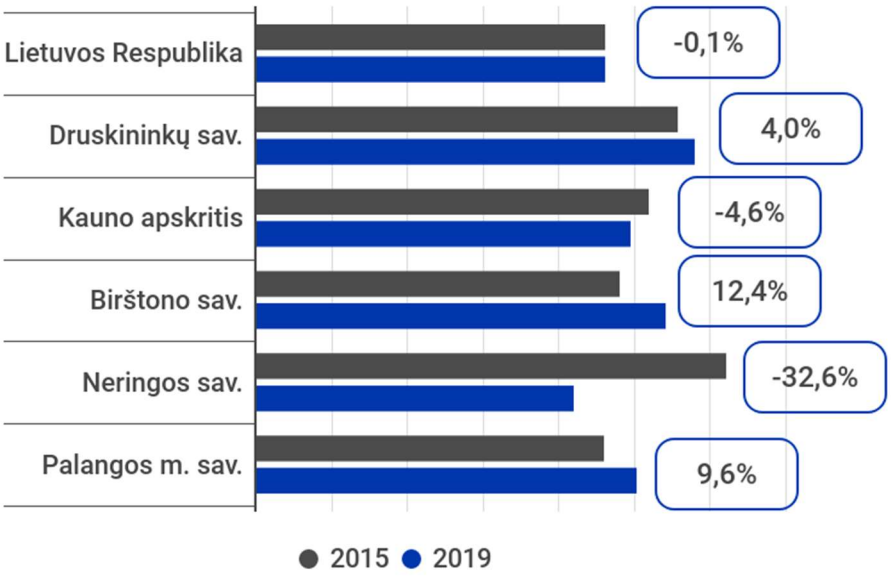
2019 m. Birštono savivaldybėje mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, buvo antras pagal dydį tarp lyginamųjų savivaldybių, t.y. mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 tūkst. gyv. buvo 24,4 asm./ 100 tūkst. gyv. (Druskininkų sav. – 46,8 proc.). Vis dėlto, visose savivaldybėse, išskyrus Druskininkų ir Birštono savivaldybėse, buvo pastebimas šio rodiklio kritimas 2015-2019 m. laikotarpiu. Vadinasi, mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu Druskininkų sav. ir Birštono sav. 2015-2019 m. laikotarpiu paaugo, atitinkamai, 92,6 proc. ir 1,7 proc. Todėl būtina aktyviau vykdyti prevencines programas ir didinti visuomenės sąmoningumą.

51 pav. Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų ir alkoholio vartojimu (mirusiųjų skaičius, tenkantis šimtui tūkstančių gyventojų) Vilniaus, Kauno, Klaipėdos apskrityse 2019 m. ir dinamika 2015–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

2019 m. asmenų skaičius, kuriems Birštono savivaldybės teritorijoje buvo suteikta greitosios medicinos pagalba (GMP) (tenkantis tūkstančiui gyv.), buvo antras didžiausias iš visų lyginamų savivaldybių – 269,9. 2015–2019 m. Birštono savivaldybėje fiksuojamas didžiausias minėto rodiklio augimas (12,4 proc.).

52 pav. Asmenų, kuriems buvo suteikta GMP, skaičius (tenkantis tūkstančiui gyv.) (asm.) bei jų kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal HI duomenis

Visuomenės sveikatos priežiūros[69] funkcijas Birštono savivaldybėje vykdo biudžetinė įstaiga Kauno rajono visuomenės sveikatos biuras (Kauno rajono VSB). Įstaigos veiklos tikslas – rūpintis savivaldybės

[69] Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, *visuomenės sveikatos priežiūra* – organizacinių, teisinių, ekonominių, techninių, socialinių bei medicinos priemonių, padedančių įgyvendinti ligų ir traumų profilaktiką, išsaugoti visuomenės sveikatą bei ją stiprinti, visuma (I skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

gyventojų sveikata, vykdyti savivaldybės teritorijoje Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojamą savivaldybių visuomenės sveikatos priežiūrą, siekiant mažinti gyventojų sergamumą ir mirtingumą, gerinti gyvenimo kokybę, teikiant kokybiškas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas.

Visuomenės sveikatos stiprinimo programos įgyvendinimą Birštono savivaldybėje koordinuoja Savivaldybės gydytoja, kurios veiklos uždavinys – dalyvauti įgyvendinant savivaldybėje valstybės ir savivaldybės sveikatos politiką. Įgyvendinant pagrindinį uždavinį, derinama įstaigų ir organizacijų veikla, įgyvendinamos ir koordinuojamos Savivaldybės tarybos patvirtintos programos, analizuojami gyventojų sveikatos būklės rodikliai, užtikrinama valstybinių visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų vykdymo kontrolė, rengiami ir teikiami administracijos direktoriui sveikatinimo veiklos teisės aktų projektai. Savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialioji programa 2019 m. buvo finansuojama Aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšomis, programai skirta 11 652 Eur. Iš viso buvo patvirtinta 15 projektų. Visi pateikti projektai buvo įgyvendinti.

Apibendrinimas

Pirmines asmens sveikatos priežiūros paslaugas Birštono savivaldybėje užtikrina VšĮ Birštono pirminės sveikatos priežiūros centras. Gyventojų skaičiaus mažėjimas lemia ir prisiregistravusiųjų gyventojų prie šio Centro mažėjimą.

Birštono savivaldybė iš kitų lyginamų teritorijų išsiskiria trumpesne vidutine gyvenimo trukme, dideliu apsilankymų pas gydytojus skaičiumi. Taip pat Birštono savivaldybėje pakankamai didelis užregistruotų susirgimų ir sergančių asmenų skaičius. Tačiau nepaisant to, aktyvių gydytojų skaičius išlieka mažas.

Birštono savivaldybėje – aukštas ir mirtingumo rodiklis. 2019 m. Birštono savivaldybėje mirtingumas tiek nuo kraujotakos sistemos ligų, tiek nuo piktybinių navikų, tiek nuo išorinių priežasčių buvo didesnis nei šalyje, apskrityje ir visose kurortinėse savivaldybėse. 2015–2019 m. laikotarpiu išvengiamo mirtingumo rodiklio gerėjimo tendencija Birštono savivaldybėje iš visų lyginamų teritorijų buvo lėčiausia.

Greitosios medicinos pagalbos paslaugas Birštono savivaldybėje teikia Prienų rajono greitosios medicinos pagalbos skyrius, kuris 2019 m. paslaugas suteikė pakankamai dideliam asmenų skaičiui (daugiau paslaugų buvo suteikta tik Druskininkų savivaldybės gyventojams).

4.4.2. Socialinė apsauga

Socialinė apsauga – tai socialinių, ekonominių, organizacinių priemonių sistema, teikianti gyvenimui reikalingas lėšas ir paslaugas gyventojams, kurie įstatymų nustatytais atvejais dėl senatvės, negalios, mirties, ligos, motinystės (tėvystės), nedarbo ir kitų aplinkybių praranda savarankiškumą, pajamas ir negali pakankamai savimi pasirūpinti.

Socialinių paslaugų gavėjai. Socialinių paslaugų poreikį turi įvairios Birštono savivaldybės teritorijoje gyvenančių žmonių grupės: ***senyvo amžiaus asmenys[70]; asmenys, turintys negalią[71]; asmenys, turintys sunkią negalią[72]; asmenys (šeimos), patiriantys socialinę riziką[73], ir socialinės rizikos šeimose augantys***

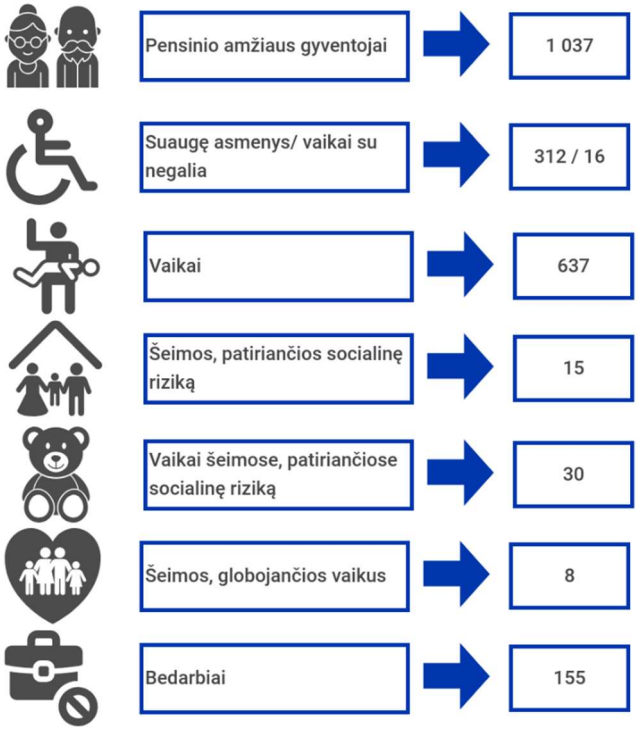
[70] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *senyvo amžiaus asmuo* – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuris dėl amžiaus iš dalies ar visiškai yra netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[71] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, skiriamas *suaugęs asmuo su negalia* ir *vaikas su negalia*. *Suaugęs asmuo su negalia* – darbingo amžiaus asmuo, kuris dėl neįgalumo yra iš dalies ar visiškai netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. *Vaikas su negalia* – vaikas iki 18 metų, kuris dėl neįgalumo yra iš dalies ar visiškai neįgijęs jo amžių atitinkančio savarankiškumo ir kurio galimybės ugdytis bei dalyvauti visuomenės gyvenime yra ribotos (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[72] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *asmuo su sunkia negalia*: 1) *vaikas su sunkia negalia* – asmuo, kuriam pagal šį įstatymą nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis ir pagal Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą pripažintas sunkaus neįgalumo lygis; 2) *suaugęs asmuo su sunkia negalia* – asmuo, kuriam pagal šį įstatymą nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis ir kuris pagal Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą yra pripažintas nedarbingu; 3) *senatvės pensijos amžių sukakęs asmuo su sunkia negalia* – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuriam pagal šį įstatymą nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[73] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinės rizikos šeima* – šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniam, protiniam,

vaikai[74]***; vaikai, likę be tėvų globos; kiti asmenys, turintys socialinių problemų***. Pagal Birštono savivaldybės 2020 m. socialinių paslaugų planą[75], socialinių paslaugų gavėjų tikslinės grupės ir jų dydžiai 2019 m. buvo:

53 pav. Socialinių paslaugų gavėjų tikslinės grupės ir jų dydžiai 2019 m. pradžioje Birštono savivaldybėje
Šaltinis: sudaryta autorių pagal BS socialinių PP 2019 m. duomenis

Pagrindinė ***socialinių paslaugų***[76] organizatorė Lietuvoje yra valstybė, tačiau organizuojant socialines paslaugas vis daugiau funkcijų perduodama savivaldybėms, siekiant socialines paslaugas priartinti prie jų gavėjų gyvenamosios vietos.

Birštono savivaldybėje socialinių paslaugų tinklą sudaro tik nestacionarios paslaugų įstaigos:

- Dienos socialinės globos centras – BĮ Nemajūnų dienos centras (dienos soc. globos, integralios pagalbos paslaugos);
- Socialinės priežiūros centrai - BĮ Nemajūnų dienos centras (teikia socialinės priežiūros paslaugas) ir Birštono savivaldybės neįgaliųjų draugija;
- Bendruomeninės įstaigos (teikiamos bendrosios socialinės paslaugos) - Birštono parapijos „Carito“ bendruomenės namai ir Birštono savivaldybės neįgaliųjų draugijos dienos užimtumo centras.

dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba) (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[74] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinės rizikos vaikas* – vaikas iki 18 metų, kuris valkatauja, elgetauja, nelanko mokyklos ar turi elgesio problemų mokykloje, piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, yra įsitraukęs ar linkęs įsitraukti į nusikalstamą veiklą, yra patyręs ar kuriam kyla pavojus patirti psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, smurtą šeimoje ir dėl šių priežasčių jo galimybės ugdytis ir dalyvauti visuomenės gyvenime yra ribotos (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[75] https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/602125414d0d11eaa1dfa55695c2be13/

[76] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinės paslaugos* yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai) dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 3 straipsnis).

Socialinių paslaugų tinklą Birštono savivaldybėje sudaro socialinės paslaugų įstaigos ir organizacijos[77] (Savivaldybės biudžetinės įstaigos, NVO. Kaip ir kitų savivaldybių, Birštono savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikį lemia šie veiksniai: mažas gimstamumas ir visuomenės senėjimas (neigiamas gyventojų prieaugis), negalia, emigracija, socialinė rizika, nedarbas. Siekiant efektyvesnio socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo, Birštono savivaldybėje kasmet sudaromas ir tvirtinamas socialinių paslaugų planas (šiuo metu vadovaujasi Birštono savivaldybės socialinių paslaugų 2020 metų planu (BS socialinių PP).

2020 m. BS socialinių PP duomenimis, 2019 m. Birštono gyventojams buvo suteiktos šios paslaugos:

10 lentelė. Socialinių paslaugų rūšys ir poreikio patenkinimas Birštono savivaldybėje 2019 m. I-III ketv.

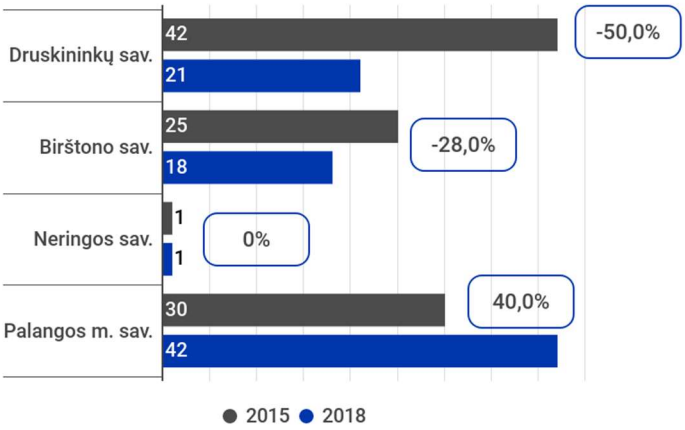
Eil. Nr.	Socialinių paslaugų rūšys pagal žmonių socialines grupes	Asm. (šeimų) skaičius, kuriems yra socialinių paslaugų poreikis
1.	Ilgalaikė socialinė globa	6
1.1	suaugusiems asmenims su sunkia negalia	5
1.2	suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims	1
2.	Trumpalaikė socialinė globa	
3.	Dienos socialinė globa institucijoje	1
3.1	neįgaliems vaikams	1
4.	Dienos socialinė globa asmens namuose	22
4.1	neįgaliems vaikams	1
4.2	suaugusiems neįgaliems asmenims	3
4.3	senyvo amžiaus asmenims	17
5.	Integrali pagalba asmens namuose	13
6.	Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose	–
7.	Pagalba į namus	57
7.1	senyvo amžiaus asmenims	57
8.	Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas institucijoje	3
9.	Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas asmens (šeimos) namuose	12
10.	Laikinas nakvynės suteikimas	–
11.	Kitos socialinės priežiūros paslaugos: apgyvendinimo nakvynės namuose paslaugos	0

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BS socialinių PP 2019 m. duomenis

Vertinant Birštono savivaldybės organizuojamas socialines paslaugas ir jų prieinamumą pagal LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. A1-578 patvirtintus Socialinių paslaugų išvystymo normatyvus, 2019 m. Birštono savivaldybėje socialinių paslaugų prieinamumas buvo užtikrintas visiems asmenims, kuriems buvo reikalingos socialinės paslaugos.

Socialinės rizikos šeimos. 2018 m. socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius Birštono savivaldybėje siekė 18, mažiau socialinę riziką patiriančių šeimų buvo Neringos sav. (1), daugiausiai – Palangos m. sav. (42). Analizuojamu 2015–2018 m. laikotarpiu bendras Birštono savivaldybėje socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius mažėjo (-28,0 proc.) sparčiau nei šalyje (-5,4 proc.) ir Druskininkų sav. (-50,0 proc.). Palangos m. sav. socialinės rizikos šeimų skaičius ženkliai išaugo – 40,0 proc.

[77] Pagal Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymą, *socialinių paslaugų įstaiga* – socialines paslaugas teikiantis Lietuvos Respublikoje ar kitoje ES valstybėje narėje arba kitoje EEE valstybėje įsisteigęs juridinis asmuo ar kita organizacija, jos padalinys, atitinkantis šiame įstatyme nustatytus reikalavimus (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 str.).

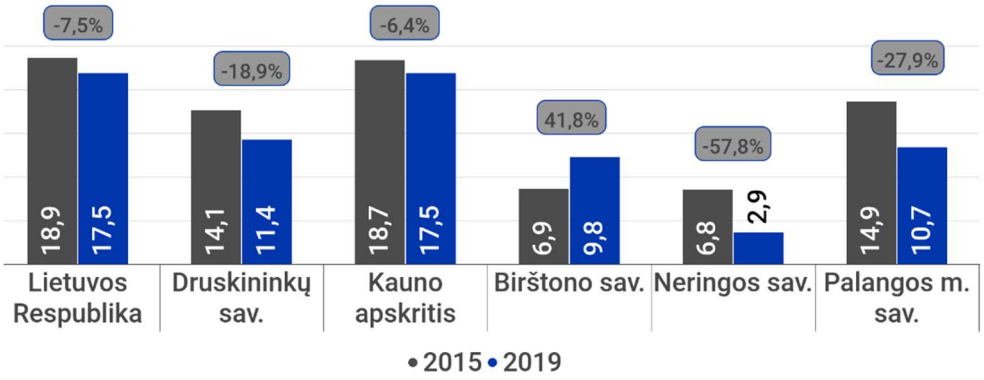
54 pav. Socialinę riziką patiriančios šeimos 2015 m. ir 2018 m. (vnt.) bei rodiklio kitimo dinamika 2015–2018 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Mažesnis nei vidutiniškai šalyje socialinę riziką patiriančiose šeimose augančių vaikų skaičius lemia mažesnes socialines problemas savivaldybėje, socialinių paslaugų ir jos skiriamo finansavimo perskirstymo poreikį.

2015–2018 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje socialinę riziką patiriančiose šeimose augančių vaikų skaičius mažėjo -41,1 proc., bet ne taip sparčiai kaip Druskininkų savivaldybėje – -43,1 proc. Šalyje ir Kauno apskrityje situacija gerėjo – vaikų, augančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, skaičius mažėjo (atitinkamai -5,1 proc. ir -8,9 proc.).

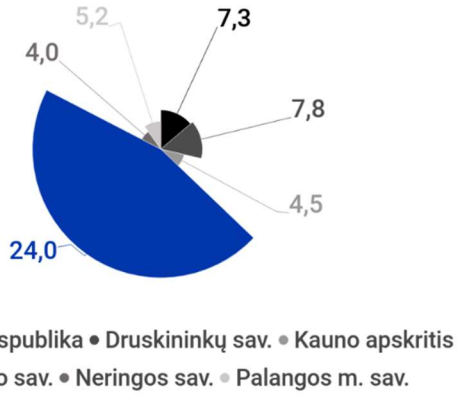
2019 m. 10 tūkst. Birštono savivaldybės gyventojų teko 9,8 vaikai, kuriems nustatyta globa (rūpyba), tai yra mažiau nei vidutiniškai šalyje (17,5 vaikai).

55. pav. Vaikų, kuriems nustatyta globa (rūpyba), skaičius, tenkantis dešimčiai tūkstančių gyventojų (asm.), ir rodiklio kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Birštono savivaldybėje socialines paslaugas namuose gavo 98 asmenys, tai sudarė 0,48 proc. šalies rodiklio. Tūkstančiui gyventojų tenkantis socialinių paslaugų gavėjų namuose skaičius Birštono savivaldybėje siekė 24,0 asm. ir buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje (7,3 asm./ 1 000 gyv.).

56. pav. Socialinių paslaugų asmens namuose (integralios pagalbos) gavėjų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, 2019 m. (asm.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2015–2019 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje socialinių paslaugų gavėjų asmens namuose skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, išaugo 0,2 proc. Druskininkų sav. šis rodiklis augo daugiausiai – 47,1 proc., Neringos sav. – 219,9 proc.

2019 m. Birštono savivaldybėje buvo 5 socialinių darbuotojų etatai ir 17,5 etato – socialinių darbuotojų padėjėjams. 2015–2019 m. kintant socialinei politikai, siekiant didesnio socialinio paslaugų prieinamumo bei jų kokybės gerinimo, socialinių darbuotojų padėjėjų etatų skaičius Birštono savivaldybėje didėjo 34,6 proc.. Tačiau socialinių darbuotojų etatų skaičius vis dėlto mažėjo – 28,6 proc.

57. pav. Socialinių darbuotojų ir socialinių padėjėjų skaičius Birštono savivaldybėje 2019 m. (asm.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BS socialinių PP duomenis

Birštono savivaldybėje teikiamos įvairios socialinės paslaugos: bendrosios, pagalbos į namus, dienos socialinės globos, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, asmens higienos ir priežiūros, aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir kitos paslaugos, įvardytos Socialinių paslaugų kataloge[78].

Vaiko ir šeimos gerovė. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje apibrėžta, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas, valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Neabejotina, kad norint užtikrinti vaiko bei šeimos gerovę, valstybė turi turėti efektyvią šeimos politiką, metodus, priemones bei išteklius šiai gerovei sukurti.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 4 straipsnis nurodo, kad valstybė, pirmiausia, skiria visus turimus išteklius, kad užtikrintų šalyje augančių vaikų gerovę, jų laimingą ir sveiką vaikystę vaikams palankioje aplinkoje.

[78] Patvirtintas 2006 m. balandžio 5 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-93 (suvestinė redakcija nuo 2020-01-18).

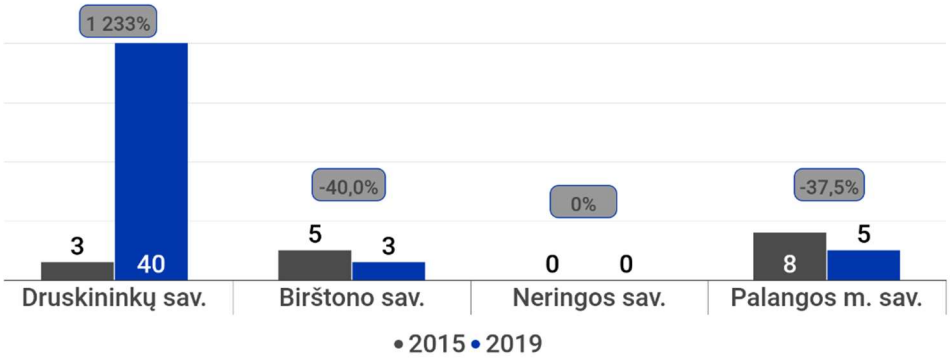
2017 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė ***Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą***, kuriuo siekiama pertvarkyti vaiko teisių apsaugos sistemą.

2018 m. liepos 1 d. įsigaliojo nauja, vaikų interesus labiau apsauganti vaiko teisių apsaugos sistema. Ji įsigaliojo siekiant sukurti nepertraukiamai veikiančią vaiko teisių apsaugos sistemą, kuri užtikrintų vienodos praktikos, apsaugant ir ginant vaiko teises ir teisėtus interesus, formavimąsi ir taikymą valstybėje, savalaikį reagavimą į vaiko teisių pažeidimus ir operatyvų sprendimų priėmimą. Šios pertvarkos esmė – sukurti bendrą ir aiškią sistemą, kuri padėtų greitai ir profesionaliai reaguoti į pranešimus apie vaikų nepriežiūrą, smurtą, kryptingai dirbti su šeimomis, kuriose kyla problemos ar krizės, stiprinti globėjų paiešką ir pagalbą jiems, sukurti vienodą, atpažįstamą, draugišką vaikui tarnybos aplinką, ugdyti ir didinti visuomenės nepakantumą vaiko teisių pažeidimams[79].

Nuo 2018 m. liepos 1 d. vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos esminiai pokyčiai yra:

- Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai pavaldūs visi Lietuvos savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyriai, kurie dirba pagal vienodus standartus;
- Visą parą, švenčių ir poilsio dienomis veikiantis vaiko teisių apsaugos užtikrinimas;
- Nedelsiant reaguojama į visus raštu, žodžiu ar kitokiomis priemonėmis gautus vaiko teisių pažeidimus; pradedamas nagrinėti galimas vaiko teisių pažeidimo atvejis;
- Visi vaiko teisių apsaugos specialistai vadovaujasi viena grėsmės vaikui lygio nustatymo tvarka;
- Vaiko teisių apsaugą garantuoti padeda atvejo vadybininkai;
- Užtikrinamas psichologų dalyvavimas mažamečių (iki 14 m.) nukentėjusiųjų ar liudytojų apklausose;
- Skiriamas didesnis dėmesys vaiko teisių pažeidimų prevencijai;
- Užtikrinamas vaiko globos (rūpybos) ir įvaikinimo organizavimas;
- Keliami aukštesni tarnyboje dirbančių specialistų kvalifikacijos reikalavimai;
- Asmenys, kurių darbas ar veikla susiję su vaikais, turintys įtarimų ar informacijos apie galimą vaiko teisių pažeidimą, privalo apie tai pranešti vaiko teisių apsaugos specialistams, policijai.

Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos (SPIS) duomenų vitrinos modulio ataskaitų duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybėje vaikų, galimai patyrusių smurtą, siekė 3 ir buvo vienas mažiausių, palyginti su kitomis savivaldybėmis. Didžiausias vaikų, galimai patyrusių smurtą (seksualinį, fizinį, psichologinį, vaikų nepriežiūrą), buvo Druskininkų savivaldybėje – 40 vaikų. Svarbu pažymėti, kad Birštono savivaldybėje vaikų, galimai patyrusių smurtą, skaičius žymiai sumažėjo (-40,0 proc.), palyginti su 2015 m. (2015 m. buvo 5 vaikai, galimai patyrę smurtą), Palangos m. sav. sumažėjo – -37,5 proc.

58 pav. Vaikų (0–17 m.), galimai patyrusių smurtą, skaičius 2015 m. ir 2019 m. (asm.) bei jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal SPIS duomenų vitrinos modulio ataskaitų 2015 m., 2019 m. duomenis

2018 m. liepos-gruodžio mėnesiais šalyje buvo iš nesaugios aplinkos buvo paimta 1 017 vaikų arba 3,6 vaiko, tenkančio 10 tūkst. gyventojų. Tuo pačiu laikotarpiu Birštono savivaldybėje paimtų vaikų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų, siekė 9,7. Tačiau 2019 m. pastebimas ryškus pokytis, nes 2019 m. vaikų, paimtų

[79] Pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto puslapyje pateiktą informaciją

iš jiems nesaugios aplinkos, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų buvo 2,4 vaiko, ir sumažėjimas siekė -74,7 proc.

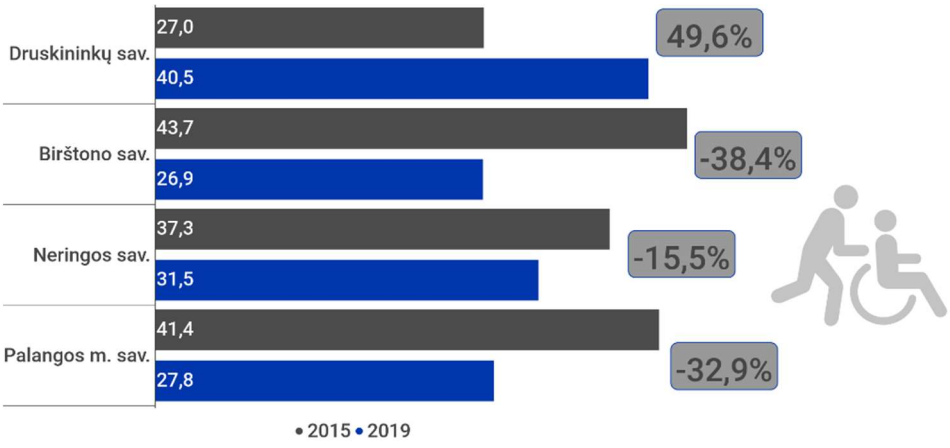
2019 m. Birštono savivaldybėje 1 000-iui gyventojų teko 16,9 socialinės pašalpos gavėjai[80]. Šio rodiklio mažėjimas buvo trečias pagal vertinamas savivaldybes. Ryškiausias pokytis – Neringos savivaldybėje (-78,9 proc.).

59 pav. Socialinių pašalpų gavėjų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, 2019 m. (asm.) bei rodiklio kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus mažėjimą lėmė glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas sprendžiant socialinės apsaugos problemas, aktyvus vietos bendruomenės dalyvavimas, nedarbo lygio mažėjimas ir kitos priežastys. Mažėjant socialinių pašalpų gavėjų skaičiui, mažėjo ir išlaidos pašalpoms.

2019 m., vertinant lyginamas savivaldybes, darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas sumažėjęs darbingumas, tenkančių 10 tūkst. gyventojų, daugiausiai buvo Druskininkų sav. – 40,5 asmenys (2015-2019 m. laikotarpiu asmenų skaičius išaugo 49,6 proc.). 2015–2019 m. visose kitose savivaldybėse rodiklis mažėjo, o Birštono savivaldybės rodiklio pokytis buvo geriausias (-38,4 proc.).

60. pav. Asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs darbingumas, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv. ir jo kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Siekiant korupcijos mažinimo, nustatant neįgalumą ir nedarbingumą, 2018 m. buvo sugriežtinta neįgalumo ir nedarbingumo nustatymo tvarka – pakeisti darbingumo lygio nustatymo kriterijai. Įvykę pokyčiai lėmė sumažėjusį naujai nustatomų netekto darbingumo atvejų skaičių visoje Lietuvoje.

Vaikų, kuriems pirmą kartą nustatytas neįgalumas, tendencijos kitokios. 2018 m., palyginti su 2015 m., Birštono sav. gyvenančių vaikų, kuriems pirmą kartą nustatytas neįgalumas, skaičius, tenkantis 10 tūkst.

[80] Pagal Lietuvos statistikos metraštį, *socialinės pašalpos gavėjai* yra asmenys, gaunantys socialinės apsaugos išmokas pinigais.

gyv., kito žymiai (-100 proc.). Birštono savivaldybės rodiklio dinamika analizuojamu laikotarpiu buvo geresnė nei šalyje (-2,5 proc.), bet geresnė nei kitose savivaldybėse, išskyrus Neringos sav.

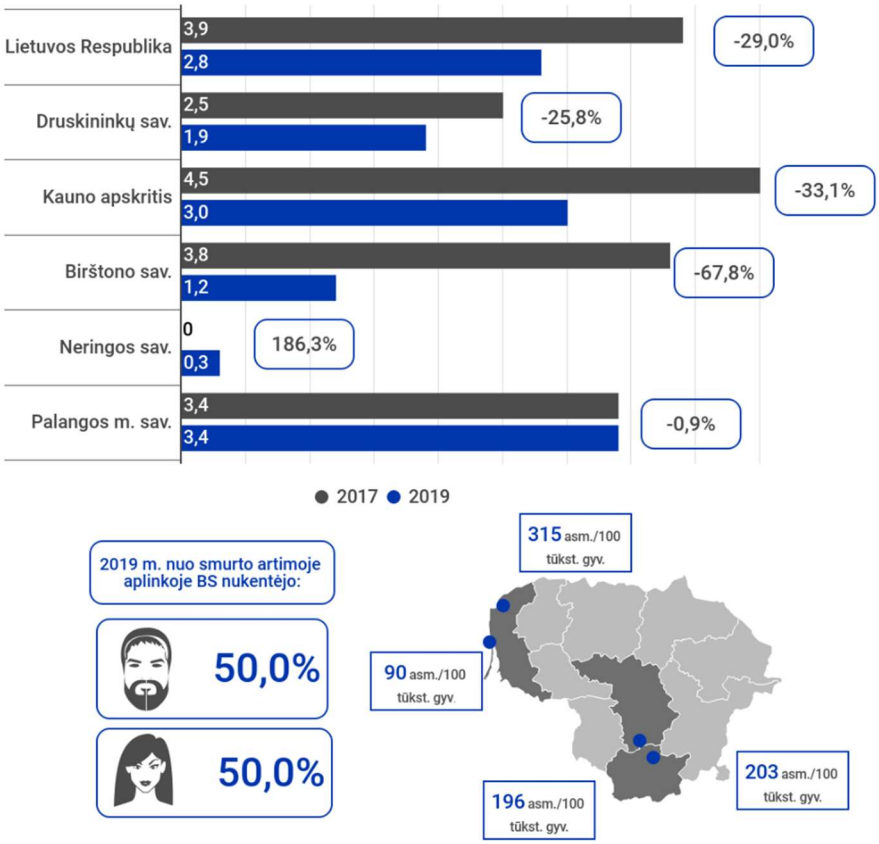

61. pav. Vaikų, kuriems pirmą kartą pripažinta negalia, skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyv., (asm.) ir jo kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Socialinis būstas. 2020 m. pradžioje turinčiųjų teisę į paramą būstui išsinuomoti sąrašuose, kuriuos teikia Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Birštono savivaldybėje buvo 29 šeimos, kuriose gyvena 50 narių. Druskininkų savivaldybėje – 101 šeima (238 nariai), Palangos m. sav. – 49 šeimos (85 nariai), Neringos sav. – 30 šeimų (54 nariai).

Viena iš aktualiausių moderniosios visuomenės problemų – smurtas artimoje aplinkoje.

62 pav. Smurto artimoje aplinkoje tendencijos: užregistruotų smurto artimoje aplinkoje nusikaltimų skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų, 100 tūkst gyventojų ir smurto pasiskirstymas pagal lytį

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Birštono savivaldybėje užregistruotų smurto artimoje aplinkoje nusikaltimų skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų, buvo mažesnis (1,2) nei vidutiniškai šalyje (2,8). 2017–2019 m. laikotarpiu

minėtų nusikaltimų skaičius Birštono mažėjo sparčiausiai tarp lyginamų teritorijų – -67,8 proc. 2019 m. nuo smurto nukentėjusių asmenų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, Birštono savivaldybėje buvo mažiausias, palyginti su kitomis savivaldybėmis. Nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusių moterų ir vyrų santykis Birštono savivaldybėje pasidalino po lygiai (50 proc.).

2011 m. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą[81], kuriame nurodoma, kad nemokama specializuota kompleksinė pagalba smurtą patyrusiems asmenims teikiama specializuotos pagalbos centruose. Birštono savivaldybės teritorijoje smurto atvejai gana reti, tačiau pasitaiko, todėl teikiama ir psichologinė pagalba, siekiama visais būdais užtikrinti labiausiai pažeidžiamų asmenų, ypač vaikų, saugumą. Teikiamomis socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo bei tarpininkavimo ir kitomis paslaugomis siekiama palaikyti ir atstatyti šeimų savarankiškumą atliekant įvairias visuomeniniame ar asmeniniame (šeimos) gyvenime reikalingas funkcijas.

Apibendrinimas

Socialinių paslaugų poreikį Birštono savivaldybėje patenkina 3 nestacionarios socialinių paslaugų įstaigos. Esant trumpalaikės ar ilgalaikės socialinės globos poreikiui, paslaugos perkamos kitų savivaldybių socialinių paslaugų įstaigose.

Nepaisant spartaus 2015–2018 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje socialinę riziką patiriančių šeimų skaičiaus mažėjimo, 2018 m. socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius buvo didžiausias iš visų lyginamų teritorijų. Dėl šios priežasties vaikų, augančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, skaičius Birštono savivaldybėje irgi buvo didžiausias tarp kitų nagrinėjamų teritorijų.

2015–2019 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje didėjo tiek šeimų, globojančių (rūpinančių) vaikus, skaičius, tiek vaikų, augančių šiose šeimose skaičius. Nepaisant to, 2019 m. pabaigoje šeimų, globojančių (rūpinančių) vaikus, skaičius ir vaikų, kuriems nustatyta globa (rūpyba) skaičius, tenkantys 10 tūkst. gyv. Birštono savivaldybėje buvo mažesni nei šalyje, apskrityje, Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėse.

2019 m. Birštono savivaldybėje, lyginant su kitomis kurortinėmis savivaldybėmis, socialinių paslaugų gavėjų namuose skaičius buvo didžiausias. Socialinėms paslaugoms teikti 2015–2019 m. laikotarpiu socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų etatų skaičius savivaldybėje padidėjo nuo 20 iki 22,5 etatų.

2019 m. vaikų, galimai patyrusių smurtą, skaičius, ir vaikų, paimtų iš jiems nesaugios aplinkos, skaičius 10 tūkst. gyv. Birštono savivaldybėje buvo didesnis nei Palangos miesto ir Neringos savivaldybėse. Tokia pati tendencija stebima ir vertinant socialinių pašalpų gavėjų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų.

Birštono savivaldybė 2019 m. iš kurortinių savivaldybių išsiskyrė mažiausiu darbingo amžiaus asmenų, kuriems pirmą kartą pripažintas sumažėjęs darbingumas, skaičiumi ir vaikų, kuriems pirmą kartą pripažinta negalia, skaičiumi.

2019 m. pradžioje Birštono savivaldybėje socialinį būstą nuomojosi 50 asmenų (šeimų), o 29 asmenys (šeimos) tokio būsto nuomai dar laukė.

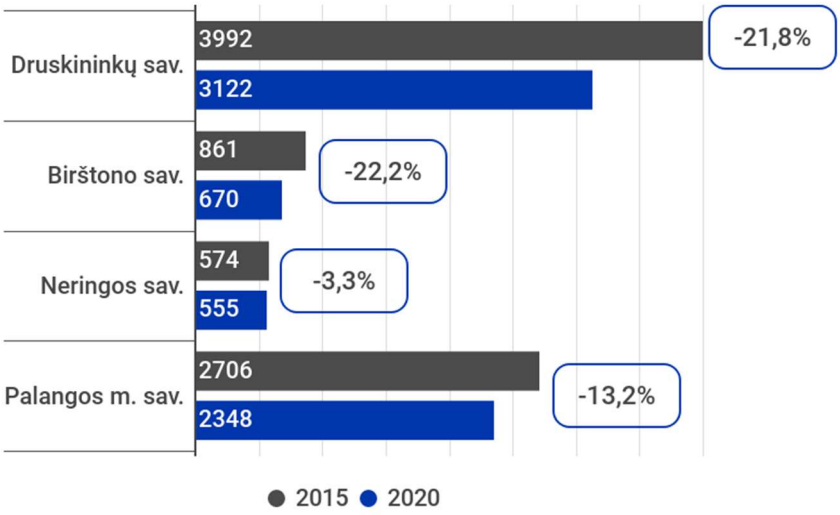
Vertinant smurto artimoje aplinkoje nusikaltimų skaičių ir nukentėjusiųjų nuo šių nusikaltimų asmenų skaičių, Birštone savivaldybėje stebimi geresni rodikliai nei kitose kurortinėse teritorijose.

4.4.3. Jaunimas, bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijos

Jaunimas – tai žmonių grupė, kuri išgyvena pereinamąjį laikotarpį tarp vaikystės ir suaugusio žmogaus gyvenimo. Jei reikėtų apibrėžti konkrečiu amžiumi, įvairūs šaltiniai nurodo skirtingai. Lietuvos statistikos departamente jaunas žmogus yra 14–29 metų.

LSD duomenimis, Birštono savivaldybėje 2020 m. pradžioje jaunimui priklausančių asmenų (14–29 metų) buvo 670 ir, palyginti su 2015 m., pastebimas -22,2 proc. sumažėjimas. Tiek Lietuvos Respublikoje (2015 m. – 602 923 asm., 2020 m. pr. – 495 953 asm.) , tiek visose lyginamose savivaldybėse jaunimo skaičiai mažėjo.

[81] Priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. XI-1425 (suvestinė redakcija nuo 2018-07-01).

63 pav. Jaunimo (14–29 metų amžiaus) skaičius (vyrai ir moterys) 2015 m. ir 2020 m. pradžioje (asm.) bei rodiklio kitimo dinamika 2015–2020 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas[82] (JPPĮ) apibrėžia priemonių, kuriomis sprendžiami jaunimui aktualūs klausimai ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuotis jauno žmogaus asmenybei ir jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, visuma. Jaunas žmogus apibrėžiamas kaip nuo 14 iki 29 metų asmuo.

Birštono savivaldybės vienas iš prioritetinių uždavinių – jaunimo politikos vystymas, kuris vykdomas remiantis JPPĮ ir jį pritaikant unikaliomis Savivaldybės sąlygoms.

Atvirojo darbo su jaunimu įgyvendinimas ir plėtra

Atvirasis darbas su jaunimu – darbas su jaunimu atviruosiuose jaunimo centruose ir (ar) erdvėse, atliekamas darbo su jaunimu principais. Birštono atvira jaunimo erdvė (AJE) buvo įkurta 2019 m. ir yra užtikrinta, kad ji atitiktų JPPĮ keliamus reikalavimus.

Jaunimo politikos stiprinimas vietos lygmeniu

Jaunimo politika – priemonių, kuriomis sprendžiami jaunimui aktualūs klausimai ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuotis jauno žmogaus asmenybei ir jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, visuma. Savivaldybės jaunimo reikalų koordinatorius vykdo funkcijas pagal SADM įsakymu patvirtintą tipinį savivaldybės jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymą bei Departamento rekomendacijas. Įgyvendinamos priemonės, skirtos jauniems žmonėms paskatinti gyventi ir dirbti savivaldybėje bei ugdyti verslumo įgūdžius.

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba (SJRT).

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba – visuomeninė patariamoji institucija, vadovaujantis lygybės principu sudaroma iš savivaldybės administracijos ir (ar) savivaldybės tarybos ir savivaldybės teritorijoje veikiančių savivaldybės jaunimo organizacijų tarybos deleguotų atstovų. Savivaldybės jaunimo reikalų taryba nagrinėja su jaunimo politika savivaldybėje susijusius klausimus ir teikia savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl jaunimo politikos, jos įgyvendinimo, jaunimo politikos įgyvendinimo priemonių finansavimo prioritetų savivaldybėje, su jaunimo politikos įgyvendinimu savivaldybėje susijusių teisės aktų projektų.

Jaunimo informavimas ir konsultavimas (JIK)

Pagrindinis jaunimo informavimo ir konsultavimo tikslas yra padėti jauniems žmonėms susiorientuoti visuose jų gyvenimo aspektuose ir skatinti savarankišką sprendimų priėmimą. Tai remiasi tuo, kad neįmanoma priimti tvirto sprendimo, nežinant visų esančių galimybių ir alternatyvų. Tačiau čia nesustojama

[82] Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas 2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871 ir Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymo Nr. IX-1871 pakeitimo įstatymas 2018 m. gegužės 31 d. Nr. XIII-1224

– skirtingų galimybių žinojimas yra tik pirmas žingsnis, po kurio seka skirtingų variantų įvertinimas, palyginimas platesniame kontekste ir suderinimas su jauno žmogaus galimybėmis, įgūdžiais ir siekiais.

Savanoriška veiklos skatinimas

Savanoriška veikla – savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu. Pagrindinis tikslas yra naudos visuomenei ir asmeniui kūrimas – dalyvavimas savanoriškoje veikloje sudaro asmenims galimybę aktyviai prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo ir skatina savanorių asmeninę saviraišką, tobulėjimą ir kompetencijų vystymą. Savanoriais gali būti vyresni kaip 14 metų Lietuvos Respublikos piliečiai ir Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtai esantys užsieniečiai. Asmenys, jaunesni kaip 18 metų, gali dalyvauti savanoriškoje veikloje, jeigu tam neprieštarauja vaiko atstovas pagal įstatymą.

Jaunimo organizacijų ir su jaunimu dirbančių organizacijų palaikymas

Tikslas – jaunimo įgalinimo ir įtraukimo į pilietinę veiklą galimybių kūrimas ir plėtra. Iš Savivaldybės biudžeto lėšų skiriama finansavimo nevyriausybinių jaunimo ir nevyriausybinių su jaunimu dirbančių organizacijų bei pagal galimybes neformalių jaunimo grupių jaunimo veikloms (programoms, projektams, iniciatyvoms ir pan.) įgyvendinti. Savivaldybė konsultuoja ir kitais būdais remia jaunimo organizacijų ir su jaunimų dirbančių organizacijų dalyvavimą finansavimo konkursuose.

Pirminės intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemonės

Neaktyvus jaunas žmogus (NEET) – nesimokantis, nestudijuojantis, nedirbantis pagal darbo sutartį ar savarankiškai, neturintis kitų darbo santykiams prilygintų teisinių santykių, nevykdantis neatlygintinio užimtumo veiklos, neieškantis darbo jaunas žmogus. Savivaldybės administracijos Jaunimo reikalų koordinatorius arba jį įpareigotas specialistas nuolatos pateikia neaktyvių jaunų žmonių statistines ataskaitas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Jaunimo reikalų departamentui.

Pilietinis, tautinis ir etnokultūrinis ugdymas

Tikslas – skatinti jaunų žmonių aktyvų pilietinį dalyvavimą Lietuvos socialiniuose bei viešosios politikos procesuose, prisidėtų prie aktyvaus ir atsakingo dalyvavimo vietos bendruomenės ir visuomenės gyvenime. Socialinės ir pilietinės kompetencijos, kuriomis grindžiamas atsakingo, sąžiningo, aktyvaus, demokratinėmis nuostatomis besivadovaujančio piliečio ugdymas, dar 2006 m. įtrauktos tarp aštuonių pagrindinių mokymosi visą gyvenimą kompetencijų. Savivaldybė siekia ugdyti sąmoningus piliečius, suprantančius savo teises ir pareigas, gebančius konstruktyviai dalyvauti visuomenės ir valstybės gyvenime ir jį tobulinti, laisvai ir sąmoningai spręsti, vertinti ir apsispręsti atviroje pliuralistinėje visuomenėje ir kt.

Bendruomenė – žmonių grupė, kurią sieja emociniai ryšiai ir bendrumo jausmas. Organizuotos bendruomenės yra vienas iš pagrindinių atviros visuomenės veiksnių.

Birštono savivaldybės administracijos duomenimis, savivaldybėje aktyviai veikia bent 6 bendruomenės.

Nevyriausybinė organizacija – tai nepriklausomas nuo valstybės ar savivaldybės institucijų ir pelno savo dalyviams neskirstantis privatus juridinis asmuo, kuris savo tikslų siekia pagal iš esmės nustatytą vidaus tvarką ir kurio nariais arba dalyviais tampama ne dėl įstatymų reikalavimų arba kitų esminių objektyvių aplinkybių.[83]

Birštono savivaldybės administracijos duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybėje buvo įregistruotos bent 18 NVO, kurios viešajame sektoriuje yra gana aktyvios.

Tikslus NVO skaičius Lietuvoje nėra žinomas, NVO informacijos ir paramos centro duomenų bazėje prisiregistravusių NVO skaičius siekia 1 669.

Tiek Birštono savivaldybė, tiek kitų miestų savivaldybės, tiek ir valstybinės institucijos kasmet skelbia konkursus NVO teikti projektų paraiškas. Vykdydamos projektus ir įsitraukdamos į projektinę veiklą, NVO siekia visuomenei naudingų tikslų, skatinamas įsitraukimas į valdžios priimamus sprendimus, stiprinamas NVO vaidmuo valstybėje.

NVO suvokiamos kaip visuomenės iniciatyvumo katalizatorius, kuris užima tarpinę grandį tarp valdžios ir žmonių, gali daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams bei kartu su valstybės pagalba užtikrinti gyventojų gerovę. Atsižvelgiant į tai, reikėtų ieškoti būdų ir priemonių NVO, viešųjų įstaigų bei privataus sektoriaus bendradarbiavimo stiprinimui.

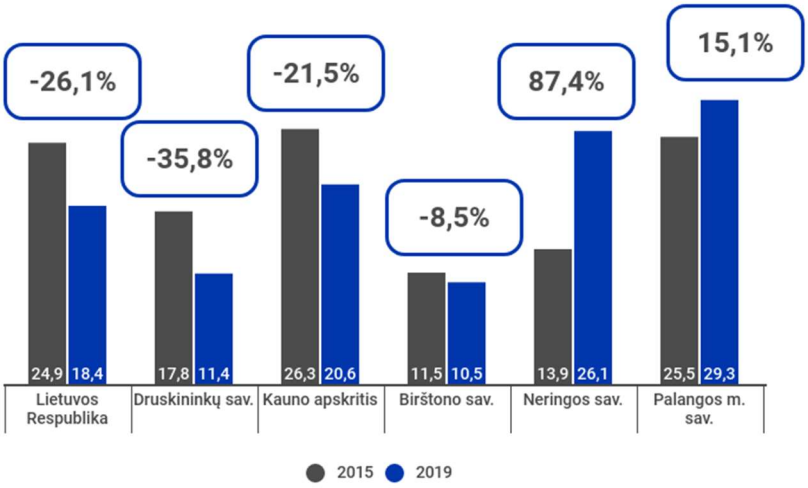
[83] Pagal Nevyriausybinių organizacijų teisės institutą.

Apibendrinimas
NVO suvokiamos kaip visuomenės iniciatyvumo katalizatorius, kuris užima tarpinę grandį tarp valdžios ir žmonių, gali daryti įtaką valdžios priimamiems sprendimams bei kartu su valstybės pagalba užtikrinti gyventojų gerovę. Atsižvelgiant į tai, reikėtų ieškoti būdų ir priemonių NVO, viešųjų įstaigų bei privataus sektoriaus bendradarbiavimo stiprinimui.

4.4.4. Viešasis saugumas

Viešasis saugumas – tai asmens ir visuomenės interesų apsauga nuo nusikalstamų kėsinimųsi ir gaisrų, technologinių avarijų ar gaivalinių nelaimių[84].

2018 m. Birštono savivaldybėje buvo užregistruotos 10,5 ***nusikalstamos veikos***[85], tenkančios 1000-iui gyventojų, ir tai buvo geriausias rodiklis tarp lyginamųjų savivaldybių. Per penkerius metus nusikalstamų veikų skaičius visose nagrinėjamose teritorijose mažėjo, išskyrus Palangos m. sav. (15,1 proc. augimas) ir Neringos sav. (87,4 proc. augimas).

64 pav. Nusikalstamų veikų skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų (vnt.), ir jo kitimo dinamika (proc.) 2015–2018 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Ištirtų nusikalstamų veikų dalis[86] Birštono savivaldybėje 2015–2018 m. mažėjo, o bendras rodiklio pokytis siekė -33,1 proc. 2018 m. Birštono savivaldybėje nusikaltimai ištiriami 46,8 proc. atvejų – ir tai antras dydis tarp lyginamų savivaldybių.

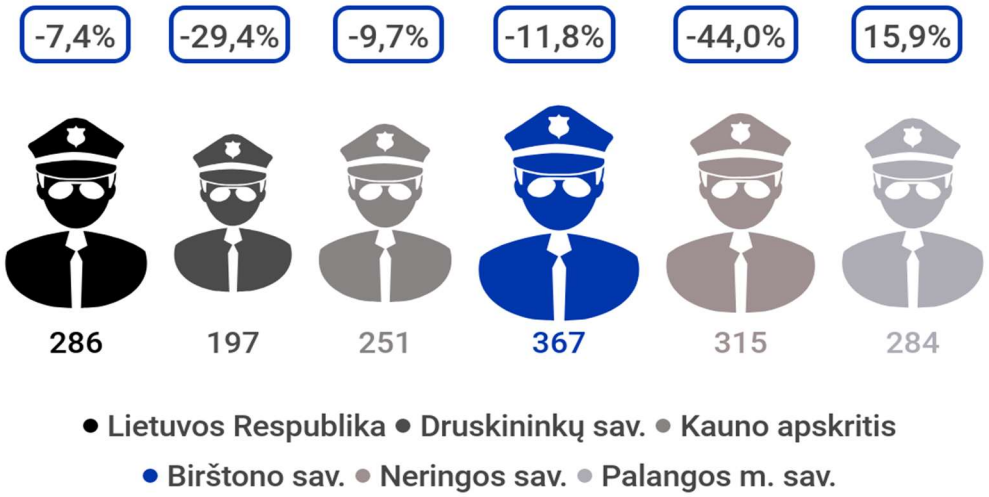
[84] Vadovaujantis www.vrm.lrv.lt
[85] Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, *nusikalstama veika* – teisės pažeidimas; veika, už kurią baudžiamasis įstatymas numato sankciją (pvz., bausmę, baudžiamojo ar auklėjamojo poveikio, priverčiamąsias medicinos priemones) (II ir III skyrius).
[86] Pagal Lietuvos statistikos departamento leidinį „Nusikalstamumas“, *ištirtų nusikalstamų veikų dalis* – tai ištirtų ir ataskaitiniu laikotarpiu užregistruotų nusikalstamų veikų santykis, išreikštas procentais.

65 pav. Ištirtų nusikaltimų dalis 2018 m. (proc.) ir jos kitimo dinamika 2015–2018 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Nusikaltimų išaiškinamumas neatsiejamas nuo ***policijos pareigūnų***[87] darbo. LSD duomenimis, 2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje buvo 15 policijos pareigūnų. Tai sudarė 0,19 proc. šalies policijos pareigūnų skaičiaus.

Informatyvesnis rodiklis – ***policijos pareigūnų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų***. 2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje 100 tūkst. gyventojų teko 367 policijos pareigūnai, ir tai buvo didžiausiais rodiklis tarp lyginamų savivaldybių.

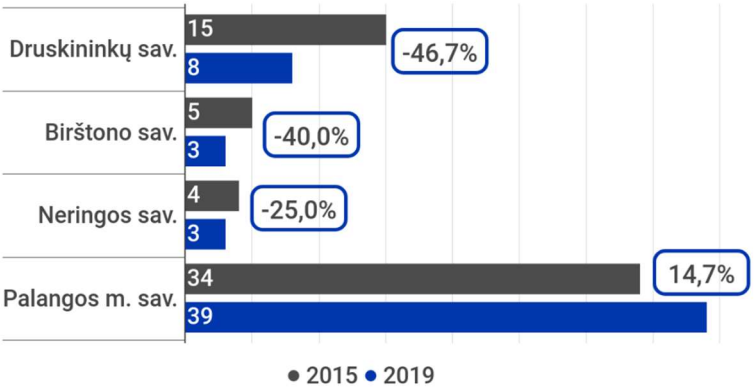
66 pav. Policijos pareigūnų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, 2019 m. (asm.) ir jo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2015–2019 m. laikotarpiu policijos pareigūnų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, Birštono savivaldybėje sumažėjo -11,8 proc., Lietuvos Respublikoje – -7,4 proc., Kauno apskrityje – -9,7 proc. Tik Palangos m. sav. šis rodiklis išaugo – 15,9 proc. Policijos ir kitų institucijų kompleksiškai bei aktyviai vykdomos prevencinės akcijos bei veiklos, nuolat griežtinamos sankcijos už kelių eismo taisyklių pažeidimus ir taikomos kitos prevencinio pobūdžio priemonės davė rezultatų – ***kelių eismo įvykių***[88] skaičius BS, Druskininkų sav.,

[87] Pagal Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymą, *policijos pareigūnas* – Lietuvos Respublikos pilietis, priimtas statutiniu valstybės tarnautoju į policijos įstaigą ir turintis viešojo administravimo įgaliojimus nepavaldiems asmenims (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[88] Pagal Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymą, *kelių eismo įvykis* – įvykis kelyje, viešoje arba privačioje teritorijoje, kai judant transporto priemonei žūsta ar sužeidžiami žmonės, sugadinama ar apgadinama bent viena transporto

Neringos sav. 2015-2019 m. mažėjo, atitinkamai, -40,0 proc., -46,7 proc., -25,0 proc. 2019 m. Birštono savivaldybėje BS įvyko 3 įskaitiniai kelių eismo įvykiai, Druskininkų sav. – 8, ir šiose savivaldybėse eismo įvykių skaičius per penkerius metus, palyginti su kitomis savivaldybėmis, mažėjo sparčiausiai. Vienintelėje Palangos m. sav. įskaitinių eismo įvykiu skaičius augo – 14,7 proc.

67 pav. Įskaitinių kelių eismo įvykių skaičius (vnt.) ir jo kitimo dinamika (proc.) 2015–2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2019 m. Birštono savivaldybėje įvykusiuose įskaitiniuose kelių eismo įvykiuose buvo sužeisti 3 asmenys (2015 m. – 7 asmenys), žuvo 0 asmenų (2015 m. – 0 asmenys). Sužeistų asmenų įskaitiniuose kelių eismo įvykiuose skaičius Birštono savivaldybėje mažėjo sparčiau (-57,1 proc.) nei šalyje (5,2 proc.) bei kitose nagrinėtose savivaldybėse. Birštono savivaldybės saugumą padeda užtikrinti vaizdo kameros, sektoriniai greičio matuokliai ir bendrai vykdomos prevencinės priemonės.

Priešgaisrinė ir civilinė sauga. Birštono savivaldybė aktyviai vykdo prevencijos priemones ir programas ***civilinės saugos***[89] ir ***priešgaisrinės saugos***[90] srityse. Birštono savivaldybėje yra įsteigta Kauno apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba, Birštono komanda (Birštono PGV), kuri pagal savo įgaliojimus atlieka gaisrų gesinimą, pirminius gelbėjimo, avarijų, katastrofų, stichinių nelaimių ir kitų ekstremaliųjų įvykių ar situacijų likvidavimo darbus. 2019 m. Birštono savivaldybėje užregistruota 19 **gaisrų**[91], kuriuose žuvo 1 žmogus. 2015 m. Birštono savivaldybėje užregistruota 13 gaisrų ir palyginti su 2019 m. šis rodiklis buvo prasčiausias iš visų lyginamų teritorijų (didėjimas siekė 46,2 proc.). Lyginamu laikotarpiu užregistruotų gaisrų skaičius augo ir Druskininkų bei Neringos savivaldybėse (atitinkamai 5,6 proc. ir 28,6 proc.), o Palangos miesto savivaldybėje mažėjo (9,8 proc.).

68. pav. Gaisrų skaičius 2015 m. ir 2019 m. (vnt.) ir jo kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

priemonė, krovinys, kelias, jo statiniai ar bet koks kitas įvykio vietoje esantis turtas (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[89] Pagal Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymą, *civilinė sauga* – veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

[90] Pagal Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymą, *priešgaisrinė sauga* – veikla, kuria įgyvendinama gaisrų prevencija ir jų gesinimas, žmonių ir turto gelbėjimas gaisro metu (pirmasis skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

[91] Pagal Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymą, *gaisras* – tai nekontroliuojamas, vykstantis ne tam skirtoje vietoje degimas, keliantis pavojų žmogui, turtui ar aplinkai (pirmasis skyrius, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).

2019 m., siekiant užtikrinti civilinę saugą, Birštono savivaldybėje vyko Savivaldybės lygio civilinės saugos funkcinės pratybos, atnaujinta daugybė civilinę saugą apibrėžiančių savivaldybės lygmens teisės aktų, vykdytos gyventojų švietimo civilinės saugos klausimais, aktualiausios priemonės gaisrų prevencijos, saugaus elgesio vandenyje, biologinės saugos priemonių vykdymo klausimais, išvalyti 9 sodybų ir namų kaminai. 2019 m. 4 ūkio subjektuose buvo atlikti kompleksiniai (planiniai) civilinės saugos būklės patikrinimai. Visų patikrintų ūkio subjektų civilinės saugos būklė įvertinta patenkinamai. Vykdyta perspėjimo sistemos priežiūra, gyventojų perspėjimo ir informavimo informacinės sistemos (GPIIS) profilaktinis patikrinimas.

Nuo 2019 m. pab. Birštono savivaldybėje veikia 1 naujai įdiegta pavojaus perspėjimo sirena, esanti B. Sruogos g. 6, Birštonas, adresu. Birštono savivaldybėje nuolat vykdomos Savivaldybės lygio civilinės saugos pratybos ir civilinės saugos mokymas darbo vietoje bei gyventojų švietimas civilinės saugos klausimais.

BSA veikia Ekstremalių situacijų komisija (BSA ESK) ir Ekstremalių situacijų operacijų centras (BSA ESOC). BSA ESK dalyvauja 10 atstovų iš savivaldybės administracijos, kitų ūkio subjektų. 2019 m. ši komisija posėdžiavo 3 kartus (2018 m. – 5 kartus, 2017 m. – 4 kartus). 2019 m. Birštono savivaldybėje ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų nebuvo. BSA ESOC yra 6 nariai. Šiuo metu Birštono savivaldybė vadovaujasi Birštono savivaldybės 2020-2022 metų ekstremaliųjų situacijų prevencinių priemonių planu[92].

Apibendrinimas

2019 m. Birštono savivaldybėje nusikalstamų veikų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, buvo mažiausias iš visų lyginamų teritorijų.

Pagal ištirtų nusikalstamų veikų dalį 2019 m. Birštono savivaldybė atsiliko nuo šalies ir apskrities vidurkių, tačiau lenkė Neringos ir Palangos miesto savivaldybių rodiklius.

Birštono savivaldybė išsiskiria dideliu policijos pareigūnų skaičiumi, tenkančiu 100 tūkst. gyventojų, lyginant su šalies ir kitų kurortinių savivaldybių rodikliais.

2015–2019 m. Birštono savivaldybėje žymiai sumažėjo kelių eismo įvykių skaičius, tačiau žymiai išaugo gaisrų skaičius.

Birštono savivaldybėje nuolat vykdomos Savivaldybės lygio civilinės saugos pratybos ir civilinės saugos mokymas darbo vietoje bei gyventojų švietimas civilinės saugos klausimais.

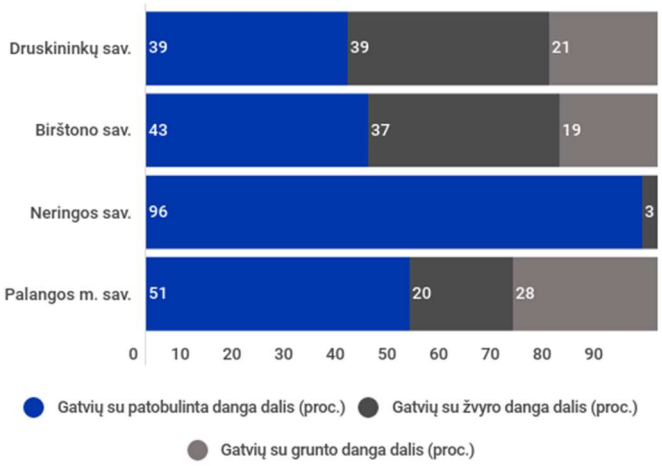
4.5. Urbanistinis planavimas ir infrastruktūra

4.5.1. Transportas ir susisiekimas

Vienas reikšmingiausių susisiekimo infrastruktūros būklės vertinimo rodiklių – esamas gatvių tinklas ir jo kokybė. Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybėje gatvės sudarė 1,9 proc. visos savivaldybės ploto. Tai buvo antras pagal dydį gatvių tinklas, palyginti su kitomis kurortinėmis savivaldybėmis. Tankiausias gatvių tinklas yra Palangos miesto savivaldybėje (2,9 proc. viso miesto ploto). Druskininkų ir Neringos savivaldybėse gatvės sudarė atitinkamai 1,7 proc. ir 1,1 proc. viso ploto. 2019 m. bendras Birštono savivaldybės gatvių ilgis siekė 208 km. Tai sudarė 1,8 proc. bendro Kauno apskrities gatvių ilgio.

Birštono savivaldybės gatvių būklė, palyginti su kitomis savivaldybėmis, yra gana kokybiška – 43,3 proc. visų gatvių turi patobulintą dangą (daugiau nei Druskininkų savivaldybėje, bet mažiau nei Neringos ir Palangos miesto savivaldybėse). 2015-2019 m. laikotarpiu kelių su patobulinta danga ilgis Birštono savivaldybėje didėjo labiausiai iš visų kurortinių savivaldybių – 18,4 proc. Druskininkų savivaldybėje lyginamu laikotarpiu gatvių su patobulinta danga ilgis padidėjo 10,8 proc., Palangos miesto savivaldybėje – 4,9 proc., o Neringos savivaldybėje nekito. Ateinančiu periodu Birštono savivaldybė, gerindama investicinę ir gyvenamąją aplinką, turėtų ir toliau gerinti gatvių būklę.

[92] http://birstonas.lt/veiklos-dokumentai/

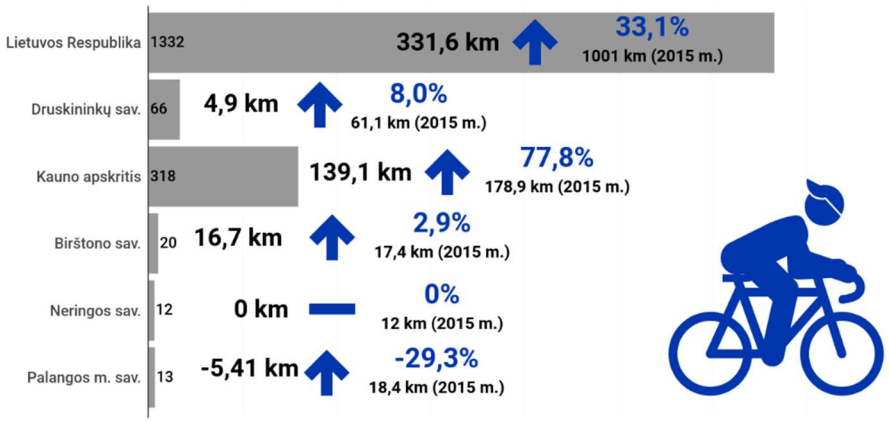
69 pav. Gatvių pasiskirstymas pagal dangas 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Susisiekimo infrastruktūros išvystymą reprezentuoja gatvių tankio rodiklis. 2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje gatvių tankis buvo lygus Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybių rodikliams – 3 km/km². Neringos savivaldybėje dėl jos reljefų ypatumų šis rodiklis siekė 0 km/km².

2017 m. spalio 27 d. Birštono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. TS–202 buvo patvirtintas Darnaus judumo Birštono mieste planas, kuriuo siekiama skatinti alternatyvių degalų ir aplinką mažiau teršiančio transporto priemonių panaudojimą mieste, tobulinti eismo organizavimą mieste, užtikrinti eismo saugumą, susisiekimą viešuoju ir bevarikliu transportu, gatves pritaikyti specialiuosius poreikius turintiems žmonėms, senjorams bei mažus vaikus turinčioms šeimoms. Darnaus judumo plane yra parengtas veiksmų planas iki 2020 m., kuriame nurodytos priemonės kaip pasiekti užsibrėžtų tikslų ir kokie galimi Birštono miesto darnaus judumo variantai iki 2030 m.

Vienas svarbiausių darnios miesto plėtros ir darnaus judumo aspektų – bemotorio transporto vystymas.

2019 m. pabaigoje bendras dviračių takų ilgis Birštono savivaldybėje siekė 20,3 km ir sudarė 6,4 proc. apskrities dviračių takų ilgio.

70 pav. Dviračių takų ilgis 2019 m. (km) ir jų kitimo dinamika 2015–2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

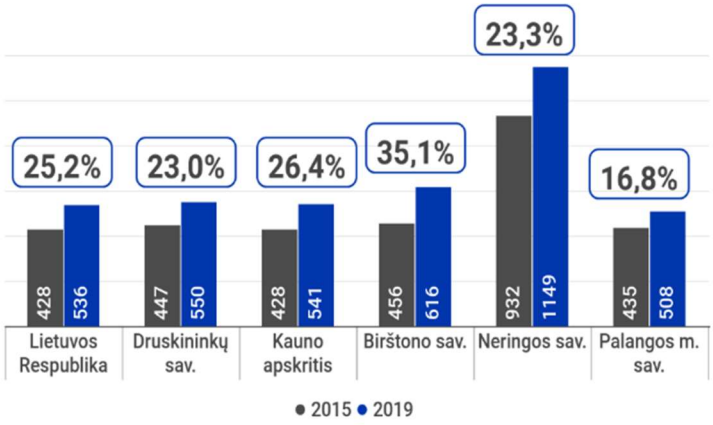
2015–2019 m. laikotarpiu dviračių takų tinklo plėtra buvo vykdoma visose lyginamose teritorijose, išskyrus Neringos ir Palangos miesto savivaldybes. Birštono savivaldybėje per penkerius metus naujai sukurtų dviračių takų ilgis padidėjo 16,7 proc. Birštono savivaldybės dviračių takų plėtros sparta atsiliko nuo šalies ir apskrities rodiklių kitimo tendencijų, tačiau lenkė Druskininkų savivaldybės rodiklio kitimo tendenciją (7,4 proc.).

Birštono savivaldybės siekis gyventojus ir miesto svečius skatinti rinktis alternatyvias transporto priemones, o ne motorines, mažinti aplinkos taršą, gerinti miesto gyvenamąją aplinką ir gyventojų pasitenkinimą ja ir didinti turistinį konkurencingumą bus efektyvus tik visapusiškai išplėtojus savivaldybės infrastruktūrą. Pastaruoju metu visuomenės sąmoningumas aplinkos apsaugos, sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo klausimais auga, daugėja besinaudojančiųjų bemotoriu transportu (dviračiais, paspirtukais, riedžiais ir pan.), todėl Birštono savivaldybė turi patenkinti šiuos poreikius ir toliau vystyti infrastruktūrą, reikalingą įvairiapusiškam, saugiam, nenutrūkstamam judėjimui.

Birštono savivaldybėje įregistruotų ***lengvųjų automobilių skaičius*** kasmet didėjo. Tai rodo ne tik gerėjančią gyventojų ekonominę ir socialinę aplinką, bet ir, priešingai, skelbia žinutę apie kylančią grėsmę saugesnei aplinkai, taupesniam ir atsakingesniam vartojimui. Automobilių skaičiaus augimas taip pat rodo, kad dabartinė savivaldybės plėtra skatina automobilizaciją, o ne tvarų judumą.

2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje buvo įregistruoti 2 522 lengvieji automobiliai, tai sudarė 0,8 proc. visų apskrityje registruotų automobilių.

2019 m. pabaigoje tūkstančiui gyventojų tenkantis lengvųjų automobilių skaičius Birštono savivaldybėje buvo vienas didžiausių, palyginti su kitomis nagrinėjamomis teritorijomis, bei siekė 616 lengvųjų automobilių. Didesnė rodiklio reikšmė tuo pačiu laikotarpiu užfiksuota tik Neringos savivaldybėje (1 149 lengvieji automobiliai / 1000 gyv.).

71 pav. Lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, 2015 m. ir 2019 m. (vnt.) ir rodiklio dinamika 2015-2019 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

2015-2019 m. laikotarpiu tūkstančiui gyventojų tenkantis lengvųjų automobilių skaičius Birštono savivaldybėje, palyginti su šalimi ir kitomis kurortinėmis savivaldybėmis, augo sparčiausiai (35,1 proc.).

Apibendrinimas

Birštono savivaldybės gatvių tinklas yra gana pakankamai išplėtotas, o gatvių dangos būklė sparčiai gerėjanti.

Birštono savivaldybės dviračių takų plėtra – sparčiausia tarp kurortinių savivaldybių.

2015–2019 m. lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, Birštono savivaldybėje augo sparčiausiai iš visų lyginamų teritorijų ir 2019 m. šis rodiklis buvo vienas didžiausių.

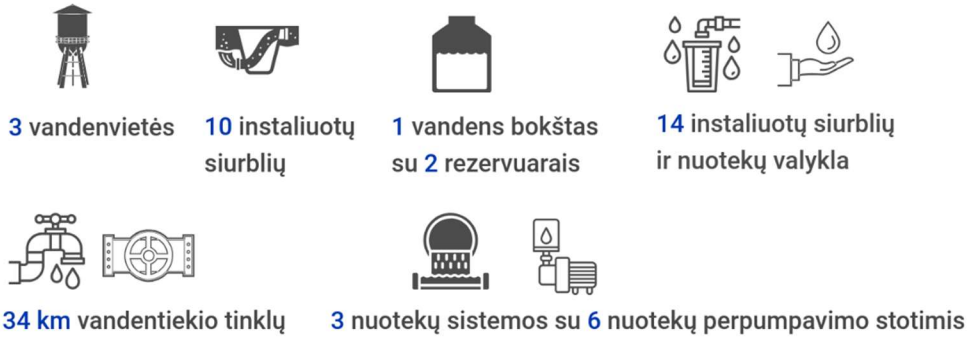
4.5.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Geriamojo ***vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo organizavimas*** yra savarankiškoji savivaldybių funkcija. Šią veiklą Birštono savivaldybėje reglamentuoja Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir

nuotekų tvarkymo įstatymas[93], kiti geriamojo vandens tiekimą bei nuotekų tvarkymą reglamentuojantys teisiniai dokumentai.

Birštono savivaldybėje ***geriamojo vandens tiekimą*** ir ***nuotekų tvarkymą*** vykdo bei vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą eksploatuoja UAB „Birštono vandentiekis“. Pagrindinis bendrovės tikslas – racionaliai naudoti gamtos išteklius, patikimai tiekti kokybišką higienos normas atitinkantį vandenį vartotojams, surinkti, išvalyti nuotekas bei paviršines lietaus nuotekas ir taip gerinti Birštono savivaldybės ekologinę būklę.

Pagal UAB „Birštono vandentiekis“ 2019 m. metinį pranešimą ir viešai teikiamus duomenis interneto svetainėje, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą Birštono savivaldybėje sudaro:

72 pav. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra Birštono savivaldybėje 2019 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal UAB „Birštono vandentiekis“ duomenis

2019 m. UAB „Birštono vandentiekis“ vandens centralizuoto tiekimo paslaugomis naudojosi 1 779 gyventojai ir 83 ūkio subjektai. 2019 m., palyginti su 2015 m., vandens tiekimo paslauga besinaudojančių gyventojų skaičius padidėjo 13,9 proc., o ūkio subjektų skaičius sumažėjo -1,2 proc.

Vadovaujantis UAB „Birštono vandentiekis“ duomenimis, 2019 m. išgauta 375,0 tūkst. m³ vandens. Realizuota 298,8 tūkst. m³ vandens. Lyginant su 2015 m., vandens išgavimas padidėjo 31,2 proc., o realizacija – 41,0 proc. Vandens netektys 2015–2019 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 25,9 proc. iki 20,3 proc. Vandens nuostoliams įtakos turi vandentiekio linijų gedimai, techniniuose procesuose panaudotas vanduo, vartotojų nesąžininga veikla ir kiti veiksniai.

2019 m. UAB „Birštono vandentiekis“ buitinių ir gamybinių nuotekų tvarkymo paslaugomis naudojosi 1 635 gyventojai ir 79 ūkio subjektai. 2019 m., palyginti su 2015 m., buitinių nuotekų tvarkymo paslauga besinaudojančių gyventojų skaičius padidėjo 13,7 proc., o ūkio subjektų skaičius – 2,6 proc.

Vadovaujantis UAB „Birštono vandentiekis“ duomenimis, 2019 m. buvo surinkta 412,8 m³ nuotekų. Realizuota 361,4 tūkst. m³ vandens. Lyginant su 2015 m., nuotekų surinkimas padidėjo 5,7 proc., o realizacija – 55,7 proc. Infiltracija 2015–2019 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 40,6 proc. iki 12,4 proc. Infiltracijai didelę įtaką turi seni, nesandarūs nuotekų tinklai, į kuriuos patenka gruntinis bei lietaus vanduo, nuotekų tinklų gedimai, galimai, vartotojų neteisėti lietaus nuotekų pajungimai į tinklus.

Vadovaujantis Birštono savivaldybės tarybos 2016 m. gruodžio 22 d. sprendimu Nr. TS-202 „Dėl paviršinių nuotekų tvarkytojo“, UAB „Birštono vandentiekis“ Birštono savivaldybės teritorijoje paskirtas vykdyti paviršinių nuotekų tvarkymą. 2019 m. paviršinių lietaus nuotekų tinklų Birštono savivaldybėje ilgis siekė 184,1 km ir 2017–2019 m. šis rodiklis nekito.

UAB „Birštono vandenys“ visus pastaruosius penkerius metus siekė sumažinti aplinkos taršą, nelegalius lietaus nuotekų prijungimus prie nuotekų tinklų, remontuoti vandens, nuotekų bei paviršinių lietaus nuotekų tinklus. Investicijų projektų įgyvendinimo vykdymas planuojamas ir artimiausiais metais.

[93] Priimtas 2006 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Nr. X-764 (suvestinė redakcija nuo 2019-05-02).

Apibendrinimas
Birštono savivaldybėje geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą vykdo UAB „Birštono vandentiekis“.
2015–2019 m. laikotarpiu Birštono savivaldybėje augo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis besinaudojančių vartotojų skaičius. Tai lėmė lyginamu laikotarpiu padidėjusius vandens išgavimo/realizacijos ir nuotekų surinkimo/realizacijos kiekius.

4.5.3. Energetinė infrastruktūra

Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 buvo patvirtinta Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija[94] (NENS), kuria siekiama mažinti energetikos sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro, vykdyti rinkų integraciją, skaitmenizaciją, urbanizaciją, sparčiai didinti energijos vartojimo efektyvumą, energijos iš atsinaujinančių šaltinių išteklių gamybą ir energijos paskirstytojo generavimo technologijų plėtrą. Atsižvelgiant į NENS nuostatas, Birštono savivaldybė 2015–2019 m. laikotarpiu pagal savo atsakomybę siekė įgyvendinti priemones, gerinančias gyventojų finansinę būklę, didinančias verslo konkurencingumą, mažinančias aplinkos oro teršalų kiekį bei gerinančias aplinkos oro kokybę. Viena svarbiausių priemonių – energetinio efektyvumo didinimas.

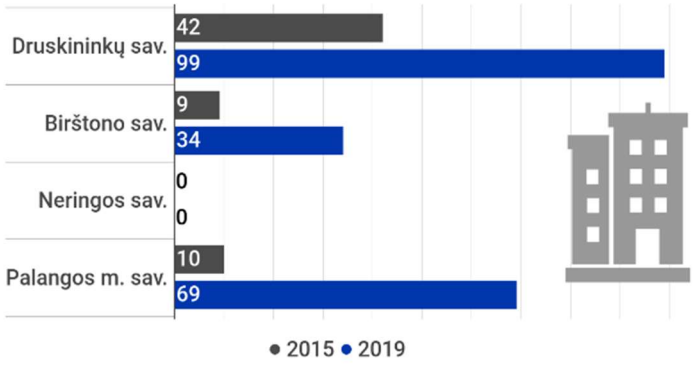
Centralizuotas šilumos tiekimas. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (VERT) duomenimis, 2019 m. centralizuotas šilumos gamybos ir tiekimo paslaugas Birštono savivaldybėje teikė UAB „Birštono šiluma“.

2019 m. Birštono savivaldybėje buvo eksploatuojama 1 katilinė, kurios instaliuota galia siekė 15,25 MW. Šilumos gamybai naudojamas biokuras (5MW) ir gamtinės dujos (10,25 MW). 2018 m. UAB „Birštono šiluma“ į tinklą patiekė 24,17 tūkst. MWh šilumos, iš kurios buvo suvartota 19,28 tūkst. MWh.

Pagal VERT pateiktus duomenis, 2019 m. vidutinė nustatyta šilumos kaina Birštono savivaldybėje siekė 4,75 ct/kWh (be PVM) ir buvo nežymiai didesnė nei Lietuvoje (4,70 ct/kWh), tačiau mažesnė nei Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėse (atitinkamai 5,25 ct/kWh ir 5,76 kWh, Neringos savivaldybėje – n. d.).

2015 m. šilumos kaina Birštono savivaldybėje siekė 5,29 ct/kWh ir palyginti su 2019 m. sumažėjo 10,2 proc. Lyginamu laikotarpiu šilumos kaina mažėjo visose lyginamose teritorijose – šalyje (16,5 proc.), Druskininkų (33,5 proc.) ir Palangos miesto (31,5 proc.) savivaldybėse.

Pastatų energinio efektyvumo didinimas. VĮ Registrų centro duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybėje buvo 82 daugiabučiai namai. Siekiant energetinės pažangos Birštono savivaldybėje, seni daugiabučiai yra atnaujinami (modernizuojami) įgyvendinant Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą.

73 pav. Atnaujintų (modernizuotų) daugiabučių namų skaičius 2015 m. ir 2019 m. (vnt.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal BETA duomenis

Pagal VšĮ Būsto energijos taupymo agentūros (BETA) pateikiamus duomenis, Birštono savivaldybė – savivaldybė lyderė pagal renovuotų daugiabučių dalį. 2019 m. 45 proc. daugiabučių nuo visų potencialiai

[94] Aktuali redakcija Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. XIII-1288 nuo 2018-06-30.

galinčių dalyvauti atnaujinimo programoje daugiabučių Birštono savivaldybėje buvo renovuota (34 daugiabučiai namai iš 75). Antrąją vietą užima Druskininkų savivaldybė (37 proc.), ketvirtąją – Palangos miesto savivaldybė (27 proc.). Lietuvoje šis rodiklis siekia 8,0 proc., o tuo tarpu Neringos savivaldybėje iš 128 potencialių daugiabučių nerenovuotas nė vienas. 2020 m. Birštono savivaldybėje buvo renovuojama 13 namų.

Analizuojant atnaujintų namų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų, matyti, kad Birštono savivaldybės rodiklis 2019 m. buvo didžiausias ir siekė 8 atnaujintus (modernizuotus) namus.

74 pav. Atnaujintų (modernizuotų) daugiabučių namų skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, 2019 m. (vnt.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal BETA ir LSD duomenis

Atsinaujinančių išteklių energetika (AEI). Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme[95] nurodytos šios su AEI naudojimo skatinimu susijusios savivaldybių funkcijos:

- rengti, tvirtinti ir įgyvendinti atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus;
- organizuojant aprūpinimą šilumos energija savivaldybės teritorijoje, siekti, kad šilumos energijos gamybai būtų naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai;
- siekti, kad viešajame transporte būtų naudojamos transporto priemonės, naudojančios atsinaujinančių išteklių energiją, elektromobiliai ir hibridinės transporto priemonės;
- kurti infrastruktūrą, kuri reikalinga atsinaujinančių išteklių energiją ir elektros energiją naudojančių transporto priemonių naudojimo plėtrai;
- rengti ir įgyvendinti visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, teikti konsultacijas ir rengti mokymo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimo ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.

Siekiant nurodytų funkcijų įgyvendinimo, Birštono savivaldybės tarybos 2017 m. sausio 27 d. sprendimu Nr. TS–1 buvo patvirtintas Birštono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas iki 2020 metų. Pagal VĮ Regitros duomenis, 2019 m. pabaigoje šalyje buvo registruoti 1 459 elektriniai automobiliai bei 20 282 hibridiniai automobiliai. Ir nors pastaraisiais metais sparčiausiai auga hibridinių ir elektra varomų transporto priemonių parkas, tačiau tokios mažiau taršios aplinkai transporto priemonės sudaro kiek daugiau nei šimtadalį nuo viso motorinio transporto parko. Nepakankamai spartus elektrinių automobilių naudojimas šalyje gali būti sietinas ne tik su aukštesne transporto priemonių kaina, bet ir su reikiamos infrastruktūros stoka, visuomenės sąmoningumo trūkumu. Savo ruožtu, 2019 m. Birštono savivaldybės administracijos iniciatyva buvo įrengtos 2 elektromobilių įkrovimo stotelės Birštono mieste (Jaunimo g. 4 ir B. Sruogos g. 23A), kuriose vienu metu gali krautis 4 elektromobiliai.

[95] Priimtas 2011 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu Nr. XI-1375.

Apibendrinimas
Centralizuotas šilumos gamybos ir tiekimo paslaugas Birštono savivaldybėje teikia UAB „Birštono šiluma“. 2019 m. vidutinė nustatyta šilumos kaina Birštono savivaldybėje buvo mažesnė nei Druskininkų ir Palangos miesto savivaldybėse.
Birštono savivaldybė užima pirmą vietą šalyje pagal renovuotų daugiabučių dalį. Vertinant atnaujintų namų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų, Birštono savivaldybė lenkia kitų kurortinių savivaldybių rodiklius.
Birštono savivaldybės administracija įgyvendina su atsinaujinančių išteklių energetikos naudojimo skatinimu susijusias savivaldybių funkcijas.

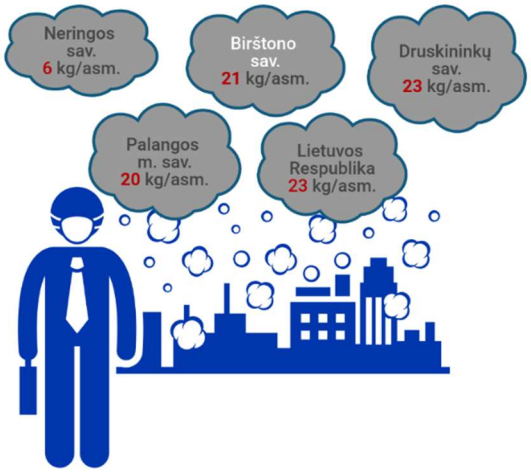
4.6. Aplinkos apsauga

4.6.1. Aplinkos apsauga

Lietuvos aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2019 m. Birštono savivaldybėje veikė 1 tarši įmonė – UAB „Birštono šiluma“. Tarp nagrinėjamų savivaldybių daugiausia taršių įmonių 2019 m. buvo Palangos miesto savivaldybėje (5), Druskininkų savivaldybėje – 2.

Birštono savivaldybės teritorijoje pagrindiniai ***stacionarūs taršos šaltiniai***[96] yra įmonės, kurioms išduotas taršos integruotos prevencijos kontrolės (TIPK) leidimas (su aplinkos oro taršos valdymu).

2019 m. iš stacionarių taršos šaltinių išmestų ***teršalų***[97] kiekis Birštono savivaldybėje siekė 86,17 t/metus ir buvo 5,6 proc. didesnis nei 2015 m. (81,34 t/metus). Iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis vienam gyventojui, Birštono savivaldybėje 2019 m. siekė 21 kg, mažiausias kiekis vienam gyventojui teko Neringos savivaldybėje – 6 kg. 2019 m., palyginus su 2015 m., iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis vienam gyventojui, Birštono savivaldybėje padidėjo 12,9 proc.

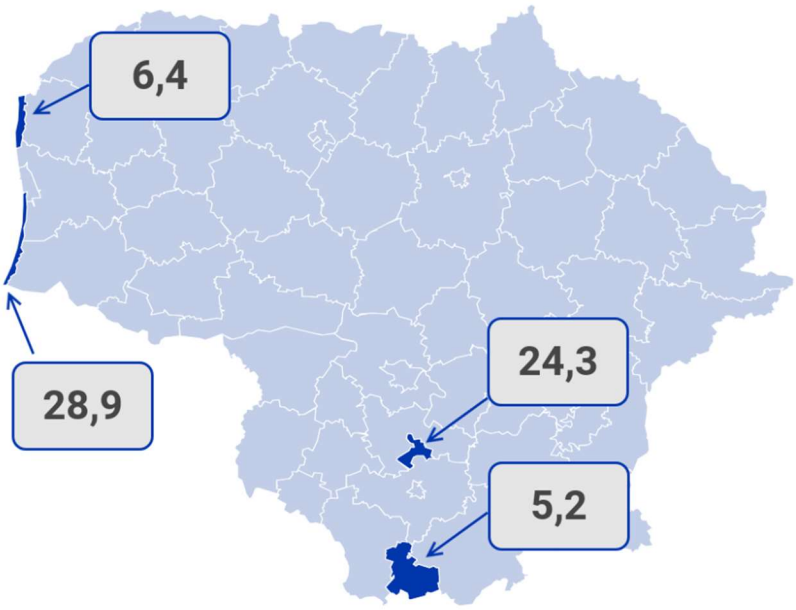
75 pav. Išmestų teršalų kiekis, tenkantis vienam gyventojui, 2019 m. (kg/m.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Aplinkos apsaugos agentūros duomenis[98]

Didžiąją dalį (88,09 proc.) bendros išmestų teršalų sudėties Birštono savivaldybėje 2019 m. sudarė anglies monoksidas, 10,16 proc. – azoto oksidai. Tokia teršalų sudėtis Birštono savivaldybėje yra panaši į šalies ir kitų nagrinėjamų savivaldybių stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų sudėties santykį.

[96] Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymą, *stacionarus taršos šaltinis* – taršos šaltinis, esantis nekintamoje buvimo vietoje. *Taršos šaltinis* – įrenginys, iš kurio teršalai patenka į aplinkos orą (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).
[97] Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymą, teršalai – medžiaga arba medžiagų mišinys, kuris dėl žmonių veiklos patenka į aplinkos orą ir, veikdamas atskirai ar su atmosferos komponentais, gali pakenkti žmonių sveikatai ir aplinkai arba turtui (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis).
[98] http://oras.gamta.lt/cms/index?rubricId=91e32574-8fa1-473e-b478-2d726cff16ed

Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, 2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje buvo 10 ***potencialių taršos židinių***.[99] Potencialūs taršos židiniai Birštono savivaldybėje pagal šaltinio būklę pasiskirstė taip: neveikiantys – 4, veikiantys – 2, sugriauti – 3, rekultivuotas – 1.

2019 m. pabaigoje Birštono savivaldybėje 10 tūkst. gyventojų teko 24,3 potencialūs taršos židiniai.

76 pav. Potencialūs taršos židiniai, tenkantys 10 tūkst. gyventojų, 2019 m. (vnt.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal Lietuvos geologijos tarnybos duomenis

4.6.2. Ekosistemų stabilumo išsaugojimas

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija ekosistemines paslaugas (EP) apibrėžia kaip gamtos siūlomus sumanius, ekonomiškus ir integruotus ilgalaikius sprendimus daugeliui visuomenės problemų, tokių, kaip klimato pokyčiai, gamtinių grėsmių rizika ir tarša, žmonių sveikata ir gerovė. EP ir jų priklausomybės nuo biologine įvairove turtingų, gyvybingų ekosistemų suvokimas yra gana naujas reiškinys, o jų principai vis dar menkai integruojami ir taikomi priimant susijusius viešojo administravimo sprendimus.

ES ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų integravimo gairės nurodo, kad urbanizuotose vietovėse įrengti tinkamo dydžio ir kokybės želdynai gali sumažinti oro taršą, triukšmą, ekstremalių oro sąlygų, tokių, kaip karščio bangos, sausra ir potvyniai, poveikį, padidinti gyvenamųjų vietovių patrauklumą, skatinti visuomenės narių aktyvumą, o tuo pačiu ir jų sveikatos būklės gerinimą. Taigi, gamta paremti sprendimai yra veiksmai, įkvepiami ir palaikomi gamtos, tuo pat metu teikiantys ekologinę, socialinę ir ekonominę naudą.

Urbanistiniame kontekste ekosistemų stabilumas suprantamas kaip žaliųjų zonų, parkų, skverų, botanikos sodų integravimas į teritorijų planavimo procesus.

Pagal Birštono savivaldybės bendrąjį planą, bendra žaliųjų plotų sistema Birštono savivaldybėje užima 12 172,9 ha, iš kurios: konservacinio funkcinio prioriteto zonos (draustiniai) – 2 064,0 ha; apsauginio funkcinio prioriteto zonos – 4 371,5 ha; rekreacinio funkcinio prioriteto zonos – 1 141,2 ha; miškų ūkio zonos – 1 805,1 ha; žemės ūkio zonos – 2 491,1ha; gyvenamojo-visuomeninio funkcinio prioriteto zonos – 300,0 ha.

[99] https://www.lgt.lt/index.php/atvirio-duomenys

4.6.3. Atliekų tvarkymas

Pagal LR atliekų tvarkymo įstatymo nuostatas, pagrindinę ***atliekų tvarkymo***[100] sistemos organizavimo funkciją atlieka savivaldos institucijos. Birštono savivaldybėje atliekų tvarkymo sistema yra Alytaus regiono atliekų tvarkymo sistemos dalis, kurią organizuoti pavesta UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centrui (ARATC). Mišrias komunalines atliekas ir antrines žaliavas, taip pat pakuotes, rūšiuojamuoju būdu Birštono savivaldybėje surenka UAB „Ekonovus“. Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė Birštono savivaldybėje įrengta Saulėtekio g. 23, Birštonas.

11 lentelė. Atliekų aikštelės Birštono savivaldybėje

Savivaldybė	Aikštelės tipas	Aikštelės adresas	Būklė	Mišrios komunalinės atliekos	Pavojingos atliekos	Biologiškai skaidžios atliekos	Popieriaus atliekos	Stiklo atliekos	Plastiko atliekos	Didžiosios atliekos	Statybos ir griovimo atliekos	EEĮ atliekos	Padangų atliekos
Birštono sav.	Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė	Saulėtekio g. 23, Birštono vs., Birštono sav.	Veikianti	Ne	Taip	Ne	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip
	Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė				Ne	Taip	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne

Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis[101]

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas rūšiuoti pakuotes ir antrines žaliavas jų susidarymo vietoje, Birštono savivaldybės gyventojai aprūpinti pakuočių ir stiklo konteineriais pagal Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano reikalavimus.

Birštono ir Prienų r. savivaldybėse, vykdant projektą „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Kauno regione (Prienų r. ir Birštono sav.)“ Nr. 05.2.1-APVA-R-008-21-0005 pagal priemonę „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“, finansuojamą pagal 2014-2020 m. Europos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą, įrengtos aikštelės su požeminiais konteineriais. Šiuo metu Birštone jau yra įrengta 17 naujų požeminių konteinerių aikštelių (planuojama, kad jų bus 23), kuriose naujovė – mišrių komunalinių atliekų konteineriai yra atrakinami identifikaciniais raktais. 2019 m. spalio – lapkričio mėnesiais buvo išdalyta, įteikiant į rankas – 874 identifikacinius raktus, kuriais galima atrakinti bet kurioje Birštono naujoje konteinerių aikštelėje esantį požeminį mišrių atliekų konteinerį, todėl gyventojai patys gali pasirinkti, į kurią aikštelę jiems patogiau nešti atliekas. Taigi, 2019 m. duomenimis[102], Birštono savivaldybėje yra 42 kolektyviniai konteineriai skirti stiklo rūšiavimui, 42 – popieriaus rūšiavimui, 43 – plastiko rūšiavimui (į šiuos skaičius įeina po 17 vnt. požeminių konteinerių popieriui, plastikui, stiklui).

Konteineriai individualioms namų valdoms 2019 m. duomenimis: 646 – pakuočių konteineriai, 641 – stiklo pakuotės konteineriai. Tekstilės atliekų susidaro daug – 2019 metais jos sudarė 14 procentų visų Alytaus regione surinktų komunalinių atliekų kiekio. Tekstilės atliekos, kaip ir visos energetinę vertę turinčios bei atliekos, negali būti šalinamos sąvartyne – jas privalu perdirbti, o netinkamos perdirbimui turi būti panaudotos energijos gamybai, t.y. sudeginamos atliekų deginimo įmonėse. Birštono savivaldybėje yra 2 konteineriai, skirti tekstilės atliekoms surinkti.

2019 m. atskiras rūšiuojamasis maisto/ virtuvės atliekų surinkimas buvo vykdomas iš Birštono savivaldybių įstaigų ir kitų įmonių: ugdymo ir švietimo, sveikatos priežiūros ir kitų įstaigų, kuriose teikiamos maitinimo paslaugos. Tais pačiais metais maisto atliekos pradėtos rinkti ir iš daugiabučių namų gyventojų. Surinktos maisto atliekos apdorojamos biologinio apdorojimo įrenginiuose su energijos gamyba.

2019 m. įgyvendinant projektus „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Alytaus regione“ Nr. 05.2.1-APVA-R-008-11-0001 ir „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Kauno regione (Prienų r. ir Birštono sav.)“ Nr. 05.2.1-APVA-R-008-21-0005, Birštono savivaldybei išdalinta: 298

[100] Pagal Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymą, *atliekų tvarkymas* – atliekų prevencijos, apskaitos, deklaravimo, surinkimo, rūšiavimo, ženklinimo, gabenimo, saugojimo, naudojimo bei šalinimo veikla (pirmasis skirsnis, bendrosios nuostatos, 2 straipsnis)
[101] http://atliekos.gamta.lt/cms/index?rubricId=70bfc9c1-5c33-4d83-95a5-123ba8070877
[102] https://www.aratc.lt/uploads/2019%20metinis%20pranesimas%20%202020%2003%2025.pdf

konteineriai. Per 2019 metus surinkta 16,46 tonos maisto atliekų, o vidutinis vienu konteineriu surenkamas maisto atliekų kiekis – 27,57 kg (ir tai yra 5,75 kg daugiau nei Druskininkų savivaldybėje).

Birštono savivaldybėje išvystyta antrinių žaliavų ir pakuočių surinkimo sistema tiek iš daugiabučių, tiek iš individualių namų. Pakuočių ir antrinių žaliavų kiekis (kg) surinktas vienam statistiniam gyventojui per 2018-2019 m. paaugo 1,6 kg – nuo 53,16 kg/metus/1 gyv. iki 54,76 kg/metus/ 1 gyv.

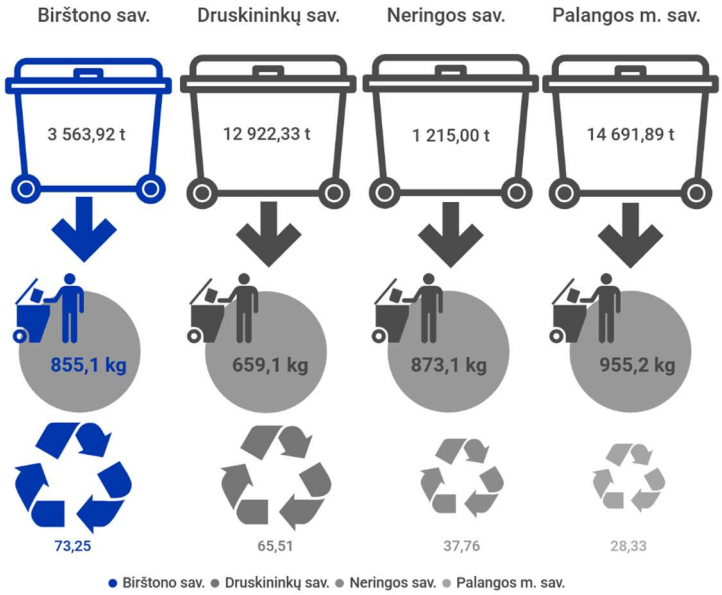
2018 m. Birštono savivaldybėje buvo naudojami 25 antrinių žaliavų konteinerių aikštelės, kurių poreikis buvo visiškai tenkinamas. Antrinių žaliavų konteinerių aikštelių poreikis netenkinamas Druskininkuose (trūksta 25 aikštelių) ir Palangos m. savivaldybėje (trūksta 4 aikštelių).

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros informacija apie komunalinių atliekų tvarkymo sistemas Lietuvos savivaldybėse, viena antrinių žaliavų aikštelė Birštono savivaldybėje tenka 134 asmenims, tuo tarpu mažiausias rodiklis – Druskininkų savivaldybėje, kuomet 7 gyventojams tenka viena antrinių žaliavų konteinerių aikštelė.

77 pav. Gyventojų skaičius, kuriems tenka viena antrinių žaliavų konteinerių aikštelė, 2018 m. (asm.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

2018 m. Birštono savivaldybėje buvo surinkta 3 563,92 t komunalinių atliekų, o vienam gyventojui teko 855,1 kg komunalinių atliekų. 2018 m. Birštono savivaldybėje buvo perdirbta 73,25 proc. surinktų komunalinių atliekų. Savivaldybė yra lyderė tarp lyginamų savivaldybių.[103]

78 pav. Bendras (t) ir vienam gyventojui tenkantis surinktų komunalinių atliekų kiekis (kg) bei perdirbtų atliekų dalis (proc.), 2018 m.
Šaltinis: sudaryta autorių pagal AAA duomenis

[103] Analizės rengimo metu naujesni duomenys nebuvo teikiami.

Pagal ES Komisijos 2018 m. nustatytas atliekų pakartotinio panaudojimo ir perdirbimo taisykles, ES valstybės narės iki 2030 m. turės perdirbti 60,0 proc. surenkamų komunalinių atliekų. Šiuo metu ARATC vadovaujasi Alytaus regiono komunalinių atliekų tvarkymo planu 2014–2020 m.[104], kuriuo, siekiant gyventojų vartojimo mažinimo, sąmoningumo ugdymo ir ekologinės atsakomybės didinimo, buvo numatytas ir įvairiomis priemonėmis yra vykdomas tikslinis gyventojų švietimas.

4.7. Viešasis valdymas

4.7.1. Organizacinė struktūra ir Birštono savivaldybės administracijos veikla

Savivaldybės funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba, savivaldybės vykdomoji institucija (vykdomosios institucijos), kiti savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Birštono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra ***Taryba***, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, o vykdomoji institucija – ***administracijos direktorius,*** turintis viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą.

Taryba. Birštono savivaldybės tarybą (toliau – Taryba) sudaro įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinkti Savivaldybės bendruomenės atstovai – 15 Birštono savivaldybės tarybos narių.

Birštono savivaldybėje yra sudaryti 4 Birštono savivaldybės tarybos komitetai: Ekonomikos ir verslo; Finansų ir biudžeto; Kontrolės; Jaunimo ir socialinių reikalų.

Meras yra politikas, atliekantis realias arba simbolines vykdomosios valdžios vadovo funkcijas savivaldos objekte. Iki 2014 m. Lietuvoje vietos savivaldos merą slaptu balsavimu rinko Savivaldybės taryba, ji galėjo merą ir atleisti iš pareigų. Nuo 2015 m. Lietuvoje savivaldybių merai pradėti rinkti tiesiogiai. Strateginio plėtros plano rengimo metu Birštono savivaldybės mero pareigas ėjo Nijolė Dirgінčienė.

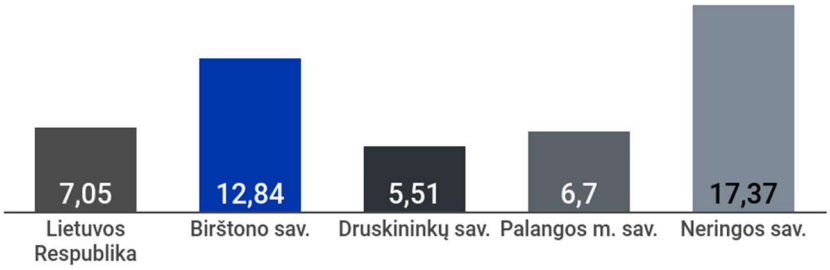
Birštono savivaldybėje veikia Birštono savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba (viešasis juridinis asmuo. Kontrolės ir audito tarnyba prižiūri, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai.

Birštono savivaldybės administracijos organizacinė struktūra. Tinkamas organizacijos funkcijų ir darbuotojų, padalinių vadovų atskaitomybės konfigūravimas gali palengvinti strateginio plėtros plano įgyvendinimą, užtikrinti visų suinteresuotų šalių poreikių patenkinimą ir padidinti Birštono savivaldybės veiklos produktyvumą.

Birštono savivaldybės tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. sprendimu Nr. TS-147 įvyko esminių pakeitimų Administracijos struktūroje: sujungti Apskaitos ir Biudžeto skyriai, Teisės ir personalo skyrius su Civilinės metrikacijos skyriumi. Tuo pačiu sprendimu buvo sumažintas Administracijos darbuotojų skaičius iki 56. Nuo 2019-01-01 Administracijos struktūroje liko 9 skyriai, viena seniūnija ir 2 į skyrių sudėtį neįeinantys specialistai.

Žmogiškieji ištekliai. Pagal Lietuvos laisvosios rinkos instituto 2019 m. atliktą analizę, 2018 m. tūkstančiui gyventojų tenkantis savivaldybės administracijos užimtų pareigybių vidutinis skaičius šalyje siekė 7,05, o Birštono sav. – 12,84 ir šis rodiklis buvo vienas iš didžiausių. Didžiausias rodiklis – Druskininkų sav. – 17,37, mažiausiai Palangos m. ir Druskininkų savivaldybėse, atitinkamai, 6,7 ir 5,51. Mažesnėms savivaldybėms tenka santykinai daugiau darbuotojų, nes savivaldybės administracija atlieka įstatymais nustatytas bendrąsias funkcijas ir jas vykdo darbuotojai, kurių skaičius nėra proporcingai susijęs su gyventojų skaičiumi.

[104]https://alytus.lt/uploads/documents/files/LT/savivaldybes-administracija/veiklos-sritys/aplinkos-apsauga/teisine-informacija/atliekos/ALytaus-regiono-komunaliniu-atlieku-tvarkymo-planas-2014-2020-2013-06-12-Nr-516S-148.pdf

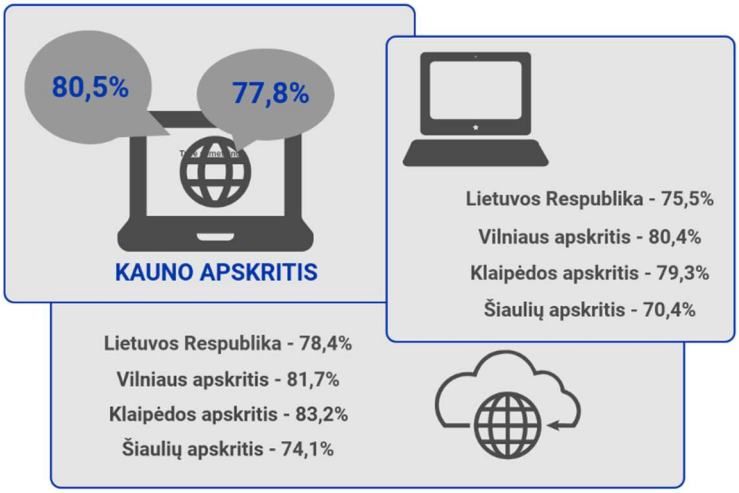
79 pav. Savivaldybių administracijose užimtų pareigybių skaičius, tenkantis 1 000-iui gyventojų, 2018 m. (asm.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LLRI duomenis[105]

LLRI duomenimis, BSA, kitaip nei kitų didžiųjų savivaldybių administracijos, pasižymėjo nepakankamai racionaliai sudėliota administracijos struktūra, ką rodė 2015–2018 m. laikotarpiu augęs administracijos pareigybių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų. Siekdama racionalumo ir efektyvaus lėšų naudojimo mokesčių mokėtojų atžvilgiu, BSA pradėjo administracijos struktūros reorganizaciją, Birštono savivaldybės tarybos 2018 m. rugsėjo 28 d. sprendimu Nr. TS-147 nuo 2019 m. sausio 1 d. pareigybių skaičių mažindama iki 56.

4.7.2. Komunikacija ir ryšiai

Informacinės technologijos, interneto naudojimas ir e. paslaugos. Sparti informacinių technologijų (IT) plėtra ir interneto naudojimo pažanga įgalina viešąsias paslaugas teikiančias įstaigas, taip pat ir savivaldybių administracijas, greičiau pritaikyti inovatyvius sprendimus savo veikloje bei didinti elektroninėje erdvėje teikiamų paslaugų apimtis.

80. pav. Namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą, dalis 2018 m. (proc.)

Šaltinis: sudaryta autorių pagal LSD duomenis

Namų ūkių, turinčių asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą, duomenis LSD pateikia apskričių lygiu. 2018 m. 77,8 proc. Kauno apskrities gyventojų turėjo asmeninį kompiuterį ir pagal šį rodiklį viršijo šalies vidurkį (75,5 proc.) bei atsiliko tik nuo sostinės regiono (80,4 proc.). Kauno apskrities gyventojai tarp lyginamų savivaldybių gerai atrodė interneto vartojimo aktyvumu – 80,5 proc. jų turėjo prieigą prie interneto (per kompiuterį, telefoną, planšetę). Šis rodiklis buvo net 2,1 proc. p. didesnis nei šalyje.

2015–2018 m. laikotarpiu visoje šalyje asmeninį kompiuterį ir interneto prieigą turinčių namų ūkių skaičius augo (atitinkamai 7,9 proc. p. ir 10,1 proc. p.). Taigi, reaguodama į augantį naudojimąsi internetu,

[105] https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2019/07/Kaip-kei--iasi-savivaldybi---administracijos.pdf

BSA sistemingai atnaujina kompiuterinę bazę, programinę įrangą bei kitus informacinius išteklius, taip ne tik tobulinama viešąjį valdymą, gerindama teikiamų paslaugų prieinamumą, bet ir formuodama teigiamą Savivaldybės įvaizdį. Plečiantis interneto ir kitų elektroninių paslaugų tinklų, ypač mobiliųjų technologijų, prieinamumui ir naudojimui, BSA paslaugas turėtų perkelti į elektroninę erdvę, diegti e. demokratijos[106] plėtrą skatinančius įrankius, užtikrinančius galimybę verslo procesus perkelti į elektroninę erdvę ir pan. E. paslaugos yra sąlyginai nauja technologinės aplinkos progreso paskatinta inovacija, pasireiškianti tiek viešojo valdymo, tiek verslo erdvėse, kurios, plečiantis interneto ir kitų elektroninių paslaugų tinklui, ypač mobiliųjų technologijų prieinamumui ir naudojimui, sparčiai populiarėja.

Anksčiau įvardyti faktoriai galėtų lemti gerėjantį Birštono savivaldybės teikiamų e. paslaugų prieinamumą bei aktyvėjantį naudojimąsi jomis. Birštono savivaldybėje fiziniai ir juridiniai asmenys įvairias paslaugas interneto pagalba galėtų gauti prisijungę prie elektroninių valdžios vartų, kurie būtų pasiekiami adresu www.epaslaugos.lt. Portale būtų galima rasti informaciją ir nuorodas į visas svarbiausias Lietuvoje teikiamas viešąsias ir administracines e. paslaugas. Dalį jų būtų galima užsisakyti pačiame portale, o jei paslauga užsakoma tik jos teikėjo tinklapyje, į jį vartotojas būtų nukreipiamas automatiškai. Gyventojai ir verslas portale Birštono savivaldybės administracijai galėtų pateikti prašymus: lengvatoms, pažymoms, licencijoms, leidimams ir panašiai.

Komunikacija su visuomene. BSA yra viena iš nedaugelio šalies savivaldybių, siekianti aktyvios gyventojų įtraukties į savivaldybės gyvenimą, vystymą, valdymą. Savivaldybė informuoja visuomenę apie BSA veiklą, svarbiausias miesto aktualijas, nuolat pateikdama informaciją įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis: interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose, vietinėje ir nacionalinėje spaudoje, radijuje, televizijoje.

BSA pirminė komunikacijos priemonė –-Savivaldybės interneto puslapis www.birstonas.lt, kuris 2018 m. buvo atnaujintas.

Savivaldybė su gyventojais tiesiogiai bendrauja ir socialiniame tinkle *Facebook* (2020 m. pab. – apie 31 tūkst. sekėjų), transliuoja ir skelbia vaizdo įrašus socialiniame tinkle *Youtube* (2020 m. pab. paskelbta 30 vaizdo įrašų), realiu laiku pateikdama informaciją apie einamuosius reikalus ir svarbias veiklas.

Palyginti su kitomis savivaldybėmis, BSA socialinio tinklo paskyra *Facebook* išsiskyrė dideliu sekėjų skaičiumi ir 5 kartus aplenkė Neringos savivaldybės administracijos *Facebook* paskyros sekėjų skaičių.

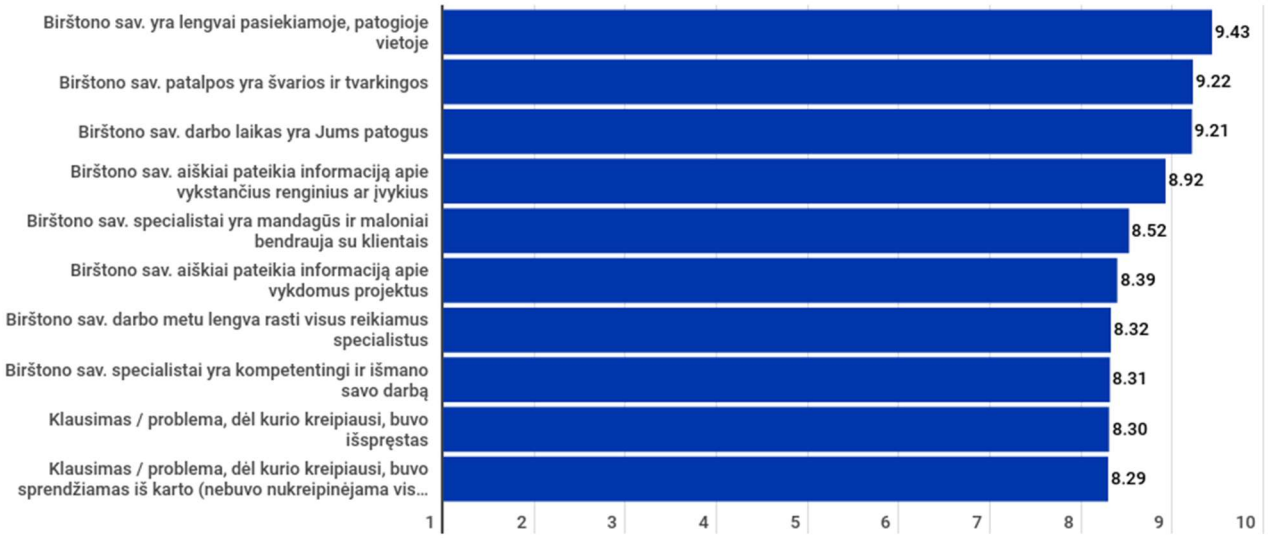
81 pav. Savivaldybių Facebook paskyrų sekėjų skaičius 2020 m. pab. (asm.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal savivaldybių Facebook paskyrų duomenis

Bendru vertinimu, BSA yra gana aktyvi socialinių tinklų vartotoja, kadangi, kitaip nei lyginamos savivaldybės, neapsiriboja vieno tinklo naudojimu. Nuo 2015 m. spalio mėn. BSA administruoja ir *Instagram* puslapį, kuriame yra 2163 sekėjai (2020 m. pab. duomenimis)., tuo tarpu kitų lyginamų savivaldybių *Instagram* profilius administruoja jų turizmo informacijos centrai. Birštono savivaldybė turi ir *LinkedIn* profilį (14 sekėjų), kitos lyginamos savivaldybės jo neturi, o nuo 2014 m. vasario mėn. BSA turi *Twitter* paskyrą, kurioje yra 13 sekėjų.

[106] Lietuvoje vieningo *e. demokratijos* apibrėžimo nėra. E. demokratija apibrėžiama platesniu terminu *e. valdžia*. Anot Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, *e. valdžia* yra valstybės ir savivaldos institucijų reguliuojamas visuomenės santykių plėtros būdas, kurio tikslas – didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją, naudoti tam tikras informacinių technologijų teikiamas galimybes.

Socialiniai tinklai tampa vis patogesniu įrankiu valdžiai tiesiogiai bendrauti su piliečiais interneto erdvėje, kur patogu ne tik pateikti aktualijas, bet ir paklausti, diskutuoti, išklausyti, išgirsti, pamatyti. Socialiniai tinklai ir patiems gyventojams šiandien yra vienas iš patraukliausių mechanizmų dėl prieinamumo, patogaus naudojimo, todėl BSA turi didelį tobulėjimo potencialą, naudojant šią komunikacinę priemonę.

Birštono savivaldybėje 2018 m. vyko gyventojų apklausa[107], kurios tikslas – išsiaiškinti, kaip Birštono savivaldybės gyventojai yra patenkinti savivaldybės teritorijoje teikiamomis viešosiomis paslaugomis. Su aptarnavimo kokybe susiję aspektai Birštono savivaldybėje vertinami labai gerai arba gerai. Palankiausiai vertinami savivaldybė pasiekiamumas ir vietos patogumas, savivaldybės patalpų švara ir tvarkingumas bei savivaldybės darbo laiko patogumas (vertinimų vidurkiai tarp 9,0 ir 10). Taip pat palankiai vertinamas informacijos apie vykstančius renginius ar įvykius savivaldybėje pateikimo aiškumas, specialistų mandagumas ir malonus bendravimas su klientais, informacijos apie vykdomus projektus pateikimas, specialistų darbo metu radimas, savivaldybės specialistų kompetencija ir darbo išmanymas, klausimų/problemų, dėl kurių kreipiasi respondentai, sprendimas bei problemų sprendimas iš karto, nenukreipinėjant vis pas kitus specialistus (vertinimų vidurkiai tarp 7,0-8,9 balų) (81 pav.).

82 pav. Birštono savivaldybės aptarnavimo kokybės vertinimas, vidurkiai

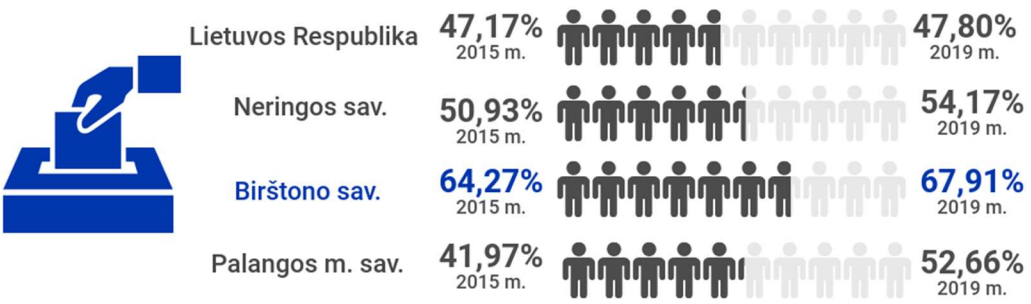
Šaltinis: sudaryta autorių pagal 2018 m. Birštono savivaldybės gyventojų apklausos duomenis

4.7.3. Gyventojų įtraukimas į viešojo valdymo procesus

Visuomenės narių tiesioginis įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus yra siekiamybė, norint užtikrinti operatyvų valdžios reagavimą į Birštono savivaldybėje vykstančius ekonominius, socialinius pokyčius ir atitinkamą sprendimų priėmimą, kas sudarytų sąlygas darniai ekonominei ir socialinei savivaldybės plėtrai. BSA vadovaujasi valdymo konceptu, įgalinančiu savivaldą veikti „iš apačios į viršų“ arba ne nurodyti piliečiams, ką daryti, bet dėti pastangas aktyviam jų įtraukimui į sprendimų priėmimą vietos valdyme.

Vienas iš pagrindinių piliečių įtraukimo į viešąjį valdymą mechanizmų yra rinkimų teisė – tai yra teisė rinkti atstovus į savivaldybių tarybą. Nuo 2015 m. vykdomi tiesioginiai mero rinkimai. 2019 m. vykusiuose savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose balso teisę turinčių Birštono savivaldybės gyventojų aktyvumas siekė 67,91 proc. ir lenkė šalies vidurkį (47,80 proc.) bei buvo didžiausias tarp lyginamų savivaldybių. Vangiausiai savo nuomonę rinkimuose reiškė Palangos m. savivaldybės gyventojai (52,66 proc.). Pažymėtina, kad palyginti su 2015 m., birštoniečių aktyvumas padidėjo 3,64 proc. p.

[107]http://birstonas.lt/wp-content/uploads/2015/11/Bir%C5%A1tono-savivaldyb%C4%97s-pasitenkinimo-paslaugomis-tyrimo-ataskaita.pdf

83 pav. Rinkėjų aktyvumas savivaldos rinkimuose 2015 m. ir 2019 m. (proc.)
Šaltinis: sudaryta autorių pagal LR Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenis[108]

Vis dėlto, siekiant didinti birštoniečių pasitikėjimą valdžios institucijomis bei įgalinti juos aktyviai dalyvauti savivaldybės politiniame, socialiniame, kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime, būtina imtis iniciatyvų tiek „iš viršaus“, tiek ir „iš apačios“. 1994 m. LR vietos savivaldos įstatyme[109] buvo įteisinti ***seniūnijos*** ir ***seniūno*** institutai. Savivaldybių seniūnijos buvo sukurtos buvusių žemesnės pakopos savivaldybių (apylinkių, gyvenviečių, rajonų miestų) pagrindu.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą, seniūnija (Birštono seniūnija) įgyvendina šias funkcijas:

- infrastruktūros priežiūros;
- viešųjų paslaugų teikimo: gyvenamosios vietos deklaravimas, socialinių paslaugų teikimas ir kontrolė bei kt.;
- organizacines: Lietuvos Respublikos Prezidento, Seimo, savivaldos ir kituose referendumuose, vykdant gyventojų apklausas ir pan.;
- naudingos veiklos vykdymo: dalyvavimas rengiant Savivaldybių strateginius dokumentus, gyventojų užimtumo programas, prevencines programas ir kt.

Tarpinis vaidmuo tarp bendruomenės ir BSA atitenka seniūnaitijoms. Seniūnaitijos įgyvendina šias Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme numatytas funkcijas:

- skatina bendruomenių iniciatyvas, įgyvendinant projektus ar projektines veiklas, vykdant teritorijų ir infrastruktūros priežiūrą;
- organizuoja referendumus ir gyventojų apklausas, dalyvauja tarybos komitetuose;
- tiesiogiai komunikuoja su gyventojais bei atsakingais BSA padaliniais, sprendžiant gyventojams aktualias problemas.

4.7.4. Įvaizdis

Savivaldybės įvaizdis gali padėti pritraukti investicijas, verslą, turistus, kvalifikuotus darbuotojus bei naujus gyventojus. Todėl savivaldybės/miestai, siekdami būti konkurencingi ir patrauklūs, investuoja į profesionalaus ir patrauklaus įvaizdžio kūrimą, kuris atitiktų skirtingų tikslinių grupių – investuotojų, verslininkų, turistų ir gyventojų – poreikius.

Birštono savivaldybės įvaizdis šalies ir tarptautiniu mastu sietinas su kurorto vardo duotybe. Šiuo metu savivaldybėse vis dar aktyviai naudojami istoriškai sudėlioti miestų ženklai – herbai, kurie neturi tiesioginių sąsajų su įvaizdžiu, reprezentacine funkcija. Ilgainiui herbus keičia modernesni, šiuolaikinius poreikius atitinkantys įrankiai – ženklai, logotipai. Savivaldybių ženklai daugiausiai skirti gyventojams, turistams, verslo atstovams kaip skiriamieji simboliai, leidžiantys nesunkiai identifikuoti tikslinę vietovę.

Birštono savivaldybės taryba 2015 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. TS-209 patvirtino Birštono prekės ženklo aprašą ir naudojimą[110] (83 pav.).

[108] https://www.vrk.lt/2019-savivaldybiu-tarybu/rezultatai
[109] Priimtas 1994 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos Seimo Nr. I-553 (suvestinė redakcija nuo 2019-07-27).
[110] https://www.visitbirstonas.lt/data/ckfinder/files/Bir%C5%A1tono%20prek%C4%97s%20%C5%BEenklo%20naudojimas.pdf

84 pav. Birštono kurorto prekės ženklas (logotipas)
Šaltinis: Birštono savivaldybės administracija

Birštono savivaldybės įvaizdžio formavimo klausimus, susijusius su savivaldybės viešųjų erdvių humanizavimu ir kitų jos kompetencijai priskirtų funkcijų vykdymu, sprendžia Birštono savivaldybės įvaizdžio komisija[111], sudaryta iš kompetentingų, didelę patirtį turinčių atstovų: BS tarybos narių, Birštono TIC direktorės, Birštono verslininkų asociacijos prezidento, Birštono kultūros centro direktoriaus, Birštono savivaldybės administracijos Ūkio departamento Architektūros ir urbanistikos skyriaus kultūros paveldo vyr. specialistės.

Ši sudaryta komisija vadovaujasi šiais principais:

- Istorinės praeities saugojimo;
- Objektyvumo;
- Viešumo;
- Glaudaus ryšio su savivaldybės vykdomąja valdžia.

Birštono kurorto ženklas sudarytas iš keturių elementų – Nemuno kilpų, versmės ir medžių, kurie susijungia į simbolinę karūną. Ženkle dominuojančios žalia ir mėlyna spalvos simbolizuoja gamtą, gyvybę ir sveikatą – raktinius kurorto dvasią atskleidžiančius žodžius. Pasirinkti logotipo elementai ir spalvos atskleidžia gyvybingo, nuotaikingo, jaukaus, o kartu ir saugaus kurorto įvaizdį.

Apibendrinimas
Kuriant prekės ženklą svarbu įvertinti tai, kad ženklas turi atspindėti Birštono išskirtinumą. Ilgalaike komunikacija vartotojams sukuriamos asociacijos ir tam tikri lūkesčiai siejami su vietovės prekės ženklu. Jei asociacijos ir lūkesčiai yra teigiami – šiuo atveju tai teigiamai veikia ir Birštono populiarumą. Kurortas savo lankytojus pasitinka ne tik prekės ženklu, bet ir šūkiu – „Birštonas – tavo istorijos harmonija“. Įvairiai interpretuotinas ir daug prasmių slepiantis šūkis kviečia žmones atvykti į Birštoną ir pajusti visapusišką sveikatos, dvasinę, emocinę bei vidinę harmoniją.

[111] http://195.182.73.139/Search/Preview.aspx?id=9637

5. SSGG ANALIZĖ

Pirmojo **SPP** rengimo etapo metu atlikta pilna išorės ir vidaus aplinkos analizė. Ji nustatė svarbiausius vidinius ir išorinius savivaldybės aplinkos veiksnius, kurie daro didžiausią poveikį savivaldybės konkurencingumui. Taip pat šiame etape atliktas gyventojų nuomonės tyrimas: įvertinta socialinė aplinka ir gyventojų poreikių tenkinimas bei paslaugų prieinamumas, įvertinti Birštono savivaldybės patrauklumo rodikliai ir gyvenimo kokybę bei savivaldybės vystymąsi lemiantys veiksniai, plėtros galimybės.

Stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės nustatytos atlikus Birštono savivaldybės aplinkos ir išteklių analizę, savivaldybės ekonominės specializacijos įvertinimą, savivaldybės įvaizdžio priemonių analizę, viešųjų erdvių esamos būklės ir transformacijos prielaidų apžvalgą, savivaldybei aktualių strateginio planavimo dokumentų analizę ir savivaldybės gyventojų apklausą. Apibendrinti rezultatai pateikiami SSGG lentelėje.

12 lentelė. Birštono savivaldybės SSGG apibendrinimas

VERSLO APLINKA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Savivaldybei priklauso Birštono miestas – dešiniajame Nemuno krante įsikūręs ekologiškas, visus metus veikiantis kurortas; • Birštono savivaldybė priskiriama didelio potencialo Kauno apskrities rekreacinio arealo teritorijai; • Greitas, palyginti su šalies vidurkiu, materialinių ir privataus lietuviško kapitalo investicijų augimas, todėl sukuriama patraukli aplinka plečiant gyvenamąjį fondą, pritraukiant aukštos pridėtinės vertės įmones; • Labiausiai augantis darbo užmokestis, lyginant šalies mastu;	• Populiacijos senėjimas ir populiacijos dydžio pokyčiai daro poveikį Birštono savivaldybės ekonominei ir socialinei raidai; • Nepakankamai aukšta verslo aptarnavimo kokybė (nevystomos vieno langelio paslaugos); • Savivaldybės ekonomika pasižymi nedarnia plėtra, nes orientuota į turizmo sektorių; • Mažas aukštos pridėtinės vertės paslaugų sektoriaus įmonių skaičius;
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Didėjantis kaimyninių valstybių (Lenkija, Latvija) konkurencingumas; • Mažėjantis ES fondų finansavimo intensyvumas projektams, išorinių finansavimo šaltinių finansavimo taisyklių kitimas (verslui); • Iniciatyvių, aukštos kompetencijos ir lyderystės gebėjimų turinčių gyventojų skaičiaus mažėjimas;	• Auganti Kauno ir Vilniaus regionų ekonominė konkurencija pritraukiant talentus ir inovatyvias verslo įmones/ startuolius; • Galimybė lyderiauti tarp kurortų dėl išskirtinių kurorto funkcijų, teikiamų paslaugų gausos; • Aukštųjų technologijų sektoriaus augimas ir nuotolinio darbo išpopuliarėjimas; • Didėjantis aukštesnes pridėtines vertes sukuriančias specialybes įgijusių darbuotojų poreikis; • Besikeičianti valstybės politika jaunų talentų susigrąžinimo klausimu;
TURIZMO APLINKA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Populiarus Lietuvoje ir vis populiarėjantis tarp užsienio turistų kurortas; • Išvystyta apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų infrastruktūra; • Augantis vietinio turizmo turistų skaičius; • Stipri rinkodaros komunikacija tikslinėms turistų grupėms, todėl Lietuvos turistų skaičiai augantys;	• Silpna kurorto komunikacija tarptautiniu lygmeniu, todėl vangiai auga užsienio turistų sk. • Užsienio turistams įdomių traukos vietų ir objektų stoka savivaldybėje (trūksta renginių/ paslaugų/ objektų, kurie būtų priežastis atvykti); • Turizmo vystymui nepakankamai efektyviai išnaudojamas rekreacinių išteklių potencialas (neįveiklintas Nemunas); • Neišvystyta vandens turizmo infrastruktūra (trūksta valtims, pramoginiams laivams pritaikytų pakrančių infrastruktūros);
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Augantis kitų Lietuvos kurortų ir užsienio valstybių kurortinių teritorijų patrauklumas; • Priklausomybė nuo pagrindinės vietinės turizmo rinkos; • Smarkiai išaugęs turistų skaičius, kas galėtų sumažinti kurorto, kaip ramios, nekomercinės vietos patrauklumą;	• Galimybė vystyti vidaus vandenų turizmą; • Didėjantis naujų turizmo produktų ir paslaugų (pvz., ėjimo, bėgimo maratonai, vandens sportas ir pramogos bei kt.) poreikis; • Viešojo ir privataus sektorių partnerystė, plėtojant subalansuotą turizmo infrastruktūrą ir gerinant Birštono kurorto įvaizdį; • Nemuno upės ir jo prieigų, kitų teritorijų, kultūros ir gamtos paveldo objektų įveiklinimas;

	• Galimybė sujungti tiltu du Nemuno krantus ir plėsti kurorto teritorijos pasiekiamumą; • Turizmo inovacijų plėtra (technologijų vystymas, turizmo startuolių kūrimasis); • Didėjantis gyventojų mobilumas ir poreikis turizmo bei rekreacijos paslaugoms;
ŠVIETIMAS, SPORTAS, KULTŪRA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Tarpinstitucinis bendradarbiavimas; • Švietimo, kultūros ir sporto infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra, pasinaudojant įvairiomis finansavimo programomis, projektine veikla; • Ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo prieinamumas; • Neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo pasiūla ir prieinamumas; • Birštono savivaldybės švietimo, kultūros ir sporto sektoriuje dirba aukštos kvalifikacijos treneriai-specialistai; • Kultūros centruose vykdoma tiek meno mėgėjų kolektyvų veikla, tiek profesionaliojo meno sklaida, edukaciniai renginiai, kino seansai, pramoginės muzikos koncertai; • Sutvarkytos Birštono savivaldybės viešosios erdvės, pritaikytos gyventojų ir kurorto svečių aktyviam laisvalaikiui ir kultūros renginiams organizuoti; • Inovatyvi ir nuolat atnaujinama bibliotekos infrastruktūra bei veiklos, skatinančios išmaniųjų technologijų naudojimą, plėtojant kultūrines ir informacines paslaugas, apimančias skaitmeninės atskirties mažinimą, siūlant platų spektrą edukacijų ir renginių vaikams bei visai šeimai;	• Jaunų, talentingų mokytojų stoka; • Nepakankamas švietimo pagalbos teikimas; • Kultūrinio sektoriaus kompleksiškumo bei tarptautiškumo trūkumas; • Kultūros komunikacijos trūkumas (trūksta intelektualios kultūros reklamos ir sklaidos);
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**

• Nepakankamai sparčiai augantys mokytojų atlyginimai, neaiški, daug diskusijų kelianti mokytojų apmokėjimo sistema (užsitęsusi švietimo reforma); • Mokinių skaičiaus mažėjimas bendrojo ugdymo mokyklose susijęs su gimstamumo mažėjimu, imigracijos srautais, jaunų asmenų „nutekėjimu“ į didesnius miestus, todėl augs švietimo įstaigų išlaikymo kaštai; • Didėjantis pedagogų amžiaus vidurkis; • Išorinių finansavimo šaltinių ir metodikos pasikeitimas, sumažėjęs finansavimo intensyvumas ateityje; • Neaiški, besikeičianti nacionalinė kultūros politika; • Gyventojų pasyvumas dalyvaujant kultūrinėje veikloje;	• Jaunų, kvalifikuotų pedagogų pritraukimas į miesto švietimo įstaigas, jų motyvacijos dirbti didinimas; • Sporto infrastruktūros prieinamumo didinimas masiniam sportui (pvz., bendruomeninės fizinės aktyvumo infrastruktūros plėtra); • Skatinimas naudoti dviračius, kitas bemotorio transporto priemones ne tik rekreacijos, bet ir susisiekimo tikslais; • Geografinės padėties išnaudojimas sporto stovyklų rengimui bei vaikų užimtumui vasaros metu; • Galimybė pritraukti privataus kapitalo investicijas į sporto sektorių; • Stiprinti bibliotekos vaidmenį, siūlant kokybišką laisvalaikį šeimoms, prisidedant prie socialinės atskirties mažinimo ir bendruomenės narių psichologinės būklės gerinimo, organizuojant biblioterapines veiklas; • Stiprinti neformaliojo švietimo veiklas, išnaudojant bibliotekos erdves ir infrastruktūrą.
SOCIALINĖ APLINKA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Geras išvengiamo mirtingumo rodiklis, palyginti su kitomis savivaldybėmis; • Mažėjantis socialinę riziką patiriančių šeimų ir jose augančių vaikų skaičius; • Yra patenkinami visų asmenų, besikreipiančių dėl socialinių paslaugų, poreikiai;	• Mažiausia vidutinė gyvenimo trukmė, palyginti su kitomis savivaldybėmis; • Didelis ir augantis sergančių asmenų skaičius, palyginti su kitomis savivaldybėmis;
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Neaiški ir dažnai besikeičianti sveikatos priežiūros nacionalinė politika; • Sveikatos priežiūros specialistų trūkumas, jų amžiaus vidurkio augimas; • Blogėsianti gyventojų sveikata dėl mažo fizinio aktyvumo, žalingų įpročių ir kitų priežasčių;	• Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo bei kokybės gerinimo projektų įgyvendinimas, gerosios praktikos sklaida; • Dėl visuomenės senėjimo procesų ateityje didėsiantis slaugos paslaugų poreikis; • Intensyvesnis įvairių amžiaus grupių gyventojų dalyvavimo sveikatos prevencinėse programose skatinimas; • Galimybė teikti savalaikes, efektyvias socialines paslaugas krizę patiriančioms šeimoms ir asmenims; • Galimybė gerinti socialinę infrastruktūrą, pasinaudojant išoriniais finansavimo šaltiniais;
VIEŠASIS SAUGUMAS, INFRASTRUKTŪRA	

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
• Mažesnis nei vidutiniškai šalyje nusikalstamų veikų, tenkančių 1000-iui gyventojų, skaičius;	• Mažėjanti ištirtų nusikalstamų veikų dalis;
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Įgyvendinamų projektų (ypatingai teritorijų planavimo srityje) vėlavimo grėsmė dėl nepatikimų tiekėjų, rangovų, žmogiškųjų išteklių stokos, ilgas stambių projektų įgyvendinimo procesas; • Įvairių valstybės, regioninio parko, miškų planavimo dokumentų kolizijos, sprendinių nesuderinamumas, infrastruktūros plėtros ribojimai.	• Intensyvesnis prevencinių nusikaltimų ir administracinių nusižengimų mažinimo, viešojo saugumo programų vykdymas; • Visiškas konversinių teritorijų potencialo išnaudojimas; • Tarptautinių turizmo maršrutų plėtra, infrastruktūrinių jungčių su kaimyninėmis savivaldybėmis įrengimas.
VANDENS TIEKIMAS, NUOTEKŲ TVARKYMAS, ENERGETINĖ INFRASTRUKTŪRA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Vanduo Birštono savivaldybės vandenvietėse atitinka higienos normos reikalavimus, veikia buitinių nuotekų valykla; • Didesnis nei kitose savivaldybėse vienam gyventojui tenkančių surinktų buitinių atliekų kiekis; • Birštono savivaldybėje veikianti šilumos gamintoja šilumos gamybai naudoja biokurą; • Augantis modernizuotų daugiabučių namų skaičius; • Intensyviai vykdoma gatvių apšvietimo infrastruktūros plėtra; • Investuojama į ekologiškų elektromobilių įkrovimo stotelių plėtrą; • Vykdoma aplinkos oro, aplinkos triukšmo, dirvožemio, paviršinių vandenų, gyvosios gamtos, želdynų ir želdinių būklės bei kraštovaizdžio stebėsena;	• Išaugęs oro užterštumas dėl augančių automobilių skaičių ir kt.;
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Nedidėjantis gyventojų ir ūkio subjektų ekologinis sąmoningumas bei nemažėjantis abejingumas, tausojant gamtinę aplinką; • Neaugantis inovatyvių, modernių technologijų, kurios prisidėtų prie aplinkos kokybės gerinimo, populiarumas; • Auganti gyventojų vartotojiška kultūra, sąmoningumo ir ekologinės atsakomybės trūkumas; • Senkantys geriamojo vandens ištekliai, naujų išteklių paieškos poreikis; • Augančios biokuro kainos; • Šilumos ūkio infrastruktūros susidėvėjimas, atnaujinimo poreikis.	• Didėjantis poreikis racionaliau naudoti vandens išteklius; • ES mastu siekiama, kad visi viešieji pastatai būtų visai energijos nevartojantys arba mažai vartojantys; • Augantis infrastruktūrinių sprendimų tobulinimo poreikis, kuriais būtų siekiama mažinti taršą, gerinti judumą, bei daryti įtaką pozityviam gyventojų įpročių formavimui;
APLINKOS APSAUGA	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**

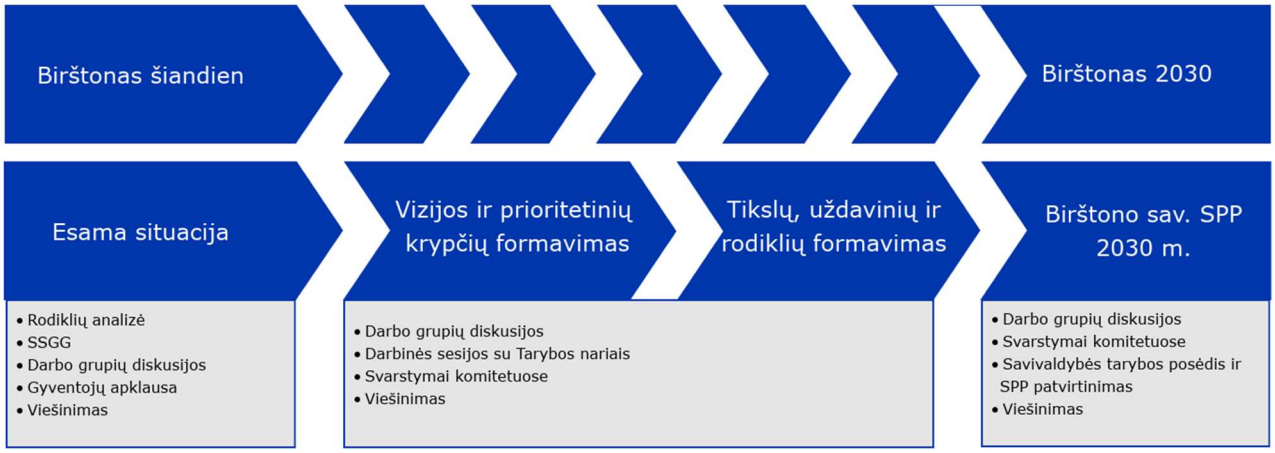
• Geras prieinamumas gyventojams prie antrinių atliekų konteinerių, palyginti su kitomis savivaldybėmis, pakankamas jų skaičius rūšiavimui; • Veikiančios didžiųjų atliekų, antrinių žaliavų ir buityje susidariusių pavojingų atliekų surinkimo aikštelės; • Birštono savivaldybė Alytaus regione, kurioje išvystyta moderni atliekų surinkimo infrastruktūra;	• Didesnis nei kitose savivaldybėse vienam gyventojui tenkančių surinktų buitinių atliekų kiekis; • Išvystyta atliekų surinkimo infrastruktūra nėra efektyviai išnaudojama;
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**
• Mažėjanti išorinių finansavimo šaltinių parama atliekų tvarkymo sektoriui;	• Augantis gyventojų domėjimasis ekologiniu švietimu; • Didėjančios sankcijos už aplinkos teršimą; • Augantis gyventojų sąmoningumas, įsitraukimas į sprendimų priėmimą aplinkosaugos srityje; • Sukurto atliekų surinkimo sistemos išnaudojimas (pvz., nustatant vietinę rinkliavą už atliekų tvarkymą; atvykstančių poilsiautojų įtraukimas į šios sistemos naudojimąsi); • Birštono savivaldybė gali tapti pavyzdžiu ne tik Alytaus regione, bet ir Visoje Lietuvoje kaip pažangiausia ir inovatyviausia sprendimus atliekų tvarkyme taikanti savivaldybė; • Birštono savivaldybės gyventojai – didžiausią aplinkosauginį sąmoningumą turintys gyventojai;
VIEŠASIS VALDYMAS/ ĮVAIZDIS	
STIPRYBĖS	**SILPNYBĖS**
• Atnaujinta BSA interneto svetainė, gyventojams aktuali informacija čia pateikiama patogiai, aiškiai ir suprantamai; • Gyventojai apie BSA naujienas informuojami ir kitais interneto tinklalapiais, komunikacijos kanalais; • Palyginti su kitomis savivaldybėmis, didžiausias socialinių paskyrų ir įrašų jose skaičius; • Yra vieninga rinkodaros / komunikacijos strategija BSA; • Birštono miesto įvaizdis turi savo pranašumus, miestas yra reprezentuojamas, transliuoja žinutes, turi šūkį, pristatomas jo išskirtinumas; • Išskirtinis kraštovaizdis, dideli želdynų plotai, gausūs rekreaciniai ištekliai savivaldybės teritorijoje – tai potencialas tolimesnei turizmo ir rekreacijos plėtrai. • Birštono savivaldybė, turinti mineralinių išteklių, aiškiai išskirtas identitetas – kurorto statusas; • Birštono savivaldybė turi reprezentacinį simbolį; • Pastovus žiniasklaidos dėmesys ir viešinimo apie teikiamas turistines paslaugas gausa.	• Ilgas stambių projektų įgyvendinimo procesas, susiderinimo tarp BSA skyrių ir institucijų stokos atsiradimas; • Neišvystyta e. paslaugų sistema; • Nepakankama komunikacija verslui; • Neišnaudojamas viešųjų erdvių potencialas, jose trūksta kultūros ir meno raiškos priemonių (performansų, pop-up, eksperimentų ir pan.); • Darbuotojų motyvacinės sistemos nebuvimas.
GRĖSMĖS	**GALIMYBĖS**

• Kintantys tam tikros auditorijos (jaunimo, užsienyje gyvenančių asmenų ir kt.) informacijos gavimo poreikiai, didėjantis poreikis gauti informaciją internete, socialiniuose tinkluose; • Dėl įvairesnių renginių stokos, sezoniškumo grėsmė prarasti tam tikrų tikslinių grupių atstovus (pvz., jaunimą), grėsmė būti aktyviam tik vasaros laikotarpiu; • Rinkodaros specialistų stoka viešajame sektoriuje; • Biurokratinė našta – mažai savivaldybei taikomi teisės aktai kaip ir didelėms savivaldybėms; • Dėl COVID-19 pandemijos sumažėjusios privačios investicijos, taip pat turistų srautai, verslo sektoriaus nuosmukis;	• Augantis darbuotojų profesionalumas, dėl konkurencijos darbo rinkoje didėjantis poreikis inovatyviai motyvuoti ir išlaikyti profesionalius darbuotojus; • Augančios e. paslaugų apimtys ir prieinamumo naudotis jomis gerinimas; • Mobilaus e-darbuotojo sistemos diegimas; • Sinergijos tarp kultūros ir verslo sektorių didinimas, kokybiškų erdvių miesto centre atsiradimas (pvz., kultūrinio-edukacinio centro vystymas, menų inkubatoriaus įsteigimas); • Į rezultatus orientuoto valdymo sistemos diegimas.

6. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO IKI 2030 METŲ RENGIMO KONCEPCIJA

6.1. Koncepcijos rengimo procesas

Birštono savivaldybės strateginis plėtros iki 2030 metų planas yra kompleksinis teisinis strateginio planavimo dokumentas, kuriuo nustatoma bendroji Birštono savivaldybės plėtros strategija: plėtros prioritetai, tikslai, uždaviniai ir priemonės strategijai įgyvendinti bei įgyvendinimo etapai. SPP sudaro galimybes nustatyti dabartinę savivaldybės vietą ir reikšmę šalies ekonominiame bei socialiniame gyvenime, įvertinti nuolat kintančias plėtros tendencijas, išanalizuoti jų reikšmę savivaldybės vykdomai politikai. Pateikiamas SPP rengimo procesas (85 pav.).

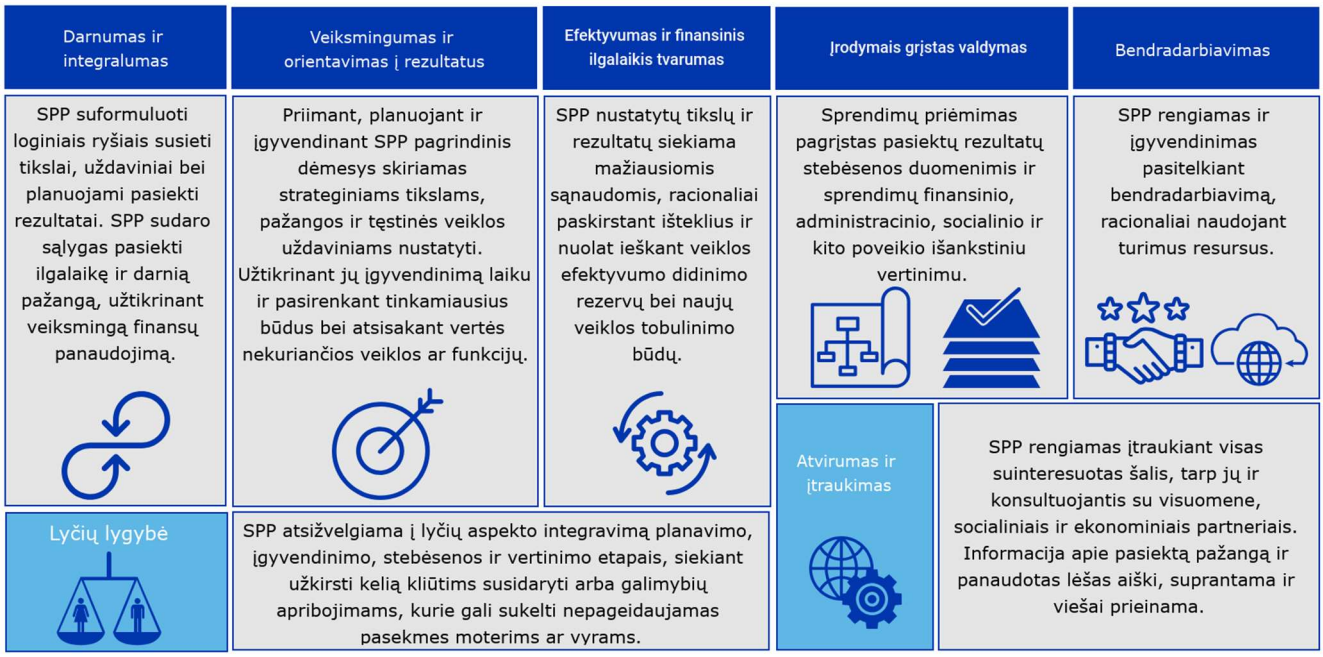
85 pav. Birštono savivaldybės SPP rengimo procesas
Šaltinis: sudaryta autorių

6.2. Birštono savivaldybės vizijos ir prioritetų formulavimas

SPP rengtas vadovaujantis Strateginio planavimo metodika[112]; Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijomis[113]; Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymu[114]; Valstybės pažangos strategija – Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“[115]; LR teritorijos bendruoju planu[116]; Birštono savivaldybės bendrojo plano keitimu[117]; Birštono savivaldybės 2013-2020 metų strateginiu plėtros planu ir kitais dokumentais bei teisės aktais.

SPP rengtas atsižvelgiant į toliau esančiame paveiksle nurodytus septynis pagrindinius strateginio planavimo dokumentų rengimo principus[118] (darnumas ir integralumas, veiksmingumas ir orientavimasis į rezultatus, efektyvumas ir finansinis ilgalaikis tvarumas, įrodymais grįstas valdymas, bendradarbiavimas, lyčių lygybė, atvirumas ir įtraukimas).

[112] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 (nauja redakcija nuo 2010-09-01)
[113] Patvirtintos Lietuvos Vyriausybės 2014 m. gruodžio 15 d. nutarimu Nr. 1435
[114] Patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. liepos 20 d. nutarimu Nr. VIII-1889
[115] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015
[116] Esamas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas galioja iki 2020 m., todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. 389 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano rengimo“, yra rengiamas naujas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas „Lietuva 2030“.
[117] Patvirtintas Birštono savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 6 d. sprendimo Nr. TS-212 sprendiniais.
[118] Pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas.

86 pav. Strateginio planavimo dokumentų rengimo principai

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijas

Savivaldybės plėtros vizija – tai idealus ateities paveikslas arba įsivaizduojama būklė, kuri gali būti pasiekta esant palankiausioms sąlygoms. Nustatant savivaldybės viziją, reikėtų atsakyti į klausimą, kokia ir kurioje pozicijoje savivaldybė turėtų būti po 10–15 m. Koncepcijoje Birštono savivaldybės vizija ir prioritetai apibrėžiami dešimties metų laikotarpiui, t. y. iki 2030 m.

Birštono savivaldybės vizijos ir prioritetų formavimo pagrindas – susistemintos ir darbo grupių metu suderintos SSGG analizės išvados ir gyventojų nuomonės tyrimo rezultatai.

Prioritetai formuojami SSGG pagrindu, atsižvelgiant į Birštono savivaldybės bendruomenės poreikius bei kitus strateginius dokumentus. Formuojant juos:

- vertintos identifikuotos savivaldybės problemos (esamos būklės analizės dalis);
- atsižvelgiama į pabrėžtas stiprybes (esamos būklės analizės dalis);

Tuo pačiu stengtasi išlaikyti vizijos formuluotės tikslingumą, atitiktį suinteresuotų šalių lūkesčius.

Pabrėžiamas Birštono savivaldybės unikalumas, patrauklumas ir galimybės, kartu išlaikant dėstymo lakoniškumą, kad kiekvienam gyventojui vizija taptų *artima* ir *atpažįstama*.

Po strateginių sesijų, taip pat suinteresuotų šalių diskusijų, buvo suformuota Birštono savivaldybės vizija (87 pav.):

87 pav. Birštono savivaldybės vizija 2030 m.

Įgyvendinus šią viziją – Birštono savivaldybė 2030 m. yra klestinti savivaldybė su socialiai atsakinga bendruomene, turinti aiškų identitetą, saugią ir patrauklią kultūrinę, gamtinę aplinką bei išskirtinio kurorto kultūrą. Gamta ir gyvenvietės darniai dera tarpusavyje, darnaus Nemuno ir vandens turizmo koncepcija, puoselėjama įtrauki ir unikali aplinka ir kultūros paveldas. **Atsižvelgiant į Birštono krašto unikalumą, yra suformuoti vizijos unikalumo ir sąsajų su vieta pagrindiniai principai, į kuriuos atsižvelgiant suformuoti Vizijos iki 2030 m. prioritetai ir uždaviniai, skirti išspręsti šiuo metu egzistuojančias problemas, bei užtikrinti ir palaikyti tvarų krašto vystymąsi visose srityse.**

Unikalus kurortas

Birštonas – unikalus Lietuvos kurortas, įsikūręs Nemuno vingiuose. Visus metus veikiantis, mineralinio vandens, purvo ir klimato terapija garsėjantis Birštonas, įsikūręs pačiame šalies viduryje.
Vieno seniausių kurortų Lietuvoje istorija rašoma nuo viduramžių. Po Žalgirio mūšio, pasibaigus kryžiuočių antpuoliams, Birštonas minimas kaip Lietuvos Didžiųjų kunigaikščių medžioklės dvaras, kurį labai mėgęs Vytautas Didysis, Kazimieras Jogailaitis su sūnumis bei kunigaikštienė Elena. XIX a. viduryje, pradėjus gydymui naudoti mineralinius vandenis, prasidėjo Birštono atgimimas.
Gydomoji mineralinio vandens galia nuo seno traukė čia atvykti didžiuosius Lietuvos kunigaikščius, poetus, dailininkus, muzikantus. Visi jie paliko savo pėdsakus šiame nedideliame kurorte, iš visų pusių apsuptame Nemuno kilpų ir žaliuojančių girių.
Šiandien Birštonas vilioja ne tik sanatorijomis, garsėjančiomis daugiametėmis gydymo tradicijomis, bet ir pasaulinio pripažinimo sulaukusiu mineraliniu vandeniu, svetingais viešbučiais ir restoranais, puikiomis aktyvaus laisvalaikio galimybėmis, išskirtiniais kultūriniais renginiais. Kurorte yra taikoma unikali Kneipo filosofija, pagal kurią sujungiami penki natūralaus sveikatinimo elementai: vaistažolių ir vandens terapija, subalansuota mityba, judėjimas bei harmonija. Kurorto unikalumas atsispindi ne tik vizijoje, tačiau taip pat turi sąsajas su kurorto prekiniu šūkiu: „Tavo istorijos harmonija!“
Šis kurortas yra pelnęs įvairių apdovanojimų ne tik už įgyvendintus projektus turizmo srityje, bet taip pat 2015 m. Birštonas įvertintas prestižiniu Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Garbės diplomu už Europos idėjų propagavimą, jų viešinimą ir aktyvią veiklą plečiant tarptautinius ryšius.
Birštonas – ideali vieta vystyti natūralius organizmo atstatymo metodus. Kurortas kviečia žmones atvykti į Birštoną ir pajusti visapusišką sveikatos, dvasinę, emocinę bei vidinę harmoniją.
Taip pat aktyviai propaguojama ekologiška gyvensena, darnus judumas, skatinamas alternatyvus susisiekimas vandens transportu bei dviračiais. Kuriama sportui, aktyviam laisvalaikiui bei šeimoms draugiška aplinka. Todėl Birštonas yra labai palanki erdvė pasaulyje sparčiai populiarėjančiai darbo su atostogomis derinimo (angl. workation) formai.

Įkvepiantis turizmas

Unikalūs gamtiniai ištekliai ir išskirtinis vietovės kraštovaizdis nuo seno vilioja poilsiautojus apsilankyti Birštone ir jo apylinkėse. Nemuno vingiuose žaliuojantys miškai mena karališkąsias medžiokles, kuomet Žvėrinčiaus miške aidėjęs Vytauto Didžiojo medžioklės ragas pramogauti kvietė to meto Europos karališkųjų šeimų narius.
Birštono unikalumas ir išskirtinumas sukuria sąlygas ir galimybes stiprinti rekreacinę veiklą, pirmiausia - sveikatingumo, vandens turizmą. Kraštas unikalus ir turtingas ne tik gamtiniais ištekliais, tačiau ir unikaliu istoriniu, kultūriniu paveldu, kurį įgalinus galima stiprinti turizmo veiklas. Birštonas, kaip turistų traukos centras, tarpusavyje suderina unikaliais gamtiniais gydomaisiais veiksniais pagrįstą aukščiausios kokybės sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugų teikimą su krašto kraštovaizdžio, kultūros ir gamtos paveldo išsaugojimu, kurio pagrindas grįstas darnios plėtros principais.

88 pav. Vizijos unikalumo ir sąsajų su vieta pagrindimas
Šaltinis: sudaryta autorių

Vizijos „Birštonas 2030“ įgyvendinimas bus pasiektas įgyvendinant du prioritetus ir konkrečius veiklos tikslus. Tai atitinka integruotą požiūrį, formuojantį Birštono savivaldybės plėtros politiką socialiniu, ekonominiu, taip pat erdviniu ir funkciniu aspektais. Tikslai atspindi tvaraus vystymosi ir pažangios savivaldybės koncepcijas, juose atsižvelgiama į pagrindines nacionalinės ir regioninės politikos prielaidas.

Veiklos tikslai savo ruožtu išsamiau nurodo kiekvieno strateginio tikslo įgyvendinimo būdą. Tačiau jose nėra numatyta jokių konkrečių užduočių ar projektų. Konkretūs sprendimai ir projektai apibrėžiami programose, kurios yra strategijos vykdomieji dokumentai. Veiklos tikslai yra tarpusavyje susiję, kad vieno tikslo įgyvendinimas paveiktų kitų tikslų įgyvendinimą. Jie taip pat prisideda įgyvendinant bendrą viziją.

Įvertinus Birštono savivaldybės strateginę būklę ir atskirų sričių vystymosi galimybes bei tendencijas, nacionalinio, regioninio ir savivaldos lygmens strateginio planavimo dokumentų įtaką Birštono savivaldybės raidai ir ateities tendencijoms, darbo grupėse su suinteresuotomis šalimis (aktyviai įtraukiant bendruomenės atstovus) buvo suformuoti **2 (du) Birštono savivaldybės plėtros prioritetai (ilgalaikės strateginės kryptys) ir vienas horizontalus prioritetas** (89 pav.).

89 pav. Birštono savivaldybės 2030 m. plėtros prioritetai
Šaltinis: sudaryta autorių

Vizijos įgyvendinimas bus pasiektas įgyvendinant du prioritetus ir konkrečius veiklos tikslus. Tai atitinka integruotą požiūrį, formuojantį Birštono savivaldybės plėtros politiką socialiniu, ekonominiu, taip pat erdviniu bei funkciniu aspektais. Tikslai atspindi tvaraus vystymosi ir pažangios savivaldybės koncepcijas, juose atsižvelgiama į pagrindines nacionalinės ir regioninės politikos prielaidas.

Veiklos tikslai savo ruožtu išsamiau nurodo kiekvieno strateginio tikslo įgyvendinimo būdą. Tačiau juose nėra numatyta jokių konkrečių užduočių ar projektų. Konkretūs sprendimai ir projektai apibrėžiami programose, kurios yra strategijos vykdomieji dokumentai. Veiklos tikslai yra tarpusavyje susiję, kad vieno tikslo įgyvendinimas paveiktų kitų tikslų įgyvendinimą. Jie taip pat prisideda įgyvendinant bendrą viziją.

6.2.1. Horizontalus prioritetas. Sumani savivaldybė

Horizontalaus prioriteto – sumanios savivaldybės aspektai įtraukiami į Strateginiame plėtros plane nustatytus prioritetus. Kuriant prioritetų tikslus, jų įgyvendinimo uždavinius ir priemones bus vertinama, kaip jie prisidės prie horizontalaus prioriteto įgyvendinimo. Visi prioritetai yra tarpusavyje susieti su vizijos unikalumu ir išskirtais pagrindiniais aspektais, kurie yra svarbūs savivaldybės vystymuisi teikiant kokybiškas viešąsias paslaugas, išsiskiriant kultūros ir sporto bei laisvalaikio renginių įvairovę, kūrybišku ir į ateitį orientuotu požiūriu, švaria aplinka ir patogia infrastruktūra. Prioritetai yra orientuoti taip, kad kiekvienas čia gyvenantis, atvykstantis ar investuojantis jaustųsi krašto dalimi ir savo kūrybiškumu, iniciatyvumu, atvirumu ir aplinkai draugišku požiūriu prisidėtų prie tvaraus savivaldybės augimo. Kadangi Birštono savivaldybės vidinis prioritetas yra jos gyventojai – kuriems gera čia gyventi, todėl vystomos plėtros kryptys bei prioritetai bus įgyvendinami ypač vertinant poveikį vietos gyventojams ir pačiai vietos aplinkai.

Birštono savivaldybė – į ateitį orientuota ir tvariai auganti savivaldybė. Tai yra Birštono savivaldybės augimo DNR, kuri yra grindžiama sumaniais ir tvariais sprendimais, prisidedančiais prie patrauklios bei sveikos ir darnios savivaldybės kūrimo. Savivaldybės vystymas pagrįstas į ateitį orientuotu požiūriu, kuriuo yra siekiama ateities kartoms sukurti aplinkai draugiškesnį, gyvybingesnį ir patrauklesnį kraštą, taip užtikrinant ilgalaikį kurorto augimą. Viešųjų ir administracinių paslaugų teikimas yra inovatyvus, kuriam taikomi pažangiausi būdai. Kurortas yra atviras naujovėms ir kūrybiškumui, netradiciniam požiūriui.

90 pav. Horizontalus prioritetas
Šaltinis: sudaryta autorių

Įgyvendinant Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. prioritetus, bus siekiama pažangios ekonomikos ir aktyvios vietokūros, bus ugdoma aktyvi, kūrybiška, sveika ir socialiai atsakinga bendruomenė bei kuriama žalia darnios infrastruktūros savivaldybė. Kiekvieną suformuluotą prioritetą išsamiai apibūdina strateginio vystymo ir plėtros tikslai bei uždaviniai ir priemonės.

6.2.2. I prioritetas. Patrauklios aplinkos gyvenimui, poilsiui ir darbui kūrimas

Atlikta vidaus ir išorės aplinkos analizė, parengta stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių matrica (SSGG), aktyvios diskusijos darbo grupėse – šių metodų pagalba buvo nustatytos pagrindinės Birštono savivaldybės spręstinos problemos ir galimybių vystymas. Atsižvelgiant į tai, kad 1 prioritetas – patrauklios aplinkos gyvenimui, poilsiui ir darbui kūrimas, buvo ***nustatytos problemos šiose srityse:***

Nepatraukli viešoji infrastruktūra. Nustatyta, kad nepakankamai išnaudojamas kultūros potencialas, neužtikrinama jo kokybė ir prieinamumas, trūksta kultūrinių inovacijų, kurios būtų patrauklios ne tik vietos gyventojams, bet ir svečiams. Nepakankamai išvystytos gyventojų ir svečių poreikius atitinkančios sporto, fizinio aktyvumo ir poilsio paslaugos ir jų infrastruktūra.

Taip pat ***nuolatinis gyventojų mažėjimas*** bei ***aktyvios ir įtraukios visuomenės trūkumas***. Savivaldybėje trūksta jaunimo, laisvalaikio leidimo galimybių, o dėl specialistų trūkumo kenčia teikiamų viešųjų paslaugų kokybė. Populiacijos senėjimas ir populiacijos dydžio pokyčiai daro poveikį Birštono savivaldybės ekonominei ir socialinei raidai. Savivaldybėje trūksta privataus ir viešojo sektoriaus bendradarbiavimo. Trūksta sąlygų gyventojų savirealizacijai ir užimtumui. Nors Birštono savivaldybėje gyvenimo trukmė yra didesnė nei šalies vidurkis, tačiau fiksuojamos mažėjimo tendencijos – todėl svarbu ieškoti priemonių šiai problemai spręsti.

Nors Birštono savivaldybės istorija ir kultūrinis kontekstas, harmoningas gamtos bei paveldo vertybių sambūvis lemia jos savitumą ir išskirtinumą, tačiau tuo pat metu kurortas išgyvena iššūkius dėl protų ir darbo jėgos „nutekėjimo“, turizmo sezono įtakos, negausaus profesionalios kultūros atstovų sluoksnio, komplikuoto kurorto plėtros santykio su kultūriniu-gamtiniu paveldu.

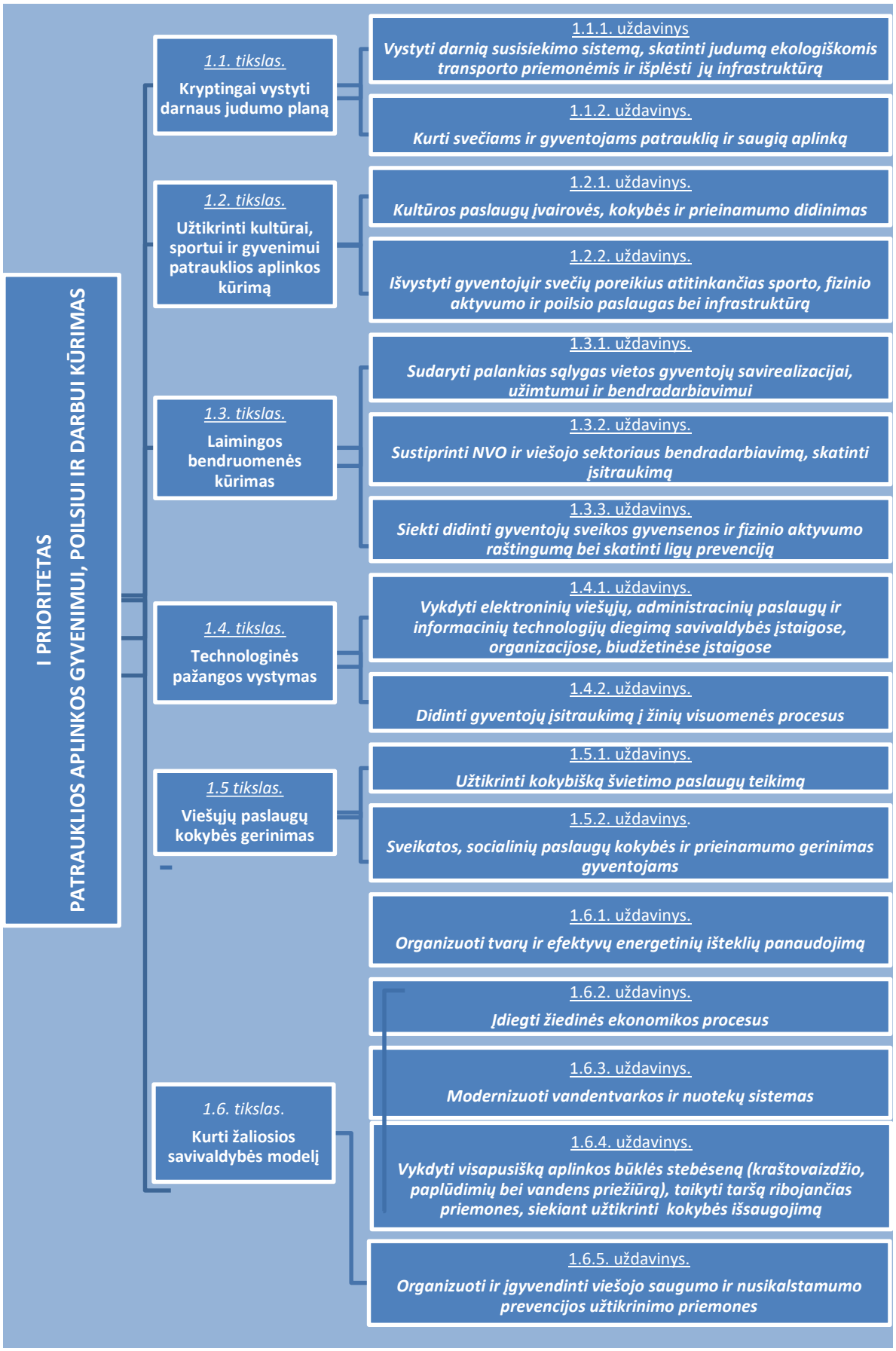
Gyventojų nuomonės tyrimu buvo nustatyta, kad kultūrinių renginių poreikis yra didelis, kadangi kultūros renginiuose Birštone dalyvauja didelis skaičius gyventojų. Todėl siekiant išlaikyti šį skaičių, atsiranda poreikis didesniam nemokamų renginių organizavimui. Nepaisant didelio gyventojų, dalyvaujančių kultūros renginiuose, skaičiaus, gyventojai nurodė, kad jiems trūksta įdomesnių bei patrauklesnių renginių, taip pat platesnės informacijos apie būsimus renginius.

Birštono savivaldybė yra palanki šių problemų, tvarių bei efektyvių sprendimų realizavimui savo ***stiprybėmis ir galimybėmis***. Savivaldybės kompaktiškumas sudaro palankias sąlygas informacijos ir idėjų keitimuisi, skatina naujoves ir prisideda prie savivaldybės gyvybingumo. Birštono savivaldybėje, siekiant

spręsti minėtas problemas, yra svarbu užtikrinti viešųjų paslaugų kokybę diegiant inovacijas, skatinti žmogiškųjų išteklių pritraukimą. Remti ir inicijuoti veiklas, puoselėjančias Birštono pagrindinius bendruomenės bruožus, kultūros paveldą ir tradicijas. Puoselėti bendruomenės sveikatą ir sveikatingumą, pasitelkiant švietimą ir sąmoningumą, prevenciją, sudarant sąlygas aktyviam gyvenimo būdui. Sukurti aplinką, kuri sudarytų sąlygas jaunimo veiklai ir įtraukčiai į bendruomenės veiklas bei aktyvų gyvenimo būdą. Birštono savivaldybė turėtų vystyti kompaktišką kūrimo modelį – skatinti darnų judumą, ekologišką (alternatyvų) transportą, sudaryti sąlygas kelionėms viešuoju transportu, pėsčiųjų ir dviračių tinklais, išvystyti Nemuno vingių prieigas. Plėtoti integruotą pažangią, ekologišką ir atsparią infrastruktūros sistemą, kuri padėtų sumažinti poveikį aplinkai bei teigiamai prisidėtų prie klimato pokyčio. Pažymėtina, kad savivaldybė turėtų skatinti efektyvų savivaldybės erdvių naudojimą inovatyviomis priemonėmis, suderinti plėtrą įvairiais lygmenimis ir kurti kokybišką gyvenamąją ir kurorto aplinką su kokybiškomis bei prieinamomis viešosiomis paslaugomis.

Gyventojų nuomonės tyrime buvo nustatyta, kad aktyvaus poilsio ir sporto galimybių didinimas Birštono savivaldybėje galėtų lemti ir didesnę aktyviai sportuojančių gyventojų dalį. Apklausos rezultatai atskleidė, kad gyventojams trūksta sporto vietų, kokybiškesnės ir švaresnės sporto aikštelių dangos, geresnės infrastruktūros, sutvarkytų prieigų. Taip pat buvo išryškinta opi problema – nepakankamas sporto aikštelių pritaikymas žmonėms su fizine negalia. Pažymima, kad gyventojams trūksta ir platesnio aktyvaus laisvalaikio ar sporto objektų pasirinkimo. Atkreiptinas dėmesys, kad mažas fizinis aktyvumas prisideda prie gyventojų sveikatos blogėjimo.

Tam, kad minėtų problemų poveikis mažėtų ir pasitelkiant stiprybes bei galimybes būtų įgyvendintas I prioritetas, buvo suformuoti I prioriteto tikslai (6), jų įgyvendinimui – 17 uždavinių ir parengtas priemonių planas (1 priedas). ***Sritys*** – kūrybinės (kultūros ir kūrybinės industrijos – KKI), darnus judumas, bendruomenė, sveika gyvensena, patraukli aplinka. Toliau pateikiamas I prioriteto tikslų ir uždavinių medis (91 pav.).

91 pav. I prioriteto tikslai ir uždaviniai
Šaltinis: sudaryta autorių

6.2.3. II prioritetas. Darnaus kurorto ir sveikatinimo turizmo paslaugų vystymas bei konkurencingumo augimas

Atlikta vidaus ir išorės aplinkos analizė, parengta stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių matrica (SSGG), aktyvios diskusijos darbo grupėse – šių metodų pagalba buvo nustatytos pagrindinės Birštono savivaldybės spręstinos problemos ir galimybių vystymas. Atsižvelgiant į tai, kad II prioritetas apima darnaus kurorto ir vandens turizmo bei konkurencingumo augimą, buvo **nustatytos problemos šiose srityse:**

Norint tapti karališkuoju kurortu, būtina atitikti bent 10 kriterijų. Pirmasis – aristokratiškos tradicijos, būtina, kad čia būtų ilsėjęsi karališkojo kraujo žmonės. Kiti kriterijai – vietiniai sveikatinimo šaltiniai, aukščiausios kokybės medicinos paslaugos, bent vienas prabangus ir vienas pirmos klasės viešbutis, sanatorija ar klinika, geras susisiekimas, graži gamta, pavyzdinga aplinka, kultūrinių renginių pasiūla, aukštos klasės restoranai, užsienio lankytojams priimtina infrastruktūra, užsienio kalbomis gebantis bendrauti personalas. Šios vizijos įgyvendinimas numatytas Birštono savivaldybės plėtros strateginiame plane iki 2030 m.

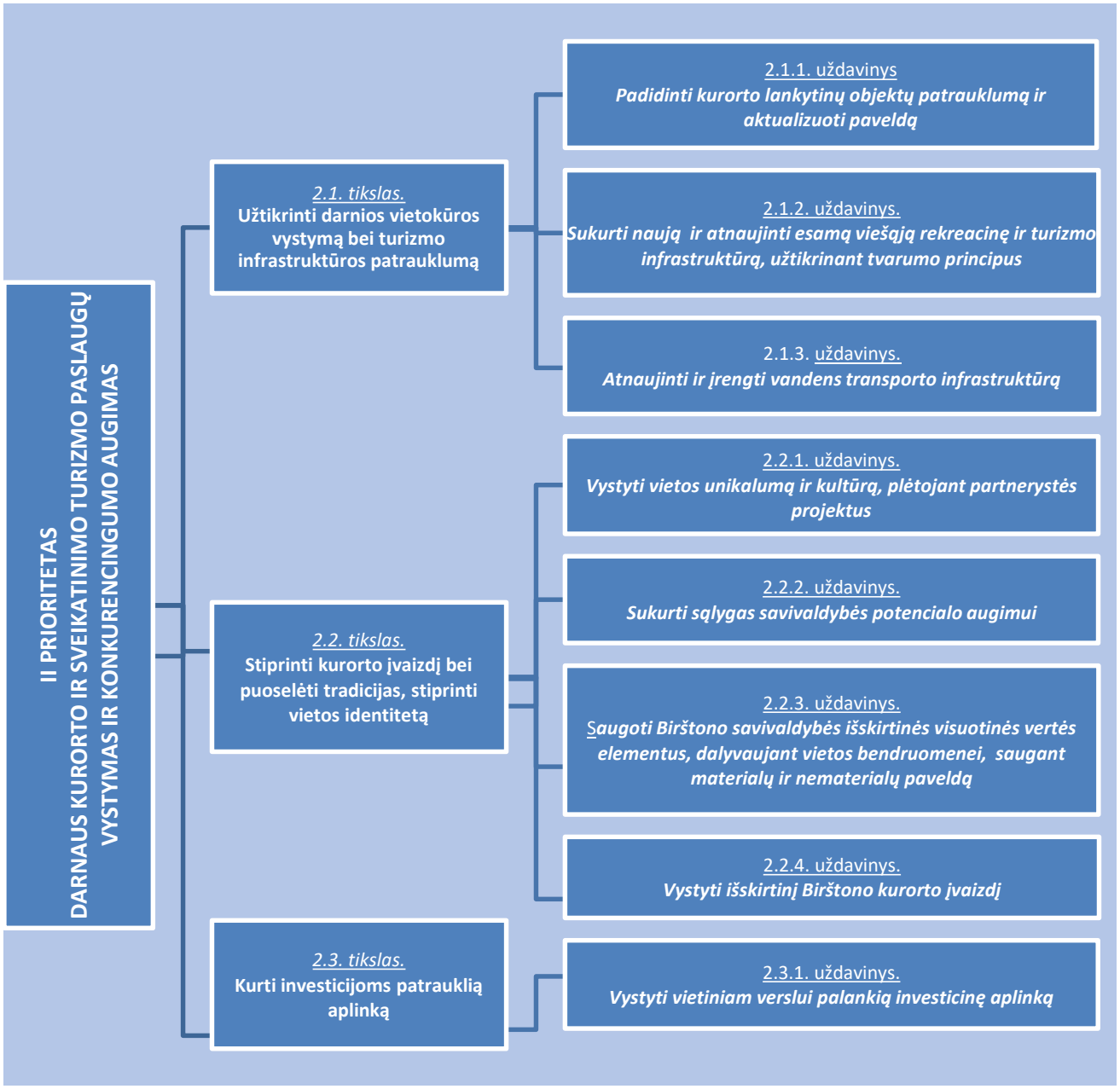
Nepatraukli investicinė aplinka, kuri yra susijusi su gana aukštomis nekilnojamojo turto kainomis, o ribotos nekilnojamo turto plėtros galimybės lemia ypač menką bei netolygų pasiūlos pokytį. Kurortas yra patrauklus vasaros sezono metu, todėl vietos verslas ir potencialūs investuotojai dėl šių sezoniškumo svyravimų nesiryžta investuoti į infrastruktūros plėtrą, o dėl COVID-19 pandemijos sumažėjo privačios investicijos, taip pat turistų srautai. Sezoniškumo svyravimai daro didelę įtaką ir aukštesnėms paslaugų kainoms, todėl kurortas tampa vis mažiau prieinamu socialiai labiau pažeidžiamoms Lietuvos gyventojų grupėms: mažesnes pajamas turintiems asmenims, daugiavaikėms šeimoms, senjorams ir pan.

Taip pat svarbu akcentuoti, jog 2021 m. atliktas gyventojų nuomonės tyrimas atskleidė, kad Birštono savivaldybės patrauklumą turizmui ir rekreacijai aukščiausiais balais vertina dėl Birštono miesto grožio (9,16 balo), gerų ir jaukių gyvenamųjų kvartalų (9,14 balo), galimybės naudotis mineraliniu vandeniu ir švaraus oro (atitinkamai po 9,04 balo). Pasak jų, Birštono savivaldybė gali didžiuotis savo unikaliu kraštovaizdžiu, patrauklia aplinka bei patogumu gyventi su šeima. Tačiau Birštono patrauklumą mažina ribota paslaugų bei maža darbų pasiūla.

Kitaip tariant, savivaldybė susiduria su **nepakankamu ekonominės aplinkos patrauklumu.** Mažėja darbingo amžiaus gyventojų dalis, todėl mažėja savivaldybės potencialas pritraukti investuotojus kurti verslą. Dėl nedarbo lygio mažėja darbo jėgos potencialas, ribojamos verslo plėtros galimybės. Mažos tiesioginės užsienio investicijos, nepakankamai aukštas materialinių investicijų lygis. Mažesnis nei šalyje vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis.

Šių problemų sprendimui dėmesį skirti galima pasitelkiant identifikuotas **stiprybes ir galimybes**. Efektyvesnis turimų resursų išnaudojimas ir tinklaveikos platformų stiprinimas leistų padidinti konkurencingumą kurortų turizmo rinkoje. Ekonomikos skatinime ir pridėtinės vertės kūrime, siekiant turizmui išnaudoti visus metų laikus, didelę įtaką daro vietos verslas. Ilgalaikėje perspektyvoje svarbu ieškoti galimybių, kaip spartinti ekonominį augimą, remiant savivaldybės vietos verslą, ir puoselėti tvarų išteklių naudojimą bei sudaryti sąlygas didinti turizmo paslaugų įvairovę, kuriant palankią aplinką inovatyvaus verslo pritraukimui.

Tam, kad minėtų problemų poveikis mažėtų ir būtų įgyvendintas II prioritetas, buvo suformuoti II prioriteto tikslai (3), jų įgyvendinimui – 8 uždaviniai ir parengtas priemonių planas (1 priedas). **Sritys** – investicijos, turizmas, verslas, konkurencingumas, inovacijos. Toliau pateikiamas II prioriteto tikslų ir uždavinių medis (92 pav.).

92 pav. II prioriteto tikslai ir uždaviniai
Šaltinis: sudaryta autorių

7. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS SISTEMA

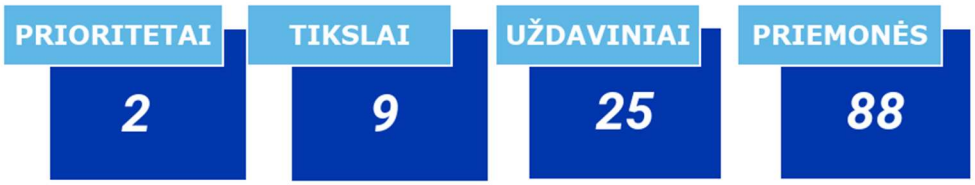
Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. įgyvendinimo stebėsenos sistemą sudaro kiekybiniai ir kokybinių vertinimo rodiklių sistema, kuri apima: *rezultato arba prioritetų/ tikslų vertinimo rodiklius, kurie* rodo ilgalaikius **Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m.** įgyvendinimo rezultatus bei naudą, kurią gauna prioriteto/ tikslo įgyvendinimo naudos gavėjai.

Sudarant vertinimo kriterijų sistemą, atskaitos tašku imami 2019 m. duomenys. Jei pildymo metu duomenys skelbiami už 2020 m., tuomet vertinami 2020 m. duomenys, jei pildymo metu už 2019 m. duomenys dar neskelbiami, vertinami 2018 m. duomenys. Kiekvienam vertinimo kriterijui yra nurodomas duomenų šaltinis, atskaitos taškas ir, jei kriterijus yra kiekybinis (apskaičiuojamas). Kiekvienam vertinimo kriterijui yra nurodoma siektina tendencija iki 2030 m.

Rekomenduojama **Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m.** įgyvendinimą, vertinant nurodytų rodiklių pasiekiamumą, tikrinti 2 kartus per laikotarpį – pirmą kartą 2025 m. (rengiant tarpinę įgyvendinimo ataskaitą) ir antrą kartą 2030 m. (rengiant galutinę įgyvendinimo ataskaitą). Nepaisant to, kad strateginio plėtros plano atsiskaitymo periodiškumas rekomenduojamas 2 kartus per laikotarpį, strateginio plėtros plano duomenys turi būti sistemingai renkami, analizuojami, vertinamos rizikos ir laiku pateikiami pasiūlymai sprendimų priėmėjams.

8. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO SVARBIAUSIOS NUOSTATOS

Birštono savivaldybės strateginiame plėtros plane iki 2030 metų yra numatyti 2 prioritetai, 9 tikslai, 25 uždaviniai ir 88 priemonės:

Daugiausiai priemonių numatyta I prioritetui įgyvendinti (65 priemonės), mažiau – II prioritetui (23 priemonės).

93 pav. Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 m. prioritetų, tikslų, uždavinių ir priemonių suvestinė

Šaltinis: sudaryta autorių

Birštono savivaldybės strateginiam plėtros planui iki 2030 m. įgyvendinti bus naudojamos savivaldybės biudžeto, valstybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitos lėšos, kurios apima privačias lėšas, kitų finansavimo mechanizmų lėšas ir t. t. Tačiau Priemonių plane lėšos nurodytos preliminariai.

Priemonių planas pateikiamas 1 priede. Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų prioritetų vertinimo efekto rodikliai pateikiami 13 lentelėje.

9. BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS STRATEGINIO PLĖTROS PLANO ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS METODIKA

SPP įgyvendinimo stebėsenos sistemą sudaro kiekybinių ir kokybinių vertinimo rodiklių sistema. Ji apima *rezultato arba prioritetų/ tikslų vertinimo rodiklius, kurie* rodo ilgalaikius SPP įgyvendinimo rezultatus bei naudą, kurią gauna prioriteto/tikslo įgyvendinimo naudos gavėjai.

Sudarant vertinimo kriterijų sistemą, atskaitos tašku imami 2019 m. duomenys. Jei pildymo metu skelbiami 2020 m. duomenys, tuomet vertinami 2020 m. duomenys, jei pildymo metu 2019 m. duomenys dar neskelbiami, vertinami 2018 m. duomenys. Kiekvienam vertinimo kriterijui yra nurodomas duomenų šaltinis, atskaitos taškas ir (ar) kriterijus yra kiekybinis (apskaičiuojamas). Kiekvienam vertinimo kriterijui yra nurodoma siektina tendencija iki 2030 m.

Rekomenduojama SPP įgyvendinimą, vertinant nurodytų rodiklių pasiekiamumą, tikrinti 2 kartus per laikotarpį – pirmąjį kartą 2025 m. (rengiant tarpinę įgyvendinimo ataskaitą) ir antrąjį kartą 2030 m. (rengiant galutinę įgyvendinimo ataskaitą). Nepaisant to, kad SPP atsiskaitymo periodiškumas rekomenduojamas 2 kartus per laikotarpį, SPP duomenys turi būti sistemingai renkami, analizuojami, vertinama rizika ir laiku pateikiami pasiūlymai sprendimų priėmėjams. Pateikiama Birštono savivaldybės strateginio plėtros plano prioritetų efekto vertinimo sistema (13 lentelė).

13 lentelė. SPP prioritetų efekto vertinimo rodikliai

Vertinimo kriterijai		Esama situacija vertinimo pradžioje	Siektina rodiklio kaitos tendencija	Šaltinis
I PRIORITETAS. PATRAUKLIOS APLINKOS GYVENIMUI, POILSIUI IR DARBUI KŪRIMAS				
E-1.1-1	Birštono savivaldybės gyvenimo kokybės indeksas	54,02 balai (2016 m.)[119]	Didėjantis	LR Finansų ministerija
E-1.1-2	Birštono savivaldybės sveikos demografijos indeksas (balai iš 10)	3,6 (2019 m.)	Nemažėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas
E-1.1-3	Birštono savivaldybės gerovės indeksas (balai iš 10)	4,6 (2019 m.)	Didėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas
E-1.1-4	Birštono savivaldybės socialinio saugumo indeksas (balai iš 10)	6,3 (2019 m.)	Didėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas
E-1.1-5	Birštono savivaldybės fizinio saugumo indeksas (balai iš 10)	5,2 (2019 m.)	Didėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas
E-1.1-6	Gyventojų pasitenkinimo gyvenimu Birštono sav. vertinimas (balai)	80 (%)	Didėjantis	Tyrimų duomenys
E-1.1-7	Užimtumo lygis savivaldybėje (%)	57,0 (%) (2020 m. pab.)	Nemažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-8	Gyventojų skaičiaus metinis pokytis (pagal vidutinį metinį gyventojų sk.) (%)	-7,0 (%) (2016-2020 m.)	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-9	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metais) ir santykis su šalies rodikliu (%)	76,8 m.; 100,5 (%) (2019 m.)	Didėjantis	Higienos institutas
E-1.1-10	Užregistruotų susirgimų skaičius tenkantis tūkstančiui gyv. (asm.) ir santykis su šalies vidurkiu (%)	807,3 (asm.); 1,06 (%) (2019 m.)	Mažėjantis	Higienos institutas
E-1.1-11	Kelionių viešuoju transportu skaičius (vnt.)	345 484 (asm.)	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-12	Elektra varomų transporto priemonių skaičius (pokytis 2020-2030 m.)	6 vnt. (2021 m. pr.)	Didėjantis	Regitra
E-1.1-13	Apsilankiusiųjų kultūros renginiuose skaičius (asm.)	49 790 (asm.)	Didėjantis	Lietuvos nacionalinis kultūros centras
E-1.1-14	Kultūros įstaigų lankytojų skaičius (asm.)	8 118	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-15	Dalyvių skaičius meno mėgėjų kolektyvuose, tenkantis vienam tūkst. gyventojų (asm.) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	49 (asm.); 376,9 (%) (2019 m.)	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-16	Lankytojų skaičius muziejuose (asm.)	14 591	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-17	Savivaldybės tarybos rinkimuose dalyvavusių rinkėjų skaičius, palyginti su visų rinkėjų skaičiumi (%)	67,91 (%) (2019 m.)	Nemažėjantis	Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija
E-1.1-18	Birštono savivaldybės švietimo vertinimas (balai iš 10)	5,1 (2019 m.)	Didėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas
E-1.1-19	Mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui (asm.) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	12 (asm.); 118,1 (%) (2019 m.)	Didėjantis	Švietimo valdymo informacinė sistema
E-1.1-20	Neformaliojo švietimo galimybėmis mokykloje ir kitur besinaudojančių mokinių dalis (%)	61,7 (%) (2019 m.)	Didėjantis	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

[119] Rodiklis vertintas 2021 m. (vertinami 2016 m. duomenys). Rodiklis vertinamas ne kasmet.

E-1.1-21	Valstybinių brandos egzaminų (VBE) rodiklis	188 (2019 m.)	Didėjantis	Nacionalinis egzaminų centras
E-1.1-22	30–34 metų amžiaus gyventojų, įgijusių aukštą išsilavinimą, dalis	59,6 (%) (2020 m.)	Nemažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-23	Užregistruotų nusikalstamų veikų, tenkančių 100 000-iui gyventojų, skaičius (vnt.) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	1 058 (vnt.); 57,5 (%) (2019 m.)	Mažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-24	Mokymosi visą gyvenimą lygis (25–64 metų amžiaus gyventojų)	7,2 (%) (2020 m.)	Nemažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-25	Socialinių paslaugų poreikio patenkinimas (%)	100 (%)	Nemažėjantis	Birštono savivaldybės administracija
E-1.1-26	Prie Birštono sav. pirminės sveikatos priežiūros centro prisirašiusių gyventojų skaičius (asm.)	2 010 (vnt.) (2019 m.)	Didėjantis	Birštono PSPC
E-1.1-27	Gyventojų, kuriems prieinama viešojo komunalinių atliekų tvarkymo paslauga, dalis (proc.)	100 (%) (2018 m.)	Nemažėjantis	Aplinkos apsaugos agentūra
E-1.1-28	Užregistruotų nusikalstamų veikų, tenkančių 100 tūkst. gyventojų, skaičius (vnt.) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	1 058 (vnt.); 57,5 (%) (2019 m.)	Mažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-29	Renovuotų daugiabučių namų, tenkančių 1 000-iui gyventojų, didinant energetinį efektyvumą, skaičius	8 (2019 m.)	Didėjantis	Būsto energijos taupymo agentūra
E-1.1-30	Komunalinių atliekų kiekis 1-am gyventojui (kg/gyv.)	855,1 (2018 m.)		Aplinkos apsaugos agentūra
E-1.1-31	Iš stacionarių šaltinių į atmosferą išmestų teršalų kiekio, tenkančio vienam gyventojui (kg/asm.), Birštono savivaldybėje santykis su šalies rodikliu (%)	21 kg/asm.; 109,5 (%) (2019 m.)	Nedidėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-1.1-32	Pakartotinai naudojamos ar perdirbamos komunalinės atliekos (%)	73,25 (%) (2018 m.)	Didėjantis	Aplinkos apsaugos agentūra
II PRIORITETAS. DARNAUS KURORTO IR SVEIKATINIMO TURIZMO PASLAUGŲ VYSTYMAS BEI KONKURENCINGUMO AUGIMAS				
E-2.1-1	Tolygaus svečių (turistų) skaičiaus augimas (%)	79,7 (%) (2019 m.)	Nemažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-2.1-2	Svečių (turistų) nakvynių skaičiaus augimas	168 567 (2019 m.)	Nemažėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-2.1-3	Lankytojų pasitenkinimo renginiais lygis (balai)	9-10 balų	Nemažėjantis	Tyrimų duomenys
E-2.1-4	Visuomenės narių, kurie linkę dalyvauti vykdant kultūrinę meninę veiklą, dalis (%)[120]	57,4 (%) (2020 m.)	Didėjantis	Kultūros ministerija
E-2.1-5	Vidutinis mėnesinis (bruto) darbo užmokestis (Eur) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	1 160,4 Eur; 84,0 (%) (2020 m.)	Didėjantis	Lietuvos statistikos departamentas
E-2.1-6	Materialinių investicijų, tenkančių vienam gyventojui (Eur) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	2 206 Eur; 76,5 (%) (2018 m.)	Nemažėjančios	Lietuvos statistikos departamentas
E-2.1-7	Tiesioginių užsienio investicijų, tenkančių vienam gyventojui (Eur) ir rodiklio santykis su šalies vidurkiu (%)	165 Eur; 2,72 (%) (2018 m.)	Nemažėjančios	Lietuvos statistikos departamentas
E-2.1-8	Gyvybingos ekonomikos indeksas (balai iš 10)	2,8 (2019 m.)	Didėjantis	Vilniaus politikos analizės institutas

[120] Tyrimas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis 2020 m.“, atliekamas kas trejus metus, pirmą kartą atliktas 2014 m

PRIEDAI

1 priedas. Priemonių planas

Nr.	Priemonės pavadinimas	Pasiekimo rodiklis	Preliminarus lėšų poreikis, tūkst. eurų	Pasiekimo laikotarpis	Atsakingos institucijos
I PRIORITETAS. PATRAUKLIOS APLINKOS GYVENIMUI, POILSIUI IR DARBUI KŪRIMAS					
1.1. Tikslas. Kryptingai vystyti darnaus judumo planą					
1.1.1. Uždavinys. Vystyti darnią susisiekimo sistemą, skatinti judumą ekologiškomis transporto priemonėmis ir išplėsti jų infrastruktūrą					
1.1.1.1.	**Eismo saugumo gerinimui reikalingų inžinerinių saugaus eismo priemonių diegimas**	Asfaltų dangų atnaujinimas, ne mažiau 50 proc. Įdiegtų saugaus eismo priemonių skaičius, ne mažiau kaip 10 vnt.	400	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.2.	**Darnaus judumo priemonių diegimas**	Įdiegtų darnaus judumo priemonių skaičius, 3 vnt.	5530	2021-2025	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.3.	**Ekologiško transporto paslaugos plėtra ir būtinosios infrastruktūros įrengimas**	Įrengtų elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius, 2 vnt.	300	2021-2027	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.4.	**Automobilių stovėjimo infrastruktūros plėtra**	Miesto centro parkavimo vietų konversija į visuomenei skirtas erdves	1220	2021-2027	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.5.	**Susiekimo dangų atnaujinimas**	Susisiekimo dangų atnaujinimas, 100 proc.	2600	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.6.	**Savivaldybės susisiekimo sistemos modernizavimas**	Ekologiško vietinio transporto tinklo plėtra – 2 vnt. Ekologiško transporto dalinimosi sistemos diegimas – 3 vnt.	500	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.1.7.	**Alternatyvaus susisiekimo skatinimas**	Pėsčiųjų tiltas per Nemuną, 1 vnt. Lynų kelias – 1 vnt. Ultralengvojo oro transporto priemonių aerodromo įrengimas – 1 vnt.	3500	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, Strateginio planavimo ir investicijų skyrius
1.1.2. Uždavinys. Kurti svečiams ir gyventojams patrauklią ir saugią aplinką					
1.1.2.1.	**Teritorijų, kuriose būtina įgyvendinti triukšmo prevencijos ir mažinimo priemones, nustatymas ir įgyvendinimas**	Priemonių skaičius, ne mažiau kaip 12 vnt. Saugios ir sveikos aplinkos valdymo sistemos įdiegimas, 1 vnt.	120	2021-2030	Teisės ir civilinės metrikacijos skyrius

1.1.2.2.	**Viešųjų erdvių tvarkymas, atnaujinimas ir priežiūra**	Sutvarkyta, atnaujinta ir prižiūrėta kurorto viešoji erdvė[121], ne mažiau kaip 5 vnt.	20140	2021-2030	Birštono miesto tvarkymo tarnyba
1.1.2.3.	**Formuoti naujas rekreacines erdves**	Suformuota naujų rekreacinių erdvių, 5 vnt.	200	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.2.4.	**Modernizuoti gyvenamąją aplinką ir kitą viešąją infrastruktūrą**	Kompleksiškai sutvarkytų gyvenamųjų kvartalų skaičius, 2 vnt.	4000	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.1.2.5.	**Plėtoti infrastruktūrą šeimoms ir vaikams**	Įrengta naujų infrastruktūros objektų šeimoms ir vaikams, 5 vnt.	200	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.2. Tikslas. Užtikrinti kultūrai, sportui ir gyvenimui patrauklios aplinkos kūrimą					
1.2.1. Uždavinys. Kultūros paslaugų įvairovės, kokybės ir prieinamumo didinimas					
1.2.1.1.	**Kultūros įstaigų, objektų, infrastruktūros, paslaugų atnaujinimas, modernizavimas**	Modernizuotų objektų skaičius, 4 vnt. Kultūros ir kultūros paveldo objektų, erdvių, ansamblių su priklausiniais atnaujinimas ir plėtra – ne mažiau kaip 10 vnt. Inovatyvių paslaugų skaičius, 20 vnt.; Viešinimo priemonių skaičius, 30 vnt.	2000	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, kultūros įstaigos
1.2.1.2.	**Efektyvus kultūros įstaigų veiklos organizavimas ir užtikrinimas**	Kultūros paslaugų gavėjų apklausa, pasitenkinimo lygis ne mažiau kaip 9 balai	800	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, kultūros įstaigos
1.2.1.3.	**Viešųjų erdvių pritaikymas renginiams**	Vietų, kuriose organizuojami kultūros renginiai, skaičius – ne mažiau 4 vnt.	650	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, kultūros įstaigos
1.2.2. Uždavinys. Išvystyti gyventojų ir svečių poreikius atitinkančias sporto, fizinio aktyvumo ir poilsio paslaugas bei infrastruktūrą					
1.2.2.1.	**Fiziniam aktyvumui skirtos infrastruktūros ir erdvių plėtra, atnaujinimas ir pritaikymas**	Įrengta ir atnaujinta aktyvaus poilsio, laisvalaikio, sporto infrastruktūra, 5 vnt. Privačių sporto infrastruktūrų kūrimas – 2 vnt. Įrengta žiemos sporto infrastruktūra, 3 vnt. Įrengta sporto bazė uždarose patalpose – 1 vnt.	5450	2021-2030	Švietimo ir sporto įstaigos, Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
1.2.2.2.	**Gyventojų įtraukimo į kasdieninį fiziškai aktyvų laisvalaikio praleidimą sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas**	Fizinio aktyvumo sporto renginių (varžybų) skaičius Fizinio aktyvumo sporto renginiuose dalyvaujančių dalyvių skaičius Fizinio aktyvumo sporto klubuose sportuojančių, dalis (santykis nuo gyventojų)	80	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius

[121] Bendra kurorto erdvė ir jos priežiūra apima civilines kapines, šiukšliadėžes, tualetus, žaidimų aikšteles, mažąją architektūrą, žaliuosius plotus ir kt.

1.3. Tikslas. Laimingos bendruomenės kūrimas					
1.3.1. Uždavinys. Sudaryti palankias sąlygas gyventojų savirealizacijai, užimtumui ir bendradarbiavimui					
1.3.1.1.	**Vietos gyventojų savirealizacijai, užimtumui ir bendradarbiavimui palankių sąlygų sudarymas**	Projektų/ Iniciatyvų skaičius, 35 vnt. Sudomintų, suinteresuotų ir įtrauktų bendruomenės narių, ne mažiau 30 proc. Bendruomenės gyventojų apklausa, pasitenkinimo lygis ne mažiau kaip 9 balai	1600	2021-2030	BSA, Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
1.3.1.2.	**Atskirtį patiriančių bendruomenės narių (neįgaliųjų, bedarbių, socialinę riziką patiriančių, vienišų ir kt.) įtraukties į vietos gyvenimą, savanorystę, naudojimąsi viešosiomis paslaugomis didinimas**	Skatinamųjų priemonių skaičius, 5 vnt.	260	2021-2030	Socialinės paramos skyrius, socialinių paslaugų įstaigos, NVO, bendruomenės
1.3.1.3.	**Jaunimo politikos vystymo užduotis**	Į veiklą įtraukto jaunimo dalis, 50 proc. Jaunų žmonių, dalyvaujančių iš savivaldybės biudžeto finansuojamų projektų ir renginių veiklose, ne mažiau 20 proc. Užtikrint ir vystyti Atvirą jaunimo erdvės veiklą, 1 vnt. Jaunimo, besilankančio Atviroje jaunimo erdvėje, dalis, 10 proc. Skatinti savanorystę tarp jaunimo, ne mažiau 2 renginiai/ 1 metus Skatinti jaunimo verslumą, organizuojant edukacinius ir praktinius mokymus, verslo rėmimą, 2 mokymai/ 1 metus Sąmoningų piliečių ir jaunimo tautinės savimonės ugdymas, lietuviškų tradicijų puoselėjimas, etnografinės edukacijos, ne mažiau kaip 2 renginiai/ 1 metai Jaunimo renginių skaičius, ne mažiau kaip 2 renginiai / 1 metai Jaunimo reikalų tarybos veiklos ir iniciatyvos, ne mažiau kaip 4 / 1 metai Neaktyvaus jaunimo galimybių vystymo projektai ir edukacijos, ne mažiau kaip 2 / 1 metai	320	2021-2030	Jaunimo reikalų specialistas, NVO
1.3.2. Uždavinys. Sustiprinti NVO, viešojo ir verslo sektorių bendradarbiavimą					
1.3.2.1.		Projektų skaičius, 5 vnt.	360	2021-2030	

	Bendrų veiklų ir projektų tarp NVO, viešojo ir privataus sektorių įgyvendinimas	NVO teikiančių viešąsias paslaugas skaičius, ne mažiau kaip 3 vnt.			BSA, NVO, įmonės, bendruomenės
1.3.2.2.	**Viešojo sektoriaus įstaigų tarpregioninio ir vietinio bendradarbiavimo, tinklaveikos ir partneryščių skatinimas, inicijavimas bei palaikymas**	Partneryščių skaičius, 5 vnt. Dalyvių skaičius, 30 asm.	320	2021-2030	BSA, įmonės, organizacijos
1.3.3. Uždavinys. Siekti didinti gyventojų sveikos gyvensenos ir fizinio aktyvumo raštingumą bei skatinti ligų prevenciją					
1.3.3.1.	**Fizinį aktyvumą skatinančių projektų ir (ar) programų įgyvendinimas**	Projektų ir (ar) programų skaičius, 30 vnt. Gyventojų skaičius, įgijusių sveikos gyvensenos žinių, ne mažiau kaip 50 proc.[122]	100	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
1.3.3.2.	**Sveiką gyvenseną skatinančių projektų ir (ar) programų įgyvendinimas**	Projektų ir (ar) programų skaičius, 30 vnt. Gyventojų skaičius, įgijusių kompetencijas, 200 asm.[123]	240	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
1.3.3.3.	**Bendruomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą užtikrinančių projektų ir (ar) programų įgyvendinimas**	Gyventojų gavusių paslaugas skaičius, 100 proc.[124] Projektų/ programų skaičius, 30 vnt.	760	2021-2030	Birštono PSPC
1.3.4. Uždavinys. Dirbančių gyventojų pritraukimas į savivaldybę					
1.3.4.1.	**Rėmimo ir motyvavimo programos sukūrimas specialistams, siekiant juos pritraukti ir išlaikyti**	Sukurta rėmimo ir motyvavimo programa, ne mažiau 3 vnt. Dirbančių ilgiau nei 3 m. pritrauktų specialistų skaičius, 20 asm.	1000	2021-2030	Įmonės, „Versli Lietuva“, „Spiečius“, BSA
1.3.4.2.	**Spręsti būsto atvykstantiems į savivaldybę specialistams trūkumo problemą**	Įgyvendintų priemonių skaičius – 2 vnt.	3400	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.3.4.3.	**Pritraukti į savivaldybę įsikurti verslo centrus**	Veikiančių paslaugų centrų skaičius – 2 vnt.	850	2021-2030	Strateginio planavimo ir investicijų skyrius
1.3.4.4.	**Gyvenamojo būsto statybos plėtra Birštono savivaldybėje**	Vystomi mikrorajonai – 5 vnt.	2000	2021-2030	BSA, Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.3.4.5.	**Sąlygų sudarymas nekilnojamojo turto tvariam vystymui**	Objektų skaičius – ne mažiau kaip 5 vnt.	550	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.3.4.6.	**Savivaldos, mokslo ir verslo subjektų partnerystės pagrindu grįstų projektų įgyvendinimas**	Projektų skaičius, 3 vnt.	780	2021-2030	BSA, švietimo įstaigos, verslo įmonės

[122] Kiekvienais metais.
[123] Kiekvienais metais.
[124] Kiekvienais metais.

1.3.4.7.	**Bendradarbiavimo projektų iniciavimas ir dalyvavimas juose bei prisiimtų įsipareigojimų užtikrinimas**	Projektų/Iniciatyvų skaičius, 7 vnt.	600	2021-2030	BSA, švietimo įstaigos, verslo įmonės
1.4. Tikslas. Technologinės pažangos vystymas					
1.4.1. Uždavinys. Vykdyti elektroninių viešųjų, administracinių paslaugų ir informacinių technologijų diegimą savivaldybės įstaigose, organizacijose, biudžetinėse įstaigose					
1.4.1.1.	**Pažangios, tolygios ir prieinamos informacinių ir ryšių technologijų infrastruktūros vystymas**	Infrastruktūros plėtra; Informacinių technologijų veiklos ir plėtros įgyvendinimas, 100 proc.	3000	2021-2030	Verslo įmonės
1.4.1.2.	**Teikiamų paslaugų skaitmenizavimo vykdymas**	Skaitmenizuotų paslaugų[125] skaičius, 10 vnt. Naudotojų apklausa, pasitenkinimo lygis paslaugomis ne mažiau kaip 9 balai Atvirų duomenų paketo sukūrimas ir jo palaikymas, 1 vnt.	1000	2021-2030	Verslo įmonės
1.4.1.3.	**Gyventojų skaitmeninio raštingumo skatinimas**	Dalyvių skaičius, 100 proc.	900	2021-2030	Švietimo įstaigos, biblioteka ir filialai
1.4.2. Uždavinys. Didinti gyventojų įsitraukimą į žinių visuomenės procesus					
1.4.2.1.	**Informacinių technologijų valdymo ir raštingumo didinimo priemonių įgyvendinimas**	Priemonių skaičius, ne mažiau kaip 20 vnt. Dalyvių skaičius, 100 proc.	200	2021-2030	BSA, Biudžetinės įstaigos, privataus verslo sektorius
1.4.2.2.	**Dalyvaujamojo biudžeto įgyvendinimas**	Realizuotų projektų skaičius, ne mažiau kaip 8 vnt.	1400	2021-2030	Strateginio planavimo ir investicijų skyrius
1.4.2.3.	**E-paslaugų plėtra biudžetinėse įstaigose**	Elektroninių paslaugų skaičius,-ne mažiau kaip 5 vnt. Gyventojų pasitenkinimo lygis, ne mažiau nei 80 proc.	60	2021-2030	Biudžetinės įstaigos
1.4.2.4.	**Gyventojų įtraukties per komunikacijos ir savanorystės veiklas didinimas**	Įtrauktų gyventojų/savanorių skaičius, 200 asm. Atlikti gyventojų nuomonės tyrimai, 4 vnt.	240	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, Jaunimo reikalų specialistas
1.5. Tikslas. Viešųjų paslaugų kokybės gerinimas					
1.5.1. Uždavinys. Užtikrinti kokybišką švietimo paslaugų teikimą					

[125] Įtraukiamos savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų paslaugos.

1.5.1.1.	**Šiuolaikinius poreikius atitinkančios ugdymo metodų diegimas**	Paslaugų gavėjų skaičius, 200 asm. Pasitenkinimo lygis teikiamomis ugdymo paslaugomis, apklausos rezultatai ne mažiau kaip 9 balai Neformaliojo ugdymo paslaugų gavėjų skaičius, 70 proc. Pasitenkinimo lygis teikiamomis neformaliojo ugdymo paslaugomis, apklausos rezultatai ne mažiau kaip 9 balai	3810	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, švietimo įstaigos
1.5.1.2.	**Ugdymo programų rėmimo įgyvendinimas**	Programų skaičius, 8 vnt. Pasinaudojusių programa gavėjų skaičius, 80 proc.[126]	400	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, švietimo įstaigos
1.5.1.3.	**Pedagogų kompetencijų tobulinimo organizavimas**	Pedagogų dalyvavusių mokymuose, 100 proc.[127]	660	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, švietimo įstaigos
1.5.1.4.	**Neformaliųjų ugdymo programų suaugusiesiems parengimas ir įgyvendinimas**	Projektų skaičius, 10 vnt./ 1 metus	1060	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, švietimo įstaigos
1.5.2. Uždavinys. Sveikatos, socialinių paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas gyventojams					
1.5.2.1	**Socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų infrastruktūros atnaujinimas ir paslaugų plėtra**	Objektų skaičius, 2 vnt. Paslaugų gavėjų, gaunančių paslaugas, skaičius, 100 proc.	3400	2021-2030	BSPC, socialinės įstaigos, Socialinės paramos skyrius
1.5.2.2.	**Viešųjų paslaugų, infrastruktūros vystymas, skirtos neįgaliesiems asmenims**	Pritaikyti infrastruktūros objektai, 100 proc. Paslaugų skaičius – ne mažiau kaip 30 proc. augimas	280	2021-2030	Socialinių paslaugų įstaigos, socialinės paramos skyrius ir NVO
1.5.2.3.	**Teikiamų socialinių paslaugų rūšių (bendrųjų socialinių paslaugų, socialinės priežiūros paslaugų, socialinės globos paslaugų) išlaikymas ir išplėtimas**	Paslaugų rūšių skaičiaus augimas – ne mažiau 5 vnt. Paslaugų kokybės ir plėtros vertinimas, ne mažiau kaip 2 vnt. Gavėjų patenkintų teikiamomis paslaugomis lygis, apklausa, ne mažiau kaip 9 balai	1140	2021-2030	Socialinių paslaugų įstaigos, socialinės paramos skyrius ir NVO
1.5.3.4.	**Kokybiškų sveikatos paslaugų teikimo organizavimas**	Paslaugų rūšių skaičiaus augimas Prisirašiusių pacientų skaičius prie PSPC, 7 proc. augimas/ metus nuo bendro prisirašiusiųjų skaičiaus Paslaugų gavėjų nuomonės tyrimų skaičius, 5 vnt. Gavėjų patenkintų teikiamomis paslaugomis lygis, apklausa, ne mažiau kaip 9 balai GMP poreikio užtikrinimas – 100 proc.	500	2021-2030	Birštono PSPC

[126] Santykis nuo visų lankančių ugdymo įstaigas vaikų skaičiaus.
[127] Kiekvienais metais.

1.5.3.5.	**Didinti visuomenės sveikatinimo paslaugų aprėptį**	Sveikatinimo paslaugose dalyvaujančių gyventojų dalis – 50 proc.	950	2021-2030	Socialinių paslaugų įstaigos, socialinės paramos skyrius ir NVO
1.5.3.6.	**Sukurti ir įdiegti mobilių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelį**	Teikiamų mobilių sveikatos priemonių skaičius – 1 vnt.	500	2021-2030	Socialinių paslaugų įstaigos, socialinės paramos skyrius ir NVO, Birštono PSPC
1.6. Tikslas. Kurti žaliosios savivaldybės modelį					
1.6.1. Uždavinys. Organizuoti tvarų ir efektyvų energetinių išteklių panaudojimą					
1.6.1.1.	**Daugiabučių modernizavimo programos parengimas ir kvartalinės renovacijos vykdymas**	Parengta renovacijos programa, 1 vnt. Renovuotų daugiabučių skaičius, 90 proc. Įgyvendinta kvartalinė renovacija – 2 vnt. Viešųjų pastatų modernizavimas, 100 proc.	3800	2021-2030	Strateginio planavimo ir investicijų skyrius, Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.6.1.2.	**Atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimo priemonių įgyvendinimas**	Parengta studija ir priemonių planas, 1 vnt. Įgyvendintų projektų skaičius, 5 vnt. Atsinaujinančių išteklių panaudojimas viešojo sektoriaus infrastruktūroje, ne mažiau 80 proc.	2000	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.6.1.3.	**Gatvių apšvietimo modernizavimas**	Sutaupytas kWh kiekis, ne mažesnis nei 40 proc.	2020	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, BĮ, UAB „Birštono šiluma“
1.6.1.4.	**Atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimo plėtra šilumos gamybos procese**	Atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimas šilumos gamyboje, 90 proc.	2000	2021-2030	
1.6.1.5.	**Skatinti gaminti ir naudoti atsinaujinančią energiją**	Įgyvendintų priemonių skaičius – 2 vnt.	1400	2021-2030	
1.6.1.6.	**Diegti energiją taupančias priemones**	Savivaldybės biudžetinėse įstaigose sunaudojamas energijos kiekis, KWh/m^2 Energijos suvartojimas daugiabučių namų (centralizuotam) šildymui, KWh/m^2	2500	2021-2030	BĮ, UAB „Birštono šiluma“
1.6.1.7.	**Skatinti gyventojus įsirengti atsinaujinančios energijos išteklių gamybos priemones namų ūkiuose**	Namų ūkių, įsidiegusių AEI priemones skaičius - 100	2000	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
1.6.2. Uždavinys. Įdiegti žiedinės ekonomikos procesus					

1.6.2.1.	**Žiedinės ekonomikos procesų įgyvendinimo programos parengimas ir sklandaus jos vykdymo užtikrinimas**	Parengta programa, 2 vnt. Išrūšiuotų, sutvarkytų atliekų kiekis, tenkantis 1-am gyventojui, ne mažiau kaip 55 kg/ metus Įgyvendintų procesų skaičius, 2 vnt.	8000	2021-2030	BSA, UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras
1.6.2.2.	**Bendruomenės sąmoningumo didinimas ekologijos, tvarumo ir darnumo srityse**	Priemonių skaičius, 30 vnt. Atlikti gyventojų nuomonės tyrimai, 2 vnt. Gyventojų sąmoningumo lygis, apklausa, ne mažiau kaip 9 balai	190	2021-2030	BSA
1.6.3. Uždavinys. Modernizuoti vandentvarkos ir nuotekų sistemas					
1.6.3.1.	**Nuotekų valyklų modernizavimas (rekonstravimas)**	Modernizuotų nuotekų valyklų skaičius, 1 vnt. Išvalyta nuotekų, 100 proc. Atnaujintų vandens ruošyklų technologinį procesą užtikrinančių įrengimų skaičius, 4 vnt.	1400	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, UAB „Birštono vandentiekis“
1.6.3.3.	**Lietaus nuotekų sistemos priežiūra ir plėtra**	Parengtas ir įgyvendintas specialusis planas, 1 vnt.	400	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, UAB „Birštono vandentiekis“
1.6.3.4.	**Vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo plėtros strategijos atnaujinimas**	Atnaujintų objektų skaičius – ne mažiau kaip 50 proc.	1400	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, UAB „Birštono vandentiekis“
1.6.4. Uždavinys. Vykdyti visapusišką aplinkos būklės stebėseną (kraštovaizdžio, paplūdimių bei vandens priežiūrą), taikyti taršą ribojančias priemones, siekiant užtikrinti kokybės išsaugojimą					
1.6.4.1.	**Aplinkos kokybės stebėsenos vykdymas**	Stebimų aplinkosaugos sričių skaičius, 5 vnt. Rekreacinių zonų tyrimai – 10 vnt. Įvykdytų Nemuno vandens tyrimų skaičius, ne mažiau 4 vnt./ 1 metus Įvykdytų geriamojo vandens tyrimų skaičius, 20 vnt./ 1 metus Įvykdytų oro taršos tyrimų skaičius, 8 vnt.	520	2021-2030	BSA, UAB „Birštono vandentiekis“
1.6.4.2.	**Priemonių, aplinkos būklės kokybės gerinimui bei išsaugojimui, vystymas**	Priemonių skaičius, 5 vnt. Sutvarkyti pievų plotai Želdynų ir želdinių priežiūros priemonių skaičius, ne mažiau 10 vnt.	700	2021-2030	BSA, UAB „Birštono vandentiekis“
1.6.5. Uždavinys. Organizuoti ir įgyvendinti viešojo saugumo ir nusikalstamumo prevencijos užtikrinimo priemones					
1.6.5.1	**Nusikalstamų veikų ir teisės pažeidimų prevencijos programos įgyvendinimas**	Įgyvendintų korupcijos prevencijos programų skaičius, 10 vnt.	100	2021-2030	BSA, Birštono policijos komisariatas

		Įgyvendintų nusikaltimų ir prevencijos programų skaičius, 10 vnt.			
1.6.5.2	**Viešosios tvarkos organizavimas ir vykdymas**	Priemonių skaičius – 20 vnt. Sumažėjęs viešosios tvarkos administracinių pažeidimų lygis, 5 proc. [128]	200	2021-2030	BSA, Birštono policijos komisariatas
II PRIORITETAS. DARNAUS KURORTO IR SVEIKATINIMO TURIZMO PASLAUGŲ VYSTYMAS IR KONKURENCINGUMO AUGIMAS					
2.1. Tikslas. Užtikrinti darnios vietokūros vystymą bei turizmo infrastruktūros patrauklumą					
2.1.1. Uždavinys. Padidinti kurorto lankytinų objektų patrauklumą ir aktualizuoti paveldą					
2.1.1.1.	**Kultūros/ Paveldo objektų sutvarkymas ir priežiūra**	Objektų skaičius, ne mažiau kaip 12 vnt.	5550	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius, kultūros, paveldo įstaigos
		Objektai kuriuose vykdyta/vykdoma priežiūra skaičius, ne mažiau kaip 12 vnt.	1275		
		Minėtos aukščiau + (Vytauto parkas)	1000		
2.1.1.2.	**Gamtos ir kultūros paveldo objektų aktualizavimas**	Aktualizuotų objektų skaičius, ne mažiau kaip 10 vnt.	1300	2021-2030	
		Lankytojų traukos vietose skaičius, 100 000 asm.			
2.1.2. Uždavinys. Sukurti naują ir atnaujinti esamą viešąją rekreacinę ir turizmo infrastruktūrą, užtikrinant tvarumo principus					
2.1.2.1.	**Esamų viešųjų erdvių ir objektų sutvarkymas, bei nepertraukiamos priežiūros užtikrinimas**	Sutvarkytų erdvių ir (ar) objektų skaičius, 7 vnt.	2000	2021-2030	Birštono miesto tvarkymo tarnyba
		Erdvių ir (ar) objektų, kuriuose vykdyta (-oma) priežiūra skaičius, 15 vnt.			
2.1.2.2.	**Dviračių takų atnaujinimas, sutvarkymas ir įrengimas**	Dviračių takų ilgis, ne mažiau 50 proc.	10200	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
2.1.2.3.	**Pėsčiųjų takų atnaujinimas, sutvarkymas ir įrengimas**	Pėsčiųjų takų ilgis, ne mažiau kaip 50 proc.	7200	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
2.1.3. Uždavinys. Atnaujinti ir įrengti vandens transporto infrastruktūrą					
2.1.3.1.	**Krantinės infrastruktūros atnaujinimas, įrengimas**	Objektų skaičius, 1 vnt.	20000	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius, BTIC, Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
2.1.3.2.	**Uostų, prieplaukų ir įlaidų infrastruktūros sukūrimas ir vystymas; Žiemos uosto sukūrimas**	Objektų/ priemonių skaičius, 4 vnt.	46000	2021-2030	
2.1.3.3.	**Infrastruktūros tinkamos irklavimui ir kitoms vandens sporto veikloms pritaikymas**	Objektų skaičius, 1 vnt.	4000	2021-2030	

[128] Kiekvienais metais.

2.1.3.4.	**Vandens transporto jungčių bei susijusių veiklų vystymas, grįstas bendradarbiavimo pagrindu užtikrinant tvarumo principus**	Jungčių vandens keliais skaičius, 1 vnt.	400	2021-2030	
2.2. Tikslas. Stiprinti kurorto įvaizdį bei puoselėti tradicijas, stiprinti vietos identitetą					
2.2.1. Uždavinys. Vystyti vietos unikalumą ir kultūrą, plėtojant partnerystės projektus					
2.2.1.1.	**Vietos unikalumą ir kultūrą skatinančių tarptautinių, nacionalinių ir regioninių partnerysčių inicijavimas ir įgyvendinimas**	Partnerystės projektuose dalyvaujančių partnerių skaičius, 25 vnt.	600	2021-2030	BSA, Strateginio planavimo ir investicijų skyrius
2.2.1.2.	**Unikalių, kultūrinę tapatybę stiprinančių ir nacionalinio bei tarptautinio lygio festivalių finansavimo užtikrinimas**	Finansuotų projektų skaičius, 10 vnt. Lankytojų pasitenkinimo kultūros renginiais lygis – apklausa, ne mažiau kaip 9 balai	5800	2021-2030	
2.2.1.3.	**Kurorto kultūros ir įvaizdžio sklaidos koordinavimo sistemos plėtra ir renginių apjungimo į tikslinius renginių ciklus skatinimas**	Parengta ir įgyvendinta strategija su priemonių planu, 1 vnt. Renginių ciklų skaičius, 30 vnt.	2000	2021-2030	BTIC
2.2.1.4.	**Padidinti kultūros centro ir bibliotekos veiklos kokybę, efektyvumą bei plėsti paslaugų spektrą**	Įrengta knygomatų – 2 vnt. Virtualioje erdvėje organizuotų renginių skaičius – 20 vnt. Biblioterapijos užsiėmimai – 60 vnt.	500	2021-2030	Kultūros centras, biblioteka
2.2.2. Uždavinys. Sukurti sąlygas savivaldybės potencialo augimui					
2.2.2.1.	**Kūrybinių rezidencijų ekosistemos vystymas ir plėtra**	Sukurta programa, 1 vnt.	240	2021-2030	Švietimo, kultūros ir sporto skyrius
2.2.2.2.	**Kūrybinių rezidencijų infrastruktūros sukūrimas ir įveiklinimas**	Objektų skaičius, 2 vnt. Rezidentų skaičius, 400 asm.	5000	2021-2030	
2.2.3. Uždavinys. Saugoti Birštono savivaldybės išskirtinės visuotinės vertės elementus, dalyvaujant vietos bendruomenei, saugant materialų ir nematerialų paveldą					
2.2.3.1.	**Infrastruktūros ir teritorijų sutvarkymas (atnaujinimas)**	Objektų skaičius, 7 vnt. Traukos objektuose lankytojų skaičius, 200 000 asm. Savivaldybės ir Regioninio parko direkcijos bendradarbiavimo programos sukūrimas, 1 vnt.	1220	2021-2030	Ūkio, turto ir kaimo plėtros skyrius
2.2.3.2.	**Etninės kultūros ir istorinio paveldo bei tradicijų išsaugojimas ir kultūrinės edukacijos paslaugų plėtra**	Sukurtų edukacinių programų skaičius, 10 vnt. Edukacinių renginių skaičius, 100 vnt.	1860	2021-2030	BTIC, Švietimo, kultūros ir sporto skyrius

2.2.3.3.	**Bendruomenės atstovų gebėjimų ugdymas ir paveldo puoselėjimas**	Apmokytų dalyvių skaičius, 150 asm. Mokymų skaičiaus augimas, 100 proc. Priemonių skaičius – 20 vnt.	500	2021-2030	
2.2.4. Uždavinys. Vystyti išskirtinį Birštono kurorto įvaizdį					
2.2.4.1.	**Birštono kurorto pristatymas tarptautiniuose, regioniniuose ir nacionaliniuose turizmo renginiuose ir parodose**	Turizmo parodų ir renginių, kuriuose pristatytas Birštono kurortas skaičius, 60 vnt. Verslo misijų skaičius, 60 vnt. B2B dalyvių skaičius, 250 asm.	280	2021-2030	BTIC
2.2.4.2.	**Efektyvių rinkodaros priemonių, kuriomis siekiama išryškinti Birštono kurorto išskirtinumą, kūrimas ir įgyvendinimas**	Parengta turizmo komunikacijos ir rinkodaros strategija – 1 vnt. BTIC socialinių medijų sekėjų skaičius, 100 000 vnt.	740	2021-2030	
2.2.4.3.	**Efektyvios turizmo informacijos centro veiklos organizavimas**	TIC lankytojų pasitenkinimo lygis teikiamomis paslaugomis, 80 proc. Tobulinama interneto svetainė, 1 vnt. Svetainės lankytojų skaičiaus didėjimas, 5 proc.[129] Žurnalistų vizitų organizavimas, straipsnių ir kitų sklaidos produktų gamyba ir priemonių vykdymas – 95 vnt. Pasiekta tikslinė auditorija, 2 000 000 vnt.[130]	2100	2021-2030	
2.2.4.4.	**Birštono turizmo informacijos centro paslaugų plėtra**	Paslaugų skaičiaus didėjimas – 25 proc. Kultūros paslaugų gavėjų pasitenkinimo lygis, apklausa, ne mažiau kaip 9 balai	600	2021-2030	
2.3. tikslas. Kurti investicijoms patrauklią aplinką					
2.3.1. Uždavinys. Vystyti vietiniam verslui palankią investicinę aplinką					
2.3.1.1.	**Efektyvios vietinio smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo sistemos plėtra ir realizavimas**	Įgyvendintų priemonių skaičius, ne mažiau kaip 3 vnt./ 1 metus Verslo subjektų, pasinaudojusių SVV programa, 25 vnt. Naujų SVV subjektų/ paslaugų teikėjų skaičius – 10 vnt.	400	2021-2030	Biudžeto ir apskaitos skyrius

[129] Kiekvienais metais.
[130] Kiekvienais metais.

		Investavimo sklaidos vykdymas – pasiekta tikslinė grupė – 50 proc.			
2.3.1.2.	**Viešojo ir privataus sektoriaus tinklaveikos plėtra**	Priemonių skaičius – ne mažiau kaip 3 vnt. Mokymų dalyvių įgijusių/pagerinusių kompetencijas skaičius, 30 proc.	320	2021-2030	Biudžeto ir apskaitos skyrius, verslo įmonės
2.3.1.3.	**Kurti ir įveiklinti investuotojams palankią infrastruktūrą**	Objektų skaičius – 5 vnt. Augančios materialinės investicijos, tenkančios 1-am gyventojui, Eur Augančios tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios 1-am gyventojui, Eur	300	2021-2030	Strateginio planavimo ir investicijų skyrius